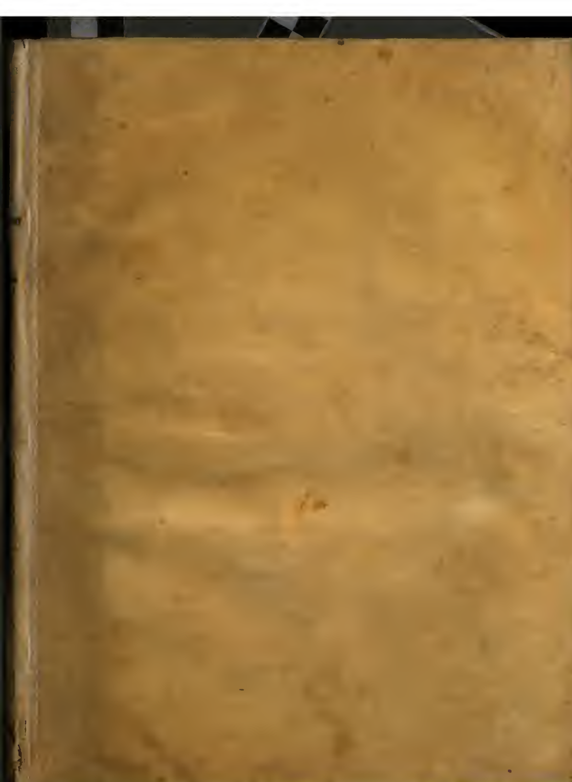

e autore Montalboddo Francesco
che lo pubblicò in ital. 1507

Francesco da Montalboldo è semplicemente
l'editore. L'autore è Alvise <u>Cadamosto</u>

Itinerariũ Portugallẽsiũ e Lusitania in Indiã ⁊ inde in occidentem ⁊ demum ad aquilonem.

Presbyteri Francisci Tantii Cornigeri Epigramma Ad Iafredum Carolum. Delphinatus Præsidem & Mediolani Senatus Vicecācellariū. De Itinerario Portugallensium. Ab Archāgelo Careualensi Latinitate donato.

Ecce tuo auspicio factus liber iste latinus
  Prodit: ut hunc omnis lingua latina legat
Auspicio Iafrede tuo mirabitur omnis
  Per nostrum hūc orbem: quod nouus orbis eat.
Hactenus ignotas gentes: ignota locorum
  Nomina: das nostris conspicienda oculis.
Insulæ in oceano uariæ: quas torrida semper
  Zona premit: quarum mentio nulla prius:
Diuersos populos: linguas: moresq; uirorum:
  Vltra q̃ quisq̃ credere possit: habent.
Sed tu: quo pauci melius penetralia mundi
  Norunt: quo terræ nemo marisue situm:
Hoc fieri non posse negas: Dubitabile tanto
  Assertore operis credimus esse nihil.

Magnifico Domino Iafredo karoli. I. V. cōsulto Delphinatus præsidi: ac Mediolāi uicecācellario: uiro eruditissimo: Archangelus Madrignanus Carevalensis: ordinis cisterciensis. S. D. P.

Nemini iāpridē Iafrede præses clarissimæ: in corōa doctoꝝ uiroꝝ crebro audiri ab eruditiorib⁹: cū te eē de quo nr̄æ ætatis musæ plurimū sibi polliceri possent: utpote qui unus totus sis litteraꝝ addictus honori & emolumento: nam ut reliqua sciens prætercam: quæ sunt abs te præclare gesta: ne surgat epistola in illiada magnā: de cosmographia tantū sermo fiet: cuius cum fueris tu illustrator: non iniuria quicquid luminis & decoris ab annis uiginti suscepit: id totum tibi refert acceptum: Quandoquidem eam ab situ & squalore sublevasti: prius enim iacebat: sterrebat: ac si lethargo laborauisset: excitari nequibat: tu unus accessisti miseratus iacturam tam conducētis doctrinæ: manum porrigens: excitauisti nedum: sed & excitatam condecorauisti decentissime: quid plura? uel ab ipsis gadibus uiros eruditos & peritos nautas accersiuisti nulli impendio parcens: modo cosmographiæ cōducibile arbitrarere: & ubi intellexisti doctrinam huiusmodi de sideribus ueluti de magnete ferrum pendere: absolutissimos siderum consiliarios adhibuisti: ut nihil abs te desiderari posset: quod ad ornatum & cultum cosmographiæ pertineret: & quoniam de sideribus habita ē mētio: non absonum esse crediderim si tui marci antonii cadamusti laudensis patritii siderum interpretis nihil nō meminerim: hūc enim uirū absolutissimum ab solo patrio euocauisti: in tuorum contubernalium numero adnumerasti & fortunis nonnullis honestauisti ac insigniuisti non mediocriter: tum ob doctrinam (quia doctissimus doctis semp subscribis & faues) tum uel maxime ob probitatem & integritatem: quoniam ita doctos amas: quam qui maxime: si tamen doctrinam probis ac compositis moribus condiuerint: Illud sapientissimi salomonis identidem dictitans in hominem malignum scientia non introibit: is igitur Marcus Antonius syderum situ nulli prope secund⁹: tuo iussu complusculos erudiuit: reddiditq̧ ex indoctis doctissimos: & tuo nomini æque ac suo peperit æternitatem: & cum nihil reliqui tibi fecisses ad absolutissimam cosmographiæ cognitionem: & tibi nota essent omnia ad simetriā: q̄ de situ orbis sūt exarata: nā pliniū: straboné: mellā pōponiū: solinum: ac Herodotū: & si q̄ sunt alii, legisti nō solū: sed & plegisti

Iafredus karoli illustrator Cosmographiæ

Marcus. An. cadamustus iterpres syderum

Salomonis scitum

rursus & itez:censuisti tamen aliquid adhuc superesse : quod mortales de cognitu orbis desiderarent : eam uidelicet orbis partē quā ptolomæus ingenue fassus est nescire:& ideo incognitā nuncupauit:hæc igitur nostro æuo ab lusitanis est peragrata nō indiligenter & scriptis demandata pulcherrime:uerum sermōe illitterato:qui suapte natura historiæ splendorem eluminat:apud te presertim q romano sermoni a puero assueuisti:tu itaq3 ut abs te desiderarēt nihil:qđ ad cultū & schema cosmographiæ spectaret:hunc libellū:quē appellarunt portugallēsium itierariū:iur latii abs me donari uoluisti:quippe qui sciebas ex Quintiliano:cicerone:gelio:& Tranquilo:ac pliniis duobus:hūc morē loquēdi:quē īfantes cū lacte sugunt eū esse aduentitiū nec naturalem:alii uernaculā liguā:alii uulgarē:illitteratū alii sermonē appellāt:quocunq3 nomine censeatur ab barbaris certe hunc loquēdi morē mutuati sum⁹: q̄ autē prisci romani ab uberibus nō aliter quā latinæ locuti fuerint: argumento sunt tot comœdiæ totq3 tragœdiæ in promiscuū populo spectāte actæ:& illud Quintiliāi:In primis inqt id est obseruādū:ne uitiosus sit sermo nutricibus:quod eximie obseruatū est ab cornelia gracchorū parente: ne assuescerent pueri sermoni:qui dediscendus foret aliquādo: quod uero & mulierculæ & pueri his comœdiis & tragediis interfuerint :ut sunt plauti:& Terentii:& aliis in scæna gestis quāplurimis : adstipulatur Ciceronis auctoritas:si inqt uersus quispiā una syllaba longiore aut breuiore profertur mox exibilatur & explodit :tu igitur qui hæc omnia iampridem adamusim nosti:nō passus es diutius hunc libellum illitterato sermone loqui sed romāo:ut etiam ab alienigēis(qui uernaculam nostram linguam nesciunt)intelligeretur : ea est enim romani sermonis maiestas:ut quoscunq3 etiam : cuiusuis sint idiomatis conciliet:nec abre latina lingua dicta est media utpote: quæ miro modo inter nos & barbaros mediet & magna cōmercia conflet :Iui igitur ad te uenerabundus:candidissime iafrede:ut tua iussa capesserem : uocatores habui uiros te profecto dignos & quidē clarissimos:eosdemq3 senatores:primus igitur Franciscus cognomento tauellus :natione gallus.patria matisconensis:gente nō obscura uirq3 aprime eruditus ac uitæ integerrimus:cui multus es in ore:(nam cum uirū clarum nominat sub nomine Iafredi definit)is me hortatus est impense ut te uirum candidissimum adirem:obiturus quicquid mandauisses : accedebant alterius Francisci cognomēto baltii hortamēta:q cū sit uir acerrimi īgenii

Pars orbis ptolomeo incomperta

Romani latine ab uberibus loquebātur

Romani sermonis maiestas

Latīa līgua media dicta est

Frāciscus tauellus matisconensis senator mediolanensis:

Frācisc⁹ baltius senator mediolanensis

& doctrinæ multiplicis:ac probitatis non uulgaris:iter tuos merito ad numeratus est: ac fortunis compluribus honestatus .nec defuit Io. Mayna uir probissimus idēq; doctissimus:i quem tot arcana regia emo riunť:ut tibi præsto essem identidem mihi persuadēs:hi omnes deside rio tum excolendæ cosmographiæ:tum uel maxime obsequēdi tibi :id præcipue curabant:ne diutius res protraheret.te ergo domi consaluta ui de musis(quæ tua est natura)loquentem:excepisti me honorifice ul tra q̃ par fuerat abs te præsertim uiro tantæ auctoritatis & doctrinæ: duxisti me in tuum musæum:ut arcana illa cosmographiæ aperires & mi hi: Eo tecum in cubiculum musis oib⁹ exornatum.Nam hæc sunt tibi ꝓ auleis:& stragulis proq; uasis corinthiis ac cælatis :ptolomeū ꝓtulisti: ꝓ statuis uniuersum orbē ī membrāis elegātissime depictū:ostendisti: tūc me iā iam gestientem abs te haurire doctrinæ nōnihil collocauisti ante ipsum uniuersum:iussistiq; ut orientem contuerer:quo facto :ꝓsua de tibi inqs te eē ī occidēte,& hūbeř a dextra meridiē & a leua septētrio nem:& arrepta uirgula q̃ sceptrū referebat:sic orsus es affabilissime :sin gulas orbis ꝑtes uirga denotās:hic est inqs oceanus:cui a celeritate ac ꝑnicitate eximia nomen inditū est:huic terra:instar insulæ innatat :am bit ꝑpea orbē uniuersū:hic ocean⁹ dř mare atlāticū ab atlāte maioř mō te:q dorso fere cōtinuo mauritaniā metiť donec oceanū attingat :cui⁹ uertex semp est niualis:qq; nemorib⁹ inhorrescit rupibusq; asperať : & arida squalet humo:ieiunaq; nec herbida:& uirga nōnihil ꝑducta ostē disti quasdā āgustias īgrediētis freti.hæ sūt ais herculis columnæ:dictæ gades:hic calpe & abila mōtes olim cōiūcti:nūc aquaꝝ feruore seiūcti: is locus uarie denominať:alii gaditanū fretū:alii herculeū: alii alio mō appellāt:at greci porthmon dicūt: hic mare terras subintrat abigitq; lit tora cedētia:quo cū est acceptum deuoratis: ūdeq;q; terris ī immēsā ua stitatē ꝑtēdiť.Scitoq; cū ē īgressū a dextra aphricā:a leua europā:a frō te uero asiā habere.hoc igiť mare undabundum gradu citatissimo ad he lespōtum cōtendit:& ibi nōnihil cum terris occurrētib⁹ reluctať:qb⁹. supatis rursus se expandit ī ꝓpōtidem:inde ad bosphoꝝ ꝓficisciť thra cium de hīc ad pōtum euxinum:demū ad bosphoꝝ cimeriū:donec palu di coniūgať q̃ meotis dř:& lingua sciticha temerīda:ꝑpea a multis dř mř maris:ab eis ꝑferti q adfirmāt nostrū mare inde ortū habere: & demū ꝑ fretū gaditanū effluer ī oceanū. Viderit tamē eruditiores:quōiā de hac re alii alia sensere: & īprimis ptolomeus arbitrať mare nostrū effluere ī

Io.Mayna ī A. fecit etis uir

Ocean⁹ un de

Descriptio orbis

Atlas mons

Herculis co lumnæ siue gades

Angustias ītroitumq; uenientis Maris: nos fretum gre ci uero por thmon ap pellant

Palus meo tis lingua scytharum temerinda dř ut plinio placet li.vi.

Ampelusia pmontoriū uitib⁹ cōsitū
Aphrica q̄dripartitur
Duæ egipti
Cur ptolomeus mari erithreo diuidit asiam ab aphrica
Herodotus de nili ortu nemo habet quod referat
Alexandriæ multæ ab alexandro magno condite
Syria
Iudea palestina:
Iordāis flu.
Ensenii pudicicie addicti
Iope oppidum

oceanū p fretum herculeū sensere: nihil minus quantum colligere qui ex lectione multorū alteri sententiæ adstipulari plures cēseo:in eā tanais exonerat fluuius citatissimus:& rursus rediisti ad mare atlanticū paucis recensens quæ dixeras:hunc ordinē seruans:uidelicet mare atlanticum: fretū gaditanum:mare nrm:helespōt⁹:ppōtis:trhaci⁹ bosphorus : pōtus euxinus:bosphorus Cimerius:pal⁹ meotis:tanais:& iterꝫ uirgā subducens ad fretum herculeum regressus es: & ibi nihil non immoratus aphricam(ut bono omine a dextra auspicareris) describebas : hic ais ē pmōtoriū āpelusia:qd extimū plinius appellat: i mare atlanticū prominēs:hic tīge oppidū a quo tingitāica regio:hic Antei regia:& nō lōge ab ea epta delphi mōtes:Aphrica q̄dripartit' i mauritaniā:numidiā: Aphricā minorē:& cirenaicā regionē:ab ea:cathabatmos uallis deuexa quæ est i libya:post libyam ægipt⁹ utraqꝫ:iusfistiqꝫ:ut aio attentiore obseruarē quæ de ægipto referres : & illico subdēs ais i descriptiōe orbis: alii distermināt ab Asia Africā nilo:q frequētior ē auctoꝝ snia:uerum un⁹ ptolomæus ne scinderet ægiptum:ponēdo duas ægiptos: mare erithreū p termīo pōit īter Asiā:& Aphricā:tu uero sequere quēcunqꝫ libet quoniā nihil ad Cosmographiā:mō utrunqꝫ scias:ubi uero ad nilum deuenisti plura diseruisti de fluminis mira natura:causas icrementi referēs:& subridens illud herodoti in mediū adduxisti:uidelicet de nili ortu nemo hēt qd referat:adeo disceptāt auctores: illud tamen addidisti eximiū flumē eē qppe qd(ut asseuerabas)uicē madidi cæli supplet irriguū admodū statis anni tpibus:ostēdisti ipsum i mare libycū exonerare ostiis nouē:& ibi ab cāopicum sitā ab Alexādro macedōe urbē præclarā:adiecistiqꝫ ei⁹ nominis i toto orbe plures eē urbes:i ægipto unā: in syria apud Issicum sinum aliā:i scythia aliā supra tanaī:ubi aræ Alexādri:unā i Carmania:duas i sogdiana puicia: aliā i ægeo pelago phrigiæ minoris:in arachosia aliā :sequēs itaqꝫ littora ad sirbonē lacū deuenisti ubi syria auspicat':& ibi iudea palestina christiāi nominis pclara : ubi hierosolime:ubi iordāis fluuius:q lacus tres efficit genasaret: uidelicet & tiberiadis:aspaltitēqꝫ i quo fluitāt oia:qqꝫ nihil gignit præter bitumē:ubi ierico balsami ferax:ubi ensenii gēs addicta pudiciciæ:quæue p immensum sæculoꝝ spacium cessantibus puerperiis pennat:& rursus ad litus:azotum peregrinoꝝ portum:& mox iope oppidum antiquissimum :ante inundationem terrarum conditum:& paulopost apoloniā syriæ cæsaream stratonis:ptolomaidem:tyrum:& sidonem:in phenicia

ac tripolim ostendisti: donec deuenisti ad antiochiam de qua latius lo- quens dixisti patriarchalem adhuc sedem esse & oli romanoꝝ præsidū syrie regiam: aperuisti ēt ibi eē sinum issicum: in quem effluit issus flu uius: ubi darius ab Alexādro macedone magna hominum strage fusus est: propterea in memoriam tantæ cladis illatæ ab Alexandro urbs ibi condita est de nomine uictoris: moxq brachium tauri in illo syrie flexu in mare excurrēs terrasq diuidens uirgula demonstrauisti: dixistiq ama num mōtē uocari & cilitiam ab syria disterminare: post id brachiū: cili tia: pamphilia: licia: caria: ionia: eolis: & troas: & phriges usq ad helespō tum minorē asiam occupant. nec prius ultra progressus es: q̄ de tauro mentionem feceris honorificam: dixisti enim surgere in extremis indie & uaste attolli: iugoq perpetuo totam asiam metiri: donec nostra maria contingat: huncq plura brachia (ueluti ramos) emittere & fere mediā asiam disterminare: mōq Imaum: modo caucasū: aliquando paropani- sum appellari: taurus tamen usqquaq: is est auctore plinio innumeraꝝ gentium arbiter: qui ubi exit i pelag' terras dirimit: & rursus descripto tauro monte rediisti ad helespontum: oram ponticam in asia describens & ordine quidem miro: nam aiebas post helespontum: bitiniam & ibi chersonesus propontidis nō incelebris: ubi olim fuit urbs cyzicus asiæ nobilissima mœnibus arce & turribus marmoreis quasi roma altera: cui' meminit Ouidius libro primo de tristibus his uerbis.

Huncq propontiacis herentem cyzicon oris:
Cyzicon emoniæ nobile gentis opus:

Pluraq de eius celebritate ex. xxxvi. Plinii deprompsisti: ut sunt illa de delubro: deq lapide fugitiuo: ac de septē turribus: quas greci eptapho- nas appellant: ob id qd numerosiore repercussu acceptas uoces reddūt: unde echo dicta est: eam alii aeris filiam dicunt: deinde mariamdenos usq ad carambicum promontorium (quod petunt Ciconiæ pontum traiecturæ) deinde paphlagloniam: calibes populos campos temi- sereos: fluuium termoodunta: & trapezunta portum celebrem oræ ponticæ: ubi Rex turcharum classem fabricatur eximiam: & tan- dem usq colchida deuenisti: ubi phasis insignis fluuius: ubi olim uel- lus aureum ab serpente peruigili accuratissime custoditum: Descripta igitur ora littorali in asia maris nostri: iterum ad fretum gaditanum re- uertisti: diserens facundissime hispaniā tripartitā fore: aliam beticā: quæ confinis est gadibus: lusitaniam aliam: quæ Ana fluuio disterminatur:

Antiochia sirie ad sinū issicum

Issus flu. ubi dari' castris exutus est

Aman' mōs

De tauro monte

Imaus.

Caucasus

Paropani- sus

Chersones'

Cizic' urbs

Eptaphōes

Echo aeris filia

Mariamde- ni

Carābicum pmontoriū

Termoodō flu.

Colchis

Phasis flu.

Hispāia tri partita

a betica: reliquam uero tarraconensem: quæ ad pyreneos montes terminat hispaniā: percurrensq; galliam narbonensem: usq; ad rodani hostia deuenisti: & inde ad uaq; italiæ terminū: & tādē genuā ligurū præcipuā urbē (nouissime frenatam ab rege galliarū) demonstrauisti: & eius maris littora legens: pisas: & postremo romam (olim rerum dominā) deinde Neapolī: & rhegiū brutioq; adnotauisti: & rursus a Venetiis orsus sinus adriatici littora cursim pcurristi: nam post tergestum liburniam & illiricum collocauisti: & post eas prouincias dalmatiam: & in ea magnā apolloniā e regione hidrunti usq; ad acro ceraunios montes: & stati epirum: & ambraciæ sinum: & ibi nicopolim: & actiū (monimētū antoniane cladis) post acarnaniā: etholiāq; descripsisti usq; naupactum: & ibi sinus corinthiacus: rion dictus. donec isthmon attingas. post isthmon peloponeson designauisti achaiam laconicam: meseniam: helida: usq; patram: introrsus uero fere in umbilico peloponesi archadiam: unde deriuatur alpheus miræ naturæ fluuius elidam ciuitatem præterfluens: & iuxta pisam decurrens demergit tandem: & subter mare defluens: ex peloneso in fonte aretusa: Siciliæ. i. siracusis se attolit: & deinde fluit in mare siculum ut est apud maronem eneidos tertio.

Genua

Roma

Neapolis

Dalmatia

Acro ceraunii montes

Epirus

Rion nomē maris

Istmos iter ægeū & ioniū equora

Alphe' flu. mire nature

Virgili' tertio eneidos

Alpheum fama est huc helidis amnem.
Occultas egisse uias subter mare: qui nunc.
Ore aretusa tuo: siculis confunditur undis:

Nec preteruisti archadiam: priusq̄ dixeris in ea esse lerneam paludē: ubi hercules hidram mactauit: relicto peloponeso migrauisti in heladā: ubi megara: & athenæ clarissimæ: ubi aulis grecorum cōiurantium in troianos statio: ubi termopilarū angustiæ: ubi thebæ insignes: ubi beotia: & monuistiq; ne cū imperitis unq̄ boetiam pferrem sed beotiam: dixistiq; eā a uocibus denominatā fuisse: quoniā eo fere mortales omnes cōtendebant ut oracula adirent ac ea cōsulerēt: addidisti etiam hellada ab homero dici acheam: dixisti non longe esse claros montes pelion: olimpum: & ossam: ad sinū pelasgicum: trāscurrēs thesaliā: ubi pelasgi & macedoniā usq; ad nestum fluuium peruenisti: qui thraciam a macedonia distermi nat: rursus per thraciam bizantium deuenisti: nunc constantinopolis: & turcæ seruit nolens: nec prius ultra pgressus es: q̄ nō nihil de helesponto mentionem feceris: dixisti inibi iniectas fuisse cōpedes neptuno: ab Xerxe: strato mari nauibus: cui adeo inumer' fuit exercitus ut ipsū qa nūero nō poterat: spatio mēsū ferant: & de bosphoris ābobus adduxisti

Termopilæ

Beotia unde

Nestus flu.

Bizantium

Helespōtus

Hic xerxes neptuno cōpedes iniecit

in medium aliquid: eosq; denominari a traiectu bouum aiebas: Q uoniã adeo ibi arctatur mare: ut uel bobus sit meabilis transitus: & altrinsecus exaudiri latratus canũ & auiũ cantus: & inter duos orbes cõmertia humanæ uocis manere: nisi id ipsum auferant uenti: pliniũ tuum (qui tibi multus est in ore) testem: immo auctorẽ adducebas: & oram ponticã legens ad hemũ montem deuenisti ubi mesembria. Regia heredis turcarum: & inde ad istrum famigeratum flu. qui & danubius dicitur quiq; oritur in retis montibus: ac retiam: uindelitiam: noricũ: panoniã utrãq;: datiam: & misiam fere utramq; præterfluuit: & tandem ostiis quinq; in pontum exonerat euxinũ: Istro itaq; relicto ad thauricã chersonesum migrauisti: & ibi sinus est dromos achileos dictus: in quem borysthenes fluuius scythie limpidissimus & climatũ fere ultimus emoritur: relicto cimerio bosphoro per paludem meothicam usq; tanaim excurrens: peruenisti ad alexandrum: & cæsaris aras (suorũ nominũ monimenta nunq̃ intermonitura) & ibi declarauisti mihi duas eẽ sarmatias: in europa alteram: & alteram in asia. & rursus ad oceanum athlanticum celerrime rediens insulas nostri maris insigniores describebas: balearicas primo maioricam & minoricã contra hispanias: inde ad corsicã & sardiniam applicuisti: siciliam uero adeo laudibus extulisti: ut diceres horreum Ro. quã doq; fuisse & italiæ adiunctam aliquando: ueẽ interuentu freti auulsam: de scopulis quoq; scylla & carybdi ex tuo marõe hæc referebas carmia.

Ast ubi digressum siculę te admouerit oræ
Ventus: & angusti rarescent claustra pelori.
Læua tibi tellus: & longo leua petantur.
Aequora circuitu: dextrum fuge littus & undas.
Hæc loca ui quondam & uasta conuulsa ruina
Tantum eui longinqua ualet mutare uetustas.
Dissiluisse ferunt: cum protinus utraq; tellus
Vna foret: uenit medio ui pontus & undis
Hesperium siculo latus abscidit: aruaq; & urbes
Littore diductas. angusto interluit æstu.
Dextrum scylla latus: leuum implicata carybdis
Obsidet: atq; imo baratri ter gurgite uastos
Sorbet in abruptum fluctus. rursusq; sub auras
Erigit alternos: & sidera uerberat unda.
At scyllam cæcis cohibet spelunca latebris.

Besphori a bouũ traiectu
Inter duos orbes humane uocis cõmertia
Hem' mõs
ister siue danubius
Taurica chersonesus
Boristenes flu.
Alexãdri & cæsaris aræ
Sarmatiæ due
Balearicæ insulæ
Corsica
Sardinia
Sicilia

ora exertantem & naues in saxa trahentem :& reliqua quę sequũtur ut breuitati consuleres:nec prius trinacria abiuisti, q̄ de Etna flagrãte nihil non dixeris:& rursus ab tuo marone Ex tertio Aeneidos mutuabaris carmina.

Portus ab accessu uentorum imotus & ingens.
Ipse,sed horrificis iuxta sonat Etna ruinis
Interdumq; atram prorumpit ad aetera nubem
Turbine fumantem piceo:& candente fauilla
Attollitq; globos flammarum & sidera lambit.
Interdum scopulos auulsaq; uiscera montis
Erigit eructans:liquefactaq; saxa sub auras
Cum gemitu glomerat:fundoq; exestuat imo.

Diseruisti etiam icẽdii causas id efficere:uidelicet terras desudantes sulphur:ut uesu

De etna — phur:ut uesu' in campania:dicebasq; in ętna concauas esse terras sulphure plenas,concitariq; ex speluncis uentũ:& ex uento ignem:& cum sulphur sit summope ignis appetens : maxime flante uento conflagrat ętna:arte & natura adiuuantibus:inde ad cretam(quae candia dicitur siue candax) sceptrum dirigens te continere nõ poteras quin effusus in

De craeta — eius praeconia plura referres,q̄ angustia temporis pateret,cum p̄sertim per id tẽpus doctorũ uirorum turba te praestolaret:ut(quę tua est humana natura)tecũ pranderet;tu tamen cursim de insula Crete plura dixisti, referens quae maria allatrent multiiuga:ut mirthoũ egeũ:ioniũ : & carpatium:dixisti eam producere maluaticum uinũ:sacharon:& alia praeclara:necnon noctuarum impartientem:& altricẽ iouis:ad uirgiliũ tuũ rursus ibas:haec de creta carmina proferens concinissime.

Creta iouis magni medio iacet insula ponto
Mons ideus ubi & gentis cunabula nostrae
Centum urbes habitant magnas:uberrima regna
Maximus unde pater:si rite audita recordor:

De egeo mari — De mari aegeo quoq; cõplura retulisti, sinũ praestantissimũ fore diciq;

Egeũ unde — aegeum ob id q inter tenedum & chiũ(ianuensiũ p̄fugiũ)isulas:saxũ

Cipr' insula — sit effigiem caprae referens:quam graeci aegona appellant:aegeum ergo

Erythreum mare — dicit a forma caprae:inde rhodum deuenisti:qui carpatio mari innatat: ab rhodo ciprum praeclaram insulam excurrẽs:dixisti ibi fore cithereã urbem:quam ferunt uenerem tulisse:de hinc ueluti uectus equo pernici i arabiã deueniẽs mare erithreũ demõstrabas:i eoq; multa miratu nõ

indigna & iprimis pisiculum quendā referebas:quā adfirmāt uiriū esse tātarū:ut etiam naues onerarias sistat in mari:ruant uēti licet:& sæuiāt ꝓcellæ:tamen undabundi maris compescit uires:& id efficit,ꝙ anchoræ in reuocabili pondere iactæ assequi non possunt aliquādo:mensuræ est bipedalis hecneida græci appellant:nos uero remoram : nec prius desiisti loqui de sinu arabico,ꝙ dixeris nō lōge:ab eo hoc est inter sinū ꝑsicū & arabicū eē mechā:ubi maumethis arca uisitur introrsus itinere dierꝫ trium:deuenisti tandem ad sinū ꝑsicum:& ibi paululū immorat⁹ iussisti ut attentius tuum sermonē obseruarē:ingens illic esse toti⁹ orbis umbilicum:& ut maiorē adhiberē tuis uerbis fidē:ꝓtinus duxisti ab fortunatis insulis lineā parallellam per sienē usqꝫ ad extrema idiæ.rursum alterā lineam ab aquilone in austrum ducēs re ipsa demonstrauisti ubi dictæ lineæ coincidissent fecissentqꝫ angulos rectos & æquales ibi ꝓcul dubio umbilicū fore uniuersi:hoc declarato,de urbe quoqꝫ calichut quæ non lōge est a sinu ꝑsico plura cōmemorās:dixisti ibi delitias ꝓpe humani generis fore:& quicqd ē quo uita carere nō possit humanior : nusqꝫ eē præstantius:& i primis aromata omne genus:margaritas etiam & lapillos præciosos ꝓpe innumeros:Elephantosqꝫ turritos:quibus bini uel terni uiri insidentes bella cōficiunt accerrima:& cognitū inibi nostrū christū,quāuis nō ad regulā adseuerabas.aliaqꝫ cōplura miratu dignissima:adiecistiqꝫ ad hæc presbiterū ioannē eē citra sinū arabicū in aphrica ethyopiæ inferioris:& ipsum habere cōterminos nigritas dicionis guineæ regni:quos subegit olim rex lusitaniæ:alibi uero regnū melide:alibi autē soldani regna nilo adiacentia:postremo uersus nr̄as barbarias reliq̄ aphricæ:hæc oīa ex itinerariis portugallēsiū sedulo ac cōposite depromebas:addens sub memorato presbitero Ioāne fore regna q̄si innumera:& christum ibi coli nō indiligēter.demū ad taprobanā deuenisti isulā:quā ex plinio & reliquis cosmographis appellatione antictonum fere alterꝫ orbē eē dicebas:ibiqꝫ pleraqꝫ memoratu digna:ut sunt aurifera flumina:& gemiferi amnes & in mōtibus aurifodinę & dicebas septētrionē nō uideri:eiusqꝫ loco aues succedere:& alia cōplura q̄ sciēs prætereo,ne i uolumē aliqd magnum exeat epistola:& iterꝫ rediēs unde digressus fueras iberniā & albionē isulas demōstrauisti: adfirmabasqꝫ britaniā esse iter septētrionē & occidētē:q̄ facit ne ora gallici littoris orbē terminet:ut iqt solinus finis erat orbis:ora gallici littoris: nisi britania isula nomē pene orbis alteri⁹ mereret̄:unde uirgili⁹. Et pēit⁹ toto diuisos

De pisce hecneide siue remora.

Mecha

Persic⁹ sin⁹

De urbe calichut

De regno præsbiteri Io.

Taprobana insula famocra ab icolis dicta

Ibernia

Albion siue britania

Solinus

Virgilius

Hircanum æquor Gāges Indus Euphrates Tigris

orbe britānos: hæc ēt dicta ē albion īsula a q̄busdā albis mōtibus: qui euntibus ad eam primo appent: deide a britone rege britania dicta: pauloq; ultra ꝓgressus hircanū mare clandestinos retulisti hēre ortus: uerum hāc rem nōdū nobis satis colliquescere: & ni obstitisset uerecūdia docti cet⁹ q tecū de mor prāsurus erat: demōstraturus eras & gāgē & indum: & euphratē & tigri flumina cantatissima: & i italia eridanū aprie famigeratū: nec pri⁹ tamē parocho (is est cōuiuii magister) patefecisti ianuā: quā de italia nonnulla præclara carmina mutuatus es: miraq; concinitate ea decantans his uerbis.

Italiæ laudes

Sed neq; medorum siluæ ditissima tellus,
Nec pulcher ganges: atq; auro turbidus hermus
Laudibus italiæ certent: non bactra: nec indi:
Totaq; turriferis panchaia pinguis harenis:
Hæc loca non tauri spirantes naribus ignē
Inuertere satis immanis dentibus idri:
Nec galeis: densisq; uirum seges horruit hastis
Sed grauidæ fruges: & bacchi massicus humor
Impleuere: tenent oleæ armentaq; læta.
Hinc bellator equus campis sese arduus infert:
Hic uer assiduum: Atq; alienis mensibus æstas:
Bis grauide pecudes: bis pomis utilis arbos.
Adde tot egregias urbes: operumq; laborem
Tot congesta manu præsumptis oppida saxis:
Flumina quæ antiquos subter labentia muros:
An mare quod supra memorem: quodq; abluit infra?
An ne latus tantos: te lari maxime: teq;
Fluctibus: & fremitu insurgens benace marino:
An memorem portus: lucrinoq; addita claustra:
Atq; Indignatum magnis clamoribus æquor:
Hæc eadem argenti riuos ærisq; metalla
Ostendit uenis: atq; auro plurima fluxit.
Hæc genus acre uirum marsos: pubemq; sabellam:
Assuetumq; malo ligurem: uolscosq; uerutos.
Extulit. hæc decios: marios. magnosq; camillos:
Scipiadas duros bello: & te maxime cæsar.
Salue magna parens frugum: saturnia tellus

Magna uirum: iussisti propterea ut carmina edisceremn patriæ iclitæ: qb⁹ decantatis: rursum adsunt parochus & promus adfirmantes horam appetere prandii: parata esse iā oīa: cetūq doctoꝝ uiroꝝ aduentauisse: dapes (nō qdē opiparas sed frugales) inexpedito fore: & merū prope obstupescere (erat enim bruma quo tpe Algent rigore cuncta) tu tandem (ut es uir modestissimus) ne te diutius: q̄ par foret: decētissima doctorū uiroꝝ cohors opiretur: in coenaculū contendisti: ubi honorifice exceptus ab doctis: primum aqua manibus data stantibus (ut mos est apud nos) discubuisti: innuēs senioribus ut in locis accūberēt honoratiorib⁹: tu enim uetere & laudabili galloꝝ more primōs semp aspernaris accubitus. Tum illati sunt pugillares ex nucleis pinneis & sacharo pastilli: mox q̄ iscitia bubuleis sociata linguis eisdēq salitis. post hæc assū uitulinū & tosti lepores duo iusulento nescio quo madefacti: cum malis asyriis illati sunt. post eos iusulata offa ex frustis panis in iure pingui: caseo uetere: pipere: & cinamomo cōditis. demum inferunt salagma conditanea: ea sunt oliuæ cadis cōditæ: & feniculi: hæc oīa cibi appetentiam faciunt: sed gulā nō irritant: postremo illati sunt galli gallinacei alio liquore aspersi cum elixis carnibus ac pomis citreis: nouissime parmensis cāseus cum tostis pyris prādium clausit: & is finis tuæ frugalitatis fuit: qui nō uiuis ut comedas: sed comedis ut uiuas: a lotis manibus ꝓ bellariis & secundis mensis oībus. Plinius allatus est necnon magnus ptolomeus: & condicto dimissæ sunt habenę uiris doctis: ut qsq in medium aliquid scitu dignum afferret. aderant enim philosophi: poetæ: astrologi: & oratores: In philosophia facius cardanus præsidebat: astra uero summe callebat Marcus Antonius cadamustus: excellebat in poesi Nicolaus picens, uir cōpositissimę doctrine & moribus sanctissimis. at cæsar facius un⁹ hæc omnia nouerat. i. philosophiam: astra: & prosam & uorsam: mirum est q̄ sit huic uiro ad oīa prōptū igenium, & ad omnē occasionem paratum: quicqd in medium adduxeris: ita probe nouit, ut credas eum meditatū fuisse: & ut paucis absoluā: qcqd explicandū susceperit (nihil excipio) ad id unū natus esse uidetur: adeo concinne: docte: & āpliter dixerit de oīb⁹: nec id prætermisserim eum ita atticæ loq ac si ortus & altus athenis foret. aderam & ego omniū indoctissimus q uelitabar cum lelio philosopho: quiq ueluti male uocalis anser oloribus inter se suauiter concinentibus obstrepebam: succensebat mihi lelius memorat⁹ grauatim ferens, q̄ in eius sententiam calculū haud ponerē: & iam iratior

Parochus
Promus
Gallorum mos laudabilis discūbendi
Frugales dapes
Facius cardanus
Nicolaus picens
Cæsar facius.

Faci⁹ cardanus
Marcus Antonius cadamustus
Scitum salomonis
Nichola⁹ picens

(ut uitum nostri) minitabatur. Tu uero uiꝝ excādescētē (alioqn amęni ingenii) cōpescuisti modestissime, uoluistiqꝫ ut facius de natura & fato nonnihil afferret in medium: q ut tibi morē gereret plura ex philosophorū oraculis ꝑposuit: & qdē docte, tū Marcus antōius de astris optime disserens contendebat Sidera homines ad cōpluscula inclinare: sed nō cogere: ne tolleret libeꝝ arbitriū. ne ue potētiæ diuinæ detraheret aliquid: & illud salomonis scitum oportune adducebat: uidelicet sapiens dominabitur astris. Post eum Nicolaus picens uir non penitēdus: & utriusqꝫ sermonis eruditissimus: ludebat carminibus & adseuerabat uatē egregium non ab arte, sed a natura esse: & maximum deoꝝ munus dicebat eē extēporalitatem: quā ut aiebat mater peperit memoria: & usus reꝝ parens genuit: huic adstipulabatur Franciscus Corniger: qui tā facile nec inerudite carmina expuit: ut non iniuria illud ouidianum de eo dici possit: qcqd conabar dicere, uersus erat: Orationem solutam Cæsar facus adeo extulit: ut diceret sine ea uix hominum genus mitius posse consistere: nam fere cūcta quæ meditamur: quæ ue cogitamus: & fere oēs nostri animi conceptus: oratione soluta explicamus: quid enim aliud sonāt philosophoꝝ decentissimi cet⁹: quid astrologorum sectę: quid historiæ: sibi uolunt aliud q̄ compositam: cōcinnā: & copiosam: & bene curatam orationem: Quar uni cæsari faco miro applausu assensi sunt omnes. aderat & Io. Iacobus gilinus hō eloquentiæ ꝓpe īfinitæ, ac eruditiōis ingentissimæ: quem in stilo dicendi egregio pauci imitantur: sed admirantur oēs. aderat & Io. Antonius Cusanus medic⁹ ꝓstātissimus, q nō ut pleriqꝫ alii: galenū solū & hypocratē nouit: sed & elegātiores artes omnis colit. Nā præter q̄ ꝙ philosophus est insignis: & nihil ipm latet quod ad salutem hominū attineat: perinde ut ægris mortalibus salutem & uitā conciliet: ueluti aesculapius qspiā: id plus habet etiānū: ꝙ humaniores litteras callet: q̄ q maxime: & has tantas uiri uirtutes cōdecorant suauissima cōsuetudo: mellifluus sermo (ut alter nestor) & ipse aspectus affabilissimus: quo maiorē morbi partē mox tollit: ubi assidet ægris: facitqꝫ ut uix ægritudinis tedeat ęgros: dii boni q̄ char⁹ est hic huic: urbi famigerat⁹ supraq̄ referre possim: adeo ut ubi ipse đ uita alicui⁹ hæsitauerit, ultra nō sit uiuēdum: & si forte uixerit quispiam: deo tantum referat acceptum:

Caesar facus
Io. Iacobus gilinus uir eloquētie infinite
Io. Antoni⁹ cusanus prę stantissimus medicus
Lācin⁹ curtius uir spectatus

Aderat & Lancinus curtius uir perpaucorum hominum: qui si philosophiam: si carmen: si cuiusuis doctrinæ genus spectaueris numeros oīs elegantissime implet: quid quod extēporalitate & sermonis concinitate

ac humanissim⁹ morib⁹ reliquas oĩs dotes(q̃bus ubertim honestat̃) exornat ad simetriam: Aderat & Io. Franciscus musicola q̃ quãti sit ab uiris ꝓbis & doctis faciund⁹ ipsum agnomen declarat: aderat & fabi⁹ Ro. uir lectiõis multiplicis ac doctrinæ tãtę: ut nõ ab re consumatissimus dici queat: aderat & Alexander Minutianus huius urbis decus: q sua doctrina ꝓpe inumeros patritios reddidit clariores. Et ut aliquando finiã: si usq̃ sũt musę p id tẽp⁹: cũ suis nẽorib⁹ & sõtib⁹: & ut ita dixerim cũ sua oĩ supellectile ad te cõmigrauerãt: nec prius cõtio soluta ẽ, q̃ citarissimus ueredarius ab regulo ambasia ferens litteras aduenerit: tũc ut es uir multi pensi: ratus tabellarium aliqd afferre magni momẽti: cõdicto musas secedere tantisp uoluisti: dũ reuerentissime mãdata regia excipes: sed qd ego cãdidissime Iafrede: tãq̃ mar̃ ĩgressus ꝓcul hĩc me ĩ altũ sentio: referã ergo pedẽ: & ad ceptũ op⁹ redibo ut tibi obsequar. Exibunt igit̃ hæ nauigationes quæ nuprime abs me tuo iussu latinitate donatæ sũt tuo fretæ auxilio: nec cuiusuis nasum formidabũt: quandoquidẽ is es tu q integritate uitæ: & doctrina locupletiori: iã ei⁹ loci es apud mortales fere oẽs: cuius esse possunt uel ꝓbissimi qcunq: rumpat̃ inuidia licet: adeo te geris ĩ oĩbus præclarũ uirũ: ut nec ipse liuor taxare gesta tua queat: sitq; ꝑpea ut quæcũq; suscepis ꝓtegẽda: ea nullo turbine cõuelli queãt: & plura licet minus sint exculta: quia tamen tibi dicant̃ uiro sapiẽtissimo præclara uideãtur: Erit itaq; hæc epistola tuæ absolutissimæ uirtutis testimonium aliquod: nõ explicatio laudis: quoniã tot sunt tua præconia & imprimis quæ tibi abs iur̃ debent̃: ut lõgiore egeãt subselio: maioreq; ĩmoratione expetant: nec hæsit cordi mihi: p id tẽpus tuarũ laudũ historiã texere: quoniã cõpertũ habeo iãpridẽ: te tua uirtute satis ac super clarũ fore: neq; uirũ ĩ litteris pro letarii prædicatiõe egere: nã ut ẽ in ueteri adagio: uino uẽdibili suspẽsa hedera nil op⁹ ẽ. sed heus tu uir doctissime uereor ne sis occupatior q̃ ad has meas nugas descẽder̃ queas: uerum ubi tuã humanissimã naturã pensitatius expendo: persuadeo mihi haud difficulter te mea nedũ lecturũ sed & perlecturũ humanissime: qui comitatis humãitatisue norma es exactissima: uale doctorum uirorum præsidium. Mediolani kalendis Iuniis. M.CCCCC.VIII.

FINIS.

Io. Frã. musicola
Fabius Romãus uir celeber
Alexander minutianus uir clarus
Musæ cum nemoribus & siluis ad Iafredũ cõtenderant
Citatissim⁹ ueredarius karolus ambasia regul⁹
Vetus adagium

Præſbiteri Franciſci Tantii Cornigeri epigramma ad Archangelum Careualenſem Interpretem.

Quis melius librare homines ſcit præſide noſtro?
Qui tibi quo fierent iſta latina dedit?
Eſt doctrina tibi: facunde gratia linguæ.
Atq; ſtilus nouus eſt: orbis ut iſte nouus
De ſe nemo igitur tantum præſumat: ut ipſum:
Cuius es inuentor ſperet habere ſtilum.

Io. Fran. Quintiani Stoe Iambicon. Ad Archangelũ Careualenſem. Interpretem.

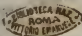
Volumen ecce candidum emergit recens
Exaſceatum: & elegans: & lympidum.
Externa ſunt hic oppida externum ſolum:
Variiq; mores adſatim reconditi
Parua eſt tabella maior at ſententia.
Vt lecta uiſis ſit opus anteponere
Olim patentes mulciber trinacrius
Terras: ſonorum pelagus: axes cœlicos
Elementa cuncta feruidi cœlauerat
In clypeo achillis: attamen maior labos
Et uiſa uirtus maior eſt archangeli
Et cur? tonantis mulciber fuit deus
Et ſculpta tantum uiſa ſunt præſentibus:
Mortalis autem noſter eſt archangelus
Diuina quanquam phama conſcendet polos
Mox ſcriptæ cuncta nota ſunt abſentibus:
Vt qui uolumen legerint noſcent loca.
An credis ergo dignior mortalibus
Sit: qui labores ſuperet & uiuens deum:

Index subsequentis operis.

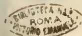
FINIS.

Ad lectorem.

Sed quoniam fieri non potuit qui festinus impressor aliquid (uti assolet) inuerteret: te non nescium esse uolui: capite nono & uigessimo: ubi fit mentio de elephantis: Camelopardales uerbum desiderari: quod ex indice: qui in fronte operis est: cognosces: sicq; esse legendum. sunt & Camelopardales: & alia ingentia animalia: uerum syluestria. Præterea negociatorum Hyspaniæ epistola: cuius initium est Ex relatu eorum: quæq; caput. cxxvi. efficit præpostere posita est: nam ordo historiæ exposcit: ut. xx. octauum supra centesimum locum obtineat.

ITINERARIVM Portugallensium ex Vlissbona i Indiam, nec non in Occidentem ac Setemptrionẽ: ex Vernaculo sermone in latinum traductum. Interprete Archangelo Madrignano Mediolanense Monacho Carevallensi.

Io. Mariae Vicentino Montaboldus Francanus salutem.

AVDIREM nunc libens mi Io. Maria quorundam sententiã: qui Plinium extra omnẽ aleam positum: ac sermonis utriusq; auctorum scriptorem praestãtissimum ob id procaci: & illoto ore temerãt: quod uidelicet nimium ascita: ac prope incredibilia: nec similia ueri (ut mentiunt ipsi) i historia naturae adducat: arguũt, ppterea uirum tantũ mendacii non alia magis de causa: q̃ quia earum rerum memorabilium: ac dignarũ scitu meminit: quarũ ipsi prorsus sunt expertes: argumento q nusq̃ sint: si hic non reperiuntur. Quorũ sententia: ac temeritas q̃ sit contemnenda & ac reiiciẽda: utpote nullius pensi: praesens ad remotiores partes orbis nauigatio: & illarũ imprimis: quae hactenus fuere nobis inacessae: clari' (ut aiunt) Phoebo declarabit. Nã si a nobis aditę regionis partes attẽtior apud te animo expenderis: si locorum situs: si omnifariã animalia: si arbores: si metalla: si gemmas: si & alia id genus complusculа spectaueris: comperies profecto cum Plinii memorabilibus (adsit uenia dicto) fere contendere: si tamen in dicendi stilo nactae forent alterum Plinium: Licet enim res illustres sim denarraturus: qa tamẽ Lusitana lingua & demum Ethrusca referuntur: quae splendorem totius historiae eluminant: minus ne dixerim ponderis: sed uoluptatis proculdubio sunt habiturae: ut tute ex usu rerũ multarum: ac lectione multiplici melius iudicabis: & eorum dicta refelles: qui his duntaxat fidem adhibent: quae oculis subdidere: quam rem ut libentius nauares: nauigationẽ hãc edidi: tibiq; nũcupaui: Tũ quia Asiam oẽm: & Europã fere lustrauisti. In rerum tãtarũ uarietate id seligas: qđ dignius miratu censueris: tum uel maxime ut nouarũ rerum percupidi earũdemq; auidissimi lectores: te non iniuria absine amari intelligant. Vale.

Laus & defessio Plinii

Primus qui sulcauerit oceanum meridiem uersus.

Cap.I.

Aloisius Cadamust⁹

Vm ego Aloisius Cadamustus e Venetis patriciis primo animum induxerim sulcandi eius oceani:qui a freto Gaditano per insulas Fortunatas:& Ethiopas iferiores uersus austrum tendit:cūq; ibi pleraq; scitu cognituq; non idigna deprehenderim ut fiat testatum posteris animo mihi hæsisse: hactenus incomperta quærere:& adire inacesa:prout rebus memoria suppetet:excipiā & subsequar calamo:donec earū memorabiliū rerū:quæ uidi: & locorū quæ corā adiui:uerā prorsus efficiā historiā:quæ oīa si nostris cōferantur:alterū profecto orbem efficient:& si ea forte min⁹ ordinate abs me describentur in rerum tantarum uarietate :non sum tamen defuturus quin historiam ueram denarrem:& ubi fere incredibilia & prodigiosa occurrent(licet uera)temperabo tamen de industria & sciens citi⁹ nō nulla sum pretermissurus q̄ uel minima citra ueritatem relaturus.

Alter orbis

Infās Don Hurich

Primus igitur qui memoratū oceanum : & Ethiopiam supradictam adire est aggressus post prothoparentem nostrum Adam (unius Plinii historiam excipio).Is fuit nostro æuo Illust.d.Infans Don Huric natus Lusitaniæ Rege Illustrissimo . Don Ioanne : qui quidem Princeps Infans licet sui nominis præclara : & prope innumerabilia percenseri possent:prudens preteribo omnia in presens : id unum haud pretermiserim quod christi seruatoris nr̄i almæ fidei eximie studuit:& nihil magis i uotis gessit:q̄ nomē xp̄anū ab barbaris:& dei hostib⁹ afferere:matrimonii expers fuit : adolescentiam suam castitate mira honestauit : domi : & militiæ strenuus:Mauros sæpenumero fudit: & bello clarus euasit:Cum itaq; eius genitor dissolutionem corporis sibi imminere conspiceret annorū iam plenus:prius naturæ non concessit: q̄ saluberrimis præceptis filium monuerit : ut uidelicet : sacratissimam christi fidē aīo icōcusso illibatoq; coleret:nec deesset suis uotis quib⁹ istituerat christi hostes debellare:& sancto nomini reddere subiectos: adiiecit etiā ad hæc ut Lusitāæ gētis:& imprimis patritie cordate meminisset:& ut paucis absoluā:sæpe dict⁹ Illust.Don Huric patris moniris libēs audiuit:fato iā functo parēte:fratre tamē patrocināte:q Regno ætatis cōcessu successit:huic nomē fuit Dō Daruth:cui⁹auspiciis mauros male accepit:q id regnū occupāt:qđ fesse dicitur : qđ qdē regnū icipit ab āpelusia ꝓmōtorio Mauritāiæ nō lōge:a Gadib⁹:& mari

Don Daruth

atlantico alluitur:& uergit ad austrum : Singulis igitur annis ex insti-
tuto mauros lacescens Celoces suas mittebat quoad ad id promonto Caput de
rium deuentum est : quod caput de non appellatur ab incolis : argu- non
mento q qui ultra dictum promontorium iuere non sunt regressi:
& ibi prisci Nautæ terminum semper constituerant suæ nauigatio
nis:hucusq :Itaq Celoces Principis deuenere nec ausæ sunt ueterem
terminum excedere. Quæ ubi Principi sunt renunciata animum ac-
cendunt magis peragrandi orbis . Instituit propterea rursus ceptam
prouinciam persequi:& Promontorium capitis de non:aliquãdo tran
scendere diis fauentibus:quoniam Celoces Lusitanæ omnibus oceani
Liburnicis eximie præstant:& cum iam ad id opus nauandum præsto
essent nõnullæ Celoces:censuit non difficulter posse nauigare uastum
oceanum. cupiens admodũ loca hactenus inacessa adire:& nouos po
pulorũ Affricæ ritus uidere:quibus omnib⁹ exploratis ĩ promptu ha
beret Mauros pro arbitrio profligare:& suæ ditiõi addere. Iussit itaq
Celoces ternas expediri:tum armamentis cum etiam cõmeatibus fere Celoces ter
omne genus:quib⁹ uiros strenuos præfecit:qui dicto Principis audiẽ ne iussu re-
tes profecti sunt:& dictum promontorium capitis de non:littus haud gis expediũ
deserentes. per centum fere miliaria præteriere : & cum nihil præter tur
ĩcultam tellurem:ac omni habitatore uiduam comperiissent:domum Caput de
regrediuntur. Cum igitur princeps de nouis populorum Affricæ mo non p centũ
ribus:ac locorũ sitibus ex his nauigationib⁹ nihil adhuc cõperti habe miliaria pre
ret:rursus classem cõmunit omni genere annonæ:& rebus omnibus : tereunt
quibus hostes propulsare quirent:& suos diutius alere:data lege ut tã
diu nauigarent donec superiores suorum nauigationes per centum &
quinquaginta miliaria excederent : & ultra :(si eis uisum foret)prõ
grederentur:quos pro labore tanto innumeris promissis onerat : qui
Principi obsequentes. uela dedere:& cum nihil nacti fuissent nisi ua-
stum & sterile solum rediere . Quibus non obstantibus Princeps in
dies fit auidior nouarum rerum : animusq accendebatur magis: ut as
solet:in rebus uetitis:quare iam tertio mittit : qui terram huiusmodi
explorent : & ut breue faciam : tantisper annis singulis nouos expe-
diuit nautas:donec ab Arabibus cultam terram inuenit:qui in deser-
tis uitam trahebant:& paulo ultra progressi nouos populos inueniũt Azanegi
qui azanegi appellantur. uiri coloris subcinericii:de quibus in sequen populi
tibus latius dicturi sumus:& postremo iam ipsis adnauigantibus tell⁹

Ethiopum inferioris affricæ:quæ oceano adiacet australi : apparuit : rursusq; indies nouos populos.tum idiomate:cum ēt ritu & moribus differentes nanciscuntur:ut lectori diffusius deinceps liquebit.

Quæ inuitauerint Aloisium cadamustum:ut terras nigritarū uiseret. C.II.

Aloisius

Cum igitur ego Aloisius forem uenetiis:quæ urbs mihi solū est patrium:anno a partu uirginis.M.D.IIII.annum agens alterum:& uigessimum:& cum iam fere nostri maris:qđ Me-

Celtogallia

diterraneum appellant:littora omnia lustrauissem:decreui in celtogalliam iterum contendere.quo alias fueram cōmertii gratia . ea.n.est regio Galliæ:que ab oriente terminum habet Rhenum fluuium, ab sep-

Brugis

tentrione Oceanum Britānicum:in quem exonerat Rhenus predict⁹: & ibi nobile Emporium uisitur:Brugim appellāt:nullis Emporiis septemtrionalis regionis postferendum:& eo lucri causa cōtendebam:cū ergo illo proficisci decreuissem:accinxi me itineri.non quidem multis onustus pecuniis.nam paucissimi census eram & liburnicas:quæ eo tē-

Marc⁹ zēo

debāt conscendi Duce Marco Zenone eqte splendidissimo pri⁹ christi nomine inuocato Venetiis soluimus āno christi memorato.augusti octaua Luce:& prosperis auspiciis uetus institutum internauigandum obseruantes.iter agentes per certa hospitia hoc est ad consueta loca applicuimus semper.donec in Hispaniam deuentum est:& cum ui ingē-

Promontoriū sacrū dictum

tis tempestatis ducti applicuissemus ad id promōtorium : quod sacrū Ptholomeus appellat:in oceanum uaste prominens:nūc caput sancti Vincentii:forte fortuna non longe ab hoc portu Princeps infans per

Reposera oppidum

id tempus in oppido : cui nomen est reposera agebat animi causa . is ut accepit nos aduentauisse ad classem nostram itemnuntium mittit ui-

Antoni⁹ gōzalis

rum:a suis secretis egregium Antonium Gonzallem nuncupabant comite patricio ueneto:qui illic cōsulem uenetæ gentis agebat:ut diplomata uenetorum principum sigillo īsignita declarabāt:quiq; sub prīcipe infante stipendia merebat:adiuere itaq; nos ex præscripto principis sacarum ferentes promercale sumptum ex īsula medere: quæ oce-

Insula medere

ano Athlantico innatat.e regione mauritaniæ:tulere etiam commertii gratia sanguinem Draconis:& alia plæraq; sumpta ab insulis pricipis predicti.dum igitur de sacaro:& aliis mercimoniis sermo fit inter nos ut assolet merces commutantib⁹:percunctamur Lusitanos unde hæc

tam preclara eruerint:& regiones locaq̧ sciscitamur : plura referunt:
Principem suum subegisse gentes innumeras christiano nomini hacte-
nus icompertas:unde:& saccarum:& Draconis sanguis:& alia q̄pluri-
ma naturæ conducentia exportantur : addidere etiam ad hæc parua
esse quæ retulissent:Si conferantur cum aliis rebus:quas præclare di-
ctus Princeps egerat:aperiuntq̧ nobis hunc Principem Egregium
inaccessa Maria sulcauisse per internuntios nautas:nouasq̧ Regiones
peragratas:domitas prodigiosas gentes:res miratu dignas repertas:
unde innumera Lucra comparantur:adeo ut ex numo denos efficias:
nullumq̧ fœnus esse,quod lucrum superet huiusmodi:hæc illi sedulo
denarrabant:mirantibus nobis & obstupescentibus præ rerum inuen-
tu conspicuo:ea igitur me inter cæteros accendunt lucri auidissimū:
statui propterea hunc principem coram adire:ut si forte:& nobis sul-
candi dicta æquora potestatē faceret: quoniam suum est eius freti ue-
ctigal:custodit propterea ipse Gaditanum fretum non incuriose re-
sponsum habui ab eis:qui classem nostram:ut præfeci:adiuerāt:me nō
difficulter impetraturum ab Principe,ut meo desiderio fiat satis:uerū
scirem duorum optionem pricipem daturum : utrum uellem,sumerē:
condicio hæc est:qui celoces sua impensa expedit:suoq̧ periculo agit Conditio
omnia.Is earum mercium quas ferret:pricipi quartam det partem ex
uetere instituto:aut princeps suo impēdio classem expediat quo ad ar-
mamenta & illa oīa:quæ tueri possent naues ab incursu hostium :reli-
qua ageret qui merces ducit:& cum rediisset principi dimidium da-
ret omnium.& ubi nihil mercis ex nauigatione allatum fuisset : omnē
impensam:& operam luderet mercator:licet haud dubie constet eos:
qui illo contendent consecuturos lucrum non mediocre : adiecit etiā
principem:si qui e Venetis.regiones prædictas inuisere uoluerint:id
facillime concessurum,immo fauturum plurimum:quandoquidem si-
bi persuadebat:& aromata omne genus:& alia pleraq̧ inibi nautas re-
perturos:quæ inprimis Veneti super omnem gentem callent adamu-
sim:propterea Principem prædictum adiui:qui me etiam:ultra q̄ par
erat:honorifice excepit:& ea omnia quæ ex relatu suorum acceperam Adit Regē
presens comprobauit:hoc etiam plus addidit: modo ceptam prouin-
ciam non desererem:se ingentissimis fauoribus: & gratiis prosequutu-
rum hoc celebre uotum:quibus auditis apud me hæc omnia pensita-
tius reuoluebam uegetam ætatem:habilitatem corporis:uires;& inge-

nium:quæ omnem laborem subire poterant:& peragrandi orbis per/cupidus accendebar magis:cum præsertim nullus: e conterraneis me/is hæc aggressus esset:non diffidens ex his magnis laboribus me ali/quando:& honorem & emolumentum reportaturum:decreui prorsus uotum meum absoluere:percunctatus primo negociatores Lusitanos quas merces magni facerent nigritę Ęthiopes:& australissimæ gẽtes: redii demum reuisum meos:qui Liburnicas in littore habebant: & ea quæ in celticam galliam uehere institueram uni affini meo cõmendo: & mercatus Liburnicas:quæ nauigando itineri facerent satis : ad con/tinentem applicui:at naues uenetæ in galliam uela fecere.

Cap.III.

Quando abiere Liburnicæ:& quibus uentis uela fecerant.

Promõtoriũ sacrum

Vm igitur eo loci me adhuc continerem:quem caput sancti Vicentii appellant:aliter promontorium sacrum:ut præfeci/mus.Id gratum principi admodum fuit:excipiebat me pro/pterea solito magis honorificentius:& elapsis q̃pluribus diebus iubet celocem armari:quæ uehere dolia nonaginta queat:cui præfectus erat Vincentius Lagus incola oppidi cuiusdam ab dicto promontorio di/stantis.Mil.xvi.Celocem uero muniunt omni commeatuũ genere:& earum rerum præsertim:quæ nautis uictum diuturniorem suppedita/rent:deorum itaq; implorato auxilio ab promontorio soluimus die ui/gessimo:& altero martii anni.M.D.V.flante uento apeliote : & Bo/rea:& primo uela dedimus uersus insulam mederæ iter agentes eũdo ad quartam lebegii occidentem uersus itinere recto die.xxv. Martii applicuimus mederæ per portum sanctum circiter meridiem:distat di/cta insula ab sacro promontorio fere Miliariis sexcentis.

Vincentius lagus

Capitulo.IIII.

Descriptio portus sancti & rerum in eo memorabilium.

Insula sancti portus

Aec ĩsula sancti portus parua admodum ẽ:utpote quæ.xxv. miliarium circuitu patet: citra septimũ:& uigessimũ annum ab nauibus prædicti principis reperta.hanc Lusitani iussu

sui principis incolunt: alias a nostris nunq̃ cognitam: huic moderatur Bartholomeus Polastrus dicti principis alumnus: fert hæc insula innumeras fruges. Triticum: siliginem: & alia id genus: boues: Iuuencos: apros: & in primis cũiculis scatet: & ibi sanguis draconis: qui lachrima est arboris. nam stato anni tempore arbores ferro sauciant: quæ ubi sunt incisæ anno sequente gummam emittunt per incisiones: gumma uero ahenis decocta: & defecata sanguis efficitur: quem appellant draconis: eius Arbor producit fructum Cerasi instar: mense Martii gustu eximium: coloris ueneti: insulam circumuectis constat ibi piscĩu ubertatem maximam esse: in primis dentalium. & ostrearum: portu caret: stationem uero habet perq̃ cõmodam ab omni uẽtorũ afflatu tutam: excipio subsolanum: & uulturnum: quibus haud tuto nautæ se freto committerent: hæc Portus sanctus appellatur: Mel gignit suauissimum, adeo ut nullibi sit præstantius. ceram quoq; producit abunde: nam ibi apum confertissima cernuntur examina innumeraq;.

Bartholomeus polastrus

Sãguis draconis qd sit & quomodo fiat

portus sanctus

Cap. V.

Monchricus portus insulæ Mederæ

Illinc die. xx. septimo soluimus uidelicet ab insula sancti portus: & eadem die portum Monchricum applicuimus: is est insulæ mederæ portus: qui abest ab portu sancto miliariis quadraginta: & ni nubes cælum inumbrauerint altera alteram uidet.

Cap. VI.

Medera insula auspiciis: & opera infantis principis colitur, frequens est habitatore: hæc igitur ab Lusitanis incolitur ab annis quattuor & uiginti alias incognita: huic præfecit princeps uiros duos egregios equites: primo nomen est Tristansere: & hic mediæ insulæ moderatur: alteri Ioanni Gonzale: qui insulæ quod superest moderandum suscepit: & huic insulæ nomen inditum est a copia lignorum: Id. n. indigenarum lingua medera significat argumento, q̃ quicquid inibi erat soli: totum id siluis opacum condensissimis conspiciebatur: operepræcium igitur fuit his: qui primo colere isulã

Medera

ut igni multo cōpurgarēt:q adeo grassatus ē aliquādo, ut ēt uiros cor/
ripuisset:ni ꝓpe aqs humeroten⁹ imersi sibi cōsuluissēt. Nā dict⁹.Io.
Gōzales ut ignē euaderet cū cōiuge:& natis famē bidui iugiter ī aqs
tollerātissime sustinuit. Igne igiť expurgata īsula semini præparať ido/
nea:hæc q̄ttuor ē ꝑtibus coliť una appellať mōchricus :altera sāncte
crucis:tertia Fōzala:ultima Iouis camera:& licet q̄plurimas alias hita/
tiōes hēat:hæ sunt tamen potissime:si uiri ꝑcēsendi forent hi ꝓculdu/
Insulæ circuitus bio octingenti essent:e quibus seligi possent equites centum : insula
circuitu patet quadraginta miliarium:portum non habet:uerum per
oportunas stationes:feracis est soli: licet saltuosa instar ciliciæ : scatet
tamen frugibus fere innumeris: legit quotannis Tritici staria. 30000.
Venetorum:desiit tamē esse feracissima:licet fertilis adhuc plura pro/
ducat.nam frequentiore semine attrita ē:quoniā īdies aratur:atteritur
magis:regio ē irrigua fontibus:& amnibus cōspicua:octo uisunť ibi:
q īsulā īterfluūt:& ibi aquaticæ serræ:qb⁹ ī assamēta secanť ligna:&
alia id genus efficiūt:ut sunt mēsæ.tripodes:qbus ferè Lusitāia oīs cō/
decorať eximie:necnō circūadiacētes regiōes exornanť: assamēta ibi
multi iuga uisunť.alias dedolanť ī mēsas ex cedro miri odoris: nec ab/
similes cupresso:ex aliis fiūt abaci:tripodes:cophini:scrinia:& fere oē
gen⁹ receptacula:& īprimis ex nasso fiūt pulcherrīe:q̄ quasi purpurei
sunt coloris : quoniā uero hæc insula frequentioribus irrigatur flu/
minib⁹: mēorat⁹ prīceps saccareū harūdīetū ibi plātari iussit:ex quo
saccari q̄plurimum legit:īde ueniūt scitissima saccara toto orbe præci/
Optimū saccarum pua primæ decoctiōis:necnō mixta : & quantū ex aliorū relatu colli/
gere quiui:indies meliora saccara sperant:quoniā ea īsula tēperie cœ/
li meliore saccarum suapte natura gignit.nam ea qualitas est plagæ il/
lius:quæ cipri : & siciliæ:nunq̄ algent.& ibi bellaria : & tragemata ex
saccaro oīum generū:mellisq; plurimum:ceræ quidē satis: sed nō tan/
tū:uineas habet nō despicabiles:in quibus taleas & maleolos maluati/
ci plantari iussit prīceps infans:afferunť ex creta insula:quā hodie ap/
Mira d̄ uuis pellant candiā:uberes sunt uineæ cœlo ad id īclināte:uites plus uuæ:
q̄ foliorū ferunt:racemi proceriores.ut mensurā quattuor palmoꝝ ex/
cedant:res uisu conspicua:miraq; uoluptate afficit ītuētes: & ibi uuæ:
quibus colos est niger in arcuatis pensiles:inde etiam exportantur ex
nasso arcus celebres:qui feruntť in occidētem:& fiunt ligna apta arcu/
bus conficiendis:& ibi paui q̄plurimi siluestres colore ad albedinē in/

clinato: Perdices neq; id genus alia ibi uidebis: præter coturnices: & apros inumeros in montibus. Memini etiam ab idigenis accepisse ibi cum primo culta est insula copiam maximã columborũ fuisse: quibus capiendis non alia arte usi sunt aucupes: q̃ alligato perticę uncino ex arboribus: quibus illic insident: traherentur ad se non pauentibus auibus: sed mirantibus ueluti ad rem non uisam hactenus: quoniam nullo habitatore humano culta fuerat insula. ab solis auibus: & feris habitata: fidem huic rei maiorem adstruit: altera insula nostris temporibus reperta natura non absimilis: præsertim in auium aucupio ea utraq; humani ritus expers fuerat: animalia ibi q̃plurima usui humano apta: uiri illic etiam census non mediocris complusculi dites: ac locupletes: omnis insula adeo culta est: ut uiridarium: & hortum præsentet amoenissimum. quicquid ibi legitur ueluti aurum est: & ibi celeberrima Diui Francisci cenobia uitę obseruantioris sanctiorisq;. accepi etiam ab incolis fide haud indignis uuas etiam maturescere circiter sanctam ebdomodam.

Coturnices & apri

Columbi & quomodo capiantur

Habitabat a solis auibus & feris

Quo tēpore hic maturescant uuæ

cenobia divi francisci

Capitulo. VII.

Canariæ insulæ numero decem.

AB dicta insula mederæ austro flante soluimus: quo duce iter confecimus, donec insulas Canarias applicuim⁹: quæ absunt ab medera fere miliariis. cccxx. hæ sunt decẽ nũero: septem cultæ: tres desertæ: quæ coluntur hæ sunt: priuis priua nomina: primæ nomen est fractelãcee: secũdæ magnę fortis: tertiæ Grãcamariæ: quartæ teueriffæ: quitæ Gienere: sextæ Palmæ: septimæ ferro. Nec id est prætereundum: q; ex memoratis septem insulis: quattuor christianum nomen colunt: uidelicet fractalancea: magnafors: Gienera & Ferrum. Tres uero quæ supersunt e septem idolis seruiunt. christianis insulis præest eques nobilissimus. qui Ferrara nuncupat: oriũdus ex urbe sibilia ditiõis hispaniaæ Regis: q colũt has isulas uiuũt pane ordeaceo: carnibus: & lacte plurimo: & i primis caprio: qbus abundãt: hæ uini: & tritici impatiẽtes sunt: nisi aliũde iportet: eis prorsus caret. fruct⁹ fere nulli: reliq̃ uero optia: scatet onagris. i. siluestrib⁹ asinis: præsertim ea q̃ dr ferrũ: distãt iuicẽ hæ isulæ miliariis q̃dragita: ita alia respicit

Recedunt a medera

Insula fractelancee

Magne fortis & grancamariæ

Ferrara

Quib⁹ utãtur cibis

Asinos silvestres

aliam, ut de industria continenterq; subordinata uideantur : & orientem prima: ultima uero occidentem respicit.

Cap. VIII.

Quæ canariæ ferant.

Oriocola herba

X his insulis aduehitur herba: quæ oricola dicitur: cuius colore uestes inficiuntur: quæ quidem herba gades in sinu sibiliæ comportatur: & illinc in orientem: & demum in occidentem itur: exportatur etiam inde corii hircini copia ingentissima: quod ceteris prestat : seui plurimum : casei uero multum : & incolæ harum quattuor insularum nomini christiano parent. & canarii dicuntur.

Canarii populi

Idiomate differunt adeo ut alter alterum haud intelligat: mœnia non habent: sed uicos undequaq; patentes: uerum in eminentissimis montibus specus excauant ubi degunt tuti ab omni impetu hostili : sunt hi montes suapte natura fere inaccessi ideo inexpugnabiles : perinde ut nulla uis eo penetret: una fames aditum preberet: & ambitus minoris harum insularum non minus patet miliariis nonaginta: tres uero quæ idola colunt uastiores sunt : & frequentiore habitatore præsertim canaria magna quæ hominibus circiter octomilibus exornatur. Teneriffa autem trium maior est : hominum quindecim milia : si utrunq; sexum spectes emitteret. Palma uero rarissimo est habitatore uisu tamen conspicua : & delectabilis admodum. Id etiam apprime est dignum scitu q; nulla alia de causa hæc regio est prope inexpugnabilis nisi ob situs locorum prope inaccessos. & strenuam gentem: fitq; propterea ut subdita sit nemini: licet pluribus sit lacessita preliis : nec silendum puto de insula Tenerife : quæ & eximie colitur & inter orbis insulas est eminentior : nam cælo sereno eminus conspicitur : adeo ut qui absunt ab ea ad Leucas hispanas sexaginta uel septuaginta non difficulter eam intueantur: & si leucarum rationem colligas miliaria. cc. quinquaginta excedunt: quod cernatur a longe id efficit acuminatus lapis adamantinus instar piramidis in medio: qui metiti sunt lapidem aiunt altitudine Leucarum quindecim mensuram excedere ab immo ad summũ uerticẽ. Is lapis iugiter flagrat istar ætnæ montis id adfirmãt nr̃i christiãi: q capti aliquãdo hæc aiaduertere: hi psectos

Domibus carent

Tenerifa insula

Adamas miræ magnitudinis

habent nouem : quos duces appellant : nec iure hereditario succe-dunt . sed ius est in armis . inuicem digladiantur : & seuiunt ut be-luæ : armis carent : quia ferrum non habent . uerum lapidibus : & scipionibus res geritur iter eos:nã lignis acuminata cornua adfigunt ut uicem ferri gerant:nudi fere omnes incedunt :tamen nõnulli auer se:& aduerse pellibus caprinis teguntur:carnem inungunt seuo hirci no condito herbarum quarundam suco:ut cutis effecta densior algo-rem tolerent facilius:licet ibi uix algeant : quoniam ad austrum sunt positi:domos non habent neq; Mapalia:nec quidem uiles casas :uerũ specus : & cauernas montium incolunt:ordeo:carnibus : & caprino lacte pascuntur:abundãt nonnullis fructibus:& imprimis ficis:metũt fruges mense Martii:& aprilis :fidem habent nulllam:nec deum no-runt:sed alii alia idola colunt : solem nonnulli : & alii lunam : & pla-netas superstitiose admodum idolis seruiunt : mulieribus quidem in promiscuum non utuntur : sed pro arbitrio ducunt innumeras : uir-gines : coniuges prius non accipiunt : q̃ ab principe deflorentur : & id apud eos ingens decus : & honos ducitur . uerum si quis forte ar-gutulus diceret unde hæc nosti .Id pro responso : nobis erit : inco-las uidelicet conterminarum insularum : quæ christo parent : ex in-stituto uitæ consueuisse hos infideles crebris incursionibus lacessere noctu præsertim : & ubi aliquando in congressu succumbunt infide-les : capiiui ducuntur sexus utriusq; : qui sic capti in Hispaniam mit-tuntur : qui hæc nos docuere : usu euenit aliquando : ut e nostris cor-ripiantur aliqui : quos canarii ad contumelias seruant:& ut publico sint ludibrio:lanii officio fungi eos cogunt : eisq; exenterandis bobus: & suibus addictis:qđ apud eos ignominiæ specimen: & dedecoris du-citur magnum : & tantisper captiuitatem tolerant donec permuta-tione aliqua redimantur:seruant etiam alium morem canarii in augu randis principibus . nam cum sceptra suscipiunt compluscul sese offerunt certatim in memoriam : & honorem noui principis moritu ros & sponte quispiam uitam deuouet : congregantur propterea in ualle deuexa : & ibi peractis nonnullis cerimoniis : ac prolatis uerbis quibusdam : ille qui sua morte festum principis est exornaturus : se-dat e rupe precipitem : perinde ut fere in frustra concisus exani-metur : pro qua re : quoniam fit in gratiam principis : debet prin-ceps superstitibus agnatis defuncti : prosequiturq; eos beneficiis:ac

Nudi icedũt

Domos non habent

Fruges me-tunt mense martii

Vxores non accipiũt pri usq; a prin-cipe deflorẽ-tur

Mos i augu randis prin cipibus

Fauoribus innumeris. hunc morem ipsimet. licet improbent: seruant tamen: & pro comperto habemus uerum esse: quod retulimus: saliunt miruminmodum: agiles supra q̄ referre queam: instar funābuli & petauristæ corpora librant: & ut hinuli de saxo in saxum migrant: licet multum distent: & id nudis pedibus: lapidem iaciunt ultra aliorum iactum: & quicquid pro scopo ac signo dederint nusq̄ aberrant: uim maximam: ac prope incredibilem lacertis inferunt: adeo ut uno uel altero ictu umbonem infringant. Memini dum illic agerem uidere e christianis Canariis quendam hoc Ludrici genus agentem: conditionem proponebat propositamq̧ sanciebat pignore. uiris tribus mala asyria duodena dabat: ut omnes ea iacerent in eum nec propius accederent q̄ ad octo uel decem passus: aberraturos omnes adseuerabat: nec ipse eorum poma medica tangere uolebat: nisi manu repercutiendo: alioquin inanes illorum iactus futuros prædicabat: ille uero duodecim sumebat: & in uiros prædictos uibrabat nullo aberrante: abnuere conditionem omnes: quandoquidem probe nouerant quantum præstaret corporis dexteritate: nec eos latebat ipsum etiam plura facturum: q̄ iactauisset: hæc summa est igitur: ipsos Canarios mobilitate: ac agili natura fere omnes anteire mortales: hi etiam eximium cultum censent: herbarum suco tingere corpora colore multiplici: modo puniceo: prasino modo: nonnunq̄ Veneto: aliquando ceruleo: & nihil cultius ornatiusue ducunt colorum uarietate: & hæc pictura est eius ornatus apud eos: cuius ornatiores uestes apud nos sunt. Ex his insulis igitur Canariis: duas ego Aloisius præsens inuisi. Gomorram uidelicet: & ferrum. Palmæ quidem applicui: uerum nusq̄ classem deseruì: ut ceptum iter consumarem.

Eorū agilitas

Magne uires

Multiplici colore tingunt corpora herbarū suco

Cap. VIIII.

Descriptio capitis Albi cum insulis proximioribus.

SOluimus ab hac insula flante austro Ethiopiam uersus: & breui peruenimus ad id loci: cui capiti Albo nomē est: abestq̧ a Canaria miliariis fere septingētis septuaginta: & illud præsertim est sciēdū: q̧ qui ab Canaria isula ad caput Albū ꝓficiscunt̃. hi littora affricæ nōnihil deserūt: quoniā q austro ducūt̃ ad leuā affricā

relinquunt : quantoq; magis : quis ducit naues in altum:tanto minus continentis uidet:quia Canariæ insulæ plurimũ absunt ab littore affricæ occidẽtẽ uersus. Igitur nautæ tamdiu absunt ab littore dũ nauigãt: quoad ultra medietatẽ itineris peregerint:quo insula canaria ab capite albo abest:& demum obliquant ad leuam tantisper . donec caput album speculentur a longe:ne prius appellant terram q̃ eminus explorauerint:quoniam ultra dictum caput nihil nisi uastum mare conspicitur : quoad peruenias ad id littus ubi cum dicto capite fit sinus : qui dicitur Forna Dargin : cui ab insula quadam sinus eiusdem dicta Dargin : nomen inditum est : quod quidem nomen habet originem ab parua insula in eodem sinu sita intra sinum per miliaria quinquaginta : & ibi etiam tres insulæ :quibus indita sunt hæc nomina a Lusitanis:primam albam appellarunt: quia arenis strata est ; alteram Garzararum insulam : argumento : q; Lusitani qui primo coluerunt eam magnam marinarum auium copiam ibi nacti sunt:adeo ut inde duas naues onustas omne genus auium in Hispaniam duxerint : tertia insula Cori dicta est : & hæ tres insulæ paruæ sunt admodum arenosæq;:ac desertæ . In illa quæ dicitur Dargin aqua potu dulcis inuenitur:in aliis uero non nisi marina ; & signanter animaduertendum est : q; hi qui a freto Gaditano soluunt : & uersus hanc Ethiopiam: quæ austrum respicit:tendunt: nihil culti reperiunt : etiam ab Barbaris quoad ad id loci uenias : qui caput de Chatin dicitur & ab eo uersus caput album semper a latere:& tunc tellus arenosa ; quæ est deserta:& septentrionalem partem respicit ; præsertim eam : quæ montibus adiacet:quæ est nostra Barbaria citra Tunetum : & loca illa omnia a latere:quos quidẽ montes barbari appellant Sarra : & uersus austrum contermina est nigritis Ethiopiæ inferioris ; uasta est hæc regio adeo ut si ex transuerso metiaris itinere dierum sexaginta uel celeris ueredarii haud consequaris magnitudinem non seruat tamen uastitatem hanc undequaq; : & oceano alluitur ab altera partæ: quæ tota est alba : & arida : ac plena arenis depressa est:nec inæqualis : & usq; ad dictum caput album:miram præse fert æqualitatem . Inuenerunt Lusitani primo hoc Caput Album : & in eo nihil præter arenas nulla herbarum:aut arborum uestigia:uisu tamen est conspicuum: quia triangulum presentat:nã in fronte efficit Piramides tres: quæ singule inuicẽ absunt miliario. Id latus totum scatet piscibus oium gene-

Alba insula

Garzararũ insula

Cori insula

Dragin

Nigritis regio maxima

Caput albũ

rũ:nec nostris minoribus:forma tamẽ dissimilib⁹:tot⁹ is sin⁹ Dargin: & illa fere oĩs regio idiga ẽ aquarũ:& ibi arida:& petrea tell⁹: & paulopost uastũ æquor:& aquarũ cõcursus igẽs:nec sulcat hoc mare nisi iterdiu explorãtes cõtis scopulos:q ibi sunt frequẽtiores:ob id quãdo ꝙ obrutæ sũt naues duæ sec⁹ aridã hãc: & sciẽdũ ꝙ dictũ caput de Chãtin uersus austrũ:& septẽtrionẽ caput albũ respicit: & notãdũ ꝙ post dictũ caput albũ i mediterraneis ẽ loc⁹:quẽ hodenũ appellant introrsus situs ad dietas sex. & is locus nullo muro claudit. sed ẽ diuersoriũ Arabũ & statio Camellorũ:quo appellũt Arabes & Dromedarii: quos uocãt Carauanas:quæ de Sambut ueniũt:& ẽt illac transeunt: q ab nigritis proficiscuntur & nostras Barbarias inuisunt.

Caput de chantin

Hodenus

Dromedarii

De incolarũ Hodeni:Atambuti:& Azanegorũ moribus: Deq animalibus:quæ inibi uisuntur. Cap.X.

Quibus uiuant icolæ i hic regione

Maumethẽ colunt

Semper uagantur

Cui⁹ sint coloris

Quomõ uestiantur

Quæ aĩalia

Pactũ ĩfãtis principis cũ mercatoribus

Quæ merces

Ius regiõis icolæ uiuũt ordeo:& Cariotis:qbus uberti abũdãt:alibi ẽt ĩ suis locis crescũt prædicta:sed pcius: potus illis camellorũ:& aliorũ animaliũ lac. uino prsus carẽt: boues feminas habent:& capras. uerũ paucas:id efficit sterile solũ &:herbidũ minime:boues sunt parui si nostris cõferant:Maumethem colunt: & odere christianos plurimũ:nunꝗ qescunt:uagant semp p deserta. hi nigritarum terras adeunt:& nostras barbarias uisunt frequẽtes sunt:& camellorũ copiã ĩgẽtissimã habent:qbus cõportãt æs:& argẽtum:& alia ꝗplurima:e barbariis nostris in Atambut:& ad nigritas præfatos: inde uero exportãt aurum. Idq ad nos aduehunt:his est colos niger: uestis alba laciniis rubicantibus:absq tunica interiore uestiuntur. eodẽ habitu & mulieres utunt absq camisiis ut præfertur; in capite more maurico peplum gerunt quo circunuoluũt caput:in his arẽosis locis uisuntur leones:& pardi:strutiones quoq quorũ oua ego comedi nõ insuauiter. id est etiã sciendũ ꝙ princeps infans Lusitanus prædictus in hac insula Dargin pactum fecit hoc modo ut nemo sinum intret mercaturus aliquid cum arabibus præter eos qui fœdus inierunt & dictam insulam incolunt: & qui conuenerunt cum principe: in dicta insula negotiatores assiduos fouent:qui cõmertia exercent cum Arabibus:qui hec maria mercium gratia frequentant. quiq uarias merces important. ut sunt panni telæ argentum tapetes:& id genus alia: & in primis triticum:quoniam fame prope iugi laborant:& cõmutant mancipia cum nostris mercibus: dant etiam aurum: qua de causa prin-

ceps infans illic oppidum erexit : ubi Fabri q̄plurimi degunt ut hæc comertia non desinant: sed perpetuo cōseruentur: ob id propterea annis singulis eo contendunt Lusitanæ Celoces: idest ad Dargin insulā: ducunt etiam arabes equos pernices quos barbaros appellant: pro quibus ab eis nigritarum seruos: & uernas accipiunt : nec minore precio eos uendunt equos q̄ decem: aut qndecim mancipiis : eo etiā uidelicet ad nigritas plura ex serico elaborata contextaq; Maurico more: argentum & alia pleraq; comportant ex illiberi.i.ex granata hispaniarum ditionis: & Beticæ regionis: afferunt etiam plura ex Tuneto affricæ minoris: quod Barbariæ regiam appellant: & pro his omnibus rursus mācipia : & auri copiam maximam cōsequuntur : hi serui primo appellunt stationes hodeni: & inde ad montes barchæ illinc in siciliam deueniunt: residuum uero uernarum ad insulam Dargin ducunt : & Lusitanis uendunt: illis inq̄: qui cum rege de mercimoniis conuenerunt : fitq; propterea ut Lusitani quottannis mancipiorum circiter mille ex Dargin aduehant secum: & id illis magnum comertium: nec hactenus nisi a diebus paucis inter eos comertia fiebant : nam prius Lusitani infensi erant his arginensibus: & eorum sinum ternis uel quaternis nauibus infestabant: & aliquando noctu mediterranea deprædabant : & uicos piscatorum aggressi plura asportabant : & gentis arabum sexus utriusq; q̄plurimos captiuos trahebant : qui tandem in Lusitaniam ducti sub hasta ueniebant : pari modo alterum latus ultra caput album depredabantur usq; ad flumen senegæ: Senega flumen est: quod Azenagos: a primo regno nigritarum disterminat: Azenagi homines sunt: qui inter nigrum: & subcineritium colorem sunt dubii : incolunt quædam loca ultra caput album in latere illo : quod mox post caput prædictum decurrit & introrsus per deserta plures ex Azenagis contermini sunt arabibus hodeni: hi uiuunt ordeo: & Cariotis : & Camelino lactæ: uerum quia proximiores sunt Regno nigritarum : leguminibus aluntur: pauci sunt admodum cibi : adeo ut poline ordei : uel minimo pulmento totam diem alacres uiuant : efficit eos inediæ patiētes annonæ caritas : hos aliquando captiuant Lusitani : uenduntq; pro mancipiis domi : præstant hi seruitute uernas fere omnes : præsertim nigritas : ut cumq; sit : ab annis paucis rediere nostri Lusitani secum in gratiam : & ab ui temperant omnes : & commertia inter eos magna fiunt : nec patitur Princeps infans ut eis de-

Illiberis siue granata

Senega flumen

Qui cibi

cetero inferat iniuria: autumat eos ꝓpedies subituros christianā legē: Nam in biuio: & ancipiti adhuc herent: utrum legi nr̄æ an Maumethanæ seruitutem exhibeant: nihilq̧ de lege huiusmodi apud eos agitatū erat: nisi azanegi eos edocuissent: & hi azanegi prauum morem seruant. Fascia linea caput inuoluūt demisso sindonis capite per frontem ita ut os totum cooperiat: pudet. n. eos oris eque: ac īguinis uel cunni os tectum ut rem pudendā circunferunt: argumento ꝙ ueluti sentina quæpiam halitum tetrum semper emittat: nec detegunt nisi sumendi cibi gratia: Principes non habent: uerum locupletiores inter eos eminent: his obediunt: & obsequuntur: In uniuersum pauperes sunt mendaces: & supra q̄ referre possim proditores. Medie sunt stature: capillum calamistro exornant ut alamani promittuntq̧ plurimum. Illudq̧ nigrum adipe piscis inungunt: & olent pessime quod apud eos uirtus & honos ducitur.

Habitus Azanegoꝝ

Pricipes nō habent

De obesis & præpinguibus mulieribus: & de permutātibus sal absq̧ cōgressu: deq̧ imperio mellis: & de iis qui sunt sub ipso æquatore.

Cap. XI.

Agnificiūt etiam hi populi præpingues: & obessas mulieres, & imprimis proceriores mammas habentes: propterea ubi annum circiter sepcimum & decimum attigere rumpuntur eis ui ab uiris mammæ fune per medium perinde ut fere ab pectore auulsæ pensiles remaneāt: cum uero semel pepererint longiores fiunt & uisu fediores turpioresq̧: neq̧ hi alios nouere christianos: q̄ Lusitanos: qui annis circiter quattuordecī eis multas clades intulere: captiuos ducendo plurimos haste demum ut mancipia eos subiicientes: ꝓ comperto etiā id habemus: ꝙ ubi hi populi primo Liburnicas & alias id genus naues conspexere in mari uelificantes antea illis incognitas: & inuisas arbitrati sunt Aues esse albis alis aera scindentes: e remotioribus partibus aduentauisse: Cum autem uela deprimerent: ut appellerent littus: credebant Pisces esse eminus uisis nauibus: nonnulli censebant fore fantasmata cum noctu sulcarent maria: & erant he naues eis terriculamenta non mediocria ut pote quæ modo huc modo illuc distrahebantur instar fantasmatis alicuius ui uentorum ducte uariisq̧ in locis eis inferebantur damna ab nautis noctu īprimis: cum tamen inter se celoces abessent per miliaria prope centum prout conuenerat

Naues nūq̄ uiderant

inter naucleros:& ut uentorum ratio patiebatur huc:atq; illuc pulsae:
sicq; intra se rōcinabantur:si hi essent mortales homines:quo nam mo
do quirent tantum itineris nocte una metiri:quātū nos: nec triduo ab
soluimus prorsus nauigatiōis expertes. Itaq; loco fantasmatis apud eos
ducebamur:huius rei certiorem me fecere ex Lusitanis q̄plures:q̄ui per
id tempus ea littora frequētabant cōmertii gratia: accepi etiam id ab
captiuis:qui fere per eadem tempora capti fuerant:ex his testatum fuit
nobis q̄ stupidi ad rerū nostrarum conspectum fuerint: quando de no
bis talia stolide sibi persuadebant:supra etiā stationem Edon introrsus
sex dierum itinere locus uisitur:qui denominatur Tagaza: quod nostri
interpraetantur auri sarcinam:unde aduehitur salis petrei ingens copia.
Id asportatur camelis arabum:& Azanegorū uaria loca petentiū:non
nulli Tabuto iter faciunt:& amelū contendunt ditionis nigritarū: quo
ubi applicuere mox sal omne expediunt.utputa octauo die quicquid ad
uectū est salis uenditur prope mitigallum.cc.uel.ccc.demum suas repe
tunt casas auro onusti:& id imprimis est sciendum hoc regnum melis
caloribus infestari:ut fere quatrupedia omnia illic fatiscant:cum nihil
pabuli:ibi pro quatrupede crescat nisi pestilens:sicq; propterea ut ex cē
tum camelis qui eo onera ferunt non redeant triginta domū: hinc qua
drupes fere nullū uidebis:ibi pereunt omnes aestu nimio. Arabes etiā:
& Azanegi illic correpti morbo efflant animā:egritudinē parit torrens
sidus:cui subsunt:ferunt etiam Tagazā:a Tamburo abesse itinere dierū
quadraginta equitis unius:& inter Tambutā:& regnū mellis iter trigin
ta dierū intercedit:percunctatus sum etiam hos quomodo mercatores
regni mellis tantū salis cōsumant:referebant mellitae nōnihil consume
re in regno suo nigritarū:quoniam uersus meridiem positi: non longe
ab aequinoctiali ubi dies cum noctibus semper prope certant de pari:
longiusculi tamen dies:quoniam illorū Zenith de directo non ē sub
aequinoctiali:non enim essent in meridie:sunt itaq; ultra aequinoctialē
nonnihil.& ideo plus diei q̄ noctis habent:& ibi feruētissimus aestus:
sicq; propterea ut statis anni temporibus eorum sanguis inficiat̄ adeo
ut ni sibi sale mederentur protinus exuerent uitam. Modus medēdi hic
est:salis modicū aqua liquefactū singulo die hauriunt:& hoc eis pro me
dicina:& remedio praesentaneo. reliquū uero salis in glebas diminuunt
tantillas:ut uiri unius humeris singule ferri possint arte quadam ad id
nō inepta usq; ad regnū mellis:quo cū uenerit singulis camelis duas

Tagaza
Sal petreus

Vltra aequinoctialē hitari
Ingēs calor

Medicina salis

salis glebas imponunt:& id quadrat oneri:uidelicet ut singulis camelis duæ salis glebe imponant:& postremo in regno mellis nigritæ:qui mauri nigri uulgo dicuntur:rursus id onus salis capite portant:ut priui priuas glebas ferant:numerosiores adeo ut prope ferentium uideatur iustus exercitus hominum peditũ:qui per uastum iter salem humeris cõuectãt:& hi pro leuamine laboris:& fessorũ solatio:tridentibus qbusdã utuntur humi infixis:quibus sal fessi imponũt tantisper:donec uires reuocauerint:hoc modo sal prædictũ aduehunt usq; ad quoddã flumen: cuius naturam non sum percunctatus an salsum uel dulce esset:nec id abre dixerim:quoniã æquor credit a multis:& his nigritis opepræcium ẽ sic salẽ suũ cõducere:quoniã quatrupedibus fere omnibus carent: id soli efficit iniqtas: quod aut parum fert herbæ:aut si fert:id totum est pestilens ut præfeci:hinc non difficulter colligimus:q̃ frequentiore hominum uehentiũ salem cetu sit opus:cum tantum salis consumãt cũ uero applicuerint ad id flumen:quod Mare prope creditur:qui salem detulerunt singuli singulos ex suo sale monticulos erigunt:& ita disponũt ut alter alteri succedat continenter recto tramite:& unus quisq; quopiam signo suũ aceruũ insignit:& demũ recedunt omnes itinere mediæ diei. ubi igit recessere aduentant alii nigrite:qui cognosci nolunt: neq; aliorum colloquia admittunt:& accedũt cum suis Liburnicis: ac nauibus grandioribus ab insulis quibusdã & littus appellunt:uisoq; sale:pondus quoddam auri prope aceruũ salis ponunt:prout sibi cõgruere cõmertio uidetur:nec ab æquitate absonum:& mox recedunt salem:& aurũ relinquentes:Nigritæ uero:qui itinere mediæ diei secesserãt:rursus redeũt & unus quisq; suũ aceruũ uisit:& ubi auꝝ dimissum placuerit auferunt: salem relinquẽtes:& abeũt nõ reuersuri. Si uero conditio auri relicti nõ placuit:utrunq; dimittũt:uidelicet aurũ & salẽ: & iterũ abeũt isra prædictum tẽpus reuersuri:at nigritæ qui cognosci nolũt:rursus accedunt & eos aceruos ab quibus sublatũ aurum uiderint auferunt :aut eis quibus adhuc relictũ ẽ aurum addunt nõnihil auri :uel suum aurum(si ultra addere non libet)asportant:sale relicto:& hoc modo sua cõmertia exercẽt:ut alter alteꝝ nõ uideat uetere istituto : & licet id forte ab fide deuiet:ut pote nõ credẽdum:illud tamen pro cõperto hẽmus:quoniam ab fide dignis est acceptum:ab negociatoribus imprimis.

Quatrupedibus carent

Cõmutatio salis & Auri nõ uisis commutantibus

Cap.XII.

Quomodo imperator negociatorē quēdā cognoscere uoluit.

Poueritis igitur me aliquando negociatores Nigritas Regni mellis pcunctatum fuisse talia: cur Princeps eorū qui & diuitiis & Regno pollet plurimum: nō nauasset opam ui uel amore: ut tandē aliquando sciret: quæ nā gens esset: quæ hoium forma: qd idioma: qui mores forēt illorum: qui cognosci nolebāt: id habui pro responso: Principem suum iāpridem hoc expertum fuisse: ut cognosceret hos Nigritas: & excogitauisse talia, ut hos caperet, adseuerabant. ipsum uidelicet habito cōsilio tempus aduentus prædictoꝝ obseruauisse: quo cōsueuerant cōmertii causa accedere ad littus: & per nōnullos dies præuenisse eoꝝ aduentū dispositis insidiis hoc modo: iussit nōnullis e suis priusq̄ mercatores qui carauanā ducunt aduentarent: ad id loci accederent ubi salis: & auri permutatio fiebat. & effosa humo caueas struerent in quibus ad tempus tādiu delitescerent: donec ex nigritis: qui cognosci nolunt: aliq aduenirent aurum depossituri pro sale: & demū erūperēt impetū facientes i eos tres uel quattuor caperent: adseruarentq̄ diligētissime: & ad principem ducerent Regni mellis: & ut paucis expediam: successit principi ut disposuerat: cepere quattuor: reliqui fuga sibi consuluere: & ex his quos ceperant: tres missos fecerunt: rati satis ac super fore si unus ad Principē ducerẽt gratia gentis cognoscendæ: ne nigritæ indignabundi succēserent, & tēperarent demū a cōmertiis: capto itaq̄ nigrita: ac aducto ad principē: adhibiti fuere q̄plurimi uaria idiomata callētes: alii alia lingua captū iterrogātes, ut eius līguā explorarēt: Is uero captus ad oēm sermonē cōticuit: & nusq̄ est locutus: nec cibū sumpsit unq̄: triduo solū uixit: quæ res: regni mellis nigritas in eā opinionē adduxit: ut credant eos populos usu loquēdi carere: & suapte natura mutos esse: alii renẽ id euenisse ex idignatiōe: q̄ uidelicet pditi fuissent: retulere hæc pricipi ægre ferētes: q̄ nequissent pricipis desiderio facere satis: aío iniquo tulit priceps: & enixe auideq̄ pcunctatus ē suos: quæ hominū forma esset: respōsum ē illi, uiros esse nigerrimos: & pceros adeo ut suā staturā plus palmo excederent: & inter cætera referebant eos labrum iferius promissū ad pectus usq̄ hērere: rubrū. & introrsus exulceratū perinde: ut sanguis exeat: superius uero puum instar nostri: fiebatq̄ ppea ut dentes omnes apperent: quos habent nr̄is grādiores: duos ēt habent hinc: & hinc reliquis eminentiores: lumina uero pminentiora ca- Nigritarum forma qui cognosci nolūt

demq; nigra, torui aspectus admodum: ferunt etiam gingiuas ut labrũ sanguinẽ emittere semper: his uisis principes reliquos pœnituit facti huius: nec deinceps gentem huiusmodi ĩfestarũt/ quoniã ob unius mortẽ: reliqui desiere mercari triennio: quod cedebat ĩ damnũ eorum. Nos autẽ censuimus eis sic labra putrefieri ob ardorem torridæ plagæ: & cũ sale sibi medeant̃ nequiuere diutius sustinere: quin rursus ad institutũ uetus redirent: cũ sale carere nõ possent: igitur redicre elapso triennio & ex nostris incõmodis: & ęgritudinibus metimur suas infirmitates: nec noster Princeps magnifacit loquant̃ uel ne: mõ emolumentum ab his sentiat. Id est totum quod a multis accepi eius regionis incolis. & quoniam plures hoc adseuerant, non difficulter adduci possumus ut multis credamus. Ego quidem quãtum in me est: hæc & alia non impossibilia credere uolo: cum ex usu multarum rerum plura didicerim. Id igit̃ aurum aduehit̃ in urbẽ Mellis. & ibi tripartitur: partem primã qui Carauanam ducunt: iter per regnum Mellis agentes Cochium uersus Siriã ferunt: duas uero partes residuas Carauana ex Melle aduehunt Atabutum. & ibi rursus diuiditur: partem ducunt ad eum locum: qui dicitur Ato: & inde tunetum africæ minoris: quod est Barbariæ caput: & regia per superius latus ad oceanum: aliam uero partem deferunt ad illũ locũ qui dicit̃ hodenũ ut supra memorauimus: & illinc ad hona: & portũ Orarani: qui dicitur a Barbaris Marsacubi: a latinis portus magnus: loca sunt barbariæ in Mauritania non longe a Gadibus e regiõe illiberis. idest Granate aduehunt: & aurum a fezes: & amarum: & choos: & argis: & Azafi: & amesa loca Barbariæ extima idest extra fretũ herculeũ: Illo cõtendũt christiani præsertim Italiæ empturi aurum multiiugas merces aduehẽtes. Et ut eo regrediar unde sum digressus: aurũ prædictum quod aduehunt ab dictis Azanegis siue subcineritiis cunctis mercibus præstat: quoniã illud aurum aduehit̃ hodenum ut præfeci ad littus maris cõportant: & ibi Hispanis uẽdunt nostris. proprerea hispani frequẽtant insulam Dargin: & ibi fere iugiter habitãt commertii causa: apud hos subcineritios populos non signatur aurum: neq; argentum: neq; cuditur aliqua moneta: sed res permutant: ac alteram pro altera suscipiunt: dantq; uicissim: & hoc modo uitam ducunt. accepi tamen ab nõnullis introrsus apud Azaneghos & Arabes eam monetam: quam Lusitani expendunt esse in usu; monetã appellant mitigal: ualoris unius numi aurei.

Pecunia nulla

Cap.XIII.

Viri honorabiles:ac diuites:& ibi mulieres:& arma

Vi hæc deserta incolunt.hi Regem non habent naturalẽ:deferunt tamẽ plus honoris:ac reuerẽtiæ uni q̃ alteri:colũt præsertim locupletiores:& hi maiores hẽnt fauisores:ut etiã usu apud nos euenit pluribus in locis:& licet diuites sint:maiorq; ad eos hominum frequentia palpi & assentatiõis: ut assolet:gratia eat.Nõ sunt tamen principes:mulieres ibi subcineritiæ:ueste cotonina utuntur:id genus uestis mittunt nigritæ.Vestes ẽt habẽt quasdã quaꝝ in supioribus iã meminimus Alchizel appellãt:tunicis interioribus.i.camisiis nõ utũtur:armoꝝ genus apud eos hoc ẽ:non enĩ habẽt arma quæ ad defensionẽ induant,ut nos thoracẽ:& loricã:quoniam nullo alio eniťant:ac propulsant uim illatã:q̃ clipeo:hastas igiť ferẽt longiusculas,easdemq; leuissimas:& tela:nõ tamẽ ut nostra uibrant :equis insident ut mauri:sed non multos fert regio deserta:quoniã herbidi soli nõ est:nequeũt ppea multos equos alere.fit etiã ut iniuria candentis sideris idest flagrãtis solis:ut ppe sit exusta:aquarũ ẽ indiga:inde proueniũt tot incõmoda:uidelicet sterilitas fere reꝝ oĩum:ibi tantũ ternis pluit mẽsibus:uidelicet Augusto:Septẽbri & octobri.In eisdẽ ẽt regiõib' innumerosissimã locustarũ multitudinẽ aera uidimus inumbrãtẽ.nã fere singulis triẽniis aduentãt:& cœlũ obscurãt:cateruatimq; uolitãt : & ubi terras cooperuerint corrodũt fere oĩa,adeoq; sũt frequẽtes,ut spacio miliariũ.xii.cælũ inumbrẽt:rubent:& maiores sunt caualetis:nõ apparẽt nisi triennio uel quatriẽnio semel:quæ si quottãis aduenirẽt corrosa:ac deserta iã forẽt oĩa: ego aliquãdo eas uidi cateruati supra mare uolitare,numerus erat ppe infinitus.

Locupletiores loco regum colunť.

Quæ arma habeant

Candens sidus

Hic ternis tãtum pluit mensibus.

Mira de locustis

Cap.XIIII.

De sinu senegæ disterminãte arenosas terras ab feracibus.

Ostq̃ dictũ caput albũ preteriuimus illud semp cõuetẽtes:nostro itineř puenimus ad flumẽ:qđ sinũ senegæ appellãt : illud enĩ ẽ præcipuũ flumẽ regionis nigritaꝝ:itrorsus p hoc latus. disterminat itaq; flumẽ prædictum nigritas ab uiris subcineritiis dictis Azanegis:separat ẽt aridã:& sterilẽ tellurem:hoc est desertum :ab irrigua:& feraci terra nigritaꝝ:qđ qdẽ flumen patentioris est aluei,ostiũq;

Senegæ sin'

habet ſpacio unius miliarii:altiſſimum eſt :& rurſus aliud oſtium :& de/
mum efficit in umbilico inſulam:& deniq̨ oſtiis duob⁹ exonerat in ma/
re:tunc uidebis breuia ut in ſirtibus harenis obductis quæ abacos : &

De fluxu & refluxu oceani

ſcamna preſentãt introrſus mare ad miliare:ſingulis ſex horis creſcit :
& decreſcit inſtar flantis:& reflantis oceani:& ubi reuomit aquas ,tãta
ui immittit/ut flumen retroagat ad ſexaginta miliaria:ut retulerunt Lu/

Mar regerit aquas fluminis ad .M. lx.

ſitani,qui id corã conſpexere aliquando flumen ĩgreſſi:at ſi qui dictum
flumen ingredi uoluerint, eis opepræcium eſt cauere á breuiis: & hare/
nis obductis:ne ĩmergant:quoniam præbẽt ſpeciem ſolidæ telluris:&
tamen tactæ fatiſcunt:& in uagam harenam dilabunt:id etiam eſt notã/
dum,dictum caput albũ abeſſe ab hoc flumine miliariis fere.ccc.lxxx.
& totum littus arenoſum cernitur uſq̨ ad oſtia fluminis introrſus per
miliaria uiginti:& appellat latus de ante rota ditionis Azanegoꝶ popu/

Miratu dignum

loꝶ ſubcineritii coloris.Id ante oĩa miratu dignũ eſt:ꝙ trans flumẽ me/
moratũ hoĩes ſunt nigerrimi:& ꝓceræ ſtaturæ ac habiliſſimi corporis:
& oĩs illic regio uiret:ac uernat pomiferis arboribus referta:at citra flu/

Senega ũde deriuetur

uiũ cõtrarias uices cernes/uidelicet hoĩes ſubcineritii coloris : ſtaturæ
cõtractioris:hoc flumẽ ferunt ab nilo deriuari:ẽ quattuor præſtãtiori/
bus fluuiis uno:eaſdẽ uices hẽt cũ nilo :ut ille ægiptum: ita hic Ethio/
piã reddit irriguã.Nam nilus Babiloniã præterfluuens totã ęgiptũ ma/
defacit:hoc flumẽ alios amnes emittit:& præſerti cũ quẽ ſenegę appel/

Adſtipulat plini⁹ ſenior

lant:& magna ſunt flumina:totum latus Ethiopiæ irrigant : cuius ta/
men latius in ſequentibus meminiſſe eſt animus :huius etiam comme/
minit Plinius libro quinto naturalis hiſtoriæ:

Cap.XV.

Qui princeps ad latus capitis uiridis regnent.

Ethiopia inferior

REgio hoꝶ nigritaꝶ:q primo loco regnũ ſenegæ obtinent, hi
ſunt in ĩtroitu regni Ethiopiæ:& oĩs terra dicit ĩferior/uulgo
dicta terra baſſa:cõplures populi accolũt prædictũ fluuiũ:uo/
cant Zilophi:& ulterius p ſpaciũ ĩmẽſũ oĩs regio dicit terra baſſa uſq̨
achiaridã:& trãſflumẽ ſi tamẽ caput uiride excipias:ubi tellus ẽ eminen/
tior q̃ ĩ toto later ad miliaria fere.cccc.ultra dictũ caput uiride :citra ue/

Zuchalis rex senege.

to p miliaria fere cẽtũ oĩs terra eſt littus patẽs:depræſſiús tamẽ:noueri/
tis ẽt hũc regẽ ſenegæ cũ illic agerẽ appellatũ fuiſſe noĩe Zuchali.Ibi

enim multiplices sunt principes: nos regulos nuncupamus: qui aliquādo zelotipia regni conspirant: & regem: quem libuerit præficiunt, clarum tamen stirpe: & cum præcario dominari uolunt. nam cum eis nō est cō placitū, exauctoratū e regia sede detrudunt: nonnunq̄ Rex huiusmodi effectus potentior exurgit in electores: & inuicem digladiantur: nō est tamen firmū regnū, neq̄ perennat, ut in syria soldanus: nam assidua expectatiōe pendent, ne regno priuent: lis est tamē de paupe regno. Inopes sunt admodum fere omnes: q̄bus reges dominant: nullas urbes habent: Ruscula uero: & mapalia citius q̄ domos: quandoquidem calcem non habent: qua parietes ferruminentur: carent lapidibus: & angusta est regio: utpote: quæ á latere Miliaria .cc. non excedit: mare autē introrsus tantundem ut mihi relatum est: latitudine etiam uix dictam mensuram excedit. Rex igit̄ eorum redditus nō habet annuos: uerum tributa pendunt reguli illi quotannis: efficit hoc metus, ne indignationē Regis incurrant: donant regem equis: qui illic magnipenduntur ob raritatem: carent etiam phaleris: & omnibus equorum instratis. Rex etiam donat quatrupedibus aliis bob⁹ feminis: capris: & legumine multiplici: his uictitat rex eorum: adiicit tamen ipse ad hæc multa: deprædatur cōplures: surripit mancipia conterminis, ui uel amore: sibi uictum parat: Mancipia uero nōnulla culturæ addicit: alia exponit mercatoribus Azanengis uenalia: qui eo cōtendūt causa cōmercii: equos præsertim addūcūt: uendunt etiam christianis: postq̄ consuetudinem habent cum nigritis: huic regi licet tot ducere uxores: quot uoluerit. Itidē regulis licet: & idigenis oībus: modo alere queant: nulla lex matrimonium multiplex ꝓhibet. Rex uero supra .xxx. uxores semper habet: plus tamē unā: q̄ alterā caripendit. In his tamen ratio stirpis habetur maxime: quoniā quæ loco præclaro sunt ortæ, præstāt cæteris. Rex itaq̄ hanc uiuendi consuetudinē seruat: uxores suas ruri alit: & adseruat hoc modo: nam singulis coniugibus agros: & latifundia armētaq̄ impartitur pro eaꝝ uictu: mācipia ēt & ancillas elargitur eis. Mancipia agros colunt: & alia nauant q̄ ad rē familiarē spectant: hēnt boues tam mares: q̄ fœminas: quibus arāt tellurem. cū uero usu uenerit ut Rex rus concedat, diuertit ꝓ arbitratu ad quācunq̄ libuerit: singulæ uero terna uel quaterna. obsonia deferūt: adeo ut ipse Rex & omnes aulici qui cum eo ꝓficiscuntur, uiuant dictarum regis uxorū expensis. nā uidebis singulo mane innumera mācipia dapes multiiugas ferentia ad Principem: quæ omnia condo adseruāda

Præcario eorū rex dominatur

Lis ē de paupe regno

Pro domib⁹ subeunt mapalia

Multiplex coniugium

Innumera fercula

Condus
Promus
Parochus

danť:condus uero promo:hic uero parocho per gradus subministrat perinde ut paruo temporis interuallo prope dapes innumeræ aduehantur:cum autẽ cõplacitum regi fuerit discumbere, seligit ex his obsoniis: quæ uoluerit:reliquũ tribuit aulicis:uerũ uix unq̃ eximũt edendi amorẽ: esuriunt semper:& nunq̃ saturi modo huc:modo illuc regem sequunť aliena semper impensa:nec quicq̃ pensi hẽt Rex quibus sumptibus: & se:& suos alat:huius rei cura spectat ad alios/cum uxoribus uices alternat:modo hanc/modo illam comprimit.hinc natoꝝ infinitus poropenumerus:quoniã ubi a se compræssã mulierẽ prægnantem senserit, aliam aggreditur:hunc etiam morem & reguli seruant.

Cap.XVI.

Nigritarum habitus:& fides.

Leucoethiopes

Aumethẽ primi nigritæ colũt:nõ tamen adhuc ptinaces sunt in ea fide,ut leuco Ethiopes:quos Mauros albos appellãt:præsertim gregarii.prĩcipes uero tenacius colũt maumethẽ:quippe qui sentiunt cum sacerdotibus azanegis & arabibus:qui principes legem huiusmodi docent:& his argumẽtis persuadent eis legem colẽdã: quod uidelicet sit absonum:nec principis ordini cõsentaneũ:ut cũ uulgo imperitiore nullũ deũ colant:fitq̃ ppa ut non difficulter principes adducanť,ut credant maumethi:quoniã aliorũ gẽtiũ cõsuetudinem nẽsciũt:sacerdotes tantũ:ut præfecimus:azanẽgos:& Arabes nouere fidei magistros maumethanæ:ubi uero cepere uersari cum christianis:& nostram fidẽ ab nostris sanctiorẽ extolli:& predicari eximie audiuere: minus maumethi credunt: nostris oblectantur moribus: & arguũt fidem nostram esse sanctiorem:& meliorem ob id quod sumus ditiores: ac locupletiores illis/ exemplum sumunt ab his mortalibus ad æterna: addentes nos summopere ab nostro Deo amari. argumento q꞉ tot diuitias largiť suis:eosq̃ tot animi:ac corporis dotibus honestat:nec posse legem huiusmodi:nisi ab bono conditore ꝑficisci:nihilminus legem suã nõ deserunt:licet:& nostram probẽt:aiuntq̃ in utraq̃ lege utriq̃ locũ eẽ salutis:habitus istoꝝ talis ẽ:nudi ꝑpe icedũt:nisi q꞉ ꝑ subligaculis corio caprino utunť:hoc꞉pudẽda cooperiunt:at Principes:& locupletiores oẽs camisiis cotoneis utuntur:quoniam regio pannis huiusmodi

Nigritarum habitus

abundat:& ex filis mulierum pensa fiunt:nam filum nent,& pannum largiorem palmis binis efficiunt:non fiunt ibi largiores panni:quoniam pectines non habent maiores:quibus texere queant.Insuunt propterea ternas uel quaternas telas simul:& tunicas conficiunt largas quidem:sed genua non attingentes:uixque media tegunt brachia:femoralia etiam cotonina faciunt: nos brachas appellamus siue subligacula,oblonga adeo ut tunicam talarem credas.Is habitus est latissimus,perinde ut ora eius pateat circuitu palmorum xxx.uel.xl.& ubi uestem subcingunt,innumeras plicas efficiunt ob longitudinem:ac latitudinem habitus.nam sinuat instar sagi praecincti aduerse:& auerse.i.retro & ante:terram uerrunt ueste:& cum sit res ridicula admodum,ipsi tamen rem putant honorificentissimam:uaricus incedunt.i.diuaricatis cruribus instar micturientium mulierum:percunctabantur quandoque nos ipsi an uidissemus unquam honorabiliorem habitum:quippe quod decentiorem in uiris non credunt:Mulieres partem corporis superiorem.i.a capite usque ad cincturam nudam circunferunt:inferiorem uero sindone usque ad crura media cooperiunt:pedibus ambulant nudis:is mos est:& uiris:& mulieribus tam coniugatis:quam nubilibus: aperto capite incedunt:torquem ex capillis agunt:& eo exornantur uiri aeque:ac feminae:uiri etiam pleraque puellaria pensa exercent.nent enim:& pannos compurgant aqua.Ibi semper calores eximii,nec unquam magis algent (uel bruma):quam nos aprili mense.

Habit⁹ mulierum

Viri et foeminea exercent officia

Cap.XVII.

Viri habitu elegantes,sed uictu immundi.

HVius plagae homines corpora eleganter curant:nam ter,uel quatter singulo die aqua immersi lauantur:ut pote qui balneis oblectantur plurimum:uerum in culinis adeo immundi:ac turpes,ut dum eorum concinnant obsonia:& dapes,stomachum suscitent:& nauseam:& earum presertim rerum quarum prorsus sunt expertes:non solum sunt simplices:uerum etiam stolidi:contra: in illis rebus quas ex frequentiore usu nouere ut nos,sunt accuratissimi:loquaces sunt admodum:adeo ut uix unquam desinant nugari,ante omnia mendaces:ac fallaces:alioquin hospitales:quippe qui biduo:ac triduo domi sua impensa hospitem libenter alunt.

Cap.XVIII.

Quomodo inter se concertent Principes nigritæ, & regni Gambe:

Quibus armis dimicēt.

Vncinatum ferrum.

Calibē non habent.

Mortis cōtē tores.

Hi pricipes nigritæ sæpenumero inuicem digladiantur: pedites bella cōficiunt: quoniā eqs carent ob iniqtatē soli. nā ob æstus ppe diuturnos uix ibi herba crescit: qua alant eq: loricas: nec thoraces habent: quibus uestiant ad bella: eis prorsus carent: uerum clipeos: & scuta fere omne genus habent: ut uero hostem feriant telis utūtur qbusdam quæ iaciūt ueloci dexteritate: nam id præsertim callēt: uidelicet uibrare hastas: & iacere tela: his adfigūt accuminatum ferrum ad palmi mensuram: & mira arte fabrefactum perinde ut cum quempiam fauciauerit, uix extrahi queat, ni carnes lancinent: & atrociter cōcerpant ferro reluctāte ex opposito: ut apud nos sagitta℞ sunt quædam genera: ferunt & enses & siccas quasdam more maurico obliquas: fiunt ex ferro absq calibe: quoniam in regione gambe nigrita℞ ulteriore calibem nō habent: & si forte habent: id metallum tamen effodere nesciunt: in bello etiam hastis quibusdam utunt, quæ lanceas presentant: alia arma nō habent: bella illo℞ sunt atrocissima: quoniam diloricati ut præfecimus præliant: hic maxima hominum strages: audaces sunt maxime: ut pote q ultro sese piculis obiectāt: malūtq i bello oppetere: q terga dare: licet fuga sibi cōsulere queāt: nec eos pterrefacit socio℞ clades: imo atrociores reddūt: mortē cōtēnētes: adeo assueuere præliis: ac bellis: & cladibus innumeris.

Cap.XVIIII.

De eo quod natant eximie: & de regno Senegæ.

Natatores sūt acerrimi.

Hi naues nō habēt, qbus maria tranent: nec eas uidere ab orbe cōdito: nisi postq Lusitani illo sunt pfecti: accolæ uero fluminis utunt cimbis qbusdā: quæ humeris triū hominū deferri possēt: his piscant: & traiecto fluuio uaria loca petūt: sunt & isti nigritæ natatores acerrimi: put ex usu didici: & accepi ab nōnullis: q ex lectiōe multiplici id didicere: regnū senege nigrita℞ itrorsus oriētē uersus cōterminū ē regiōi dictæ Tuchmore: at uersus meridiē regnū Gābæ cōtigit: ad occidentem uero respicit oceanum. uersus autem septētriōnē nigro fluuio clauditur: qui ut diximus subcineritios populos disterminat: a primis nigritis: & id flumen prius per annos circiter quinq q ego eo contēderem: Lusitani nautæ iam explorauerant: qui quidem Lusitani cum nigritis pacem iniere: & fœdus maximum: adeo ut

deinceps magna inuicē exerceāt cōmertia: frequentarūt ppea regionem
huiusmodi annis singulis naues usq ad meum aduentum.

Cap. XX.

Quas merces Aloi. Cadamustus pmutauerit cum Principe Budomeli senegæ.

IRaieci dictum flumen celocē mea: & tantisp nauigaui, donec
deueni ad regionem, quæ dicitur Budomel: & is est pricipum Budomel.
titulus: & dicit terra de Budomel. sicuti nos appellamus prici/
pum uel comitum regiones uario nomine. cum igitur ad id loci pueni
imoratus sum illic nōnihil: quoniā idioma hui⁹ pricipis callebam: & ad
id adducebar nō difficulter: quoniā audiuerā hunc pricipem esse cādi/ Nemini im/
dissimæ fidei: & nemini imponere: magnæq pbitatis uiꝝ fore: pinde ut pōit hic pri/
tuto merces ad tempus huic uendi possent: nā ad præscripta tpa ad un/ ceps.
guem fidem seruare aiebant icōcussā. Cum igit mecum adduxissem nō/
nullos equos: q illic præcii erāt nō cōtemnendi: licet plærasq res alias
detulissem, ut fūt ex lana pāni: & ex serico sindōes more maurico: & alia
q̄plurima. decreui itaq apud pricipem efficere, ut eum locum adirem:
quem ad palmas dicunt: ditiōis pricipis de Budomel: ubi nō port⁹: sed
statio uisit: quo cum ueni, reddidi certiorem principem aduentus mei
iternuntio nigrita, meo mancipio: iussiq ut meo noie illi oīa mea offer/
ret: & equos iprimis: qbus sciebam pricipem delectari plurimum: ut er/
go paucis expediam, priceps memoratus certior iam factus reꝝ meaꝝ
it ad nos eqs. xv. ac peditib⁹. cl. comitatus: meq cōmonefecit, an liberet
terram appellere uidendi principis gratia: addebatq me minime lusurū
operam: nec me unq̄ poeniturum laboris suscepti: gratū animum: eun/
demq liberalem principem gerere: quibus adductus, littori applicui: &
uisi principem: nec uidisse poenituit: nam facta non dissimilia uerbis
fuere: excepit me honorificentissime: post multa: equos emit meos: & Principē ui/
qcqd abs me desiderabat: mox est cōsecutus: fidi illi igenue: rogauit me xit.
ppea, ut secū irē in regiā suā: quæ introrsus est ad miliaria. ccl. polliceba/
tur eni inibi se equoꝝ præciū psoluturū, hortatusq est enixe, ut dies ali/
quot præstolarer: quoniā iternegociādū cōuenerat iter nos, ut cētū mā/
cipia p mercib⁹ daret: abduxit itaq equos cum phaleris: & alio ornatu

merceq plurimã:quæ oia emeram ego nõ pluris q̃.ccc. aureis.decreui igitur secum ire:nec prius abiui:q̃ ab eo perpulcri adolescentula donatus fueri:Nigra quidẽ erat uerũ formosa:& annũ nõ excedebat duodecimũ:uoluit esse cubili meo addictã usquaq; : suscepi puellã libẽs & ad nauem ducendam uni e meis tradidi.iui igitur cum principe percupidus nouas res:& uidere/& audire:solicitabarq; nõ minus hoc desiderio: q̃ pecuniarum exigendarum studio uel amore.

Cap.XXI.

Quomodo Aloi.Cadamustus concessit cum principe eo loci qui dicitur Budomel in mediterranea.

Ontendi igit̃ Budomelũ regiã pricipis,locum mediterraneũ prius eqs:ac necessariis ad uiaticum ab pricipe acceptis;& ubi ad quartum lapidẽ ,ppe regiã pricipis deuenimus: cõmẽdauit me nepoti suo cuidã eius ruris domino quo iã deueneramus:nomẽ huic erat Bisboror:& is nepos suus me domi excepit honorifice:& ibi.xxviii. diebus steti mẽse nouẽbri:& dum illic ago:sępenumero eo ad principẽ de Budomel nepote comite.Interea plura memoratu digna uidi mores regiõis cõcernentia.ut ẽt hæc attẽtius uiderim id effecit:q; ad flumen senegæ,ubi mei me operiebant̃, terrestri itinere sũ regressus .Nã undabũdo mari fidere nolui:quoniã p id tẽpus admodũ sæuiebat:adeo ut ad celoces meas prius redire nequerim:q̃ naues fluminis littori applicuerit : & dũ certiores meos reddere studeo:natatorẽ quæro q nando lr̃as ferat: quibus meis nautis cõpertũ fiat,me nõ posse aliter classem repetere/nisi pri⁹ ipi naues ad flumẽ dirigãt:ob ,pcellosũ mare:scirẽt ppea me usq; ad id loci terrestri itĩere cõcẽdere:q̃ro igit̃ ab icolis an qspiã natator adsit:q uice ueredarii fũgi uelit:qq; calleat artẽ nandi:& ad meos ire non formidet itrorsus mare ad tria miliaria :Mox sese multi ultro offerunt id nauaturos:uex; qa æquor icredibili feruore cõcitatũ erat:uix mihi psuadebã hoiem hmõi nãdo id cõseq unq̃ posse:& eo minus adducebar ut crederẽ:quo breuia inumera conspiciebã ,ppe littus iactu arcus . hi sunt arenæ acerui:qui ubi onera sentiũt quæpiã:mox euanescũt : & naues uorticibus obruunt̃.cũ uero supra aquã eminẽt, uident̃ Abaci,uel scamna:quibus si insederis,illico rues : & inter hæc breuia feruet Mare

Bisboror

Breuia undabundi maris

atrocius,utpote coartatũ:nihilq; adminiculi ibi cõperies,quo innixus uires lassas foueas:timebã igit̃ illis ne ab ꝓfluente pessundarent̃:ut cũq; fuerit,nigritæ duo adfuere nataturi qđ petebã:quæro quã ꝓ labore tanto mercedem cupiant:respõdent maiulias duas ex stagno ꝓ uno quoq; petere:quattuor .n.huiusmodi maiulie numũ nr̃um aureum efficiunt. Acceptis igitur litteris se mari iactabundo credidere:horresco referens quas difficultates subierint hi natatores dum supare breuia cõtendunt pinde,ut crediderimus aliquando eos sũmersos.nã urinabant sub aqua spacio horæ,nec uidebant̃. Tandem alter illoꝝ cessit uiribus undabũdi maris:nec sequientes undas domare potuit:rediit ergo uoti impotens:alter uero maioꝝ uiriũ compescuit rabiem maris:& ad classem peruenit: responsũq; retulit:qđ factũ uisum ẽ mihi fere ĩpossibile.hæc itaq; summa est,hos nigritas uidelicet nando fere oĩbus mortalibus præstare:quæ uero uiderim dum agerẽ apud hunc principem,hæc sunt.primo nolim credas ibi eẽ urbes:neq; oppida:licet dicant̃ prĩcipes,ut præfeci.nã illorũ rex rura tantũ:& mapalia possidet:& is prĩceps quo cũ egi plura partẽ regni eius tenet:quæ res est parui momẽti:nec principes habent̃:qa ditiores numis,uel thesauro aliquo ĩueniant̃ : nõ enĩ in præcio est auꝝ: præsertim,moneta quæ nulla est apud illos:sed obsequio:& fide præstãt nostris prĩcipibus:mira ẽ obedientia quã exhibẽt principibus subditi.

Mira de natatoribus

Neq; urbes neq; oppida hic sũt licet sint prĩcipes

Cap.XXII.

Mapalia:& rura Budomel:& mulieres.

Ut nihil prætermittamus dignũ scitu:nouieritis hunc principem semp esse errabundo non absimilem:quiescit fere nunq̃: modo huc,modo illuc cõtendit:& eo præsertim ubi sunt suæ coniuges. nam ut retulimus Mapalia:& rusula habent,ubi multiplices adseruant̃ cõiuges:& id rus quo ego iui,domus principis nuncupatur : ibi uidebis circiter.xl.uel.l.humiles casas consertas paleis, idest mapalia ĩ ordine cõtinẽterq; dispositas:ut alterã sequat̃ mox altera:his circũdedere sepes nõ ex tribulis uel spinis:uerũ ex ꝓceris arborib⁹ dimisso ĩteruallo qđ hostii uicẽ suppleat:quo cũ es ĩgressus aulã cõperies ruralẽ septã sepe arborea:cortile appellat̃ ab rusticis:nouem ex huiusmodi aulis domũ prĩcipis præcedũt eo ordĩe,ut ex altera in alterãm aditus interior pateat:ibi nouẽ mulieres hic prĩceps hẽbat:sunt ẽt in aliis ruribus

Domus principis

coniuges q̃plurimæ:quæ huic principi iseruiunt ꝑ suo arbitratu:at q̃libet ex his mulieribus quinq̨ uel sex adolescẽtulas Ethiopas domi alit: q̃bus ꝑ libito prĩceps potiri põt citra oẽm cõiugis ĩdignationẽ: qppe q̃ haud ęgre ferunt uetere ĩstituto prĩcipis:ut hac ueneris uarietate cõiunx prĩceps oblectet:suntq̨ hi nigritę admodum ꝓni: ac salaces in uenerẽ:nullaq̨ satiant libidine:pcunctatus est me ppea prĩceps:an aliqua nossem:quæ uenerem excitarent frequentius:nam unus tot feminis uix satisfacere q̃bat:induerat.n.opinionem hãc uidelicet christianos fore ingenii acerrimi:& fere nihil nescire:adiiciebat ad hæc si uoto huic suo turpi q̃dem fecissem satis:me beneficia inumera illico cõsequuturũ:laborãt Zelotipia hi principes adeo atrociter:ut nec ipsis natis satis ac super fidãt: uni igitur principi patet ad mulieres aditus.

Veneris apetẽtes sunt nimium.

Zelotipia flagrant.

Ca.XXIII.

Quibus stipatur princeps lateronibus

HVuius prĩcipis latus custodiunt uiri.cc.quocunq̨ pgere cõtigerit:& licet frequenter p uices succedant q principis habent custodiã:nõ desunt tamen usq̨quaq̨ ĩnumeri:q undequaq̨ salutatũ ad prĩcipẽ ueniũt.ante regiã igit prĩcipis ubi ipse diuersat diutius:præcedunt septẽ atria:& ante ea plateę q̃dã uisunt:ĩ quorũ diametro arbor ẽ pcera:& umbrosa:quæ prĩcipis fores obseruãtibus umbrã amœnã prebet:hẽt itaq̨ prĩceps dispartitã familiã:& q ꝓpius regiam degũt:hi sunt prĩcipi magis accepti digniores ue:& quo magis elongantur ab regia,tãto minoris cẽsus:ac fere gradus nullius dignoscunt:has igit graduũ differentias ostẽdũt domus ex ĩdustria cõtinẽter ĩ ordine dispositæ:ut cognoscas eos esse excellentiores,q regię prĩcipis sunt ꝓximiores:pauci tamen ad fores prĩcipis accedũt.Id.n.ferè solis christiãis licet:& azanegis sacerdotibus:q prĩcipem legem maumethis docent: q̃bus maior potestas agendi quæcũq̨ est apud principem: q̃ ipsis suis nigritis.

Atria cõplu ria ãte regiã principis.

Cap.XXIIII.

Mos salutandi principem:& principis consuetudo.

PRinceps igit memoratus magnã præse fert arrogantiã:qppe qui nõ prodit in publicum,nisi mane:& uesperi: nec tamen a uestibulo regiæ digredit:ibi sese mira superbia spectãdũ suis præbet illustrioribus. Is igitur princeps cum uariis de causis quẽpiam

admittit audiendũ tali dignatͬ reuerentia: cũ itaqꝫ hi qui ad Principem petunt admitti: ad fores iam accesserint, utraqꝫ genua flectunt: & humi fere strati arenã idẽtidem nudi reiiciunt in terga: caput etiã arena aspergunt: ut speciem humilitatis præse ferant. & is est mos adeundi principis: nec ibi aliquẽ cõperies eminentiæ tantæ: qui aliter principem adeat suũ: q̃ nudo corpore uerebundis tantũ corio tectis: humi repans: ac arena aspersus totus: & ubi ad principem iam deuenere, humi uolutantur: ut sues in ceno: cum iam ꝓpius ad passus duos accesserint, sistit gradũ, rem suã principi explicãs: harenã sẽp ĩ terga ꝓiiciẽs capite demisso in ingentissimæ subiectionis specimen: at princeps simulat supplicantẽ non uidere nisi furti: nec ꝓpterea ab alioꝝ colloquio tẽperat. ubi uero uasallus desiit exponere res suas: tunc intuitu insolẽtissimo toruoqꝫ uerbis duobus dat responsa: ut nec breuius sit responsum Laconicũ: qui solo elemẽto mẽtẽ suã declarabãt: ut si ãnuẽdum erat p. v. idest. uolum⁹. si cõtra p. n. idest nolumus. In hoc igitͬ supbiæ fastu uersatͬ pricepsː ĩ tãtoqꝫ estimatũ: & ueneratiõe apud suos: ut ipsi nos nec deo ĩmortali maiorẽ exhibeamus reuerẽtiã: id efficit timor ĩcredibilis: nempe de nutu pricipis eoꝝ uitã pẽdet. nã ꝓ re quaqꝫ minima mortẽ plectuntͬ: & mulieres ac filii uenales exponuntͬ excãdescẽte pricipe. hæc sunt igitͬ: quæ mirã obediẽtiã ostẽdunt, cum subditi ab pricipe patiuntͬ: quæ uix hosti collibérent.

Quanta reuerentia de an: rege n... — Fastus principis

Capitulo. XXV.

Moschea principis. i. templum idolorum, & mos sacrificandi.

Ideo maximã cum pricipe familiaritatẽ cõtraxeram, ut uel Moscheã ĩgredi mihi fas foret: id est eñi idoloꝝ tẽplum, ubi sacra fiunt: cum igitͬ aduesperacebat, præsbiteros suos azanegos, siue Arabes accersebat: nã ii apud eos uice sacerdotũ funguntͬ: & sacris præsunt cerimõiis: ac legẽ docẽt maumethis. Ingrediuntͬ itaqꝫ in celã sacratiorẽ optimates eminẽtiores: gratia orandi: sic eñi orãt stãtes: & cœlum subinde respicientes: terrã sæpenumero deosculantͬ. & priceps sacerdotẽ imitabatur agẽtẽ hæc oia spacio mediæ horæ: & ubi desierat orare, percunctabatͬ me: quæ nam de hoc ritu orandi mea foret sentẽtia: libẽterqꝫ me diserentẽ de nostra fide audiebat. dixi ego plura: ut decuit: de celebritate nostræ fidei cum principem beniuolum haberẽ auditorẽ: ostẽdi enim falsum esse principem: & alios omnes, q legem illam obseruabant

Moschea — Qualiter orant

addidi nostram sanctiorem esse. Idq comprobabam innumeris argumentis: nec prius desii concionari: q̄ excanduerint maiores satrapæ qui indignabantur suam fidem abs me i ordinem redigi: at princeps risu uultum soluebat: adstipulabaturq meis dictis: asserens: & ipse nostram fidē nō iniuria colēdā eē: & nr̄um deū eo argumēto eē: & magnū, & p̄bū, ob id q̄ multiplicia dona nobis elargiret: diuitias: opes: dexteritatē īgenii: uires: & pleraq alia: suā tamē apprime extollebat. subdēs eā faciliorē aditū ad salutē eis præstareq̄ nobis nostrā. His ratiōibus nixus: quoniā inquit uobis datum ē præsentibus bonis frui: erit præsens uita uobis pro paradiso illa æterna. Nos uero qui p uarias uitæ interturbationes uitā trahimus assiduo: scimus nobis haud defuturam illam æternam felicitatē: quoniam perpessi laboris: & susceptæ erumnæ præmium nondum sumus consecuti: ualidas ad hoc adducebat ratōes uir ut erat ingenii elegantis: nec nostra sibi displicebant: neq difficulter nostrā fidē iduisset: ni pauisset exui regno. Id.n. acceperam ab nepote: qui me enixe rogauerat ut nostram fidem principi exponerem: adfirmabatq rem dignam eē uerbum dei. Idq perlibenter audiendū fore censebat. Mores igit huius principis iam retulimus: & præserti eundem morē in uictu seruat: quē rex azanege: suscipit ab suis cōiugibus dapes: ut etiā cæteri nigritæ prīcipes: humi procumbentes: epulanť absq nitore & elegantia uitæ, ppauci cum rege discumbunt: Id solis licet sacerdotibus: aut regulis qbusdā, uel saltem eminētioribus optimatibus: reliqui ignobiles. xii. uel. x. simul discumbunt, & inter epulandū fere omnes ex eodē catino sumūt: & qdē non imoderate: uelꝫ frequētius, utpote q ter uel quater īterdiu epulanť:

Cur deū nostrū magnū & probū iudicent.

Cap. XXVI.

Legumina: & uinum quæ ex regno senegæ proueniunt.

IGitur Regnum senegæ ulteriorq plaga nigritaꝝ uinum: Triticum siliginē: ordeū: auenam: haud quaq̄ fert iniuria candentis sideris: cū præsertim ibi mensibus nouem iugiter nō pluat: uidelicet ab mense octobris usq in mensem iulii. Id efficit ut iacta semina nō germinent ob terræ calorem nimium: p̄ducit tamē m liū: Fabas: & Fasiolos omne genus: quæ omnia nusq̄ elegantiora uisuntur: sunt Fasioli instar nucis auellanæ faberrime facti diceres torno aliquo insculp-

Fasiolorum magnitudo

ptos:ac striatos adeo uariantis naturæ ars in eis ludit: res uisu conspi-
cua:fabæ uero largiores:& proceriores:rubent calore uiuacissimo:aliæ
albicantes cernuntur uisu conspectiores. Mense iulii seminant̃:septẽbri
leguntur:cum autem tellus cælesti rore perfunditur :idest uberiori plu
uia:tum terrã miruminmodum colunt:nõ amplius q̃ trimestri spacio se
minant:& legunt sata:ignaui sunt cultores:& uix tantum seminãt q̃tum
ad uictum sit sufficiens:nec in horreis congregant triticum uel alia. Is
itaq; mos colendi agri seruatur:instrumẽta quædam rustica habent quæ
bipaliis non sunt absimilia:eis terram egerunt ritu contrario:q̃ nos con
sueuerimus. nam cum Ligonizant terrã ante proiiciunt:non ut nos:qui
terram egestam semper ad nos trahimus adeo ut pedum plantas ligoni
zando cooperiamus terra : nec altius : q̃ tres : aut quattuor digitos
agunt bipalia uel graues uomeres:aliter ipsi non arant. uerum quia ter
ra est feracissima suapte natura q̃plurima producit : horum potus præ
bet sucus palmæ:Lac:& latices : nec ea ẽ palma quæ fert cariotas: alia
est arbor:quæ ibi minime frequẽs est:& hæ arbores anno continuo su
cos emittunt instar lachrimarum sucus appellat̃ mignol: & ut uberiorẽ
habeant suci prouentum arbores sauciant :& statim prosilit sucus: qui
excipitur uase aliquo:ut thura leguntur: huic liquori colos est subcineri
tius & serũ lactis præsentat:nec maior est prouentus: q̃ binæ uel ternæ
mensuræ die noctuq;:huius est ĩcredibilis suauitas:& ut uinũ inebriat:
ni aqua immixta fuerit:qui prima die prouenit ex sauciata arbore is est
dulcior:& omni uino uel perq̃ dulci præstat:& indies suauitatem amit
tit:fitq; acidum:& acre:tamen tertio:aut quarto die magis homini con
ducit:id sum ego expertus pluries:& non minus:q̃ uino aliquo eleganti
hoc suco oblectabar. mignolum appellarit:neq; eo uti possunt oẽs abũ
de hoc est ad uoluptatem:licet ad hilaritatem plurimi:& imprimis illu
striores:non habent harum arborum uineas sed sparsas & uagas ut fere
cuiq; pateant qui liquorem h̃mõi elicere uulnerata arbore uoluerit.

Trimestri spacio semi-nãt & legũt sata

Eorũ mod' colendi agri

Eorũ potus

Cap. XXVII.

Varii fructus:& miræ naturæ oleum.

FRuctus habent multiplices:nec nostris absimiles:suaues sunt li
cet siluestres:qui si ut apud nos colerent̃ essent profecto multo
meliores. Regio est patens:& aprica ad omnia producẽda prope

apta:pascua ibi q̃plurima:& arbores eminentissime nobis tamen inco-
gnitæ:lacus ibi q̃plurimi : qui aquam potu non insuauem propinant :
neq; nimium uaste expanduntur.uerum profundissimi:&ibi pisces in-
numeri licet nostris absimiles:inq; his serpentes degunt:incolæ calcatri

Oleum mire naturæ

ces uocant:fert etiam hæc regio miræ naturæ oleum:quod pollet tripli
ci uirtute:odorẽ uidelicet uiolaceũ habet:saporẽ uero oliuæ:& si adhi
bitus fuerit dapibus: eas ut crocus inficit : q̃uis ipsum crocum superet

Arbores faxiolos pducentes

uberiori colore.sunt & ibi arbores quedam quæ Faxiolos producũt ru
bentes cum macula nigricãte quæ est illis pro insigni:& a nostris ocu-
lus dicitur.Alii billum appel. pducit igit̃ q̃plures sed paruos admodũ.

Cap.XXVIII.

Angues immanes:qui deuorant capras:& anguium Fascinatores.

INueniunt̃ ibi multiplices animaliũ species præsertim serpen
tum fere omnium generum:uenenosi alii:alii inoxii sunt : duo

Mira de serpentibus

rum pedum mensuram excedunt:alas nec pedes habent ut ser
pentes:alioquin immensi:& tantæ quidem uastitatis:ut integras capras
hauriant:nec lancinent:solidæ deuorantur: ferunt incolæ serpentes hu

Mira de formicis

iusmodi congregari statis anni diebus:& migrare in loca quædã ubi for
micarum est uis magna:quibus est colos albicans : quæ suapte natura
humiles quasdã casas istar specus extruũt:nã ore terrã portant : & fer-
ruminãt absq; calce:diceres clibanos aliquos uel ruscula in ordine dispo
sita.nã ex hmõi casis uidebis.c.&.cl.continenter subordinatas ut alterã

Fasciatores

sequat̃ altera miro naturæ ordine:sunt ẽt hi nigrite fascinatores.i.incan
tatores eximii :fascinant præserti serpẽtes:hui' rei me certiorẽ reddidit
adolescens quidam:qui anno superiore agẽs apud nepotẽ principis de
Budomel:& cũ hospitio receptus dormiret:audiuit inumeras serpentũ
sibillationes:qbus experrectus dũ attentiore animo euentũ rei expectat
intelligit nepotem principis euigilauisse:& domũ egredi uelle:pcuncta
tus est ppea adolescens nepotem principis quo nam nocte intẽpesta cõ
cederet:cui nepos(iam inclamauerat seruos a pedibus ut sternerent
camelũ:)sum inquit profecturus nõ longe:mox rediturus:iuit igit̃ ne
pos:& fascino compescuit serpentes:illicoq; rediens rursus alloquit̃ ho
spitem Ligurem:audiuisti ne inqt circiter noctẽ mediã exsibillantes ser

pẽtes:at ligur audiui qdẽ:subiecit itaq̧ pricipis nepos dictus Bisborer: erãt inquit serpentes:quibus hæc plaga scatet:obsederãt enim domũ gregẽ deuastaturi:ni ego occurrissem malo tãto icãtatiõe: qua utimur frequentius. Ligur uero his auditis dixit se mirari plurimũ :& rẽ hanc christiãis prope incredibilẽ fore: tum nepos ad Ligurẽ:nõ est inqt cur mireris ob hæc minima.nã princeps noster multo maiora efficit ĩcantatiõe cum libet.cũ.n.inqt cupit præsentaneũ uenenum habere:quod illico mortem afferat(ĩficiunt ibi arma ueneno)designato ĩ terra circulo:& fascinatione serpentes eo concedere compellit:quo cũ uenerint speculatur uenenosiorẽ quem interficiat ueneni colligendi gratia:reliquos uero missos facit:occiso itaq̧ serpente eius sanguinẽ cũ semine arboris cuiusdã miscet:& ea mixtura arma illinit: quæ sic illita ubi saucia uerint cõdicto mortẽ afferunt:licet paruum uulnus existat :modo sanguinis nihil non eliceerit. subdidit etiam ligur nepotem prædictũ hortatum eum fuisse ut rei uideret exemplum:uerũ ligur parũ huius rei curiosus renuit experiri rẽ huiusmodi:oium igitur consensu nigritæ sunt incantatores eximii:sunt tamen etiam apud nos huius facti haud expertes:immo sagaces:contra serpentes præsertim.

Mira fascinatio

Cap.XXVIIII.

IN regno senege nigritaȝ boues solũ:& buculæ uisũt̃ ĩter aĩalia domestica:nã capras:& pecora ibi non uidebis ob ardorẽ torrẽtis sideris. At boues tã mares q̃ feminæ nostris multo sunt minores:uixq̧ ibi uacã rubẽtẽ cõperies:aut albæ :aut nigræ oẽs sunt uel utroq̧ colore distictæ:ex rapacibus leones : & pardi frequentiores : necnõ lupi:capreoli:ac lepores ꝓpe ĩnumeri. sunt ẽt ĩ eamet regiõe Elephãti siluestres q̃plurimi nõ domant̃ ut alibi:& fere gẽtiũ ubiq̧:efferantur ꝑpea:& gregati ĩcedũt ut ĩ nr̃is nemorib' apri:Cicures uix repiunt̃ ibi.hi igit̃ duos eminẽtiores dẽtes hẽnt hĩc:&hĩc:ĩstar aprorũ ueȝ ritu cõtrario quãdoq̧ dẽ alteri.s.apro ĩ supiora retorti sũt dẽtes:at alteri.s.elephãto dimittunt̃ ĩ terrã:nec(uel senecta) huic sũt decidui uitã cõcomitant̃:hoiem nisi lesus nõ lædit:& ubi ledit:manu hoiem cõprahẽsum iacit ĩ sublime ultra arcus iactũ : ea dicit̃ manus elephãti quã alii promuscidẽ appellãt:eã emittit:& retrahit ꝑ suo arbitratu:nullusq̧ ĩuenit̃ tãtæ pnicitatis:quẽ suo ĩcessu nõ cõprahẽdat:licet gradari solum ambu

Quæ aĩalia ibi repiant̃

Elephãti siluestres & eorũ forma & natura

let effoetæ magis seuiūt dū pauent: ne catulis uis īferat̄: & q̄ttuor ad sū mū pariūt uno ptu: marib⁹ uix ē cura sobolis: arboꝝ foliis uiuunt. & fru ctib⁹: nam ꝑmulcide arborem deuastant adeo ut si stipitem manu com plexi fuerint q̄tumcūq; magnū ab arbore dispartiant. manū hn̄t in in ferior̄ maxilla q̄ exerūt: & retrahūt ꝓ libito. hac cibū capiūt: & hauriūt potū oēm: & ori administrāt suo: os hn̄t ī pectore: frequētia īcolūt nē mora: ac luto plurimū ut apri oblectant̄; sunt & alia īgentia aīalia ueꝝ siluestria.

Cap. XXX.

De psitacis: & aliis auibus.

Vitioꝝ sunt cōplura genera: & īprimis psitacis scatet Regio: nā hos oder̄ plurimū nigrite quoniā totā plagā fere circūuo litātes fruges: & præsertim legumina deuastāt: multiiugi sunt: ueꝝ e paruis: & grandiorib⁹: cōplures ego attuli: distīguunt̄ colore tri plici subcineritio uiridi: ac ueneto: quos adhuc fere inuolucres ex nidō subripui; sed mox periere: adultos igit̄ .c.l. ī hispaniā detuli eos singulos singulo aureo nūmo uēdidi: his itaq; miꝝ ē īgēiū: & solertia nidificādi: nā excelsissimā querūt arborē: quæ surculos habeat subtiles: ac tenues cuiusuis pōderis fere īpatientes: hoꝝ cacumini adligāt dependentem surculum: cui nidum mira īdustria fabricatum suspendūt: īstar pilæ ro tundū: relicto solum foramīe admodum āgusto qđ ostii uicē suppleat: aiunt id efficere alitem ut serpentum fallat astutias: nā nidum pensilem petere nequeunt quippe qui surculo tam tenui nusq̄ se ipsos crederent mole grauati corporea. Igit̄ his artib⁹ tuta est ab serpente auis licet par ua: ibi etiā sunt gallinæ quædā. quas appellant pharaonis: ex oriente de ferunt̄: his regio uberti abundat: sunt & anseres nō ut nr̄æ: sed colores & pennis multiiugis uariatæ.

Solertia psi tacoꝝ ī nidi ficando

Gallinæ

Anseres

Cap. XXXI.

De Emporio: & qui eo confluant.

Voniā obtigit illic morā trahere diuturniorē: decreui eorum emporiū siue nundinas q̄sdā uisere: Nā die lune: & ueneris in pratis q̄busdā cōueniūt ab quattuor uel qnq; miliarib⁹ circum stātis regiōis: qui eni magis distant alia emporia & nundinas adeunt. in his igit̄ nundinis cōpertū habui q̄ indigi sint reꝝ multaꝝ: q̄ue ꝓfunda egestate laborēt id declarabāt eoꝝ uiles merces: hæ. n. erāt cotōi elabō rati mulieꝝ pēsis: nec eoꝝ ingēs copia: panni ex cotōis: insup legumina

oleum:miliū:& pelues Ligneæ ſtorias:tegetes appellant:palmaꝝ foliis complicatas & alia cōplura uſui illoꝝ nō inepta:hæc mulieres uendunt: at uiri arma:& auri nōnihil:pmutant omnia:pro re altera:rem alteram cōſequunt̃:quandoq̃ ꝑ binis ternas aut ꝑ ternis binas:pecuniam ſigna tam nō norunt:nec nūmos omne gen⁹ regio cudit.hi igitur nigrite in ꝑmiſcuum ibant ad me ſtupidi:& admodum admirantes effigiem chri ſtiāi:& ĩprimis albicantē colorē necnō habitū:& corpis formā ac habi tudinē iſolitā:habitus is erat diplois ex ſerico nigro Damaſcū appella mus:clamis itē ex panno coloris cianei:idētidē pānū ex lana cōtuebāt & diploidē loco miraculi cuiuſdā:nōnulli albedinis piculū faciebāt ar bitrati nō eē colorē naturalē:ſed factitiū.igit̃ ut certiores hui⁹ rei fierēt ſputo illitas man⁹ admouebāt brachiis:& manib⁹ meis:ut experirentur utrū colos foret ab natura uel ab arte:ubi uero uidebāt ſputū nihil de albedine ademiſſe ſed albicantes carnes fore:rurſus admirabant̃:ad has itaq̃ nundinas ut multa experirer:utq̃ ſcirē an aurum illic foret uenale cōceſſerā: uerum ut præſeci auri parum illic ſum nactus promercalis:

Emptio & uēditio per cōmutatio nem

Pecuniā nō habent

Cap.XXXII.

De equis ibi uenalibus:& pabulo & eoꝝ incantatoribus:

Illic igit̃ equos magnipēdūt:quādoqdē difficulter eo ducun tur:nec niſi:a nr̄is Barbariis per Azanegos:& Arabas illo du cunt̃:illoꝝ ppea ingēs præciū ē:nec facilime ibi alunt̃ ob ari dā tellurē:nā torrida ē plaga:quæ pabula nō ꝓducit:facitq̃ æſtus nimi us:ut equoꝝ iguina itumeſcāt ut uix meiere poſſint:crepāt ppea ſtrāgu ria hmōi labefactati:ꝑ feno utunt̃ faxioloꝝ laceramētis ſole ſicatis:id ui cē feni ſupplet.nā ubi legerīt faxiolos ſecāt eoꝝ caules:& ſole exſicant: loco auenæ ſuccedit:miliū:quo mirūinmodū pingueſcūt:pro equo in ſtrato phaleris & reliquo ornatu dant mācipia nouē ad ſummum.xiiii. prout equi:& forma elegans:& agilitas perſuaſerit dandum.cum autem emerint equos mox accerſūnt faſcinatores equoꝝ:huncq̃ ritum ſeruāt: rogum accēdunt ſarmentis & herbis quibuſdam ſuapte natura fumum exhalantibus:& equo per lorum aprehenſo ſiſtunt ipſum ſupra fuman tem rogum uerbis nonnullis prolatis:unguento tenuiſſimo equum illi nunt:& in domum adducunt ubi ad.xv.uel.xx.dies deliteſcit: a nemi neq̃ uidetur:interea etiam apendunt collo equorum efaſcinatiōes quaſ dam corio rubeo inuolutas & hæc agunt adfirmantes ſtrenuiores tutio reſq̃ bello futuros equos.

Cib⁹ equoꝝ

Quo modo effaſcinant equos

las:ipsis cernētib⁹ & iussi eas accendi: quo facto magis:ac magis admira bantur profitentes nos fere nihil nescire.

Cap.XXXIIII.

Quomodo Antonietus:& Aloisius in mari conuenere non longe ab uiridi capite.

IN hac regione īstrumenta musicalia habent fere nulla præter duo:& ea melodiæ:& concētus ꝑpe nullius.uidi instrumētū quoddam sambucam appellāt:quod fidibus binis tantum pulsat:& nulla inde cōcinitas:digitis pulsant:res rudis:& momēti ꝑpe nullius.ut igit̄ præfeci oportuit me illic per dies aliquot diuersari causa explorandæ mercis ut si forte fortuna aliquid occurrisset quod conduceret comertio:& id eo libentius ferebam ut res nouas uiderem: quas referrem aliquando:cum itaq; decreuissem a continente soluere: & in altum facere uela desiderio uidendi adhuc maiora:cum præsertī ab principe infante certior factus fueram:nō longe ab regno senege esse regnū quoddam cui nomen est Gambre:& prout referebant nigrite principi infanti:Id regnum auri est feracissimum:adeo ut si eo cōtenderent christiani inde consequerentur diuitias innumeras:his igitur allectus cum ut aurum consequerer:cum etiam ut orbis partes incompertas mihi antea uiserem:expeditus ab principe ad nauim redeo meam:parans uela facere uentis:ut in pelagus altius euueherer:relicturus latus quo appulerant celoces:dum itaq; hæc meditamur repente naues apparuere in salo fluctuantes:nam uicissim altera uiderat alteram:nec ignorabamus eos esse christianos:congressi igitur mutuo cōspectu frui affectantes coloquuti sumus:moxq; patuit alteram nauim fore Antonieti cuiusdam Liguris: qui maria sulcare probe nouerat: alteram uero aulicorum quorundam Principis infantis: hi igitur uiri conuenerant fide data ut caput uiride superarent desiderio uidendæ nouæ regionis:iniui itaq; cum eis amicitiam:& fœdus ingens ut simul maria sulcantes nouas regiones adiremus:una igitur soluimus uela dantes uersus dictum caput uiride austro duce:a latere semper ut præ oculis continentem haberemus usq;quaq;: sequenti itaq; die uentis prosperis caput prædictum cepit nobis apparere: nam distat ab regno principis Budomel unde solueramus .M. fere quadraginta.

De eorū instrumentis musices

Regnū gambræ

Antonietus ligur

Aulici infantis principis sulcāt maria

Cap.XXXV.

De capite uiridi:& eius denominatione & moribus gentium.

Promõtorium caput uiride appellatum

D igit̃ ꝓmõtorium caput uiride iccirco appellat̃ qa consitum
est arboribus densissimis eisdemq̃ uiridibus:ac uirentibus an
no fere cõtinuo:hui⁹ noticiam habuere primo Lusitani sinpio
ri anno meæ nauigatõis:appellarũt itaq̃ hoc ꝓmõtoriũ caput uiride ab
arborib⁹:uti ab arena caput albũ denoiat̃.hoc itaq̃ caput uiride eminẽs
ẽ admodũ:& uisu pulcherrimũ iter duos mõtes medi⁹ exit:tãdẽ i mare
ꝓminẽs uaste uariisq̃ rusculis nigritaꝝ: & mapaliis septũ undequaq̃
ab ea pte pserti:q̃ respicit oceanũ:sũt tamẽ hi nigrite ex regno senegæ:
ultra caput prædictũ :uisunt̃ tres paruæ isulæ nõ lõge ab cõtinẽte:sed
ꝓrsus desertæ ab hoĩb⁹:ueꝝ scatẽt arborib⁹ instar capitis uiridis:cũ ue
ro aquæ penuria nõ mediocri laborarem⁹ iecim⁹ ãchoras ut aquæ non
nihil ide haurirem⁹:isulæ illi q̃ uisa erat uberior adhesim⁹ :appulsi igit̃
huic grãdiori isulæ sõtẽ quẽpiã quærebam⁹:nullũq̃ nacti sum⁹ preter

De alia isula

quãdã scaturiginẽ:quæ uix poterat nobis auxiliarii sitiẽtib⁹. In eadẽ igi
tur isula ĩuenim⁹ nidos cõplures:& oua alitũ diuersaꝝ:quæ nobis haud
erãt icognita. Ibi stetim⁹ p totã diẽ piscatiq̃ sum⁹ uaria piscium genera
sagenis alios:alios hamis qbusdã cœpim⁹. Imprimis dẽtales: & ostreas
ueteres põderis libraꝝ.xii.uel.xv.ꝓ unoquoq̃ pisciũ :mẽse Iunii poste
ro die illic soluẽtes adnauigauim⁹:littora haud ꝓpe deserẽtes .Id est ẽt
sciẽdũ ꝙ mox post caput uiride littora se sinuant:& i ipso recessu sit si
nus pulcherrimus:terra est plana:& referta arboribus innumeris : qui

De arborib⁹ eius insulæ

bus non prius decidunt folia:q̃ alia subnascantur:uirent semper:& licet
distent:a mari iactu arcus:uidentur tamen a longe ipsa contingere ma
ria:res profecto est uisu conspicua:& ut fatear ingenue:ego quidem ua
rias orbis partes peragraui cum ad ortum cum etiam ad occasum so
lis : uerum nusq̃ amœniorem uidi : ea complusculis irrigatur fluuiis:
quorum quoniam sunt nauium impatientes:non meminimus : ultra si
num degunt bini populi alii Barbazini:serreti alii dicuntur :hi quidem

Hi neq̃ regẽ neq̃ principẽ habent

sunt nigrite uerum regi senegæ non parent:regem non habent nec pri
cipem:licet uni magis q̃ alteri honorem maiorem exhibeant : Princi
pem non eligunt : qui uitæ:ac necis potestatem habeat: tum in se cum
etiam in natos:nam morem nigritarum principum aspernantur:qui ubi
libuerit ꝓ mancipiis:& uxores:& natos subditoꝝ uendunt: fitq̃ ut eorũ
uita semp sit in ancipiti:interq̃ spẽ:& metum suspensa. Idola colunt : q̃

Idola colunt

q̃ maxime:legem habent nullam:uiri sunt truculentissimi:arcu utuntur

ac uenenatis sagittis peride ut sauciati illico pereant:imō sanguis uel me
diocris exeat:hi sunt nigerrimi:ac staturæ habilissime:regio frequēs est
nemoribus:quæ lignis sunt referta plurimū:irrigua est fluminib⁹ q̄plu
rimis.ideo fere inaccessa:nec patet adeuntibus aditus nisi per nōnullos
angiportus ex circumadiacentib⁹:timent ppea neminē:id sunt expti ali
quādo nigritaꝝ reges:qui cum bellum eis intulissent sunt pessime acce
pti ab his populis:discurrūt igit̄ latus prædictum austro flante pueni-
mus ad ostium fluminis:qđ riū appellāt:Barbazinoꝝ:latitudo fluminis
ostii ē iactus arcus:hui⁹ nominis memini ego in carta nauigatiōis: quā
edidi nuperrime:abest hoc flumē ab capite uiridi miliaria fere sexagita
interdiu solū nauigabamus:occidente sole iactis anchoris ad passus .x.
uel.xii.aquæ:lōge ab cōtinēte miliaria.iiii.uel.v.cum uero illucescebat
uela faciebamus i altū positis prius speculis in sugesta celocis q eminus
specularent̄ scopulos maritimos ubi uidissent mare luctari: & fremere
cū scopulis occurrētibus mox renunciarent uelificātibus:dum igit̄ ad
nauigamus ad ostiū alterius fluminis deuenimus id erat rii senege ma
gnitudine haud ipar:uiso ergo flumine tā preclaro decreuim⁹ quempiā
e nr̄is mācipiis emittere:q terrā explorarer:terra erat aprica:& omni ar
borū uarietate exornata adeo ut nos sūmoper̄ eo inuitaret:adduxeram⁹
enim nobiscū e Lusitania mancipia cōplura q̄ Turcimanos appellam⁹:
hi sunt nigrite quos rex senegæ portugallēsibus:siue Lusitanis(q eo p
ficiscunt̄ cōmertii causa)uendit:hi igit̄ Turcimani siue mancipia(scla
uos uulgo appellant)christi fidem:in lusitania suscepere: & hispanum
idioma callent:nam eos mutuati eramus ab dominis ea lege ut p hmōi
seruitute:quam nobis exhibituri erant Turcimani cū rediissem⁹ selige
rent ipsi quemcunq̧ libuisset ex oī mancipioꝝ cetu. Turcimani uero li-
bertatē ppetuam cōsequerent̄:iacte igit̄ sunt sortes ad quem spectaret
suum Turcimanum emittere in littus:cecidit sors sup ligurē:q cōdicto
cibam expediuit:q̄ discedens a classe in littore mancipiū exponeret lege
data ut caueret ne cōtinentem appelleret ultra q̄ foret necesse.satis ac su
per erat si mancipium in sico poneret:& mox in altum nauim duceret:
ne incautus:a barbaris deprahenderetur.Instituunt igitur mancipium
ut cum terram attigerit querat quæ gens:qui princeps: qui mores sint
regionis:sciscitaretur etiam an ibi copia auri foret uel alia quæ commer
ciis cōducerēt:ubi itaq̧ mancipium terram tenuit:actutum adfuere ni
grite eius regionis qui eminus speculati fuerant aduentantē classem

Aliam insu-
lā cōperiūt

Turcimani

Mittitur tur
cimanus li-
gur ad ex-
plorandam
insulam

In terram
descendit

Nigritæ turcimanum interimunt

icc irco uenerant ad littus sagittis:& arcubus onusti delitescentes in frutectis:& uepribus ut quempiam e christianis improuidum corriperent. uiso igitur mancipio propius accedunt: colloquunturq; nonnihil: & mox exertis ensibus:& macheris plagis innumeris mancipium confecerunt: cui prius proxima nauis auxiliari nequiuit: q̃ uitam exhalarit: quod ut compertum habuimus: stupidi rem egre tulimus: intelligentes gentẽ sæuam:& atrocem fore: quandoquidem in sui consimilem nigritam tam truculenter seuierant: scientes haud dubie seuituros i nos magis si potestatẽ in nos haberent: relicto igitur littore huiusmodi: ceptum iter persequebamur ducti austro in conspectu continẽtẽ usquequaq; habẽtes: littoralis regio amænissima erat: arboribus innumeris fulta:& soli patẽtis: nec inæqualis:& tãdẽ peruenimus ad ostiũ fluminis Gambæ quod patebat latitudine trium uel quattuor Miliariũ: ubi magis in arctum exibat: ingressi igiť flumẽ ostii tam patentis: duximus ibi posse nõnihil q̃escere: ut mox postridie certiores fieremus ubi nã gẽtiũ essemus: & an illic esset Gambre regnũ: cuius desiderio flagrabam⁹ mirabilẽ imodũ.

Cap.XXXVI.

De flumine magno nauigato ab almadiis.

Præclarum flumen.

Appulsi igiť ostio magni fluminis: quod i primo igressu præseferebat latitudinẽ sex uel octo miliariũ, cẽsuimus ppterea hoc præclarũ flumẽ fore regni Gambræ: cuius desiderio afficiebamur plurimũ: nobis etiã nõ difficulter psuadebamus: illic auri plurimũ esse: aut forte aromata quepiã: uel alia q̃cunq; mercimõia: qbus locupletati domũ alacres rediremus aliquãdo: Luce itaq; seq̃nti uentis prosperis minorẽ celocẽ præcedere iussimus uiris:& armamentis fultã: cũ ea q̃: e nostris cimbis unã: has paruas naues ex cõposito præmissimus: qppe q adhuc ignorabam⁹ altitudinẽ fluminis. uerebamur ppea ne tãtarũ nauiũ foret ipatiẽs: expeditis itaq; his nauibus nautas cõmonefecim⁹, ut aquæ altitudinẽ cõtis explorarẽt idẽtidẽ:& ubi cognoscerẽt eã satis fore nostræ classi: gradũ referẽtes signo aliquo nos certiores facerẽt: iuer nři & cũ aquæ multũ reperissent: nos monuere: quibus cognitis, uisum est aliã expedire nauim aliquãto maiorẽ armis probe cõmunitam:& illam antonini licet multo minorẽ: lege pscripta, ut si forte fortũa occurrissẽt

Altã aquam reperiunt

illi nigritarum almadiæ (idest nauis genus) rē ipsi nō discernerēt: neq; congrederentur: sed statim gradum reuocarent: iter ad nos dirigentes, quandoquidem eo nos concesseramus non belli, sed lucri gratia: quærebamusq; ut omnia pace & concordia fierent: quod non ui, sed ingenio nos consequi posse sperabamus: euecti itaq; in interiorem fluminis partem nostri subinde uada: & fluminis profunditatem contis temptant: inueniuntq; in horas altiores aquas: & ingentium nauium capaces: & altitudine mēsuram passuū. xvi. excedere: prouecti ultra ad miliaria duo uident fluminis littora conserta arboribus pulcherrimis hinc: & hinc: animaduertuntq; flumen imensis orbibus: & recessibus implicari (ut meandrus aliquis) decreuimus propterea gradum referre: & dum hæc meditamur, ecce a tergo ab ostio cuiusdam parui fluminis quod exonerabat in magnum: mox emergunt tres almadiæ: nos lembos appellamus: fiunt ex cauata arbore: nec sunt maiores cimbis nostris: quas trahunt naues: sunt agiles nimium: uerum parui ponderis capaces: quæ ubi Liburnicas nostras & celoces conspexere, credidere nos eo contendere: ut uim inferreremus aliquam: nam edocti eramus illorum consuetudinem fore: ut arcubus uterentur & sagittis ueneno infectis fere p totam plagā regni gambrę: & licet nostri satis ac super eos eminus propulsare quiuissent: ut tamen dicto parerent nostro: uisis almadiis concito gradu ad nos redeunt: non tamen facere potuerūt etiam effusa fuga: quin semper ad iactum arcus post terga nigritas haberent: mirum est q̄ pernices sint hi uecti hoc nauium genere: cum autem nostri consecuti classem fuissent, ingressi celoces inuebant nigritis, ut propius accederent: illi uero gradum sistentes nusq̄ propius accessere: erant forte in his almadiis homines. xxv. uel ad summum. xxx. nos admirabantur plurimum, ut rem sibi & ipsorum prædecessoribus hactenus inuisam incognitamq;: naues uidelicet id genus: ut sunt nostræ: & homines albos: pleni itaq; admiratione non loquebantur, licet a nobis ad colloquia mutua inuitarentur signis: ut assolet quibusdam: abiere igitur: & ea die nihil ultra temptauimus.

Ad fluminis littora applicant.

Almadiæ.

Quibus armis utantur

Cap. XXXVII.

Quomodo Nigritę nostros sunt adorti in flumine.

Ane itaq; sequenti nos cum paruis nauigiis soluimus illinc circiter diei horam tertiam uentis prosperis ut nostros adiremus socios ut sic demum tutius interiora fluminis peragrare possemus:& tandem aliquãdo deorum munere mitius hominum genus q̃ id erat quod nuperrime uideramus in almadiis nancisceremur. Igitur cũ sociorum classem inuenissemus una omnes uela dãtes uersus prædictũ flumen iter direximus præmissa parua celoce sequentibus nobis continenter ut altera ex ordine post alterã iret:& cum iam ingressi essemus fere ad quattuor miliaria:illico a tergo almadiæ quædam (unde uenerit adhuc incomptũ habeo) quæ ad nos citatissimo gradu contendebant: quibus uisis mox in eos uela fecimus:ueriti ne nos suis uenenatis sagittis impeterent.non.n.ignorabamus eorum sagittandi mores:classe igĩ reuocata in orbem:q̃ citius potuimus nostros armauimus ante oĩa præcauẽtes ne nos incautos:& inermes hostis inueniret. uix tamen nobis erant arma ad hostem propulsandum:diuisa itaq; in duas partes classe: quasdã nigritarũ naues circũdedimus pcẽsuimusq; eorum cimbas:quæ xvii. erant maiores nostris nauigiis: quæ nostra ferunt flumina: easq; impellunt remigiis innumeris: sublato itaq; remige quisq; illorum nos admirabatur utpote rem nouam:& incognitã:pcensiti tunc a nobis plures nõ appuerũ q̃ cẽtũ & qnquagita uiri: pfecto si ad corpꝰ spectes cõspicui nigerrimi quidem uerum habitu albo induti nõ indecoro:habitus is erat tunicis qbusdã:camisias appellamus ex cotonina alba induebãtur: in capite paruum habebant pileum:ut mos est germanis id plus habent q̃ alamani:uidelicet ĩ pileo ex utraq; pte nescio qd alas presentans duas in medio penna eminebat:ut est uidere apud nostros milites qui talibus plurimum gaudent utcunq; fuerit nos iudicabamus hunc habitum militiæ cõuenire:eratq; ĩ frõte cuiusuis almadiæ maurus quidã stans:clipeũ teretem ĩ brachio habẽs. Is clipeus uidebatur ex corio cõfectus & neuter bellũ inferebat:sed alter alterũ admirabaĩ:ubi itaq; uidere a tergo uigere alios qui clandestine aduenere mox demissis remigiis expediunt arcus nihilq; promentes in nostros sagittas dirigunt:quibus conspectis nostri tormenta exonerant:uerũ aquis ĩmersi iacti lapides neminẽ occiderũt:pterrefacti tamẽ tormẽtoꝝ reboatu & strepitu ĩsueto:steterũ:pauidi admodũ:cum uero cognouere neminẽ lesum his tormentis: uerum eoꝝ iactus emoti in aqua:rursus reassumptis animis magis:ac magis in nos seuiunt aerẽ sagittis obtenebrantes celeritate incredibili:& iã ppiꝰ

Nigritarum naues circũdant

Cuius coloris & quo habitu essent

Cũ nigritis præliantur

accedebant audaciores solito:at nostri balistis eos propulsabant & catapultis plagisq; onerant innumeris. Primus igitur qui iecit in eos is fuit Liguris filius nothus:qui nigritæ unius pectus transfixit:moriq; illico coegit. susceptus is itaq; a suis extractaq; sagitta admirationem peperit id genus teli nigritis omnibus:nec ob id tamen temperabãt ab sagittis suis:fiebantq; in horas atrociores:contra nři eos male accipiebãt:perinde ut paruo temporis momento:e nigritis plures ceciderint:ex christianis uero:quæ deorum gratia fuit:nec unus periit:profligatis tot nigritis:qui ob cladem acceptam indignati plurimum celocem minorem circũuenire satagebant:uno impetu omnes:quod ut animaduertimus mox in medium recepimus celocem prædictam: & rursus exoneratis tormentis:bombardas uulgo appellat:stragem intulimus maximam. his uisis nigritæ iam fere saucii omnes in diuersa abeunt:nos uero catenis in iectis id curabamus ne naues in uarias partes dilapsæ:uirium minus haberent: una omnes ferebamur connectis nauibus: & uentis prosperis ultraq; progrediebamur cedentibus iam nigritis:id imprimis obseruantes ut cum nigritis mutuo colloquio frui possemus aliquando. Nigritæ profligantur

Cap. XXXVIII.

Decretum factum in flumine Gambre.

EGitur adeo mancipia nostra nigritas inclamarunt, ut eorum fessi clamore nigritæ tandem aliquando permiserint: unam e almadiis suis propius accedere: ut puta ad iactum arcus percunctati sunt. Itaq; eos nostra mancipia cur in nos tam atrociter seuirent, cum præsertim non alia de causa illuc concessissemus, q̃ commercii: & pacis concordiæq;: prout melius declarabat cum reliquis nigritis regni senegæ contubernium: & frequentior necessitudo: ad hæc etiam nostri adiiciebant, uenisse e partibus orbis remotioribus, ut munere perpulchri suum regem nomine regis Lusitanorum donarent: quandoquidem is enixe peroptabat ab eorum rege arcte diligi: & amari: rogabant ꝓpterea, ut dicerent ubi nam gentium rex per id tempus ageret: & quis princeps huic regioni dominaretur: quodq; huic flumini nomen inditũ foret: addebant etiam ut ad nos tuto: & pacifice accederent, accepturi e rebus nostris quicquid libuisset: & e suis darent pro suo arbitratu: modo omnia pace: & citra bellum contumeliamq; fierent: in hanc fere sententiam nobis responsum est: non quidẽ eos latere: quæ gens foret christiana natio: & unde ueniret, sciretq; quid egerit iãpridẽ cũ rege senegæ: Colloquunt Respondẽt nigritæ

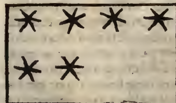
& aliis nigritis suæ ditionis/qui quoniam nobiscum degunt boni esse non possunt:quippe qui non ignorant christianos uesci humana carne: nec alia de causa emere nigritarum mancipia:nisi ut mandant: & lancinent ut ferinas carnes:propterea apud eos iuratissime asseuerabant,nullum christianis amicicia locum superesse:sed cordi eis hæsisse oia sua q̃ classe attulerant diripere & deprædari,regiq; suo dono dare: seq; trucidare atrocissime:regem abesse illinc itinere trium dierum. Regnum eẽ Gambre quod querebant:flumen magnum fore:nomen quidem non reticuit:uerum ego non memini.hoc igitur accepto responso:ut par erat: indignati:in eos uela fecimus:qui effuse fugientes mediterranea petiere: hunc finem habuit congressus noster:his pactis explorato omnium uoto contendebamus rursus interiora fluminis penetrare:uel ad.M.circiter centum:quæ res ut patuit omnibus ꝑmouit multos:quos proprii laris cura sollicitabat nimium:nec sunt passi nos ultra progredi: affirmantes satis ac super egisse:dum in has ptes:a suo orbe remotissimas sospites deuenissent:addẽtes nolle de cetero lacessere fortunã:& discordia ingenti concio soluta est.Nos autẽ qui callebamus hoꝝ consuetudinem: scientes q̃ duræ ceruicis forent:q̃tumue prosilirent:ubi non exaudirentur,conducibilius fore duximus:si eis pro tempore cederemus:sequenti igitur die illinc soluimus:uersus caput uiride iter facientes:ut deorum auxilio in hispaniam rediremus aliquando.

Fugãtur nigritæ

Cap.XXXVIIII.

Qualis tũc uisus fuerit septentrio

PEr id tẽpus quo in ostio fluminis morã traximus semel tantũ septentrionẽ uidimus:q adeo demittebatur ut crederetur mare fere contingere:ab aquisq; nõ plus uidebat̃ abesse:q̃ lanceæ tertia pte:& ibi sidera sex cõspicati sumus:q̃ magna erant:& mirũinmodũ splẽdebãt ea metiti sum⁹ pyxide: & ĩfrascriptã figurã presentabãt.

Cẽsuim⁹ ppea hmõi astra plaustrũ austri efficer̃:licet priorem stellam in ordine minime uidere potuerimus:quoniam haud quadrat ratio ni ut eam prius uideamus q̃ septentrionem perdiderimus.i.ab nostris oculis euanuerit.Inibi etiã comperimus noctem horarum tredecim:diem uero undecim ingrediente mẽ

Hic noctẽ aiũt esse horarũ tredeci ĩ mense iulii

se iulii quo regio illa eximie flagrat: habent tamen uarias temporum uices hiemē: & ipsi appellāt quoniā ab dicto mense usq̧ in mensem octobris terra irrigatur imbre & pluuia fere continua: & præsertim in meridie exurgit quædā nebula quæ cœlum inumbrat: nec supra terrā multū tollit in subsolanum: & apeliotem: ab subsolano uero ad uulturnum transit fulgoribus eximiis: & tunc imbre tell⁹ madefacta semini preparat: uti agunt nigrite in regno senege: uiuūt milio: leguminib⁹: carnib⁹: & lacte: accepi etiam introrsus nō pluere nisi fere feruentē aquam. & ibi cum diescit: non uisitur aurora ante emersum solis: ut usu euenit apud nos: quoniā semper inter aurorā: & solis ortum: nonnihil temporis intercedit: imo q̄primū nox abscesit: illico sol emergit absq̧ alio medio. uerū licet sol uideat nō tamē illuminat ad spaciū medie horæ. uidetur. n. pati deliquiū in ortu: ppea obumbrat aliquantisper. causam uero cur sol ibi citius uideat: q̄ alibi gentiū: nullam aliā afferunt nisi quia regio patētis est soli: & depressi: uacatq̧ montibus: qui forte alibi obstant ne sol oriēs mox cernatur: huic sententiæ astipulantur socii: qui aderant omnes.

Natura aeris
Subsolanus
apeliotes
Vulturnus
Venti
Quibus uiuant cibis
Feruentem aquā pluere
Hic aurora non uidetur
Sol ibi citi⁹ uidet q̄ alibi & que sit cā

Cap. XL.

Quomodo Antonietus ligur: & Aloisius cadamustus nouas insulas inuenere.

MOres igit: & qualitatē huius regni Gambre quantū ego colligere potui in meo itinerario uix referre possumus: quoniā ut præfecimus incolarū seuitia: & eoꝝ imprimis qui littoralia incolunt consequi nequiuimus uotū nostrū: nā gens suapte natura ferox colloqui cū mitioribus noluit: nec cōmercia tractare quæpiā. Igit noueritis nos cognita huius gētis feritate haud quaq̄ ultra progressos fuisse nautis reluctantibus: sed in hispania flumine illo Gambre non superato rediisse. Anno itaq̧ sequēti præfatus ligur: & ego Aloisius unanimes rursus classem expediuimus cum animum applicuissemus ad hanc prouinciā nauādā: ut tādē aliquādo dictū Flumē explorātes regnū Gābre igrederemur. hæc ergo ut percrebuere ad aures pricipis ifantis: sine cuius cōmeatu expeditio hæc fieri nō poterat: cōplacitū illi plurimum fuit q̧ hæc nobis cordi hæsisset: & ut huic pio ꝓposito: nec pœnitēdo uoto fauens subscriberet: unā e suis celocē armat eximie: & oī genere ānonæ cōmuniuit: soluimus itaq̧ ab loco quodā: qui dicit Lanchus q̧ parū abest ab sacro ꝓ mōtorio siue capite sācti uicētii igrediēte mense maii ꝓspe ris uentis & iter fecimus p canarias insulas: eas tamē ex cōposito præte

In hispaniā redeunt
Rursus classem expediunt
Abeunt Canarias insulas prætereunt

reuntes utpote rē non incognitā nobis: si superiorū meministis austro ducebamur:& labentibus aquis:quæ flante noto mirūinmodum fluūt: peruenimus ad caput album:quo uiso duximus classem in altū:& sequē ti nocte adortus est nos uentus auster:cuius impulsu regredi oportuis set ni nonnihil ad occidentē declinauissemus:sustinuimus igitur hanc uenti sæuitiā noctibus duabus:& diebus tribus:die uero tertio terrā in conspectu habuimus:quod nemo nostrum autumasset:cepim᷒ itaq; ge stientes exilire omnes terram identidē inclamātes:admirati nimium ibi terram reperiri:cū prorsus id nesciremus.expedita igitur cimba duos homines emisimus qui explorarēt iam uisam tellurē. Iuere itaq; & duas prægrandes insulas uidisse renunciant:quod ut accepimus:mox ruimus in dei laudes:qui sua clementia incredibili hactenus incognita nobis co gnoscenda præpararet:res ꝑfecto nouas:& toti hispaniæ incōptas. ut igit̃ oblatā ab deo terrā aliquando ꝑagraremus: rerū nouarū ꝑcupidi: fortunā experiri uolentes nostram:uela fecimus uersus huiusmodi insu las:quo breui peruenimus.& ubi in conspectu fuit:uisa est maxima:tan tumq; obnauigauimus ut stationē non incōmodam reperuimus:appulsi igitur prius iactis anchoris cimbā bene armatā emisimus ut compertū nobis fieret:an insula coleretur ab humanis.ingressi ergo nostri insulam: neminem unq̄ conspexere humanum neq; extabant uestigia itineꝝ:qui bus cognosci posset ꝙ culta foret insula:hoc cognito mane sequenti ut animo satisfacerem meo. Iussi ex meis decem armari:tum telis:cum etiā balistis:ut interiora insulæ adirent si forte ultra quosdam colles:qui ibi attollebantur homines forent. Iuere igitur & collibus superatis inuenere neminem præter columbos:& fere omne genus auitiorū: nā colūbi ca piebant̃ pro libito manu hominis.non.n.pauebant ad uiri conspectum utpote ad rē sibi hactenus inuisam:cepere igitur ex his q̄plurimos quos scipiōibus occiderāt nobisq; attulere:ex alia regiōe apparuere tres aliæ insulæ magnæ quas ipsi non uideramus:nā ad septētrionē nobis re:man ferant. Visum est etiā eis duas alias insulas uidere uersus occidētē i uasto mari:uix tamen id cōpræhendebant ob magnā distantiam:neq; nos eas uisere magnifecimus:qppe q aīum īduxeram᷒ ceptū iter ꝑseq:nec tātis suppetebat tēpus:uerebamurq; ne frustra tereremus temp᷒ diuertendo ad ihabitatas isulas. Interea dū his ego isisto quattuor isulis:alii uider d cem ꝑuas isulas:qs cū adiuissent nihil preter aues īueniūt:& pisces īgen tissimos:ut igit̃ reuertar unde sum digressus:solui ab hac isula iter meū

Ibi terrā reperisse admirantur

Duas isulas uident

Nouam insulam ingrediuntur

Insulam explorant

Nihil hic animaliū repiūt præter columbos & multa alia genera auiū

Tres aliæ insulæ magnæ apparent

Aliæ decem paruæ isulæ in quibus nihil erat:præter aues & pisces ingentissimos

persecutus:& ecce duæ aliæ insulæ:& cum oram unius pcurrerem mox incidimus i cuiusdã fluminis ostiũ:& censentes aquam potu fore non in suauē littori applicuimus.erat.n. insula cõsita omni arborũ genere pulcherrimo:& dum fontē querimus quēpiã: glebas salis albas minutulas nanciscimur secus flumen: legimus ergo nõnihil salis qđ itineri sufficeret nostro:nam ibi sal effusse affluit:hausimus etiã aquæ nõ parũ:erãt ibi testudines innumeræ:quibus pro tegmēto natura uastissimas testas dederat:magnitudinis tãtæ: ut ꝓ clipeo nõ inepte sufficiãt:nři itaq̃ esculentis huiusmodi oblectati plurimum exenteratis testudinibus: multiiuga eduliorum genera fabricabantur:asseuerantes eis alias se solitos ubertim uesci:& comprimis in sinu argino cuius in superioribus affatim meminimus:nam is sinus scatet huiuscemodi testudinibus: hortabanturq̃ ut & ego eis uesci uellem:esitaui igitur cibum mihi insuetũ: ut complura experirer:uisus est non insuauis:albicat enim caro hæc nec multum est absimilis uitulinis carnibus:si fragrantiam & saporem spectes: cum itaq̃ placuisset comedisse:cibum approbans:in naui plurimum adseruari iussi:ut quandoq̃ leniret famem:in primo etiam itierario meo :quod prætermiseram:comedi ex leofante satis illecebre:piscati sumus etiam in ostio dicti fluminis ubi tanta uis erat piscium quantam uix referre quibo:quandoquidem fere credulitatem omnem excedit:erant ex his piscibus complusculi quos nemo nostrum uiderat unq̃: uerum pergrandes:& ad cibos humanos non inepti:ostium uero fluminis in tantam exibat latitudinem ut onerariam nauim.c.l.doliorum capacem haud grauati exciperet:adeo patebat:ut paucis expediã:ut uni⁹ iactu arc⁹ latitudinem eius metiri nequiuisses:illic statiuam fecimus biduo animi causa:ut feriati aliquanto a laboribus animi deinceps ad dura promptius exigilarent: annona n omne genus inde exportauimus ut futuræ fami consultum iret. Intercetera columbos innumeros: nec id prætoribo: nos illi insulæ cui primo applicuimus:boni uisus nomen indidisse: argumento: q̃ primo a nobis uisa foret: alteram uero quæ inter quattuor eminet insulas diui iacobi nuncupauimus: ob id quod ea die:quæ in honorem sanctorum Iacobi & philippi concelebratur:a nobis est reperta.

Aliã isulã oi genere arborũ cõsitã iueniunt

Hic fontē sa lē & magnas testudies iueniunt

Qualis testudineus cibus

Maxima piscium copia

Ostiũ fluminis capax onerarie nauis

Cap.XLI.

De loco dicto duæ palme:& de fluuio Gambre nauigato.

Locus dict᷑ spedegar

His peractis die memorato ab his insulis soluimus per caput uiride tenentes iter:& breui deorum munere peruenimus ad id loci q̄ dicit᷑ spedegar:in conspectu tellurem semper habẽtes: & ibi locus alius:qui ad duas palmas appellat᷑:is est inter caput uiridæ & sinum senegæ prædictũ:& quoniam iam terra erat nobis alias cognita:audacter dictũ caput pcurrimus:adeoq̧ id concite a nobis actum ẽ: ut sequenti mane dictum caput superauerimus : & tandem aliquando rursus ad prenominatũ Gambre flumen peruenimus:& intrepidi dictũ flumen nauigare cepimus obstante nigritarum nemine: nam Almadiæ nusq̄ apparuere:interdiu solum adnauigabamus contis explorantes fluminis alueũ:ecce quædam almadiæ:nigritarũ uerũ secus littus fluminis euntes nobis haud erant impedimento:& introrsus ad decem.M.insulã quandã paruam reperimus:quo cum applicuissemus: e nostris quidam uitam exuit:nam febre diutius laborauerat:& licet ægre tulerimus omnes uiri exitum:tamen quoniam deo maximo complacitum fuerat: ut decuit fideles:nusq̄ eius potentiam detrectauimus:uerum pro more humano satis mœsti:humauimus hominem iam uita functum : & quia huic Andreæ nomen fuerat ĩsulã de nomine uiri appellauimus:est itaq̧ ab cunctis deinceps dicta insula sancti Andreæ:soluentes igitur ab hac insula dictum flumen nauigauimus:sequebantur a longe quedam nigritarum almadiæ:quas inclamãs mancipiũ nostrũ (quod nigritarum idioma nouerat) tãtum effecit ut propius accesserint nigritæ:a nobis cum uoce cum etiam rerum nostrarum assidua ostentatione allecti:pollicebamur.n.eis pro colloquio plurima:hortabamurq̧ ut omnem de nobis suspicionem feritatis exuerent:quandoquidem hi eramus qui humanitate & comitate cæteris prestamus mortalibus:his ergo prouocati propius accessere iã nobis fidentes:quare unus ex nigritis celocem ẽ ingressus intrepide:& cum trucimano.i.mancipio nostro colloquutus admirabat᷑ nimium nostrum morẽ nauigandi: & imprimis uela : quoniam ipsi solo remige impellunt naues:rati nullum alium inter mortales modum fore maria sulcandi:albicantesq̧ hoĩes cum insueto habitu magis ac magis demirabantur:nam his est habitus ex cotonina quadam alba admodũ:q̄ instar camisiæ uestem eis suppeditat.cõplusculi ẽt nudi ĩcedũt:excepim᷒ itaq̧ nigritã honorificẽtius q̄ potuimus : muneribus nostris hominẽ prope onerantes:q̄ nostra cõsuetudine delectatus:percunctabatur de multis nostros.postremo aperuit nobis id esse Gambre regnum :q̄d

Flumẽ gambre

Almadie genus nauis

Vitã exuit hispanus

Insula sancti andreæ

Nigritas inclamat mãcipium

Vnus ex nigritis celocẽ nostrã ingreditur

errantes iampridē quærebamus:& illorū dominium dixit fore farosan= golū: eumqȝ abesse illinc itinere dierū decē introrsus meridiem uersus. ipsum tamen subesse maiori principi.i.regi mellis :qui magn⁹ impera= tor nebcoꝝ dicebat. adiecit tamē nō fore lōge a littore fluminis utriqȝ regulos complusculos:in quoꝝ cōtuberniū:& necessitudinē mox:si libe= bat:sua opera reciperemur:& imprimis pollicebat id se nauaturū apud regulū batimausam:quoniā iā intelligebat nos:& probos : & comes ui= ros esse. hanc igit uiri huius de nobis cōceptā opinionē gratam habui= mus supra modū:eumqȝ nostris adnumerauim⁹ i celoce receptū ,ptin⁹: & tandē nauigando deuēimus ad eū locū quē appellāt batimausam: q nfa sentētia abest ab ostio fluminis.xl.M.

Ad regnum gambre cognoscūt pueri le

Magnus nebeoꝝ impator

Cōplusculi reguli

Regulus batimausa

Cap.XLII.

De Principe conciliato muneribus nostris.

Illud est ēt sciendū:qȝ dum sulcauimus flumen subsolano ue= cti sumus. & is locus ubi iecimus anchoras multo angustior erat ostio fluminis:& mea sententia latitudine miliariū nō ex= cedit:in eūqȝ cōplusculi fluuii exonerāt:ubi itaqȝ applicuim⁹ ad id loci decreuim⁹ mancipiū nrūm:quo iterpte utebamur cū nigrita(quē pri⁹ cōciliauerāt nobis mūera:& blāditiæ)ad principē mittere batimausam. quē perpulchri munere donauimus. Id erat munus Tunica quedā seri cea contexta more maurico:nos tunicam interiorem appellamus siue ca misiam:instituimusqȝ turcimanum ut munus his uerbis exornaret : nos uidelicet huc contendisse:ut foedus:& necessitudinem eximiam nomine Regis Portugalliæ:siue lusitaniæ secū inhiremus:uelleqȝ cōmertia exer cere ubi sibi cōplacitū fuisset:& si nostraꝝ reꝝ egeret eis eque : ac suis: uteret nrūm regē nusqȝ defuturū ut illi morem gereret usqȝquaqȝ aliaqȝ qȝplura adiecimus: que sciēs ptereo:ne surgat opus i iliada magnā. ,pfe ctus ē itaqȝ mācipiū nigrita comite:& ut breue faciā : pricipi nro noīe cuncta exposuit quo effectū ē:ut maximā cū pricipe amicitiā cōflaueri mus:pmutauimusqȝ pluria.dedit.n.,p nrīs mercimōiis mancipia:& auri quippiā:aurum tamē ibi īfra famā nois reperimus: utpote q audiuera mus regionem huiusmodi scatere auro plurimo. Inuenitur quidem au= rum:uerum magnipenditur fere ut apud nos:sciunt rem præclaram so re:licet cum rebus minimis permutent : que si a nobis considerentur sint profecto uiles:apud eos tamen sunt in precio non mediocri. Id effi cit regionum uiuendi uaria consuetudo:ibi etiam stetimus ad dies fere

Tunica contexta more maurico

Ad pricipē contendit

Aurum ibi infra famam nois reptum

quindecim. Interea ibant cateruatim nigritæ ad classem nostram loco
miraculi nostra: & nos ducentes: nonnulli ut permutarent sua: alii ut
rem non uisam amplius conspicerent: accedebant aliqui ut fusaras uen
derent id est genus mercis cotonum: & eius filum & tunicas ex eodem
hæc erant multiiugi coloris ut sunt punicei: & albicantis: necnon uer
miculati coloris: ferebant & feles prope omne genus quandoquidem ea
regio scatet animalibus huiusmodi uenduntq; præcio uiliori ut puta
Marchetis decem non tamen ipsa pecunia. Ignorant .n. omne genus
pecuniæ: uerum re quapiam quæ decem marchetorum præcium non
excedat: pro fele quolibet: adducebant & alia q̄plurima ut sunt pelles
Castoreum felium: & castoreum: & id genus alia dabant unciam castorei.i.muscat
pro re præcii marchetorum quadraginta uel ad summum quinquagin
ta non tamen pondere aliquo permutabant: nam omne genus ponderis
nesciunt: uerum si res data spectetur unciæ pondus expleret: ferebāt in
Cariotæ ter alia cariotas.i.datilos palmarum fruct⁹: & fructuum genera omnia:
ex his nonnulli siluestres erant: non tamen insuaues: ego tamen his absti
Cariotæ sol nui metu profluuii corporis: soluunt.n. miruminmodum aluum. Itaq;
uunt aluum ibat ad nos quotidie frequens hominum turba: nec unius idiomatis ua
rium erat linguarum genus: nec desinebant uecti cimbis suis (almadias
uocant) ultro citroq; commeare: flumen sulcātes traiicientes de loco ad
locum modo huc modo illuc uecti ut apud nos in quibusdam flumini
Lugdunum bus est uidere: ut puta Lugduni galliarum urbi in arari flumine placidis
simo uerum oīs eorum nauigatio remigiis absoluitur his mirūinmodū
stantes naues impellunt utrinq;. In pupi plus remigū maior est numer⁹
modo hinc modo illinc ut medio æque utrinq; librata nauis incedat in
neutram partem magis declinans: stantes itaq; remigant ui lacertorum
Quomodo nullis inhærentibus remigiis uerum sic fabricantur remigia: habent lan
fabricent re ceam longitudinis passus unius & dimidii in cuius summitate alligant
migia asserulam quandam teretem uti nos in mensa utimur pro patinis cū loco
argenti uel stagni: ligna succedunt frugalitate uel potius pauperie sua
dente: hoc instrumento nauigant: & quidem citatissime almadiæ suæ a
latere semper littus haud quaq̄ deserentes: suntq; ibi paruorum amniū
ostia compluria quæ exonerant in mare: his se committunt tutius nec
multum ab regionibus suis recedunt ne ab suismet nigritis corripiant:
& captiui facti demum pro mancipiis uendantur christianis: dum ita
q; illic mercamur cum nigritis egrotare nostri ceperunt febre adrapi

da: & calidissima propterea ut nostris consuleremus protinus illinc solvimus rursus ad ostium dicti fluminis reuertentes.

Cap. XLIII.

De siluestribus Elephantis: & quomodo capiantur.

De rebus huius regionis quae referri possunt: a nobis q eas uel subiecimus oculis: aut ab fide non indignis accepimus per id temp⁹ quo illic fuimus: de fide ipsoꝝ potissimũ auspicabimur. Idola igit summope colũt ritu multiplici: fidẽ nõ mediocrẽ fascinationibus adhibẽtes: patrãt & alia inumera demone suadẽte: deũ tamẽ norũt licet cognitũ nõ obseruẽt: alii maumethẽ spurcissimũ uenerant: & hi ut apud nos aegiptii populi uagant extra solum patriũ: & imprimis apud mauros degunt: incolae uero regionẽ nõ excedũt suam. uiuũt ut nigrite regni senege praedicti & fere eisdem cibis aluntur. id plus hẽt q orizã uberius ibi legunt quoniã in regno senege non nascitur: uescunt canib⁹ quod nusq̃ alibi comperimus. uestiunt cotoninis. at nigrite fere in uniuersum nudi incedunt: nã apud illos maior est cotonoꝝ copia: mulieres uniformẽ hẽnt habitũ. prius tamen q̃ adolescant corpora compungũt stigmatibus nõnulis: quae igne inurũt ut perpetuo remaneãt: notae huiusmodi presentant ornatũ quendã factũ in sindone opere polimito ex serico contextum coloris multiplicis: plaga est admodum torrida & q̃to accedunt magis ad austrum eo plus sunt exustiores & comprimis secus flumen calor grassatur eximie ob arborum frequentiam: nam aestus ubi exhalare nequit urget magis: arbores uero ibi sunt tantae magnitudinis ut earũ ambitus sit ped. xvii. licet eminentia altitudinis non quadret magnitudini non. n. altius tollunt q̃ ped. xx. cariose sunt tamen: & sine senecta ut euenit annosis arboribus: siue carie quapiam cõmaculatae erãt & corrosae: aiebant etiam incolae multo eminentiores arbores in regione huiusmodi fore: faciuntq̧ hae arbores ut non difficulter credamus terrã illam feracissimam fore quoniam ubi arbores adolescunt in tantũ incrementũ: regio haud dubie nõ potest eẽ nõ irrigua: fert ẽt haec regio Elephãtes. sed siluestres: neq̧ ibi cicures fiunt: aut domant ut alibi gentiũ: uidi ego aliquãdo q̃tuor ex hmõi nemus egrediẽtes quos ubi sum e naui speculatus: ego & socii: cõplusculi exiluim⁹: e naui cõtẽdẽtes ad eos: q ubi nos cõspexere mox nẽori sese dedidere: uidi & exãimãtũ elephãtũ quẽ occidi iusserat Princeps qdã dictus gnumimensa in grãm meam. Is princeps accola est ostii fluminis Gambre: & profectus est uenatum

Idola colũt

Canibus uescuntur

Nudi incedunt

Foemine ab isfãcia stigmatib⁹ corpora pungunt

Arboꝝ magnitudo

Elephantes siluestres

concomitantibus compluribus nigritis biduo fere continuo. In hoc igitur uenatu oppetiit prædictus Elephas: pedites exeunt ad uenationes: arcub⁹: & macheris armati: & sua arma oĩa illinũt ueneno præsentaneo: nec id uos lateat hos populos elephantos in nemorib⁹ uenari ubi cœni plurimum cernitur. nam id genus animalium suapte natura ut sues ĩ cœno uolutanť creberrime. hi itaq; nigritæ pone arbores delitescũt ac prætereuntib⁹ elephantis sagittas: & uenabula infigunt: saliũtq; miro modo de loco in locum ab una arbore ad aliam donec feriant elephantũ: qui cũ maxima mole prægrauetur nequit insidiantis ictus uelocissimos deuitare: si tamen id temptarent in locis apricis: & patentibus nigritæ in eis potissimũ ubi nullæ uisuntur arbores: non euaderent profecto uires elephantorũ quãdoqdem nullus hominũ tantæ pnicitatis inuenitur: quẽ mox elephans non cõpræhendat etiã nõ currẽs: sed gradatĩ icedẽs: Id efficit animalis uasta magnitudo: & ubi usu euenit ut irato omine elephas in agris patentibus hominem sit consecutus: non euasit qdẽ: nec aliter ledit: q̃ promuscide (manũ appellant) hac itaq; homines corripit: circũamplexu & adeo iacit in sublime ut sepe numero correpti hoc modo prius efflent animam: q̃ terram contigerint: hæc elephantis promuscis nõ multũ absimilis labro suili. In hoc differunt q̃ huic ea est uolubilis ad nutum ut modo uibret modo pro libito retrahat: id a compluscu lis nigritis accepi: non efferanť tamen nisi prouocati: nec hominem lædunt nisi prior iniuriã intulerit ipse: uidi ego aliquãdo illic occisum elephantẽ perq̃ mediocrẽ: cuius dentium amplitudo palmos ternos excedebat: eminebant ad duos palmos: uero palmus contectus carne maxillæ imergebatur ut totus occultaretur: ut sunt aliorũ radices dentiũ: & quoniã eorum senecta dentibus cognoscitur aiebant argumẽto dentium amplitudinis fere despicabilis. ipsum haud quaq̃ annosum fore si conferatur aliis ꝑceribus. quorũ dentes tantæ sunt magnitudinis ut uicẽ postiũ suppleant: & ꝑ palis sepes muniant Teste Plinio: & ut ipsi referebãt nõ nullis eo amplitudinis crescunt dẽtes ut. xii. palmorũ mensurã excedãt: & licet præfecerim hunc elephantum: si spectenť cæteri: minime fuisse cõspicuũ: erat tamẽ tãtæ ꝑceritatis ut unus plus carniũ hẽret q̃ Tauri qnq; simul e nrĩs: donauit me igiť hoc elephanto princeps eo pacto ut tãtũ carniũ assumerẽ q̃tũ libuisset: reliquũ uero uẽatorib⁹ ĩpartiter: qm illi ĩ cibatu elephãtos gratissimos hẽbant: ĩuitabar ꝑpea idẽtidẽ ab eis ut & ego carne huiuscemodi uescerer. Iussi igiť ꝑtẽ aĩalis cõcidi ĩ frusta

Quibus armis in uenatione utanť

Quomodo capiant elephantos

Citissimum pnicis hominis cursum superat elephas ẽt non currens

Quomodo elephanti interimant hominem

Amplitudo dentium elephanti

Elephãti senecta dẽtib⁹ dignoscitur

Elephantis magnitudo

Elephanti carnibus uescuntur

& ad classem deferri meã moxq; ahenis excoqui subiecto igne: alii aliã partem torrebant perinde ut & elixum: & tostum comederim: non quidem uoluptatis (quae nulla erat) sed experiẽtiae causa: ut iactare possem aliquando me esitauisse eas carnes quibus conterranei nusq̃ uesci consueuere. haec summa est carnibus huiusmodi uidelicet me minime delectatum fuisse. Insuauis est gustu. & asperrima duraq; nimium: tuli etiam ad classem promuscidis partem. i. manus elephantis: euelli etiam ab eo pilos qui nigricabant: & quasi duorum palmorum mensurã excedebãt: erãtq; ãplitudinis haud cõtemnende: hos igit̃ & carnis nõnihil in hispaniam detuli: & eis omnibus principẽ Don Durich praenominatũ donaui: q haec oĩa loco preclari muneris excepit ueluti rem nouam: & hominibus regiõis illius hactenus incognitã: nã hunc principẽ delectabant eximie: quae ab remotioribus partibus orbis deferebantur & imprimis obseruabat uir priceps ut eaꝶ reꝶ fieret particeps: que opa sua & diligẽtia cõperta fuissent.

Insuauis caro elephanti na

De pilis elephanti

Cap. XLIIII.

De tibiis elephãtis: & cabalino pisce.

Oueritis igit̃ elephãti pedẽ teretẽ fore instar pedis equi obrotũdũ circũquaq;: uerum ex callo nigerrimo ãplissimoq;: inq; pedis callo ungulae quae ĩ una pte pedis: ea uidelicet quae pximior ẽ plãtae: nã singulae ũgulae grossoi argẽtei mẽsurã haud excedũt: licet parui elephãtis occisi pes esset: uerũ plãta pedis eius unius palmi & medii excedebat latitudinem: p quadrata q̃libet pte: quoniã ut praefeci pedes hẽnt obrotũdos: ut sunt apud nos lignei asserculi: qbus in mensa uiri frugi utunt̃. galli transciu: nos talieros siue orbes appellamus: donauit me praefatus nigritaꝶ princeps pede elephantis alio: cuius plãta mẽsuram trium palmorũ superabat: id egomet sum metitus astantibus cõplusculis: eãdemq; latitudinem omni ex parte habebat: donaui igit̃ principem rursus hoc pede: & dente palmorum. xii. mire a natura exornato: haec itaq; omnia Princeps praedictus ceu rem praeclaram mulieri ducissae Burgundae dono dedit: nec est q̃ credant aliqui elephantum non habere plicatiles tibias: quoniam falluntur plurimum: nã plicant genua ut caetera animalia: & pro libito humi se prosternũt & surgunt cum libuerit: contra quorundam opinionem. flumen itaq; Gambre: & eius regiõis complures amnes calcatricem nutriunt: & imprimis piscem mire nature instar uituli marini ni caput equinum haberet: in hoc tamen uitulũ marinũ imitat̃: q̃ uidelicet modo aquaticũ: terrestre mõ ẽ: animal

Q ualẽ habet pedem elephas

galli trãsciu: nos orbes appellamus

Mira pedis magnitudo

Dentis magnitudo ad mirabilis:

Elephãti plicant tibias

Piscis mirae naturae

utroq; elemento uiuens:uastum corpus habet:ut bos fœmina quepiã: licet crura sint multo graciliora:bisulcos habet pedes & ut dictum est caput non absimile equo:dẽtes duos habet hinc:& hinc proeminẽtes: ut est uidere in apris:suntq; hi dentes tantæ magnitudinis ut duoꝝ pal morũ impleant mẽsurã:egreditur interdũ hoc animal flumen:& terras petit:ut quatrupedia:nec alibi:q̃ hic huiuscemodi piscis inueniť: apud eosdem nigritas reperiunť uespertiliones:& noctuæ magnitudinis triũ palmorum:& multiplicia auitioꝝ genera: quæ præsertim ab nostris nõ mediocriter differunt: sunt & innumeri psitaci: & pisces compluscui nostris prorsus absimiles;tum gustu cum etiam forma: in cibatu tamen haud insuaues.

Vespertiliones & noctuæ miræ magnitudinis

Cap.XLV.

De flumine Casamanse:& capite rubeo.

Effecit igiť nostroꝝ aduersa ualitudo sicuti retuli i supioribus ut opepræciũ fuerit mox ab regiõe principis Batrinẽse abire: quare illic soluẽtes:breui flumẽ euasim⁹.cũ igiť supauissem⁹ flumẽ dictũ:& annonæ oẽ genus plurimũ nobiscũ haberemus uisum ẽ fore laudabile si ultra dictũ flumẽ uela facerem⁹:ad id accedebat maior solito securitas utpote q ternas naues habebamus:& dũ hæc tractamus quadam die circiter diei horam tertiam:uela dedimus fœlicibus uentis: quia uero uix euaseramus sinum Gambre: & ab ea parte continentis: qua dominatur notus:siue auster:mare seuiebat magis: nos occidentem uersus zephiro prouehebamur abeuntes a continente:terra tamen quã deseruimus erat equalis admodũ & innumeris scatebat arboribus:uerũ ubi altum tenuere rates:mox apparuit angulus:quẽ dicta terra faciebat haud quaq̃ dignum memoratu:cum in eo nihil foret conspicui:& id ꝓ comperto habuimus:illico ultra dictã frontem instar anguli: omnis lit toralis plaga nobis sese uno intuitu presentabat.Nauigabam⁹ igitur di scedentes ab ea quantum poteramus:quoniã allatrabat eam undabũdũ ac atrox mare introrsus ad quattuor.M.certiores de hac re nos redde bant duo hoĩes in prora:speculæ fungentes officio:necnõ alius in celso nauis malo: q prædicebat scopulos:& alia discrimina maritima:ut sunt breuia:& sirtes:& in mari terras ab aquis desertas aliquando:sicas appel lamus:interdiu solum adnauigabamus uix uela facientes:ne in scopulos incideremus nolentes:noctu semper pauentes:custodem habebamus ui gilem:ibant nostræ celoces continẽter.i.mox post alteram altera:iactis

Hic abeũt

fortib⁹:quis præcedere deberet:nã quisq̃ alium præmittere uoluisset: uerum ne qs ferret grauati frequẽtius q̃ cæteri subire picula: alternatĩ id præcedendi officium nauabamus. Igiť a latere regiõis prædictæ iter facientes:ita tamẽ ut terram conspicaremur usq̃quaq̃:die tertio postq̃ illinc solueramus:peruenimus ad ostium fluminis cuiusdam non medio cris:quod patebat quingentis fere passibus:& procedentes quasi ad occi dentem mox reperim⁹ paruum sinum quendam:ubi anchoras iecimus: cum iam aduesperauisset:cum uero illuxit uela dantes uentis dum in sinuamur nonnihil cedentibus terris.ecce ostium alterius fluminis :qđ magnitudine cum illo Gambre fluuio prope contẽdebat :in cuius ripis utrinq̃ arbores conspiciebantur innumeræ:& quoniam uisa est plaga fe rax illi appropinquare decreuim⁹:ostio igitur applicuimus:& quisq̃ no strũ cimbas emisit suas:necnõ & turcimanos:qui & iterpratis & explo ratoris uices supplebãt aliquãdo:prout & tẽpus & loca exigebãt : hos igitur emisimus ut terram & mores hoĩum ac flumina :& si qd ultra dignũ erat scitu explorantes nobis referrẽt. ꝑfecti igiť & dicta exequẽ tes rediere:Id noui afferẽtes flumen uidelicet uocari Ra:ditionem fore principis casamansæ nigritæ:qui interiora fluminis incolebat ad trigita M.uerũ principẽ domo per id tempus abesse: & bello uacare contra ui cinum regulũ:his itaq̃ cognitis die sequẽti illinc abiuimus:nec pteribo sinum hunc casamansem abesse ab sinu Gãbre ad leucas fere.xxv.quæ M.centum efficiunt.

Ra:fluuius

Princeps casamansa

Cap.XLVI.

De fluminibus ibidem repertis & gentibus.

CVm ab flumĩe mẽorato recessissem⁹ littori semp ĩhærẽtes ad quoddã caput deuenimus nr̃a sentẽtia ab prædicto flumĩne distãs.M.xx.& id caput eminẽti⁹ ẽ nõnihil si terræ circũadia cẽti cõferať:& qm̃ ĩ frõte præse ferebat terrã rubrã caput rubrũ nũcu pauim⁹:& rursus superato capite nauigãtes deuẽim⁹ ad ostiũ ali⁹ flu minis patẽs nr̃o iudicio iactu arc⁹ qđ ꝑtereũtes ibi nihil ĩmorati sinum sanctæ Annæ appellauim⁹:& ꝑsecuti nr̃um iter puẽim⁹ ad flumẽ aliud haud ĩpar illi sanctæ annæ:& hoc sinũ nũcupauim⁹ sancti dominici.Is abest ab capite rubro.M.fere.lx.illic abeũtes nauigãdo sp a latere post uni⁹ diei nauigationẽ deuẽimus ad uastissimum cuiusdam ingentissimi fluuii ostium quod primo conspectu censuimus sinum fore quempiam : uerũ quoniam altrinsecus cõspiciebanť arbores inumere austrũ uersus

Sin⁹ sanctæ annæ

Sinus sancti dominici

præsertim.flumẽ esse cognouim⁹:nã ostium fluminis patebat fere.M.
Aliud flumẽ traiiciũt xx.triuimus igitur tempus traiiciendo dictum flumen:& ad ulteriorem
ripam deuenimus:mox apparuere insulæ quædam .decreuimus propte
Alia insula rea illinc prius haud quaq̃ soluere:q̃ de regione cõperti aliquid habuis
semus.Iactis itaq; anchoris stationem inibi fecimus nostram: & ecce se
quenti mane almadiæ duæ ad nos citatissimo gradu cõtendebant : quas
ut uidimus pauere cepimus:& reassumptis animis ad arma concursum
est:ut si forte uenissent uim illaturi:non inermes deprehẽderemur :nõ
prius tamen appropinquauere nobis:q̃ erecta hasta quapiam:cui adligã
uerant sindonem albam:ut securitatem accedendi peterent:signo huius
modi:hoc uiso : & nos idem dedimus concordiæ signum : quo conspe
cto barbari accessere propius:& imprimis maior almadia celoci meæ ap
propinquat:nosq; Lumina nusq̃ deflectentes:contuebantur:uiros albos
admirati:nauesq; nostras mirari non desinebant:malumq;:& antenam t
res illis incognitas:conspectabant prope stupidi:quare percupidus ego
Gentẽ nouã inueniunt noscere gentem:& ad mutua colloquia descendere monui mancipia no
stra ut compellarent hos nigritas:uerum lusere operam loquendo :quo
niam nusq̃ nostram linguam intellexere:minusq; nos ipsi eos intellexera
mus:quod summopere displicuit . Illinc igitur soluimus ubi sciuimus
terere incassum tempus: decreuimus conducibilius fore si gradum refe
rentes ultra non progrederemur:quandoquidem quanto magis ulterio
res plagas adiuissemus:tanto minus eorum idiomatis capaces eramus :
nullaq; commertia sperabamus:ubi sermonis mutui copia nõ dabatur :
reluctante natura:hæsit itaq; cordi nobis regredi:& lares patrios repe
tere:non prius tamen illinc abiuimus:q̃ merces nonnullas commutaue
Septẽptrio hic uidebat depressus rimus:biduo in ostio fluminis cõmorati:uidimus etiam ibi septẽtrionẽ
prope terram contingere adeo deprimebatur:depræhendimus etiã ibi
naturæ quædam pugnantia:quæ nusq̃ cõperimus ubi christiani degũt
Mirabile incrementũ & decrementũ aquarum aquam uidelicet crescẽtẽ:decrescẽtẽq; decremẽto auctuq; ĩparibus.nã
Venetiis: & alibi gentium:mare flat horis sex :& in totidem reflat.i.cre
scit : & decrescit paribus spaciis : illic uero increscit mare horis .iiii .
& idem decrescit horis octo . Idq; fit impetu tanto ut non sit satis
existimare an res credulitatem omnem superet : adeoq; mare seuie
bat ut tribus anchoris iactis ex prora irreuocabili fere pondere: ne
sic naues sisti satis poterant : & usu aliquando euenit : ut atrox tempe
stas eo discriminis nos adduxerit:ut ui coacti fuerimus uela facere non

fine discrimine uitæ:quã maior feruor:& æstus ꝓcellosi maris erat: q̃ uis uẽtorũ. Cap:XLVII.

Quomodo illinc soluimus ob id q̃d idioma nesciebamus.

Abiuimus itaq̧ ab ostio huius uasti fluminis ut rediremꝰ i hispaniam iter facientes per has insulas:quæ ab continẽte per.M. fere triginta absunt.he.n.sunt numero quattuor.duæ maiores incoluntur ab nigritis soli sunt non inæqualis:nec eminentis:uerum depressi admodum.inq̧ eis arbores magnæ proceritatis: nulla etiã ibi sermonis commertia fuere.quia alter alterum haud intelligebat.inde igitur soluentes uersus patriam contendebamus:quo deo miserante breui peruenimus laboribus innumeris superatis.

Procere arbores

Liber secundus nauigationis:e ulisbona usq̧ calechut:traductus ex idiomate lusitano:in Italicum sermonem.

Qviequid ego uidi accepiq̧ ab aliis per id tempus quo eas ptes adiui id totum retuli in superiore tractatu:uerũ post me easdẽ partes adiuere complusculi:& comprimis Portugallenses:qui orbis explorandi causa ab eorum rege ex composito missi fuere:nã facto iã fũctus suo Pricipe ifante Don Hurico. Rex lusitãie celoces duas expediuit duce petro finzia alũno præfati pricipis huic priceps iussit:ut ultro tum latus nigritarum excurreret et nouas Regiones adiret:hunc igitur Petrũ classis præfectũ cõcomitatus ẽ adolescẽs qdã:cũ quo mecũ maxima intercedit amicicia:quiq̧ dũ pagraui easdẽ partes amanuẽsis meꝰ fuit:cũ itaq̧ redirent præfatæ celoces ego Aloisius cadamustus concesserã eo loci:q dr̃ lachꝰ:nõ lõge ab sacro ꝓmõtorio lusitãiæ:aliter dr̃ caput sãcti uincẽtii:dũ igr̃ illic agerẽ:ecce dictꝰ Petrꝰ præfectꝰ classis:& amicus ille meus diuerterũt i ædes meas : q absine amice excepti oẽm suã nauigationẽ sedulo exposuere:locaq̧:& qbus noia indidissent haud reticuerẽ:explicãtes singula ex ordie ꝓut i sequẽtibus mox colligiscet:& imprimis sunt orsi a sinu magno:quem nos adiueramus.

Petrꝰ finzia

Amanuẽsis admirantis

Sacrũ promontoriũ.i. caput sancti uincentii

Primo loco itaq̧ dictus amicus referebat se lustrauisse duas memoratas magnas isulas:quas cultas esse adseuerabat:& imprimis ad alteram illaꝶ propius accedentes:cũ incolis nigritis collocuti sunt:licet alterum alter haud intellexerit:uisere tamen eorum domos : quæ sunt mapalia .i.ex paleis humiles casæ : pastorales domos appellamus : inibiq̧ colossos : & statuas ligneas idolorum comperere : quibus satis ac superq̧ cognouere eos idolorum seruituti fore addictos : ubi igitur nihil

Mapalia

Idola colũt consequi ab eis potuere linguæ difficultate:illinc abiuere iter suũ perse
cuti a latere semper donec deuenere ad ostiũ cuiusdam magni fluminis
qđ ut aiebãt patebat longitudine triũ uel.iiii.miliarium: aiuntq; dictũ
flumẽ abesse ab sinu magno:cuius meminimus.M.fere.l.per lat⁹ sem
Besegna per : adfirmabatq; dictum sinum uocari de noie cuiusdam reguli dicti
Besegne:cuius regio adiacet dicto fluminis ostio:deniq; abiuim⁹ ab flu
minis prædicti ostio:a latere semper maria sulcantes quoad puenimus
ad quoddam caput:qđ uerge appellant:cuius plaga asperatur montib⁹
non tamen multum attolitur:distatq; eoꝝ sententia flumen prædictum
ab capite huiusmodi.M.fere.c.&.xl.suntq; in his montibus arbores ꝓ
pe innumeræ sua uiriditate uolupeatẽ cõtuẽtib⁹ etiã eminus:afferẽtes:
proceræ igitur sunt:& conspicuæ admodum.

Cap.XLVIIII.

De capite sagres:& aliis tribus:ac de noibus ingẽtiũ fluminum.

Vperauere igitur dictum caput uerge.a latere semp nauigan
tes itinere miliariũ.lxxx.& ecce aliud caput apparuit eminen
tius eis omnibus.que unq̃ uiderãt ipsi:nam tollitur ĩ sublime
Sagres supra omnẽ estimationẽ:& acuminat̃ instar adamantis scatetq; multiiu
gis arboribus:huic nomen indidere sagres in memoriã eius arcis quam
in fronte promontorii sacri Princeps infans beatæ memoriæ condi ius
Mos sacrificandi sit:quam appellauit sagen.hanc lusitãi caput sagres de signea appellãt:
addebãtq; naucleri mẽoratos populos idoloꝝ latriæ plurimũ uacare.
argumẽto imaginũ ligneaꝝ:quas colũt impense :nec prius discumbunt
cibum sumpturi:q̃ dapes obtulerint suis idolis:sunt nigri & ferro can
Stigmata iurũt corpori dente notas:& stigmata inurunt corpori præsertim in fronte:hi tamen
citius in subcineritiũ colorem inclinant q̃ in nigrũ:pro subligariis :qui
Pudẽda tantũ tegunt libris arboꝝ bus pudenda contegũt:libris utuntur arborum:cetera sunt nudi:arma
habent nulla quia ferro carent:uiuunt oriza:melle:ac leguminib⁹ fabis
uidelicet:& fasiolis nostris non absimilibus:licet elegantioribus: carni
bus uescunt̃ uaccarum caprarumq;:non tamen ad facietatem quoniam
Due alie ĩsulæ nec huiusmodi abundant:& ultra dictum caput aiunt fore duas insulas
perq̃ mediocres ob angustiam illarum incultas:altera illinc.M.sex: alte
Eoꝝ ornat⁹ ra octo distat:scatent tamen arboribus:habent etiam illius fluminis ac
colæ almadias quasdam instar nostrarum maximas:his maria sulcãt.hæ
n.sunt triginta uel quadraginta hominum capaces:stantes remigãt:ut
prefecimus:aures habẽt circũquaq; terebratas foramine multiplici. In

his foraminibus appendũt annulos aureos:ut olim Margaritas ægiptii: ferunt ẽt appensos ãnulos naribus:quos haud quãq̃ detrahũt nisi cibũ sumpturi. Itidẽ agũt:& feminæ:id plus hẽnt mulieres principũ:& optimatũ:q perforata circũferunt labra. Inq eis condalia ãnulorum genus: ut alii mauri gerunt adimuntq ꝑ arbitrio:& id est principatus uel magnæ claritudinis specimẽ præclaꝝ:ultra dictum caput sagres ad.M. fere.xl.inuenitur alius sinus dictus noie sanctus Vincẽtius: cuius ostium patet fere.M.L.secus latus prædictum est alter sinus dictus uiridis magnitudine excedit sinum sancti Vincentii:his fluminibus:& sinibus indidere nomina Lusitani nautæ:quos Rex Portugalliæ eo miserat explorandi orbis gratia. Regio est tota implicita montibus:unde & amnes:& parua flumina complusculа deriuanť:redduntq irriguã terram: nec peragratu ẽ difficilis:ultra dictum sinum uiridẽ ad.M.circiter.cc.& quattuor:aliud caput apparet quod letum appellarũt:ob apricitatẽ regiõis: quæ ab dicto capite auspicať:post hoc caput est mons eminentissimus totus arboribus consitus iugiter uirentibus:superato dicto monte itrorsus mare ad octo.M.uisuntur insulæ quædã paruæ: quarum maior ambitu patet.M.quasi.xii.hanc siluestrem appellarũt:montem leonem dixere:huic succedit ima:sed patens regio tota harenis strata:ut plerunq in littore maris ẽ ꝑpter fluxũ:& refluxũ iactabundi sali:cum uero p̃teriueris montaneas leonis:mox fluuius labitur ingens:cuius ostiũ circuitu patet.M.fere tribus:hunc fluuiũ rubrũ appellarũt.ducti hoc argumẽto: q terra erat rubra:& in eundẽ colorẽ aquæ (quæ solent esse cerulei coloris) inclinabant:huic flumini adiacet promõtorium:quod de nomine fluminis nuncuparũt:eisdem moti causis:contra autem dictum ꝑmõtoriũ uisunť duæ insulæ pari noie nuncupatæ:& inde septẽtrio uisitur nõ plus distans a mari:q̃ hominis mẽsura:adeo ut uideať cõtingere aquas. distat autẽ ostium prædicti rubri fluminis ab hac insula.M.quasi decẽ: supato monte rubro:tellus se sinuat admodum aqs impellentibus:& fluuius ingẽs:quẽ appellarũt sinum sanctæ mariæ niuis: quoniã ea die q ẽ uirgini beatæ celebris:quia in exortu canis:cum cãdẽs sidus dominatur plurimũ:conspectæ fuere niues:fluuius huiusmodi repertus est:ab altera parte fluminis est frõs quedã:e regiõe cuius:paulũ itrorsus mare ẽ: quædã isula:ubi mare harenã emittit:& efficit breuia inumera:estq ꝑ cellosum ad modũ:ob mõtes adiacẽtes:& exonerãtes i id fluuios.ppea i sulã dixerũt scãnoꝝ:quoniã sic egestæ arenæ referũt scãna:& abacos ut

Annulos auribus narib' & labris appendunt

Sagres

Sanct' uicẽtius

Sin' uiridis

Letũ promõtorium

Insulæ qdã

Mons leo

Fluuius ruber

Duæ aliæ insulæ

Septentrio depressus

Sin' sanctæ mariæ

Insula scãnorum

Flumen sanctæ Annæ

dictum e abunde superius:ultra dictā insulā eminet caput magnū :cui nomē diuæ Annæ indidere: quoniā ea die est repertum:abest autē promontoriū huiusmodi ab dicta insula. M. xxiiii.

Cap. L.

De flumine palmarum:& aliis compluribus.

Flumen palmarum

Ultra itaq; dictum flumen sanctæ Annæ ad. M. fere. lxx. per latus inuenitur aliud flumē:cui ob copiam palmarum nomē a palmis inditū est:ostiū autē hui^9 fluminis licet uaste pateat: est tamē repletū arēis:& breuiis:quæ quasi inaccessum ipsum faciunt: quoniam nō superatur absq; magno discrimine. Itē abest caput sanctæ Annæ ab hoc flumine. M. prope. lxx. totumq; littus est aridū:& nullius ferax:licet pateat plurimum:ibi etiam inuenere aliud flumen :qđ appellarūt sinū fluminū.argumento:q; quando reptum est id flumen conspexere innumeros amnes:& aquaꝝ decursus incolaꝝ arte factos: supra dictū flumen ad. M. xxiiii. per littus semper:caput quoddā inueniť i mare multū eminens:Inq; eo mons prææalt^9: hoc promōtoriū appellarunt caput montis:ultra qđ progrediendo ad sex. M. inueniť aliud paruū caput neq; eminens:& in eo paruus admodum mons:quem cortesium nominarunt:ibi igitur collucentes ignes q̄plurimos uidere:præsertim super arbores : & in littore uasto. nā hos accenderant incolæ regionis ut eminus nos ueluti e specula cōspectarent :erant. n. illis nostra nauigia hactenus incognita:superato dicto capite:secus littus nemus condensissimū conspiciť:cuius arbores maris aquas obūbrāt:adeo ipsi mari adiacēt:post hoc nemus apparueř quædam almadiæ:& in qualibet illarum uiri tres nudi:qui pro armis clauas quasdā gerebāt:nā hæ clauæ referebāt suo modo tela:hēbant et cultellos paruos in manu:& clipeos duos: arcus uero tres:hi igiť celoci appropinquauere auribus:& naribus perforatis:alii hēbāt dētiū humanoꝝ torquē collo depēdētē:hos cōpellare & alloq uariis iterpretātib^9 mācipiis cepimus :ueꝝ licet turcimani nostri forēt nigritæ:& uarias noscēt līguas:nusq̄ t̄n cōseq potuere:ut mutuo se itelligerēt:& q̄uis alter alteꝝ itelligeř nequerit:tres tamē ex illis igressi sunt nr̄as celoces:quoꝝ unū cepim^9 ducēdū ad pricipē: quoniā rex iusserat:ut quotiēs eueńisset:ut ultra ꝑgredi nauigādo cōplacitū nobis nō foret:ex ultima regiōe quā adiuissem^9:uirum quēpiā ui uel amore abducerem^9:ut itaq; dicto pricipis perem^9 hunc ui abduxim^9 ulisbonā:quē allocut^9 ē mācipioꝝ nigritaꝝ gen^9 multiplex:sunt eni ulisbōæ

Sinus fluminum

Mons præalt^9

Mons cortesius

Arbores mare obumbrātes

Torquis ex dentibus humanis

Vn^9 ex nigritis ulisbonā ducitur

ꝓpe ex omni genere mortales complusculi: ꝓpea sperabat princeps se adductum uix per diuersa municipia posse de reb⁹ nouis percunctari. cum igiť temptassent omne genus linguax ut captum nigritam intelligerent uicissimq intelligerenť: nullus unq̄ est id consecut⁹ prꝫter feminā nigritā. q̄ addicta erat seruituti cuiusdā patricii ulisbonensis: hꝫc itaq uirū hmōi itellexit & mutuo fruebanť colloquio: nec est consequuta decus hmōi idiomate ꝓprio uidelicet patrio: uex lingua quadam media quam uterq ꝓbe callebat. igitur interprete femina huiusmodi nihil noui habuimus: prꝫter id quod in ea regione unde abduxeramus uirū hunc. unicornes uiui reperiebantur: & alie res q̄plurime quare cum dictus princeps hominem domi tantisper habuisset: donec uir edoctus ē res regni sui prꝫclaras: deniq decreuit eum missum facere prius datis hoī nonnullis muneribus: quꝫ ipse petierat: expedita itaq celoce iussu principis: hic nigrita patriꝫ restitutus est honorificentissime: ultra igiť hunc locū unde abduxeramus uirum huiusmodi nemo est adhuc progressus usq ad eū diē quo ego solui ab hispania: qui fuit. M. cccc. xciii. mensis februarii prim⁹. cꝫterum nemori prꝫdicto nomē ē inditū Sanctꝫ mariꝫ finis: nec id prꝫtermiserim ꝙ die septima dum redirē secus litt⁹ nauigās uidi caput album: quo postera die supato circiter meridiē in mari apparuit belua immanissima habens effigiem piscis: quꝫ in nos gradu citatissimo contendebat: hꝫc a nobis in prora existentibus conspecta est illico: quam ut uidimus cepimus trepidare: quippe qui uastiorem nusq̄ uideramus. Ibat igitur belua huiusmodi tāto īpetu: ac fragorē celsoue capite ut nos perterrefaceret plurimum: quare in re subita prꝫsentaneum cepimus consilium: decreuimus propterea nobis fuga consulere: datis itaq uento uelis q̄ celerius potuimus altum petentes euasim⁹ discrimen deo fauente: prꝫuentus est ergo piscis huiusmodi spacio unius miliarii: nec propius accessit: tunc est: a nobis conspectus ad regulam: nam diligentius formā beluꝫ considerauimus. cum. n. caput supra aquam efferebat uidebatur alas quasdam habere instar alarum molendini: quod uento circumagitur ubi non adest aquarum copia: ob id nostra sententia uisa ē belua non minor liburnicis. i. galleis nr̄is: Quāobrē hispani omnes qui assueuere magnis nauigationibus fatebantur īgenue nunq̄ uidisse atrociorem uastioremue beluam: quam tantopere formidauissent licet innumeras uidissent balenas: confessione igitur eorum hꝫc belua Balenā superat magnitudine.

Vbi unicornes uiui repiantur

Nigrita a principe donat⁹ patriꝫ restituitur

Nemus sanctꝫ mariꝫ finis

Belua marina immanissima

Forma beluꝫ

Magnitudo beluꝫ

Piscis maior balena

Cap.LI.

De digressu: & regressu Lusitanarum nauium

Naues igit quas misit serenissimus Rex Portugalliæ hæ fuere. primo tres: quarum duæ doliorum .xc. capaces erant Baloneros appellant: alias uero doliorum .L. postremo nauem onerariam mediocrem: que annonā omne genus uehebat. hæ igit oēs ferebant homines supra cētū & octuagita. soluere. n. ab ulisbona nona iulii .M.cccc.xcvii. duce uasco de ghimā: decia uero iulii. M.cccc.xcviiii. nauis quæ tulerat dolia .L. ulisbonā rediit: præfectus uero classis ad quandam insulā capitis uiridis applicuit: ut germanū suū: q graui egritudine adflictabatur in terram exponeret: altera naui retenta doliorum .xc. capace: aliam uero combusit uirorum penuria: & alteram quæ uehebat annonam rogo demandauit: quoniam etiam digressuri: domi decreuerant ut ea non rediret.

Baloneri naues

Vascus de ghimam

Naues cōbusrunt uirorū penuria

Cap.LII.

De Melinde regno: & de urbe calechut: ac aliis compluribus locis.

Vm itaq rediremus domū: erant nobiscum homines circiter lv. qui multiplici genere morborū adflictabant: aliis & ora: & fauces morbus corripuerat: aliorum crura: ac genua tabe: saniec: uel adrapido dolore labefactauerat iugis egritudo: nouas igitur regiones plus solito adiueramus ad leucas fere octingentas: ultra uero compertā regionē: ubi caput bonæ spei usq ad cognitā plagam tempore regis. don. Io. superuntq dictū caput spei leucis fere sexcentum: a latere semper: populi sunt nigritæ & peractis dictis sexcentū leucis mox apparuit flumen ingens: cuius in ostio est frequens uicus nigritarum: qui quasi eis mauris subiiciuntur qui introrsus degunt. nigritis bella inferūt assidue: dictū flumen auro scatet ingentissimo: ut referebant accolæ fluuii: rogabāt nos ppea ut illic nouā Lunam operiremur: & pro mora polliceebātur auri plurimū: at præfect⁹ classis sistere gradū noluit: sed pgredi celerrime cupiebat: pgressi itaq ad leucas. ccc. L. nacti sumus urbem circūdatā muro cultāq a populis: indis haud quaq̄ absimilibus: domus ibi ex lateribus & calce pulcherrime: ritu maurico: appulimus tandē his oris & ab rege mauro pbenigne excepti sumus: a quo consecuti sumus itineris ducē: pilotū appellāt: traiecturi eramus sinū quedā cuius naturā ignorabamus: urbs melinde appellat: i ingressu ostii sinus sita ē: quē qdē sinū altrisecus mauri innumeri uicati accolūt. Is igit pilotus liguā

Variis morbis afficiunt

Ingens flumē auro scatens

Vrbem inueniūt a populis idis cultā

Pilotus

Italicã probe nouerat: supauimus igitur sinũ traiectu leucarũ septingẽtaꝝ: & tandẽ deuenimus ad urbẽ christianoꝝ pgrandẽ: q̃ magnitudine superat ulisbonã: calicuth appellant: cuius sinus frequens est urbibus: & oppidis mauroꝝ: & in capite sinus: sunt quedã angustiæ maris: ut dicimꝰ strictũ romaniæ: superatis his angustiis aliud mare occurrit. i. sinꝰ: mare Erithreũ appellãt: siue arabicũ: & ab hoc latere domus scelestissimi maumethis abest itiere triũ dieꝝ: mecha dr̃: ubi archa maumethis: & ibi præclara ciuitas: a mauris culta: & mea sentẽtia: is ẽ sinus arabicꝰ: in quem ut meminit plinius: alexandri magni & romanorum arma pene trauere: & romano tandem paruit imperio.

Calecuth urbs

Mare erithreum siue arabicum

Mecha ubi ẽ archa maumethis

Sinus arabicus

Cap. LIII.

De situ urbis calechut & de moribus regis: & de eius regia.

Vrbs calechut

Bigæ

ET ut reuertar descripturꝰ urbem christiãoꝝ calechut: ulisbona maiorẽ fore noueritis: hæc igitur colit̃ ab indis christianis qui in eum colorẽ inclinãt: qui est inter nigrũ & albũ: bigas appellant: ibi tẽpla cõpluria: & tintinabula: uerũ sacerdotibus & cultu diuino carent: tantũ i suis delubris uisunt̃: uasa quedã cum aquis cũ etiã balsamo plena: omnisq; triennio imersi flumine quodda baptizantur: Is fluuius præterluit urbem: ubi templa ex lateritiis coctilibus calceq; fabricata conspiciunt̃ more maurico: diuisas uidebis urbes p uicos & angiportus: ut mos est in Italia: stratas nos appellamꝰ: galli ruas: huius urbis regi incredibilis seruitus exhibet̃ a subditis: uiuit more regio: ac sublimi fastu: longũ seruoꝝ ordinem post se trahens: admissionales: & æditũos: ac cubicularios hẽt q̃plurimos: regiamq; pulcherrimã: uerum rex urbe aberat: cũ præfectꝰ classis nr̃æ appulit portũ calechut: q ubi de eius appulsu certior ẽ factꝰ: mox illic soluit: agebat i quodã oppido: qđ distat a calechut qnq; uel sex leucis: rediit igitur calechut uiris fere quinquagita cõcomitãtibꝰ: & demũ triduo trãsacto iussit accersiri præfectum classis nr̃æ: quẽ (ubi terrã tenuit) illico excepe hoĩum qnq; milia: & ad regiã deduxere pricipis: uiris duodeci comitatũ: cuiꝰ fores obseruabãt editui decẽ: clauas gestãtes ex argẽto fabrefactas: deide puenere ad cubiculũ regis: ubi rex iacebat i lecto imo: q sic cõdecorabat̃: prio totũ cubiculũ stratum erat uiridi serico uillosoq;: uelutũ appellãt: at eiꝰ pietes coopiebãt̃ serico multiplicis coloris ritu damascẽo contexto: cubile uero istratum erat stragulo albicãte: uerum aureis filis intertexto: conopeoq; ditissimo iumbrabat̃: tũ rex lecto sic est orsus ab imo: q mortales

Incredibilis regi seruitus exhibetur

Descriptio cubilis & cubiculi regis

forent:quonã peteret auide peunctatus: at nostræ classis præfectus o rex inquit: christianorum mos est ut cũ pricipe priceps p internuntiũ allo quit: prius nõ pmat legatus sui pricipis mẽtẽ: q astantes paululum secesserint: tunc rex inuit suis: ut parumper secederẽt: moxq præfectus classis regẽ his dictis alloquit: regẽ uidelicet portugalliæ iampridẽ cõpertum habuisse qti faciundus foret: utpote rex celsitudinis imensæ: ac christiãi nominis uon cõtẽptor: cupiebat ppea enixe in eius amiciciã: & necessitudinẽ recipi: si pacis: & cõcordiæ superesset locus quispiã: & q in huius rei certius argumẽtum: per suum legatum cõdigne eum salutare iubebat: ut christiani reges: seruãt: ut mutuis cõsalutationibus aprime gaudeãt. Rex itaq legationẽ: & regis cõsalutationẽ p q humãe excepit: iussitq uni: e sumantibus locupletioribus ut præfectum nræ classis honorifice domi exciperet: monuitq ducẽ ut sereno animo cõquiesceret.

Portugallẽses alloquuntur regẽ calicut

Cap. LIIII.

De aromatibus: & moribus calechut.

IN hac itaq urbe calechut uisunt ditissimi mercatores: inumeriq hi sunt q regẽ tũ muneribus tum ingẽio sibi conciliant: & fere p libito gubernãt cuncta: hẽnt ppea moscheã in foro: & ibi cõmertia exercẽt sua: plerũq sunt mauri uiri acres & exerciti mercimoniis. In urbẽ itaq calechut comportant aromata fere oẽ genus uidelicet cinamũ: piper: garophilũ: zinziberi: thus: lachã: sũt ẽt siluæ sandalii cõdensissime: non tamẽ huiusmodi aromatũ genera ibi nascunt: sed fere undequaq iportant ab isula presserti: quæ abest ab urbe calechut leucis. c. lx. a cõtinẽte aũt leucha una in eodem latere ubi sita est urbs calechut: eo itur terrestri itinere. xx. dierum spacio: incolit a mauris neq christiãis: mauri dominant & inde plura aromata calechut exportant: quoniã ibi ẽ emporiũ & eorum statio: potior illorum moneta appellat saraffi ex auro obrizo defecatoq: hãc cudit soldanus siriæ dominus: põdere nostri nũmi aurei: eam granis binis excedũt saraffin: & ibi uenetorum: & genuensium aurei expenduntur: & moneta parua argẽtea: quã cudere soldanũ arbitrantur. Ibi ẽt sunt panni ex serico oium generum coco alii: alii tirio purpura: uel bucino infecti: ibi ẽt uidebis bisinum. i. cocum tirio infectum: & id genus complura sunt: & panni auro intertexti pluri fariam: attalici dicunt: æra autem fabrefacta: & stannea uasa plura comperies: & ut tãdẽ finiã fere ibi nihil desiderãt qd ad humanũ cultũ ptineat: & hæc mea sñia ex Babilõia Egipti cõportãt: chayrum appellãt.

Viri exerciti mercimoniis

Quas habeant merces

A quibus incolitur calechut

Saraffi potior eorum moneta

Soldanus siriæ dominus

Bisinũ quid

Attalici pãni

Babilonia ægipti chayrũ appellat

Cap.LV.

De nauibus quæ cauent a magnete:& de precio aromatum.

POrtugallenses in urbe calechut cõmorati sunt :a die decimonono maii usq; in diem.xxv.augusti:& p id tempus uiderunt innumeras naues ut puta supra mille: ac qngentas:que ultro citroq; co:neant cõmertii causa:& presertim aromatũ.Inter has naues quæ magnitudie alias excedit nõ ẽ capax.cc.doliorũ :earũ sunt magnæ quædã:nõnullæ uero paruæ:unũ tãtũ malum hñt idest arborem:nec nauigant nisi uentũ habeãt i pupi:adeoq; æstibus maris iterturbant̃ ut nonnunq̃ semestri fere continuo ut tranquillum fiat mare expectent : sũmerguntur plurimæ : & miro artificio sunt fabricate :sunt tamen debiles perinde ut armorum pariter:ac tormentorum sint impatientes :q̃ uero contendunt ad ĩsulas ut inde cõportent aromata omne genus: fundi sunt perq̃ mediocris:adeo ut paruo ad nauigandũ alueo egeant :aliæ sunt quæ iccirco absq; ferro sunt:quoniam uim magnetis pauent : nam is lapis uisitur supra dictas insulas:qua iter ipsi faciunt .dum urbi appellere usu euenerit. Illarum statio est in terra in luto tamẽ.Id.n.curãt ex composito ut tutius degant in arido:cum increscit mare dant operã: ut eius æstu naues impellant̃ in siccum:& ibi tantisper manent :donec finitis commerciis soluere illinc complacitum fuerit : mare ibi crescit:& decrescit singulis sex horis:ut apud nos:uisuntur aliquando in sico naues quingentæ uel.d.c.quæ res prope est incredibilis: pondus cinami idest cantarorum quinq; præcium:x.aut.xii.ducatorum non excedit si suam monetã consideres.i.zaraffos:fere idem præcium erit:ut præfecimus:ubi uero legit̃ :minore multo præcio:utputa sex aureis pond⁹ uenditur cinami:tantũdem uendit̃ piper:ac gariophilum:zinziber uero dimidio minus.Lacha autem fere nihili uenditur:id efficit copia ingens. propterea uilipenditur.Itidem sandaliũ cuius nemora uisunt̃ :pro his rebus nihil præter aurum & argentum:aut choralium recipiunt: merces uero nostras præter linum paruifaciunt.Linum igitur ibi est in præcio: nam nostri nautæ camisias complures præcio nõ mediocri uendebant ꝑmutatiõe aromatũ:licet ibi tela sit perq̃ subtilis & cãdida:q̃ (ni fallor Babilõi:q̃ ẽ urbs Nili)quã cayꝝ appllãt.tundit̃ ut hic:si soluẽdum est uectigal ꝑ cẽtũ qnq; soluunt:præciosos lapides tulere paucos & eos fere præcii nulli⁹:quoniã ut uerũ fatear defuit eis aurũ:& argẽtum:qb⁹ cõmercia exercebãt:dicunt ẽt subesse aliã cãm cur nõ tulerĩt lapides:q; ui

Clasem magnã uidere

Aliquæ naues sine ferro.

Singulis sex horis mare crescit & decrescit

Q uãti uendantur

Linum ibi ẽ in præcio

delicet maiore precio q̃ autumauiſſet uendebanẽ. Itidem de margaritis aiebant: nos tamẽ ſecus credimus: ſed nobis pſuadem⁹ eos perq̃ uili precio uendi: licet ab mauris emanẽ: qui ſemper plus æquo rem eſtimant: proqꝫ re una quattuor petunt: procaces nimium: attulere tamẽ hos lapides: uidelicet berillos: Topacios: zaphiros: adamãtes: & criſolitos: aiunt tamẽ præfectũ claſſis emiſſe lapides pcioſos compluresꝫ argumento: qꝫ oẽ ſuũ argentũ cũ lapidibus hmõi pmutauerit. uidelicet uaſa aurea argenteaqꝫ celata: q̃ cã ſplendidioris apparatus ſecũ tulerat.

Lapidũ multiiuga genenera

Cap. LVI.

De Mecha ubi eſt archa maumethis: & de Mõte Synai: & mari rubro.

Mar̃ erithreum eſt mare rubrum

Naues q̃ comportant aromata omniũ generũ Inibi plærunqꝫ eundẽ ſinũ præ grandẽ traiciũt: quẽ Luſitãi: & ſupatis illi⁹ anguſtiis cimbis qbuſdã: mare Erithreũ. i. rubrũ traiciũt: dehic terreſtri itinere ad domum quæ diciẽ Mecha ubi maumethis archa uiſitur: quæ ab littore maris rubri abeſt introrſus itinere dieꝝ trium. Inde ab Babilonẽ. i. chaiꝝ nilli cõtendunt: trãſeunt ad radices Mõtis Synai: & demum per ſicã arenã ubi turbo quandoqꝫ adeo ſeuit pulueris: ut ueco puluis agitatus uiatores obruat: ita nonnullæ naues circũeunt totum eum ſinum: aliæ fluuium illum ubi cõpererẽ gẽtes multiplices ppe mauris adiacẽtes: cum qbus diutina bella agunt: reperiẽ ẽt i calechut uinum maluaticum: qđ fert creta. i. cãdia iſula: ex cayro tamẽ cõportaẽ eo loci: aiunt ẽt qꝫ nunc anni octuagita faciunt: quib⁹ nõnulli chriſtiãi albi eo iuere cõmertii cã. nã hi pileos gerebant in capite albos oblõgoſqꝫ ut ſolent germani: barba his erat pmiſſa inter nares: & os: ut Bizantii mos eſt aulicis: cætera tõſi: barbaſqꝫ huiuſmodi maſtuchos appellant: hæ ferebãt uiros loricatos ferreis loricis: ac thoracibus: noſtris non abſimilibus: haſtiſqꝫ quibuſdã utebanẽ: tormenta ẽt hẽbant: ueꝝ noſtris minora: poſtq̃ conſueuere ſingulis bienniis ſemel eo contendere: claſſem non mediocrẽ trahentes: utputa nauium. xx. aut. xxv. hanc gẽtẽ incole calechut adhuc neſciũt: merceſqꝫ præter linum qđ deferunt cãdidum ſubtiliſſimumqꝫ: nauibus: malos quattuor habentibus: ut hiſpanæ: exportant aromata: eos igitur ex germania aduen iſſe minime arbitramur. nam id haud quaq̃ nos lateret: uerum plus fidei habet ut ſint tartari e Roſcia profecti ut referunt quidam: qui crebro arant maria: tamen breui ſperamus huius rei certiores ſieri: interprete medio piloto: qui ſecum pfectus eſt nunc apud præfectum claſſis captiuum agit: nam nolens nauigat.

Mons ſynai

Ingẽs turbo

Vinum creticum

Habit⁹ eoꝝ

Maſtuchi

Nouum genus hominũ

Tartari e roſcia

Cap.LVII.

De cibatu Regis calechut:& eius populi.

AD dictam urbem calechut christianorum magnam uim tritici comportant mauri suis nauigiis:una die uiuit homo pane ualoris trium quatrinorum:qui tertiã solidi ptem complent: panem conficiunt absq; fermento:non habent clibanos:uerum sub cineribus ut nos aliquando placentas:torrent:eumq; faciunt in diem:oriza abundat: & bobus:uerum nostris multo minoribus:abundant ẽt lacte & butiro:asi riis malis eisq; dulcioribus:pomisq; omnegenus cetrinis aliisue fructib? mitioribus compluribus:cariotas habent recẽtes:& passas: & prope fructus omnium generum:Rex eius urbis ab oĩ morticino abstinet:nã is mos inoleuit apud eos ut ipse rex:ac reliqui aulici: & probi fere omnes nihil edant:quod mortẽ patiatur:nullo ergo animali uescuntur hoc argumẽto:q̃ dominus noster christus deus oĩpotens tulit sententiam ĩ christiana historia:ut q̃ mortẽ intulerit:& ipse pereat:alludentes ad illa uerba:q̃ ferit gladio:gladio peribit:uiri potius stolidi q̃ simplices :at populus in promiscuum & carnibus:ac piscibus uescuntur soluti his curis: nõ tamẽ necant bona animalia ut sunt boues eosq; benedictos dictitãt: & cũ pretereũt cõtingũt manibus eosq; deosculant̃ ut nr̃i simpliciores deosculant̃ sanctorum imagĩes:cũ manũ ad os referũt deosculãdo nõ alia magis de cã:q̃ qa ea tetigit imaginẽ:uerus itaq; Rex illorum lacte uiuit ac butiro oriza quoq; & aliis compluribus:eũdẽ ritum ĩ cibatu aulici:& fumates obseruant:hic itaq; rex arrogãti ac superbo fastu recũbit:palmarũ suco pro uino utit̃:uase argẽteo bibit:ita tamẽ ut uas labra nõ cõtigat:suspẽso itaq; uase:istar crateris uinũ demittit gutati: & ori ĩfundit: pisces ibi nostris haud sunt absimiles:regio frequens est piscatorib?:maiores equos nostris habent:uerum mauri eos non magnifaciunt.

Panẽ sub cineribus coquent

Nullis aniali bus uescunt̃

Q̃uo bibat rex.

Cap.LVIII.

De cognitione christi quam habent:& de noticia pontificis Romani.

CHristiani qui urbẽ calechut incolunt:equitant elephantes:quoniam ea regio animalibus eiusmodi abũdat:quæ ibi mãsuescũt facilime:rex cum aliquo contendit:trahit secum innumerã peditum multitudinem:nonnulli uero elephantis uecti regẽ concomitantur:rex uero humeris hominum nobiliũ fert̃.uiri pubetenus tãtũ uestiũtur:cætera usq; ad iguia nudi:ueste utunt̃ cotonia:quoniã eo pãno abũdãt plurimũ:utunt̃ ẽt pãnis sericeis:& imprimis illustriores: at alii aliis

Elephantes equitant

Rex a nobilibus fertur

Viri quomodo uestiant̃

Mulieres quomodo uestiantur utuntur uestibus prout patitur illorum census:& opulentia: at nobilium uirorum mulieres:etiam supra cincturā carnes uelant telis subtilioribus: Egregiæ uero feminæ usq; ad pubem tantum:corpora tegūt.Mauri au
Quantum distet calechut ab ulisbona tem more suo uestiti icedūt cooperti ad talos usq;:abest hæc ciuitas ab ulisbona leuchis milibus:& octingentis quæ rōne subducta ut leuchæ cuilibet detur .M.iiii.is numerus leucharum efficiet miliaria.xv.mille:
Quid sit leucha &.cc.tantūdem metiri oportet in regressu:quare si pensitatius quis cō sideret quanto temporis interuallo id itineris perfici possit:comperiet profecto tantam locorum distantiam metiri non posse citius q̄.xvi.mē se.mauri uero nautæ:ac ulteriores regiones duce septentrione nauigāt
Quibus instrumentis nauigent cum instrumentis quibusdā ligneis:quadrāte:uidelicet & astrolabio : a dextris semper cum sinum persicum traiciunt :referūt pilote illorum.i. duces itineris q̄ ad meridiem supersunt insulæ.xi.mille illis inaccessæ: quas non adeunt:quoniam nimium tendunt ad meridiem adeo ut nō sit tutus accessus:forte fortuna hæ sunt quas nupertime rex Hispaniarum inuenit.In calechut habēt mediocrem noticiam præsbiteri Ioannis:ue rum non exercent inuicē cōmercia:neq; consuetudines:quoniā multum
Christo credunt abest ipse ab calechut introrsus plurimum:christum credunt natum ex uirgine Maria neq; peccasse unq̄:& ab Iudeis cruci affixū mortuumq;:
Norunt literas & sua ligua scribūt ac hierosolimis sepultum . Papam uero sciunt Romæ degere alioquin Sanctæ Romanæ ecclesiæ noticiam haud habent aliam:norūt litteras: & sua lingua scribunt.

Cap.LXI.

De aromatibus ubi nascantur.

Quicq̄d est quo uita carere nō possit ibi iueniē Ibi igitur sunt innumeri elephantorum dentes:ac cotoni:sacca riq; plurimum:& mea sentētia quicquid est quo uita carere nō possit eo hæc regio exornatur ditaturq; mirūinmodū: credi turue uinū fore i precio:quādoq;dē eo libēter utunē idi christiāi : expe
Iusticia ibi maxie colit cūt ēt oleū admodū.Ibi ēt eximie iusticia colit q̄ alibi gētiū :nā si qs fu ratē:aut occidit ritu Turcharum palo adfigit atrocissime:q uero uectigali bus iponere uult:si depræhēsus fuerit:totū pdit:merces q; ludit oēs.Ini bi rursus iueniunē unguēta fere oēgenus ut sūt castoreū:ambra:storax:
Zellum & id gen⁹ alia.isula uero:q̄ mittit aromata zellū appellat:ea ē ultra cale chut urbē:ad leuchas fere.c.&.lx.ubi oriūt aromata:at arbores cinami
Vbi oriunt aromata & pipis fert alia isula itrorsus cōtinētē.aiūt ēt circū urbē calechut nasci pip:& cinamū:uerum nō adpfectionē:gariophila dferūt ab rēotior plaga.

reubarbari ibi plurimum:& aromata minutiora cōplura: Zinziber i mediterraneis orit electissimum: sinus quē præfeci colit eximie altrinsec⁹ ab mauris: posthæc intellexi melius ab nonnullis ipsum tantum a latere uno habitari a mauris: ab altero uero uersus meridiem ab indis christianis eisdemq; albis: ut nos in litore maris æque: ac i mediterraneis. Is est tritici ferax plurimi fructuum: ac carnium: & ppe ois annonæ: ide plura ad urbem calechut deferuntur: nam regio ubi uisitur calechut: obducta est arenis. habet humū ieiunā. & præserti tritici: & id genus est ipatiens: ibi etiā duo uēti solū flant in æstate uidelicet subsolan⁹: & hieme Fauonius: siue zephirus: reg; oium sunt elegantissimi pictores: urbs muro ambit nullo. uerū domos cōtinenter: & i ordine positas uicosq; mau rico mor hēt: eadē isula q fert cinamū mittit & gēmas absolutissimas.

Cōplura ini bi aromatū genera

Situs urbis calechut

Qui uenti spirent

Cap. LX.

Portus aromatum soldani.

QVo ad res Indas inuentas ab istis quibusdā meis lris reddidi uos certiores singillatim: post uero superuēit pilotus ille: quē ui ceperant. Is uisus nobis est ex Dalmatia oriundus: tamen re uera erat iudeus ortus Alexandriæ: aut nō longe ab ea terrestri itinere: iuuenis admodū indiā adiuit: nunc in urbe calechut uxorem habet: & natos: Is dominus erat qttuor nauiū: ibat ppea iterdū cū classe: & de ei⁹ regione mira referebat: de diuitiis præsertim: ac aromatibus: & cinamo mo pq eleganti: quæ oia ueniūt ex isula quæ ultra calechut ad leuchas centū & quinquaginta uisitur: parumq; abest ab continente: oram mauri tenent: piper uero: & gariophilū mittit ulterior regio: & imprimis iudea: & ibi Rex Iudeorū uidelicet illa; decē tribuū quæ ex ægipto traiecerūt in arabiam supato mari erithreo: adfirmāt etiā innumeros esse idolorum cultores: gentiles uocāt: & christianos prope nullos: uerū fal lunt plurimi q arbitrant ob id christiāos fore cōplures qd uidelicet ecclesie uisunt cū tintinabulis plurimæ: q tēpla tamē sunt idolo; qd pfecto magis qdrat rōni: nā absonū eēt dicere: q ibi xpi nomē colat absq; diuino cultu: & præserti ab christiāis. Igit ibi: nec sacerdotes cernunt nec fiūt sacrificia quæpiam: asseuerant itaq; nullos eē inibi christianos: q eos q præsbitero Ioanni parent: q distant mirūinmodū ab urbe calechut: cū citra mare Erithreū existat non longe ab rege melindarum: in affrica introrsus multū uersus nigritas: prope guineam. Is presbiter alibi soldano confinis est: haud longe ab nillo ubi Babilon urbs uastissima;

Insula ultra calechut

Decē tribus quæ traiecerunt mar eri threum

Qui parent præsbitero ioanni

De præsbitero ioanne

nunc cayrum dicit. hic itaq; presbiter Ioannes habet sacerdotes: qui diuini exequuntur: ut nrī euangelia colunt: & obseruāt: necnō alia ecclesie mandata: ut reliqui christiani haud contemnunt: parumq; in cultu diuino a nobis differunt: soldanus autem ī mari Erithreo portum habet:

Quaritum ex alexādria ad portum maris rubri

& ex alexandria ægipti ad portum maris rubri contendunt itinere terrestri dierum octuaginta tantum abest ab alexandria. Ibi uidebis aromata omnegenus: eo. n. comportantur ex urbe calechut: non longe etiā ab dicta urbe uisitur quædam insula distans a continente Leuca una: ubi innumeri piscatores uisuntur: qui Margaritas multiplices piscantur: ibi nullæ sunt aquæ ad potandum suaues: uerum hi nautæ proficiscuntur ad quoddam flumen sine utribus: ac doliis: sed solis nauibus hauriunt aquam: armenta cum naues rediere illico currunt ad mare: ut aqua dulci satientur: quam abunde naues (ut præfeci) comportant: hæc insula

Occiderē boues capitale est

est citra Calechut itinere leucarum. lx. & colitur ab gentilibus. i. Idolatris: uachas & boues eximie colūt: utpote benedicta animalia: adeo ut si quis leserit quodpiam illorum: Is protinus morte pœnas luat: nō aliter

De insula taprobana

q̄ pro furto. In cibatu igiť animalia hmōi nō hēnt. De insula uero Taprobanæ de qua satis ac super scripsi alia non habemus: nisi q; credimus ipsam innatare uastissimo pellago: & abesse plurimum ab continente.

Cap. LXI.

De instrumentis nauigandi: & quanti merces inibi uendiantur.

Mirabilia de tēplo ī urbe calechut

IN urbe calechut est templum quod ingredi nephas est. Impune id īgredi nō licet cuiq; die mercurii āte meridiē: nā si qs ante id hore ingressus fuerit mox moritur ob demonum conspe-

Lampades p se accēdunť

ctum: qui per id tempus inibi fere innumeri cōspiciunť. addebat etiam iudeus qui captus fuerat diem esse quendam in anno quo in dicto templo suapte natura lampades quæpiam accenduntur: & rem mōstrificā:

De arte quā obseruant in nauigatione

ac portentuosam efficiunt. Ibi nauigant absq; pixide sed solo quadrante ligneo: quæ res uisa ē difficilis admodum: & īprimis cum cœlum inumbratur nubibus adeo ut stellæ uideri non possint: anchoras habent perq; mediocres: quas cum iaciant adhuc ignoramus: temones nauium alligant funibus: & longitudine excedunt nauium transtra palmis ternis.

Merces eius regionis

omnia nauigia eius regionis fabricanť incolæ urbis calechut: quia alibi arboribus: & omne genus lignis carent: potiores merces eius regiōis sunt chorallia & æra fabrefacta ī uasa ut ī cacabos: & sartagines uel ahæna & id genus plura: necnon in laminas. conspicilia magnipenduntur

plurimū adeo ut alicubi gentium par unū conspiciliū præcio uendāt eximio:sunt etiam ibi in præcio telæ rudiores:uinum: & oleum:panni ex auro fere nulli: & alii panni fere omniū generum.

Conspicilia ibi sūt ĩ præcio

Cap.LXII.

De Elephantis & titulo regis portugalliæ

HIc noster Rex Portugalliæ in his rebus:animi est non quidem mediocris: uerum eximii: argumento est classis quam parat in expeditionem indicam:nam ĩ præsẽs naues quattuor expediūt ac celoces duæ omni annonæ genere perq̄ munitæ:ut mense ianuarii p̄sto adsint ingentissimis refertæ mercimoniis : inq; eis armamenta oēgenus:ut si forte fortuna rex calechut renuat oblatā cōditionē:& nostræ gentis contubernia spernat:discat ui dare aliquando:qđ amice potuisset: hæret igitur animo illi ut cum opus fuerit sua classe naues futiles:ac nullius pensi regis calechut profliget:qđ sibi pro arbitratu succedet:quoniam uix referre possum q̄ parui sint momēti : & uiriū nullaꝝ: orientaliū meridionaliūq; nauigia:ubi nostris collata fuerint:inter cætera:maria sulcare nequeūt:nisi uētū hēant in pupi:uerū ibi nauiū prope infinitus numerus uisitur:& ultro citroq; cōmeant ferentes aromata fere omniū generum: potissima animalia eius regionis sunt elephanti : his bella conficiūt:turres quasdam imponunt eis capaces triū uel quattuor uiroꝝ:qui de turribus huiusmodi præliantur:moderatorē hēnt : qui turrita animalia regit ut cōmeminit plinius:eis reges se suaq; tutantur:a lii in exercitu ad bella ducūt elephātoꝝ.M.Dc.alii.M.Dccc.alii minus:prout sumptus exigunt illoꝝ:quādo naues appellunt onustæ:id fit ui elephantorū:currūt effusissime :& licet uix sit dicto fides:fabulaq; censeatur:rem tñ uerā denarramus:aiunt etiā quāuis ibi sit copia elephātorū:eos tamen uendi precio ingenti:si alias res spectaueris : præfectus classis nostræ:nec alii lapides præciosos tulere:quare nobis p̄suademus haud difficulter:lapides huiusmodi inibi haud quaq̄ reperiri:sed e longiore regione cōuehi:fitq; ppea:ut eius regionis principes magnipēdāt lapides præciosos:storax:castoreū:& alia id gen⁹ pluria:qcqđ autē deiceps de reb⁹ hmōi cōperti hēbim⁹ mox uobis colliquescet : hic rex nr̄ haꝝ regionū iā titulū gerit uidelicet rex portugalliæ : & algarbiorū citra:& ultra mare in affrica:& guineæ domin⁹:& p nautas suos cū arabibus:persis:& indis cōmercia exercet.

Alti aĩ rex

Nauigia orientalia & meridiōalia pui facienda

Bella gerūt in elephantis turritis

Currūt effusissime

Titul⁹ regis portugalliæ

Quomodo Rex manuel dedit præfecto classis regium Tropheum.

ANno.M.D.Rex Portugalliæ Serenissimus classem nauium duodeci in Indiā expediuit:cui præfecit Petrum quendam alia res:ac Abrilum Fidalcum:& hanc classem omni genere annonæ:& armamentorum communiuit diligentissime:tantumq; annonæ naues cōportarunt:ut uictui mēsium decem:& octo abunde sufficeret: data eis lege:ut ex duodeci nauib⁹ decem ad urbem calechut cōtenderent:duæ uero i arabiā.Igiť hæ duæ diuertunt cōmercii grā i eā regionem ubi loc⁹ est dictus Zaphal secus iter quo itur calechut:itaq; naues decem prædictæ eas merces domo secum attulere:quas crederent īdis:& Persis haud fore ingratas:ergo octaua mensis martii anni prædicti nauibus iā præparatis itineri:rex Portugalliæ cōcessit ad locum quendam ad secundum urbis lapidem:cui nomen est Sanctæ Mariæ de ballera nō alia de cā:nisi ut daret præfecto classis nostræ regium Tropheum: hæc itaq; classis soluit illinc die lune nono martii cœlo sereno:ac fœlicibus auspiciis.Igiť die q̄rtadecima dicta classis supauit īsulas canarias. Item die.xxii.præteriuit capitis uiridis īsulam:item die.xxiiii.quædam nauis digressa est ab aliis:& quo concesserit adhuc nobis est incognitum:nam nusq̄ apparuit.

Zaphal

Sancta Maria de ballera

Cap.LXIIII.

Quomodo naues iactabantur fluctibus.

VIgesimo quarto aprilis die mercurii in octaua pascæ:dicta classis uidit continentem quendam:ob quam rem gauisi sunt plurimum.propterea misere exploratores:qui uiderent quæ gens illas terras incoleret:quæ mox comperere ibi esse arborum uim maximam:& gentem quandam littus obseruantem.Iactis itaq; anchoris:rursus cimbam mittunt quæ diligentius scrutetur regionem:ac ei⁹ incolas.Iuere igitur:& ubi redierunt:retulere gentem esse eius coloris qui medius est inter albū:& nigrū:eosq; uiros habere habilissima corpora:ac capillum promissum:& nudos fore:sicuti exeunt ab utero mřis omniq; uerecundia carere:& eorum singulos arcus ferre cum sagittis: utpote qui littori fluminis custodiæ præerant:uerum nullus erat in dicta classe:qui eorum linguam calleret.his ergo conspectis cimba rediit ad classem:& dum nox humida cœlo præcipitat:surrexit atrox tempestas:quæ plærunq; noctu seuit:mane uero sequenti

Nouū gen⁹ hominum

sublatis anchoris adhuc undabundo mari:ac seuiente:peurrimus tamẽ litus quasi ad aquilonẽ:flante Euro:ut si forte fortuna nacti fuissemus portum aliquem:ubi tutius classis conquiesceret: tandem peruenimus ad portum quendã ubi iecimus anchoras:ẽt nacti sumus ananinos qui paruis cimbis portabant:hos adiuere e nostris quidam:& duos ex eis ce perunt:& ad præfectũ classis duxere:ut intelligerent quæ nam gens fo ret:quoniam idioma illorum nemo adhuc ĩtelligere potuerat:nam nec nutu :nec signis:quæ exponebantur intelligebant . Igiẽ præfectus clas sis prædictos ananinos penes se nocte una habuit : & ubi uidit nullum esse cum eis humãæ uocis cõmerciũ: eos dimisit indutos tunica inte riori:& ueste alia birretoq;:quod eis summe placuit: nam nudi incede bant:propterea omne genus uestis admirabantur:utpote ad rem hacte nus non uisam.

Ananini populi

Cap.LXV.

De radicibus quibus panem ibi conficiũt:& quibusdã aliis moribus.

QUA die quæ erat octaua post festũ Pasce.i.uigesima sexta apri lis præfectus classis nſæ decreuit missam audire : ƥpterea ius sit præparari tentoriũ:sub quo diuina officia celebrarentur:& post missaɋ; solẽnia:oẽs dictæ classis concioni diuinæ interfuerũt:eo ẽt cõuenere multi ex illis populis:q tripudiis:& saltationib' ĩsistebãt :qq; cornu ĩtonuere dũ diuia celebrarenẽ:& mox peractis missis unusquisq; dilapsus est in suam nauim.Incolæ uero regionis illius desiliebant in ma re:ĩmergebanturq; usq; ad ulnas canẽdo:gestiendo: multaq; alia lætitiã præ se ferentia agendo:post hæc præfectus classis cum pransus foret:si gnum dedit cunctis:ut naues pro libito egrederenẽ.Itaq; egressi omnes cepunt cum ĩcolis eius regiõis ludere:magnã uoluptatẽ sumentes :ex il loɋ; saltationib':& tripudiis:& demũ ceperũt exercere ĩuicẽ cõmercia : nã incolæ pro panno:papiro:& aliis minimis:arcus:& sagittas dabant: & tãdẽ in his ƥmutationib' merciũ totam diẽ consumpsere .& inibi in uenere flumẽ ad potandum suauissimum:& cum aduesperauisset redie re ad suas naues oẽs:at sequẽti die pfect' classis decreuit:aqua:& lignis rursus nauẽ cõmunire.Igiẽ illi' iussu nautæ oẽs aquatum & lignatum profecti sunt : adiuuantibus illis populis . nam cateruatĩm conflue bant:ut nobis essent auxilio . Iuere etiam e nostris complusculi : ut il lorum domos : & habitacula uiserent: habitant enim longe a mari ad tertium lapidem & permutarunt suas merces cum psitacis : & radice

Sub conopeo diuina cõcelebrant

q̃ hilares & leti incole regionis illius

Commercia exercent

Iussu præfecti aquatum & lignatum contendunt

Igname radix qua cõficiũt panem

quadam quæ dicitur Ignarne:qua panis illorum conficitur : eoq; utunt Arabes:nam nostri pro his rebus dederũt supradictas merces:& ibi sex dies pmutando nostra cum suis triuimus:quo ad mores illorum non abre fuerit pauca commemorare:sunt igitur ut supra meminimus coloris

Pardus color

Nudi semp incedunt

Faciẽ pigũt colore multiplici

In labro oris inferiori pforato ossa & lapillos ferũt

Quas habeant domos

qui ẽ inter nigrum & album:pardum appellant:nudi semper incedunt: nullus est eis pudor:neq; uerecundia: capillum pmittunt : barbã uero & oculorũ palpebras uellunt:& inibi depingunt uaria colore multiplici:ut albo:nigro:& cœlesti:necnon rubeo:& ferunt labrum oris inferi⁹ perforatum:& in foramine huiusmodi ponunt ossa instar claui:alii autẽ lapillos ferunt eiusdem coloris: adeo ut uideatur totum labrum gẽmatum:itidem mulieres agunt:suntq; sine pudore:uerum pulcherrimæ:& capillos per humeros leniter demittũt:domos hẽt ligneas : quas foliis & ramis arborũ cooperiunt : sufficiuntq; eas innumeris columnis: & in medio eaꝝ ad parietem collocant rethe bombicinum appensum:in quo homo inuoluitur : & rursus rete aliud quoad continenter plura in ordine disponant. Interq; ea rogos accendũt efficiuntq;:ut ĩ cœnaculo uaria cubicula:& retia parietum uicem supplẽt:nam retibus discreta sunt eorum habitacula.

Cap.LXVI.

De Psitacis inibi repertis.

Lapidib⁹ ligna ĩcidunt

Psitaci miræ magnitudinis

Ignames herba

Gosipium

IGitur eadem regio caret ferro & omnifariam metallo:propterea ligna incidunt lapidibus præacutis . abundant uero omni genere auitiorũ: præsertim psitacorum multiiugi coloris:tantæq; proceritatis:ut cum gallinis magnitudine contendant:e pẽnis uero auium pileos & birreta conficiunt:terra abundat arboribus fere omnis generis:aquisq; irrigua admodũ:milium fert:& ignames herba unde panis illorum conficitur:necnon Gosipii mittit plurimum. Ibi animalia uidimus nulla:regio est uastissima:& an sit insula uel continens nondum satis liquet . uerum nos inclinauimus in eã sententiam: ut sit continens ob immensam uastitatem :cœli est saluberrimi : & incolæ retia habent fere innumera:quoniam omne uitæ suæ tempus terunt piscando:nã piscantur pisces quasi omne genus. Inter cæteros pisces qui inibi eminẽt:

De forma cuiusdã piscis

unũ uidimus:q; dolium non quidem mediocri crassitudine excedit : & rursus idẽ longitudine duo dolia superat:& formæ est obrotundæ : caput hẽt ut sus:uerũ oculos paruos:dentibus caret: sed aures longitudine & latitudine brachii mensurã excedũt : in inferiori parte corporis

duo hēt foramina:cauda illi est oblōga:eademq; lata supra brachii men surā:& loripes erat. In aliquā corporis parte uidebat̄ hērę suis cutem: corium densum supra digiti mensurā. Interea tēporis dum illic agebamus:præfectus classis decreuit de his rebus Regē reddere certiorē:& i ea regione uiros duos iam ob scelera morti addictos dimittere: nam ex his complures secum trahebat. Itaq; illico præfectus classis nauim expediuit in Lusitaniā:quæ regem huius rei certiorē faceret:nec ob id numerum duodeci nauium minuit:quoniam hæc nauis ultra dictas duodeci naues ad tales casus ducebat̄:lrę erant ei⁹ tenoris qđ narrabant ex ordine oīa nuperrime inuenta ab Lusitanis:hoc facto mox mittit quosdā: q in littorē crucē eminentissimā figant ceu nr̄æ fidei tropheum:& i eodem loco duos(ut præfeci) morti addictos deseruit:q ubi uidere se destitutos omni christianorum auxilio flebant mœstissime:at incolæ regionis illius eos solabantur miserati eorum conditionem.

Loripes erat

Morti ob scelera addictos secū trahebant

Duo christiani ad pedes crucis destituunt̄

Cap.LXVII.

De ingenti tempestate qua naues quattuor submersæ sunt.

Igit̄ sequenti die quæ secunda erat martii anni eiusdem explicuimus uela:iter dirigentes uersus caput bonæ spei:& id maris iter leuchas fere hēt.M.cc.i.Miliaria.quattuor.M. die uero duodecimo eiusdē mēsis nobis nauigātibus cometa quidā apparuit arabiā uersus:cuius radia promittebant̄ plurimū: sicq; cometa diebus octo:aut decē iugiter apparuit die noctuq;: & tādē die dominica.xxiiii. mensis maii:dum Iter nr̄um ꝓsequimur:& classis oīs fœlicibus uentis potiret̄:capientes uētū nō pleno Malo:sed medio:ob pluuiam quæ præcesserat:ecce uentus turbinis repentino flatu iuasit nautas: egitq; ut naues ꝓpe omnes submergerent̄:nā quattuor ex nr̄is nauibus īuertit submersitq;:nec ultra earū quāpiam uidimus:adeo.n.concite eas corripuit tempestas:ut eis auxiliari nequerimus:quippe qui parū:& nos aberam⁹ a morte:at naues septem quæ supererant uentum in pupi accipiētes dei clementiæ haud diffidētes:nauigabam⁹:dum itaq; priore tēpestate perterriti mœstissimum iter persequebamur:ecce atrocior procella cepit mare interturbare:& effecit ut plus solito seuiret:adeoq; iactabamur fluctibus:ut uideremur coelum conscendere dum fluctus nos in superiora impellebant:cum uero demittebamur ipsum acheronta petere arbitrabamur:tanta erat inundatio aquarum.uela facere uentis prohibebat tempestas:igitur Luctamur cum neptuno:& in uarias partes disiungi

Cometa apparet

Quattuor naues submerguntur

Atrocior procella

mur:eoq discriminis perueneramus:ut alteram conspicere non posset: nam nauis q̃ classis præfectũ uehebat.i.prætoria. cũ duabus aliis iter alio cepit:quo tamẽ pergeret non satis sciens:alia uero nauis quæ regis nomen obtinebat:alio profecta est comitãtibus duabus aliis:at ea quæ sola supererat:Infœlicior cæteris errabunda p se mare sulcabat:sic itaq; alto iactati per dies.xx.hanc maris undabundi seuitiã perpessi sumus.

Prætoria nauis

Cap.LXVIII.

De zaphala auri mina.

TAndem sextodecimo iulii fauentib⁹ superis arabiæ littora cõspeximus:& illo nauigia dirigentes anchoras iecimus:erat ibi ingens piscium copia.cepimus ex eis complures :nec tamen quisq̃ nostrũ continẽtẽ applicuit:solum.n.littori adhæsimus: uidimus tamẽ regionẽ illã populis fere innumeris cultã:tunc sublatis anchoris: & secus littus iter persequentes nostrũ:plurima uidimus flumina:ac animalia compluria:erat ꝓfecto frequens habitatore cũ hominibus cũ etc multiiugis animalibus:tandem nauigando puenimus ad quandam auri minã.ea est in loco qui dicit̃ zaphala:& ibi erant duæ insulæ:ubi naues duæ Mauroꝝ commorabant̃ cõmercii causa :Hæ.n.aurũ uehebãt ad regnum melinde:quæ qdẽ naues ubi nostrã classem conspexere:mox effusissime fuga sibi consuluere.terram petentes:& aurũ qđ uehebant i mare proiecerũt:ne nos eo potiremur:at præfectus noster ubi hæc uidit in eos uela fecit:cepitq; naues huiusmodi in quibus parum adhuc supererat auri:captos igitur compellare cepit:& percunctariq: quæ nam gens foret:undeue ueniret: & quo pergeret:at Dux maurorum:Mauri iquit sumus regi melinde necessitudine arctissima coniuncti : ex insula quæ zaphal dicit̃ uenimus:uxorẽ ducebã meã: & dum classem uestrã cõspeximus.formidantes:terrã appellere festinãtius uoluimus:ea maris obruta est fluctibus.Idem casus nato obtigit meo:tũ nostræ classis dux ubi accepit eum regis melinde affinem esse:egre tulit eorum iacturam:solariq; cepit eos:honorifice admodum ipsos excipiens in memoriam tanti regis.cum quo nobiscum maxima amicicia intercedit:& imprimis cum nostro rege.Iussit itaq; ut illorũ naues reponerentur:& si quid auri sublatũ fuerat id totum mox restitueret̃:tunc mauroꝝ præfectus percunctatus est nostrũ ducẽ:an fascinatorẽ hẽrent quempiã.qui incantationibus pesundatum aurũ extrahere posset:cui nr̃ Dux infit:nos christum deum colimus : qui arcte nobis has Fascinationes exercere prohibet.

Zaphala

Incidunt in mauros

Honorifice excipit mauros

ppea ab re huiusmodi tẽperamus: rursus ab eo noster præfectus quærit ubi sit dicta zaphala quã ipsi adhuc nesciebãt:uerum fama eius adduꝰ cti adnauigabant:tum maurus ait zaphala est insula quæ aurũ fert: ea paret regi mauro:qui insulam incolit choloã nomine dictã:nec a uobis abest in eodem itinere quod tenetis:sed iam eã præteriuistis nonnihil: tunc præfectus:ubi hæc intellexit:signũ dedit ut uela daremus uentis, ab nostro itinere haud quaq̃ declinantes:tandem.xx. iulii applicuimus insulam quandam ditiõis regis zaphal nomine Monzobinghe:ea est habitatore haud frequens:uerum ibi uisuntur diuites complusculi:qui ibi commercia exercent:eo igitur ubi deuentum est:corpora curabamus ducemq̧ itineris accepimus:pilotum appellãt:qui nos achiloã duceret: ea est insula ubi portus est p q̃ opportunus non longe ab cõtinẽte. Igitꝰ hinc soluimus achiloã uersus littori sẽp adherentes:ubi innumeras cõspeximus insulas eximie cultas:ac ditionis eiusdem regis:& tãdem achiloã puenimus uigesimasexta mensis eiusdem:eoq̧ simul naues sex deuenerũt uario itinere:at septima nusq̃ comparuit:hæc itaq̧ insula partia est admodũ:& continenti prope coniuncta:regio est aprica: ac pulcherrima:domos habet eminentes more hispanico:& ibi locupletissimi mercatores:quoniam scatet auro:argento: ambra:castoreq̧ : & margaritis. Incole induuntur cotono albo:necnon serico perq̃ eleganti:uiri sunt nigerrimi.

Insula choloa

Mõzobighe insula

Achiloa insula

Multæ insule cultæ

Qualis sit ista insula

Scatet auro: argento:ambra:castoreo & margaritis

Cap.LXVIIII.

De congressu regis:& Præfecti.

HAbito itaq̧ saluo cõductu quo ĩpune cũ rege colloq̃ posset p internũciũ:prio cepit regẽ adire:misso igitꝰ Alphonso Furtado q uicẽ legati supplebat cõcomitatus sex uel septẽ uiris eleganttissime(ut assolet)idutis: his uerbis alloquitur regẽ:classẽ ẽe regis portugalliæ:q̃ eo accesserat solius cõmercii cã:ferreq̧ cõplura mercimonia:q̃ forte regi erunt haud ingrata:cupere ppa præfectum classis regẽ corã uidere:uerũ ex mandato regis portugalliæ nõ posse ĩpune terre appellere:nec nisi in cimba regẽ adire posse:hunc esse ducum classium morem uetustissimum:ne correpto principe mox ruerent omnes:qui de eo pendent. Ad hæc rex respõdit:se descẽsurum perq̃ libenter ad mutuã colloquia:seq̧ uicissim cupe pfectum uidere tãtæ classis. Igitꝰ sequẽti die cõuenere rex:& præfectus uecti cimbis uariis:nã nři tormẽta expediuere gẽteq̧ oẽm cum signiferis:bucinatoribꝰ:ac tibicinibꝰ:& choraulis :at rex

Alphonsus regem alloquitur

almadias exornat suo more: tibiis: & cātu exultans cohors nobiliū regē cōcomitat̄ suum. Igitur præcedētib⁹ fecialib⁹ colloquuti sunt: tunc nr̄i tormenta fere oēgenus exonerarūt: tāto fragore edito: ut mar̄ totum cō tremisceret: & cœlū reboaret eximie: quæ res: & regē: ac suos adeo pter refecit ut stupidi pene hæserint oēs. his nunq̄ assueti: postq̄ mutuo collo quio uterq; potitus est ad sua q̄sq; rediit: sequenti itaq; die rursus præ fectus alphonsū emisit: q cū rege nauaret opam de mercimoniis pmu tādis aliquādo: uerū longe aliter rex uisus ē sentire: q̄ præfecto pollici tus fuerat. plura. n. excusabat & imprimis ipsum merciū nostrar̄ nō ege re: & piratas ppe arbitrari. re itaq; infecta alphōsus rediit ad classem: Inibi tamē ad tres uel quattuor dies cōmorati nihil consecuti sumus: In terea tēporis: rex metuens ne genti suæ uim inferreremus aliquam: insu lā peditibus complusculis cōmuniuit: hoc uiso præfectus noster illinc soluit: & uela dedimus uentis uersus regnū melinde: & internauigādū lōge ab littore multiplices conspeximus insulas ab mauris cultas: & ibi urbs quæ dicitur monbaza regis mauri: suntq; hæc arabiæ littora ab mauris culta: in Insula uero introrsus aiunt esse christianos: q ut di cunt magna bella conficiunt: Id tamen nobis fuit incompertū.

Rex & præfect⁹ classis mutuo colloquuntur

Vrbs monbaza

Cap. LXX.

De muneribus Regis Portugalliæ missis ad regē melindæ.

IGitur die secūda augusti mensis eiusdē deuenimus ad regnū melīdæ: & ibi tres naues regni Gābræ anchoras iecerāt: nam qlibet ear̄ capax erat amphorar̄ ducētū: hæ. n. mira arte sūt cōpacte absq; ferro uidelicet: sed ferrumine nescio quo: thure admixto: arcem nō hēnt ī pra: sed ī pupi tātū castellū uulgo appellat: redibāt na ues hmōi ab indica prouincia: eo ergo ut applicuimus mox rex munere multiplici nos donari iussit: id munus erat arietes cōplusculi: gallinæ ppe innumeræ: anseres plurimi: & mala asiria fere oēgenus: quæ qdem suauitate mira oīa alia præcellūt: argumēto q; egris: protinus eis gusta tis: plurimū cōferūt: ubi itaq; terrā appulimus: præfectus classis iussit: de mor̄ ut tormēta exonerarēt: duosq; negociatores emisit: quor̄ alter idioma arabicū callebat: eisq; mādat ut regē ex se adeāt: illiq; renūtiēt classē hmōi aduenisse: ut ipsum noie regis portugalliæ uisat: & donet munere nō igrato: præfectūq; ad ipsum lr̄as hēre sui regis: quæ oīa li bēs audiuit supraq̄ referre queā: & eū q linguā arabicā nouerat apud se ea nocte habuit: cū uero illuxisset mauros duos uiros haud inhonoros.

Quales eēnt naues regni Gambre

Quæ rex miserit munera

ad classem misit: q arabico sermone præfectū alloqrenē: his uerbis gratū uidelicet habuisse eius aduētū: rogareq; propterea ut si alicuius egebat: quod regis foret: eius rebus æque uterer ac suis: crederetq; esse in regno portugalliæ: quādoqdē erāt sua oīa cū rege portugalliæ cōmunia: ob amiciciā quæ iampridē inter eos intercessit: præfectus uero his auditis decreuit litteras: quas hēbat mittere ad regē: necnō mūera huiuscemodi: uidelicet epipias quasdā exornatissimas: par unū frōtaliū equorū: stapedes & calcaria argētea: pectoraleq; equi unius: & habito super hac re consilio uisum est cunctis: ut munus regi offerret araschorea negotiatorū primus. hunc comitati sunt cōplures ex nobilioribus classis præuntib⁹ bucinatorib⁹: Rex itaq; ubi hæc audiuit illustriores quosdā præmisit qui occurrerēt negociatori: regia principis portui adiacet: & priusq̄ appropiquarēt ædibus regiis obuiarūt mulieres quasdā patinas igne plenas ferentes q̄bus iniecerāt odores fere oēgenus: adeo ut fragrātia multiplici oplerent totā terrā: his igit̄ odoribus excepti ad pricipis regiā deueniunt: ubi rex in sede regia sedebat satrapis cōplusculis mauris astantibus: q quūprimū munera uidit gauisus est plurimū: acceptis ēt literis quæ ab altera pte subscriptæ erāt charactere arabico: ab altera uero lusitano: quibus perlectis cepit cū suis mauris letari: & gestire: & tādē oēs uno impetu exclamarunt ī cœnaculo reddentes gr̄as deo: q; eius pmissu cū tāto rege: ut ē portugalliæ domin⁹ iniissent fœd⁹: & amiciciā: his igitur oblectatus muneribus negotiatorē rogauit plurimū ut tantisper apud se ageret donec classis illic commorabat̄: quoniā mirūin modū gaudebat secū de rebus lusitanis cōmētari: & araschorea respōdit id sibi haud quaq̄ licere præfecto incōsulto: tum rex illico sororium cum annulo suo ad præfectum classis mittit: qui ab eo impetret: ut araschorea regi morē in petitis gerat: simulq; hortaret̄ eū: ut regis: & regni rebus uti nō differret: huic itaq; mox dux classis est obsecutus: hoc acceptо rex iussit domū ꝓ araschorea magnificētissime præparari: datis prius oībus: quæ uictui erāt necessaria: ea uidelicet quæ regio meliora ferebat: ut sunt arietes: gallinæ: oriza: lac: butirū: cariotæ: mel: ac fruct⁹: & id genus compluria: panē uero non misit: quoniā eo haud utuntur. Itaq; triduo apud regem fuit araschorea: & id tēp⁹ fere oē consumptū ē ī colloqis: & cōmētatiōib⁹ reg̃ portugallensiū: nā res de rege portugalliæ adeo libēter audiebat: ut uix discedere quiret ab his colloqis: petiit ēt perq̄ auide: ut ipse: ac dux classis mutuo frui possent alloquio: cui

Ad regē munera mittūt Epipie stapedes:

Suauitu odorum excipiunt ab mulieribus

Litteræ altrīsecus supscri pte

Araschoreæ puisum est de cōmeatibus

araſchorea inq̃t: res ſereniſſime: ſcito duci nr̃o minime unq̃ licere terrã appellere ne claſſem deſerat: tu uero ſi tibi cordi h. eſit uirum compellare id non conſequeris: niſi cimba uectus: perinde: ut mare non deſerat: quoniã hoc eſt noſtri regis edictum. Itidẽ fecit aquiloe rex: ubi ſibi complacitũ fuit conuenire ducem: ſubrecuſabat rex quippe q cũ eſſet tanti ad minorem ire dedignabat: tandẽ perſuaſus araſchoreæ uerbis cõſenſit: tunc araſchorea certiorẽ præfectum claſſi de geſtis apud regẽ fecit: q̃bus acceptis dux claſſis cimbas paruas exornari iuſſit: prouiſo prius ne claſſis iret ĩ diuerſa: cimba uero: qua uehebatur taliter exornabatur: primo ſtrata erat coco: & purpura: & aliis auleis inumbrata: necnõ uiris ſtrenuis: eiſdemq; armatis cõmunita: at rex: & ſuos cimbas: almadias uocant: ſuo ritu exornat: iuſſit etiam equum ſibi ſterni more luſitano: uerũ non inueniebatur qui hanc operam nauaret neſcientibus eis noſtrum morem: noſtri ergo equum huiuſmodi ſtrauerunt: ſtrato itaq; equo rex ſcalas deſcendebat: quibus deſcenſis mox affuere regni illuſtriores qui inibi regem præſtolabantur. arietem habentes: quem ubi rex deſcendit exenterarunt: & exenteratũ equi pedibus ſubigunt. mox ab rege equite conculcandum: & is mos eis pro cerimoniis & faſcinationibus priuſq̃ rex domum exeat: & clamore ingenti edito regem perſequebãtur: hũc morem etiam ſeruant in zanbonbac: rex igitur: & dux conuenere: amiceq; ut ſunt collocuti: in ſua quiſq; loca dilapſus eſt: non prius tamẽ uale dixit regi præfectus: q̃ ab eo impetrauerit ducem itineris hoc eſt pilotum: qui iter ad calichut optime ſciret: ubi itaq; rex domum rediit: ducem rurſus donat munere multiplici. i. eduliis fere oẽgenus: pmiſſumq; mittit pilotum. Is erat ex naui chombaie: probe ſciens itinera: dux uero noſter inibi duos addictos morti ob ſcelera: reliquit unum apud hanc gentem melinge regni dimiſſit: alterum uero nauem combaie (de qua pilotum ſuſceperant) ſequi uoluit: Itaq; ſequẽti die que erat ſeptima auguſti iter cepimus uerſus calechut: incipientes ſinum magnum traiicere: qui non longe eſt ab mari perſico.

Aquiloe rex

Splendor aparatus

Vana ſupſtitio

zanbonbac

Inibi duos dimitit addictos morti

Liber tertius nauigationis factæ ex uliſbona.

In calechut.

Cap. LXXI.

De mari Rubro: ac perſico necnon de inſula agradida.

Vm itaq̃ regnũ melindæ deseruimus a latere urbis insignis est relicta: eam mauri incolunt: diues est: & pulcra admodũ: & paulo supra uisit̃ magna insula: inq̃ ea urbs altera incincta muro. & palcritudine cum supiore contendit: ad insulã itur ponte: cui nomen ẽ Zognotorre: & dum ultra prouehimur mox occurrunt angustiæ maris rubri: quæ latitudine patent leuchæ: & dimidiæ: ibi est Mecha. i. arca maumethis: & diuæ caterinæ mauseolũ situm in monte qui dicitur sinai. Inde exportantur aromata quasi omnium gene℞ lapidesq̃ præciosi deferunt̃ in Babiloniã nili: cui nomẽ est cayro: hæc aduehunt̃ dorso dromedario℞: q sunt camelli electi. In hoc mari sunt complura referenda digna miratu: supato angustia℞ ostio: mox mare persicum uisitur: & in eo prouinciæ complusculæ: quæ magni soldani regna contingunt: nam mare rubrũ: & persicũ sunt duo sinus: quos oceanus meridionalis: siue indicus facit. Igit̃ in sinu persico est insula parua dicta Gulphal: ubi innumeræ sunt Margaritæ: & in hostio huius maris persici est insula pergrandis dicta agremus: quæ paret mauris cum alia insula gulphal: ex ea itaq̃ insula agremus equi complures ueniunt: quos mauri ducunt in indiam: uenduntq̃ præcio immodico. In hac regione fiunt commercia prope innumera: superato itaq̃ sinu persico: mox sese offert ꝓuincia combara: quæ regem habet: & feracitate: ac delitiis omnibus contendit cum lautioribus totius orbis ꝓuinciis: inq̃ ea tritici: siliginis: orizæ: sacchari plurimũ: pãchaia a latinis dicitur unde uirgilius: totaq̃ thuriferis panchaia pinguis arenis: hæc itaq̃ Thura mittit per totũ orbẽ: sericum ẽt & xilon: multosq̃ equos: & elephantos. Rex seruit idolis: & nuperrime regnum inauguratus est persuadentibus mauris: qui ibi sunt frequentes. Idolaq̃ colunt fere omnes: interq̃ eos mercatores complusculi sunt: qui hinc cum arabibus. Inde cum indis commercia exercent: ab his auspicatur india: & per eius latus itur in urbem calechut: & in eo latere complures uisuntur prouinciæ: & maurorum regna idola colentium: tandem uigesimosecundo augusti applicuimus ad eam prouinciam: quæ india dr̃: quæ ditionis est regni Goge: eaq̃ cognita: iter nostrũ pseq̃bamur: donec deueĩm⁹ ad quãdã puã isulã q̃ dr̃ angradida: & ab mauro quodam possidet̃: inq̃ eius umbilico lacus ingens: qui aquam potu suauem haurientibus propinat: alias culta: nunc inculta admodum: auri est ferax: & ab continente. M. duobus abest. Illac transeunt

Angustie rubri maris
Diue Caterinæ mausoleum
Dromedarii qui
Insula gulphal
Agremus insula
Combara ꝓuincia
Panchaia
Virgilius
Idola colũt
Vbi auspicatur india
Goge rex indie
Angradida insula

Mauri:qui mechā adorant:dum ad urbem calechut contendunt:cogū turq̃ ea transire ob aquarū ac lignorum penuriam:quæ alibi gentiū est maxima:itaq̃ eo tandē deuenimus:& iactis anchoris in terrā descendimus:ut & aqua:& lignis rursus classis cōmuniretur:fuimusq̃ ibi p dies fere.xv.interea obseruabamus an almadiæ meche aduētarent:quoniam decreueramus eas(si potestas fuisset i nostris manibus)capere:dum igitur sic imoramur cōducebāt ad nos multa undeq̃q̃ populi q libēter nobiscum loquebant̃.pluraq̃ referebāt:eos ppea honorifice excipi a nobis classis præfectus iussit:& in ea insula uisebatur parua admodum classis ubi compluseulis diebus imorati diuinis isistebam⁹:idest solemniis missarū:& unusquisq̃ nrūm sacrā Eucharistiā sumpsit(nā ibant nobiscū complures sacerdotes:ut cū negociatore nrāe patriæ uitam ducerent in urbe calechut)pactis igit̃ diuinis:lignisq̃:& aqua rursus cōmuniti frustra expectantes naues mechæ.Illinc soluimus ad urbē calechut contēdentes:quæ abest ab hac insula leuchis.lxx.

Diuinis insistunt

Cap.LXXII.

Quomodo dux classis profectus est ad regem calechut.

Itaq̃ die.xiii. septembris eiusdem anni puenimus ad urbē calechut:cuius icolæ :ubi nrī aduent⁹ certiores facti sunt:effuse nobis occurrerunt uecti cimbis extra urbem ad primam leuchā.Inter eos:q nobis occurrerūt:erat qdā mercator de gusurate locupletissimus:ac nōnulli urbis primores:qui nrām adeuntes classem p̃propriā nauim ingressi sunt:his uerbis ducē consalutantes:regi placere plurimum q̃ incolumes aduentauerint: quodq̃ nihil illi gratius obuenire posset:q̃ q̃ utant̃ regis opib⁹ & auxilio:posthæc:uisa regis erga nos beniuolētia anchoras iecimus ante urbis mœnia:tormētaq̃ exonerari iussimus:quæ res adeo pterruit urbis incolas:ut dicerēt contra nostros nullas esse uires : præter deorū:cū itaq̃ aduesperauisset dedimus membra quieti:cum uero illuxisset:præfectus statuit mittere ad regē iterpretes:quos secū adduxerat ex ulis bona:ex his unus erat Maurus christian⁹:reliq indi:q oēs pbe nouerant idioma Lusitanorū:uer̃ erāt adhuc gētiles hoc est idolatræ piscatoresq̃:hos itaq̃ eleganter idutos ad regē mittit:qui ubi consalutauerint eum:securitatē adeundi regis impetrent: saluū conductū appellant:adiuit itaq̃ regem maurus:composq̃ uoti fact⁹ mittit saluumconductum ad præfectum:cæteri autem indi regem non uidere ob id quod essent uiri nati obscuro loco : nam Rex huiusmodi

Fere omnis populus effusus est ut nostros exciperet

Habito commeatu contēdunt ad regē

id pro fastu obseruat: ne adeant ipsum ignobiles: prout latius referem° in sequentibus: salui conductus tenor is erat: ut liceret impune cuiq̃ in terram descendere: hoc accepto præfectus classis Alphonsum Furtadũ mittit ad regem interprete comite: qui Arabicam linguã optime calle/bat: quibus dat in mandatis: ut ad regem hæc proferant: classem esse regis Portugalliæ: & eo solum aduenisse: ut cum eo commercia exerceant ineantq; foedus & amiciciam non uulgarem: regem propterea alloqui coram: id fieri non posse ex sui principis præscripto: nisi prius datis eis obsidibus quos ipse nominauisset: & hi erant urbis primores: his expo/sitis: Rex conditionem renuebat: excusans ualitudinẽ aduersam: & defes/sam ætatem obsidum quos uocauerat: adiiciens ad hæc se alios daturũ qui maris seuiciam tollerantius perpeti possent: admirabaturq; plurimũ de proposita conditione: & in his disceptationibus biduo uel triduo hæ/sitauit: tandem decreuit conditionem haud aspernari: cuius rei certior factus dux classis se præparabat expeditioni. Instituebatq; commorari cum rege: & ternos: aut quatternos dies inibi consumere: secumq; addu/cebat uiginti aut triginta uiros honoratiores classis eosdem eximie cul/tos: & adornatos: habebat etiam secum aulicos: & alios complures: qui illi more Regio inseruirent: uasaq; celata complusculã tulit: ut honora/tior fieret: his rebus quæ suapte natura magnificentiam præse ferunt: prouiso prius de præfecto classis: cui iussit ut obsides p̃q̃ honorificẽtis/sime exciperet: haberetq; i deliciis: donec ipse rediret: postero die rex ue/nit ad littus: ubi erat quædã domus mari fere adiacẽtis ut cõmoditiis præ/fectum classis exciperet. Itaq; misit quinq; uiros ex primoribus urbis q̃ tantisper illic commoraretur donec præfectus classis rediret iuere. Igi/tur ad classem seniores urbis longum seruorum ordinem secum tra/hentes necnon tibicines & choraules: satellitesq; complusculos: enses & clipeos ferentes: his uisis Dux classis uectus cimba naui egreditur sua & ad littus contendit: ubi uero optimates obsides appropinquauere classi: prius naues ingredi nolebant: q̃ in terram descendisset præfe/ctus: qui licet nondum appulisset portum: eo tamen contendebat pleno gradu suamq; suppellectilem præmisserat: ut mos est principibus: diu igit̃ disceptatum est de hac re: obsidibus renuentibus nauẽ ingredi: ni/terrã dux primo teneret: dũ sic cõtẽdit̃ ara schorea it ad eos: hortaturq; ut pfidie suspicionẽ oẽm exuãt: eo uenisse nõ ut imponãt eis: sed ut eorũ amiciciam promereantur: tandẽ his adducti uerbis: nauim ingressi sunt.

Rursum re/gem adeunt

Rex annuit tandem

Lõgũ seruorum ordinẽ post se tra/hunt

Futuri obsi/des

intrepide:at præfecto iam terræ appulso it obuiam nobiliũ decentissima cohors:ipsumq́ honorificentissime excipiunt:& humeris imponũt suis.nec terram contingere patiuntur:donec ad principis regiam peruentum est.

Cap.LXXIII.

Torus regis calechut

Git rex calechut edes eminentissimas habitat:habens ꝓ thoro regio locum concameratũ instar sacelli cuiusdam. peluis figurã referebat ut nos quandoq́ imagines sanctorũ collocam⁹ suppositis.xx.puluilis sericeis:necnon instratis auleis. thronũ panno sericeo inumbrauerat:qui purpurã presentabat:ipse uero. nud⁹ conspiciebatur totus:circumduxerat bombicinum panum candidissimũ:eũdẽq́ subtilissimũ:quẽ auro exornauerãt:in capite gerebat birretũ aurei panni:qui cassidem ferreum referebat:perforatas hẽbat aures: inq́ eis adamantes:& saffiri unionesue duo:quoꝝ alter obrotũdæ figuræ erat:alter uero instar piramidis:nucis auelanæ magnitudinẽ excedebat:i brachiis uero.armillas aureas:a cubito usq́ ad manũ:distinctas lapidib⁹ præciosis innumeris:eisdemq́ incredibilis ualoris:crura uero pariter exornabãtur:& in digito pedis uernabat lapis præciosus splendore incomparabili.condalia ẽt in digitis manuũ:hoc ẽ annulos omnifariam hẽbat smaraldos:adamantes: & id gen⁹ alios complures.Inter hos lapides:quidã fabã magnitudine superabat:balteumq́ hẽbat aureũ gẽmis innumeris distinctũ:adeo ut estimationẽ omnẽ excederet:a latere uero regiã sedẽ argenteã:quæ bases:& bracteas aureas habebat:easdem gemmis multiiugis uariatas.In sua regia conspeximus currum quendam:id est genus uehiculi nos carpentum dicimus,miro lapidum & gemmarum apparatu cõdecoratum:eo uectus fuerat ex solita regia i has maritimas ædes:id genus uehiculi trahunt uiri duo.hunc exornabant.xv.uel.xx.buccinæ argenteæ:quaꝝ tres erãt ex puro auro ac ponderis non mediocris:adeo ut eaꝝ quãlibet uir un⁹ ferre neqret:oras uero earum ditabant lapides præciosi:easq́ mira uarietate distinguentes: his adiungebãtur uasa quattuor argentea:trulaq́ aurea:& ex auricalco magna candelabra: in quibus tortus filus oleo immersus conflagrabat:quæ res erat superuacanea:uerum arrogantiam præseferebat:& celsitudinem principatus:huic genitor eius astabat necnon germani duo:longe ab Throno passibus quinq́ uel sex stantes:omni splendoris apparatu condecorati: post eos paulo longius stabaut innumeri optimates:ac pricipes reguliq́ diuitiis & ipsi q̃ maxie onusti.Itaq́ prefectus classis hæc uidẽs ad Regem ibat

Habitus regis

Adamantes duo

Sedes regia

Currus

Buccinæ aureæ & argenteæ

manum eius exosculaturus: uerum annuere astantes ut a congressu tem perans propius non accederet regi: quandoquidem is est mos illorum ut regē contingat nemo. continuit se igit̄ præfectus noster: cui mox sedes allata est: ut sedendo regem alloqueretur: quod non medioceris honoris est specimen: cepit igitur alloqui regem præfectus: promens quæ iusse rat portugalliæ rex: & illico litteras protulit: quæ lectæ fuere regi: nam charactere arabico exaratæ erant: his peractis præfectus ad classē nū cios misit: qui munera regi ferrent: quæ in sequentibus explicabuntur.

Præfectus classis regē calichut alloquitur

Cap. LXXIIII.

De muneribus missis ad regem calechut.

PRimo uas aureū celatū in quo Principes de more manus ab luūt: maluuium appellamus: deinde uas aliud argenteū idemq; inauratū coopertumq; cooperculo argēteo miro modo fabre facto. Item clauas duas argenteas cum catenis argenteis. Item puluinos quattuor per grandes uidelicet duos coopertos aureo pāno: duos uero alios ex serico purpurei coloris. Item conopeū unū ex pāno aureo cū laciniis distinctis auro ac serico coccineo: cumq; eo tapetem magnū: & stragula duo ditissima: alterū figuris insignitū: alterū uero arbusculis ac foliis uirentibus distinctū: deinde guturniū argenteū quo guttatim per colli angustias aqua infundit̄ manib⁹ pari opera: & ornatu elabora tū: uti uasa supius descripta. his susceptis muneribus: necnō uisis lr̄is: & legatione audita uisus est letari plurimū: ppea hortatus est præfectum classis ut diuerteret in eas ædes: quas sibi parari iusserat: interea dixit se missuꝝ captum eos obsides quos pignori dederat præfecto: quoniam uiri erant patricii clariq; admodum: nec usq; in illam horā cibi aliquid sumpserāt: aut potus quādoquidē ipsi pro lege hēbant: ut in mari cibū non capiant: nec bibant: essentq; usquequaq; insomnes: addiditq; si præ fecto complacitū erat naues repetere suas: id pro arbitratu faceret. quo niā eosdē obsides in crastinū se daturū pollicebat̄: ut rursus ipse redire ad regem posset expediturus commercia. Igitur Dux nr̄ classem reui sit: relicto interea alphonso fartado cū sociis septem: uel octo: qui illi do mi iseruirēt: dū itaq; littus deserit præfect⁹ nr̄: uerna qdā illoꝝ nobiliū præuēit prefectū: & citatissimo gradu cōtēdit ad obsides nūciās præfe ctū recessisse: q ubi hæc accepere sese præcipites e nauibus in mare de derūt: qđ uidens araschorea negociator præcipu⁹ illico cōscēdit cimbā & mox duos obsides cepit: cumq; eis tres uel quattuor uernas; reliqui

Maluuium

Conopeum

Guturnium

In mari non comedunt

Obsides in mare se pre cipitant

uero natando euasere. Interea praefectus classis supuenit:& eos obsides quos nactus est in inferiore parte nauis poni iussit:ne & ipsi in mare desilirent:deinde monuit regem de compertis: questus de gestis per obsides:reiiciens causam huius rei in quendam regium amanuensem: addebatq; i carcerē trudisse obsides ob id qđ timeret suis:q adhuc in terra apud Regem agebant:& insuper suam suppellectilem repetebat: spondens se q̄primum dimissurū obsides:ubi sui dimitterentur. Iuere igit̃ ad regem nostri legati cumq; eis duo ex illis quos ceperamus in almadiis:& tota nocte praefectus classis praestolatus est responsum. Postero autem die rex ad littus accessit stipatus cohorte decem: aut duodecim mille hominum:& cum eis nostri quos cum suis permutaturi erant. Interea expediunt̃ uiginti aut triginta almadiae: quae cum nostris qui permutandi erant contendunt ad classem:ubi igitur in conspectu fuere ꝓpius accedere non audebant:haesitabundi omnes an prius darent captiuos:q̄ suos redimissent:& inter spem & metum positi:totam diem frustra cōsumpsere:rursus ad littus redeuntes: & cum terram appulissent nobis conspectis probris:& maledictis nostros incessebāt:idētidē mortem ac supplicia minitātes:quare nostri noctē illam ꝑ uarias animi inter turbationes:& corporis molestias transegere: sequēti tamē luce iterum rex mittit ad praefectum internuncios:nuncians se ultro suos ad eū mittere inermes cum captiuis christianis exhortans plurimū ut ipse remitteret obsides:quos penes se habebat:mittit itaq; dux noster cimbas suas ad almadias: ut tandem aliquando permutatio fieret captiuorū cōuenere cimbae utrinq;:& suppellex reddebat̃ nostris:cum senex impatiēs morae sese in mare iecit:tunc nostri indignati plurimum & senem capiunt: & alios in mare trudunt: postridie Dux compassus seni qui famem triduo sustinuerat:eum ad regem misit rogans:ut & ipse remitteret adolescentes duos qui inibi adhuc retinebantur:remisitq; omnia eorū arma: quae capta fuerant in almadiis. his uisis rex pudore uictus adolescētes ad praefectum mittit. Posthaec triduo continuo nemine ultro citroq; cōmeante:sed omnibus sese domi continentibus:praefectus tandem decreuit regem rursus his agredi uerbis:q; uidelicet commercia inter eos futura essent:si iterum obsides darentur:cum uero haererent omnes: nec inuenirentur qui barbaris ultra siderent ob praeteritam perfidiam:Franscišcus Chorea eques se ipsum obtulit id munus obiturum:seq; Regem aditurum intrepide clara uoce professus est:ita actum est:Regem

Rex calichut cū exercitu ad litt⁹ accedit

De ꝑmutandis captiuis contentio

Frācisc⁹ chorea adit regē calechut

adiuit:ipsumq; certiorē fecit uenturū araſchoreā ad regem de mutuis mercimoniis tractaturū:uerū id haud quaq; fieri posse: nisi rursus obsides dent:nā petebat pro pignore mercatorē quendam locupletissimū Gugeratum noīe:tum is mercator respondit se mox missurum nepotes quos hēbat duos: quod regi admodum cōplacitum fuit. Itaq; sequēti die de his omnibus præfectus ab francisco certior ē factus:qbus pceptis araſchorea itineri se accinxit:prius obsidibus in potestate habitis:cū ergo terrā araſchorea appulisset:& dies iam inclinaret uisum est ad classem redire ut ibi noctem tutius ageret:postridie uero ad regem contendit araſchorea nuiaturus de cōmerciis opam:quā franciscus regi pollicitus fuerat:huic igit Rex perq̄ cōmodas ædes dari iussit:q̄ erant illius uiri locupletissimi:cuius superius meminimus: cui et ab rege demandata erat prouincia ut araſchoreā mores regionis sedulo doceret. cepit itaq; araſchorea negotiari:nec mercari poterat nisi per interpretes arabas:neq; regē adire quibamus nisi mauris mediis:qui suapte natura inuidi nobis aduersabant & iugiter imponebant:nō tamē eoꝝ impostura nos diutius latuit:nam id curauerant:ut dum negociabamur apud eos:nemo nostrū ad classem contenderet:si tamen in terrā e nr̄is ibant aliqui excipiebantur ab eis:sed redeundi nulla copia dabatur:qd uidens dux classis credidit fraudem subesse:& uentis uela facere iussit: & cum rates iam altum tenerent conspectæ a nostris per internūtium pederi cimba uectū:reuocatæ sunt ad portū:rebus igit pacatis araſchorea cōmercia exercebat cū barbaris:& adeo res conquieuere ut iam intrepide nostri negociari quirent. Is tamen mercator mauros qui nepotes pignori opposuerat suos:eos repetebat nos fere infensus obseruans: tum rex alio accersito uiro turca protinus iubet: ut nostra non incuriose curet: alias ue paret ædes: ut mitius pacatiusue nostras diuenderemus merces:hoc facto indies melius nostra suum effectum sortiebantur: nam uendidim' multa:compluraq; emimus:& inter nos uiguere spacio duorum mensium mirabilem in modum commercia: rebus itaq; nostris nundinatis. It ad regem araſchorea & gratias agit quas potest maximas: inuicem Rex multa pollicetur: hortaturq; plurimum: ut cepta mercimonia deinceps prosequantur intrepide: nec prius eos missos facit: q̄ ædes illis perpetuo donauerit:super qua re confecta sunt diplomata hoc est regiæ litteræ: quæ uicem supplebant priuilegii. hæ.n.ex ære erant ad ipsos. ad regem uero Lusitanum ex auro purissimo. Is est suus mos

Gugeratus

Araſchorea ad regem proficiscitur

Commercia cum barbaris exercent

Diplomata conficiūtur

exarandi: erecta et sunt de iussu regis trophea regia supra domū: ut sic aedium indennitati consultū foret: contendit itaq ad classem arasc horea & litteras ꝑfert regias ac obsides reddidit q̄primū: altissimaq pace fruebamur: iam alter fidebat alteri: & de obsidibus nulla mentio fiebat: uidebamur enim domi agere: adeo amice oia inter nos agitabantur: interea dum mutua pace fruimur: ecce nauis maria aliena sulcans quosdam elephantos ferēs eximios: quoꝝ unus caeteris elegantior erat: ac bello assuetus magis: praeciiq nō mediocris: haec ubi regi comperta fuere mox & nobis sunt relata ex rege: qui nos apprime rogabat: ut in suam gratiam nauim huiusmodi corriperemus: quoniā praeciū immodicū pro eo elephanto spoponderat: nec tamē cōseq eū potuerat: idcirco plurimū praecabatur ut ab eis ptinaciae suae poenas exigerem⁹: quibus expositis praefectus illico respōdit se regi morē gesturum: uerum intellexisse ratē memoratā esse omni armorum genere cōmunitam: eamq uastissimā: ac centū uiroꝝ exornatā: capi ppea nō posse sine hominū strage: Ideo petebat ut sibi impune liceret: ubi op⁹ foret in eos iuribus belli uti: his itaq rex protinus ānuit: & mauros misit ad classem nostrā q rei nauandae nō praeessent: sed interessent: & nostraꝝ uiriū: ac dexteritatis locuples facerent testimonium: uel si forte fortuna deditionē facere uoluissent adducti ei⁹ ꝑsuasione. Igitur nostri celocem parant tormētaq fere oēgenus expediunt: nec supra. lxx. uiros rati imponunt: q noctibus duabus iugiter memoratā ratē consectabantur: nec tamē assequi poterāt: sequēti tamē die annixi plus solito: nauis compraehensa est: hos prius amice hortati sunt ut regi facerent deditionem: qui ubi haec audiuere nos ueluti fabellam quempiam aspernati sunt. ferebat. n. nauis homines supra trecentum: qui pro responso sagittis nos impetere ceperunt: & supra q̄ referre queā contemnere: tunc nostri arma expediunt tormentaq: & atrociter exoneratis tormentis in eos contendunt: qui reboatu tormentorum perterriti & iam rate dehiscente: mox sese dedidere. huius rei condicto rex certior factus est: qui ad littus magna concomitante caterua profectus est: ut egregiū facinus coram uideret: nam uix adduci poterat ut crederet celocem nostram perq̄ mediocrem tantam nauim profligare quiuisse: nam ut praefecimus nauis erat duplo celoce maior: & uirorum in ea bellantium numerus multo frequentior: Regi noster praefectus: & nauim: & elephantos dedit omniumq aplausu: & nostra nauis illico classi reddita est.

Rex misit quosdam q nostrarū uiriū locuples facerent testemonium

Nauem expugnant

Cap.LXXV.

De moribus rebusq; urbis calichut.

Vrbs itaq; calechut uasta est admodum absq; moenibus: intus pluribus in locis uacat: domus haud sunt cōtiguæ inuicem distantes plurimū. lapidibus: & calce extructæ sunt intus sculptæ: pro imbrice palmis utunt: illis tegunt suas ædes. fores pgrandes hñt: miroq; artificio fabrefactas: has muro īcingunt instar pomerii: ibi uisunt arbores innumeræ: stagna: & fontes complusculi: nā stagnis libēter imergunt lotionibus enixe gaudentes: fonte plurimū letant: i urbe uero lacus uisuntur cōplures: quibus īmersi gregarii ac proletarii omnisq; ignobilior uulgus ter uel quater iterdiu lauant: rex Idololatriæ est addictus: licet nōnulli crediderint eum christianum fuisse: qui min⁹ mores eius calluerunt: nam nos apud Regē diuturniores fuimus mercimoniis insistentes: quo facillime scire quiuimus qui ritus eius forent: Regem appellant Ganfer: cuius aulici & contubernales oēs sunt mauri: qui habilissima habent corpora: nudi incedunt puberenus: reliqua panno iuoluunt: nudis ambulant pedibus: & aperto capite prodeunt: nisi eminētiore præcellant gradu: tunc bireto utunt sericeo: hoc est uelutato eoq; longiore ut retulimus: terebrant aures: inq; eis margaritæ appendunt: i brachiis aureas armillas gestant: patricii denudatos enses: & clipeos ferunt: at enses in cuspide latiores sunt: q̄ alibi: clipei sunt teretes: ut apud nos pedites utuntur: peltas appellamus: eosq; coloribus nigro: & albo distinguūt: gladiatores sunt q̄ qui maxime: in nullo fere alio exerciti: hi sunt qui regis latera stipant numero frequentiore: numerosiore oblectātur coniugio: quinq; aut sex mulieres uni uiro nubunt: quos habēt cariores eos coniuges comprimere uolunt: & id est beniuolentiæ argumētū apud eos maximū: nullus est eis pudor: nulla uerecundia: continentia nulla: nate illorum ante puberes annos corpora prostituunt sua: cum annum octauum egerint nudæ ipsæ æque ac uiri incedunt: diuitias prope incomparabiles circumferunt: capillum comunt miruminmodum: pulchritudine fere omnes superant uiros prehensant ut stuprent eas: quoniam uirginitas est eis poena. nam nubere non possunt uirgines: bis in die comedunt: pane: & uino abstinent: carnibus: nec pisce uescuntur: in cibatu habent orizam: lac: butirum: sacharum: & arborum fructus: prius cibum non capiunt: q̄ loti fuerint: tacti a non lotis nō comedunt: nisi rursus lauentur: & is mos est eis pro cerimoniis: eumq; mire obser

Qualis sit urbs calichut

Palmis tegunt aedes

Rex idololatrie addictus

Ganfer rex

Nudi incedunt puberenus

Margaritas auribus pforatis apponunt

Vxores multas habent

Mulieres uirgines prehēsant uiros ut stuprentur

Quibus uescātur cibis

Quæ religio in comedendo

uant:uiri & feminæ per urbem incedunt esitantes foliũ quoddã:cui no
men est betelle:hoc igiť inficit ora:& dentes colore subruffo:hoc more
abstinent tantũ obscuro loco nati:ubi uero ob funera pullã induunt ue
stem.in specimen mœsticiæ:tẽperant ab folio huiusmodi . ut & dentes
præseferant mœrorem:& subruffo colori succedit nigricãs:rex duas ha

Decẽ sacerdotes cõmitantur & cõprimũt uxores regis

bet coniuges & quãlibet illarum sacerdotes.x.assiduo comitantur:easq;
comprimunt:& id in decus regis eximiũ fieri iactant:nullum aliũ hono
ratiorem titulum regi dantes:q̃ q; eius coniuges ab sacerdotibus cõpri
manť:propterea eorum filii nusq̃ regno succedunt: sed ex sorore nepo-

Nepotes ex sorore in regnum succedunt

tes regnum capessunt.in regia degunt innumeræ mulieres :utpote mil
le & quingente:aiuntq; id esse argumentum regis excellẽtiæ: nec aliud
hæ mulieres agunt:q̃ puluerulentam domum scopis uerrere: aquaue as
pergere:quocunq; rex eat sequunť:domus aspergiť aqua mixta bouum
excremẽtis:ædes regiæ tolluntur ĩ altum:inq; eis fontes quibus immer
guntur cum corpora abluunt:cum rex egreditur carpento uehitur :id

Carpentum

Ordo comitãtiũ regem

est currus :quem bini uiri ferunt omni lapidum genere condecoratum:
carpentum stipant choraulæ:præcones:bucinatores: & id genus com-
plusculi:patritii uero & eminentiores suæ ditionis omnes sequuntur en
ses denudatos ac clipeos teretes gerentes:sagittarii etiam :ac uelites eũ
præcedũt itinera explorãtes :habet suos edituos:& admissionales:cono
peo.i.tentorio tegitur:dum incedit : ut apud nos dum pompa ducitur
regum:& principum:& ut aliquando finiam:nullus ẽ in toto orbe apud

In quãta ueneratione sit rex

suos honoratior:quippe qui instar numinis alicuius reuerentissime coli
tur:nam ad eum propius quis non accedit:q̃ ad tres:uel quattuor pas-
sus:cum uero aliquid porrigunt:ac si stipem darent elephanto: ab ipsis

Regẽ tangere nephas ducitur

tremebundis id ramo porrigitur:quoniam regem tangere apud eos ne
phas ducitur:cum eum alloquuntur id agunt demissis capitibus:manu
ori apposita:& nemo e patriciis regem adiret inermis hoc est sine ense:
& clipeo:cum regem uenerantur capita manibus tangunt: sicuti q deũ
adorant:qui uero agunt magistratus:parui sunt census:hi regem:nec ui

Mortuũ regem comburunt

dent:nec alloquuntur : & ĩprimis piscatores:qui si forte fortuna ĩ uicis
urbis occurrerint patritiis:aut effuse fugiunt:aut si perrexerint ire obui
am nobilitati:mox uapulant scipione aliquo :patriciorum uero coniu-

In foliis palmæ scribũt stilo ferreo

ges cum rex uitam cum morte commutat:ipsum comburunt ligno san
dalio igni subiecto:uulgares uero & capite censi humantur:barbam co
munt:ratiocinatores sunt maximi:ac scribæ perceleres:scribunt in foliis

palmarum stilo ferreo absq; colore uel incaustro: est & aliud genus hominum: qui magna commercia agunt Gusurantes appellantur oriundi ex cambaia prouincia: hi suapte natura idola colunt: solem uidelicet: & lunam uaccasq; adorant: & si quis uel fortuito buculã occiderit: is protinus morte mulctatur: nihilq; huiusmodi uiri esitant: quod mori possit: nec pane nec uino utũtur: & si qui p imprudentiam carnes comederint: hi mox relegantur: ut ostiatim uictum queritent per orbem uniuersum errabundi: uel si claro loco nati forent: uacant plurimum incantationibus: diuinationibusq;: albedine incolas urbis calechut superant: capillum exornant plurimum comuntq;: panno bombicino induuntur: peplis utuntur ut foeminæ quibus inuoluũt capillos: nubent ut nostri: Zelotipia laborant eximie: mulieres habent pulcherrimas easdẽq; pudicas: illorum mercimonia sunt panni: & uniones.

Gusurantes

Hic q uaccas occidũt morte plectuntur

Prohibent ab esu carnium

Incantationibus uacãt

Capillos comunt

Cap. LXXVI.

De negotiatorib': & itiere aromatũ: & cayro portu Alexandriæ: qui dicitur Babiloniã.

Sunt inibi: & alii mercatores dicti Zetieties ex alia prouincia: idola colunt eorum mercimonia sunt lapides omnifariam preciosi: uniones: omnegenus aurum: & argentum: nigriores sunt cæteris: prætexta utuntur: aliquando nudi ferunt pro cauda equorum ac boum caudas: fascinatores sunt maximi adeo ut uisibiliter demones frequentius alloquantur: eorum cõiuges libidinosiores sunt cæteris mulieribus: summeq; ueneris appetentes. Ibi etiã sunt mauri ex regiõe mechæ: ubi maumethis ara: Ibi rursus turcæ: persæ: assirii ex babilone: & fere innumerabiles gentes aliæ: eximii sunt mercatores iidemq; locupletissimi: & omnium rerum: quæ importantur in urbem calechut emptores: earundẽq; uenditores: nã eius urbis hæ sunt potiores: uidelicet lapides pciosi: ut sũt berilli: smaragdi: chelidõii: topatii: saphiri: crisoliti: & id genus plures: castoreum. i. muscum: ambra: thus: aloe: ac reubarbaq;: porcellanæq;: necnon gariophilum: cinamomum: sandalium: lacha: miristica: nux muscata appellat': & mastix: hæc omnia aliunde importantur: piper uero: & Zinziber ibi nascuntur: mirobalanumq; & casiam hæc regio urbis calechut abunde mittit: hi igitur mauri sunt præpotentes: & regni illi' tenẽt habenas: nẽo ẽ q illis post regẽ nõ pareat: In mõtibus uero nõ longe ab urbe calechut rex dominat' lõge potẽs: multaq; rerum domin' naremegha dr: Idola colit: cõiuges hẽt supra trecẽtas: fato fun-

Zetieties

Quæ sint eorũ mercimonia

Pro cauda ferunt equorũ & bouũ caudas

Qui mercatores huc accedant

Quæ potiores merces

Naremegha rex supra trecentas habet uxores quæ mortuo rege cum eo comburunt

arasChoream conuenit iampridem:hæc retulit nr̃ nuncius: iis in hunc fere modum Rex respondit:se non difficulter passurum:ut lusitanæ naues expediant̃:nec sibi posse p̃suadere mauros furtim mercari:quando q̃dem exierat edictum ab eo:ut prius nemo naues oneraret:q̃ Lusitani expediti forent:si forte sibi imposuere mauri:se haud ægre laturũ:q̃ lusitani maurorũ onustas naues corripiãt:& sibi uendicent eodẽ præcio: quo emissent mauri cunctas merces quas nanciscent̃ in nauibus: Itaq̃ xvi.decembris dum arasChorea uacat cõmerciis essentq̃ ĩ portu duæ naues nostræ iã onustæ:ecce mauroꝝ nauis q̃dam soluit illinc onusta admodũ oĩ genere aromatũ ferens elephantos ternos:cuius rei certior factus præfectus nr̃:mox ratẽ corripuit:huius erat dominus mauroꝝ Illustrior:is egre ferens factum:it protinus ad regem questus grauiter de illatis ab lusitanis:fit p urbẽ clamor ingens:confluũt ad regem mauri: q̃ in nos conspirauerãt:rex igitur fatigatus is querimoniis ãnuit:ut uir seditiosus:& fidei nullius:nam ut citius regem flecterent:aiebant nos plura iã exportauisse: q̃ attulissemus in regnũ eius:nosq̃ ppea fures uocitabãt̃:& prædones:de consensu igitur regis sumũt mauri arma: telaq̃ expediunt:& efferari incipiunt:per mediam urbem bachantes ibant:cedibus:& internitioni christianoꝝ uacantes:Iam ruebant cateruatim in nos oĩ armoꝝ genere cõmuniti cum solis ensib⁹:& palio protecti: uim ingruentẽ propulsare cepimus:uerũ sufficere illis nr̃æ uires neq̃bant: maior erat numerus q̃ a nobis redigi in ordinem posset: retulimus igr̃ pedẽ & iam e nr̃is ceciderant tres uel quattuor:e suis uero septem uel octo:dum:igitur pedem retrahimus consauciantur e nostris complures:& uix portas occludere quiuimus:irruente barbaroꝝ incondita turba:tunc e muris propulsare cepimus hostem:at illi domũ expugnant: ea enim ambiebatur muro alto quidem haud supra equitis mensuram: nam nos septem uel octo arcus habebamus:q̃bus innumeros barbaros confecimus: tandẽ prouocati magis mauri in nos plus solito seuiunt:murũ quo cingebatur domus demoliuntur:nos uero consilii:& opis egentes euasimus ædes ut ad littus contendentes a nostris exciperemur: nam non longe a littore cimbæ nostræ exitum rei mœstissime præstolabantur:opem ferre non poterant:licet certiores facti essent a nobis uexilo leuato dum adhuc domi obsideremur: uerum tormenta ledere hostem nimis distantem nequibant.Itaq̃ inter uitam:& mortem ambigui ad littus contendimus sequentibus mauris:nec prius naues nostras

Respondet rex

Onustã aromatib⁹ nauẽ corripiunt

Arma sumũt mauri contra christianos

Inuicẽ præliantur

Domũ expugnant

Edes euadũt

Araſchorea occidit & alii qnquagi ta

igredi potuimus ꝗ ceciderit araſchorea nr̃:& e noſtris qnquaginta: qui uero euaſere ſe iactabundo mari nantes credidere fere.xx.non .n. naues ad littus accedere audebant: ne corriperent a mauris: inter eos qui ad claſſem puenere fere mortui: erat filius araſchoreæ natus annos undecim:præfectus uero cimbarum iam feſſus:regredi ad littus noluit

Vigiti euaſe re

cum præſertim dux claſſis egrotaret. Igitur hi ſolum uiginti mortē euaſere:reliquis ab mauris male acceptis : hæc igit ut ſunt relata præfecto claſſis ipſum peruaſere plurimū mouereq; ad excādeſcentiam:q, uidelicet ſui adeo male accepti fuiſſent: ut uix uiginti e tot uiris ſupereſſent:

Decē naues maurorum corripiūt & ſexcēti ex eis deſiderātur

Itaq; iuſſit naues maurorum decem quæ in portu morabantur corripi : & occidi omnes qui in eis reperirentur:captis igitur nauibus:deſiderati ſunt homines pluſq ſexcenti:delituerant nonnulli in ſentina: ubi etiam merces cōpertæ ſunt cōpluſculæ:uiros cōtrucidauimus: & oēs merces nobis adiudicauimus:& naues omnes combuſimus:erant etiam in naui-

Elephantos tres occidūt & comedunt

bus elephāti tres quos occidimus comedimuſq;. ſequenti uero die pro pius urbem appulimus:& exoneratis tormentis mœnia demoliti ſumus

Vrbis mœnia tormētis demoliunt

non ſine hominum ingentiſſima clade. Illatis damnis innumeris : & inuicem ipſi e continente & tormenta in nos exonerabant:uerum nihil profecere in uanum emittentes:dum ſic congredimur:ecce naues duæ quæ portum quærebant:q diſtat a calechut leucis quinq; : quæ ut nos conſpexere mox effuſe fugerunt ad portum contendentes :ubi ſeptem aliæ naues fere in ſico mercimonia opperiebantur. In eas igitur uela fecimus: uerum operam luſimus:quoniam propius accedere nequibam⁹: tum quia erant prope in arido:tum uel maxime ob numeroſiorem hominum cetum:qui inibi naues tutabantur:propterea decreuimus proficiſci ad urbem chuchinam:ubi cōmercia exercere tutius quiremus.

Cap.LXXV III.

Quomodo naues onerauimus.

Cuchinum urbs

SOluimus igit illinc cuchinum uerſus euntes quæ urbs abeſt a calechut leucis triginta:regnumq; eſt nulli parens : & inter nauigandum : a nobis conſpectæ ſunt naues duæ:quæ(cum uela feciſſemus in eas)mox:a ſuis deſertæ ſunt : nam qui eas ducebant uecti paruis cimbis profecti ſunt in terram : nos uero accendentes eo : nullis compertis mercimoniis:præter orizam eas comburi iuſſimus:ap plicuim⁹ ergo ad urbē cuchinā uigeſimo q̄rto decēberis:& i oſtio cuiuſdā fluminis āchoras iecim⁹:qb⁹ iactis præfectus nr̃ emiſit pauperculū

quendam conseruatum: qui sponte sua naues nostras fuerat ingressus: ul troq; in hispaniam proficiscebatur. Is igit̃ ad regem cõtendit & quæ no bis i urbe calechut euenerãt regi explicat: qui ubi hæc accepit: ut regẽ decuit: nobis compassus: uicem nostrã indoluit: exposuit etiam regi pfe ctum nostrum multa adduxisse: quæ libenter cum mercibus regiõis (si complacitum foret regi) cõmutatur⁹ erat: & ubi merces nõ placuissẽt pecuniã pollicebatur multiplicem: ad hæc respõdit rex ægre ferre illa tas nobis fuisse iniurias: quod uero ad se spectaret merces suas: aduentũ q; eorũ grata habere: quandoquidem iampridem de fama: & probitate portugallensium certior factus fuerat: bonam ppea de eis opinionem in duerat: accederemus itaq; intrepidi cõmutaturi nostra cum suis pro no stro arbitratu: Tunc nũtius nr̃ infit regi: nos nunq̃ ex uetere istituto cõ sueuisse prius terram appellere: q̃ obsides dati fuissent: mitteret propte rea e suis quempiam: ut mox accederent negociaturi. Tum rex his audi tis: actutum duos patritios obsides dedit: ut confidentius accederẽt no stri qui cõmercia exercebant: hi igitur obsides regio iussu adiuere præ fectum classis: sese illi committentes: præfectus uero ut uicissitudinem rependeret quattuor aut quinq; e suis in terram misit: negociatoremq;: & hos commonefecit: ut q̃ celerius possent expedirent merces suas. In uicem emerent eoꝝ mercimonia præcio aliquando: nõnunq̃ uero per mutatiõe: prout conducibilius fore rati fuissent. Interea quoniam apud eos is inualuit mos ꝑ lege: ut i mari si qs comederit is nũq̃ regẽ uideat: obsidũ nemo adhuc comederat pmutabant̃ i diẽ ppea aliis succedẽtib⁹ tãtisp: donec alii comedissẽt. Igit̃ illic cõmorati sumus dies circiter .xv. naues exonerãtes nõ lõge ab urbe cuchina: ubi portus ẽ q dicit̃ Carna gallo: & ibi cõperim⁹ christiãos: iudeos: mauros: & Zapharas. Inuẽim⁹ ẽt ibi Iudeã quãdã de seuilia: q̃ ex cayro uenerat uisũ mechã: & īde cu chinũ: & cũ ea erãt duo christiãi: q asseuerabãt se ꝓfecturos hierosoli mas: & īde romã: qđ ꝓfecto pq̃ gratũ præfecto nr̃o fuit: dũ itaq; naues nr̃æ exonerantur: ecce ingens classis regis calechut in mari apparuit naues supra .xxv. trahens: huius certior factus rex illico ad præfectum mittit quendam: qui ei nomine suo uim hominum maximam ad clas sem profligandam offerat: huic præfectus respondit se regi agere gra tias: nec per id tempus opis suæ egere: se satisfacturum aduentan ti classi ostẽsurumq; illis eorum futiles conatus: & re uera credidit haud quaq̃ sibi opus fore alieno auxilio: quoniam iampridem expertus fuerat

Per interrũtium regem cuchini allo quuntur

Obsides a rege dantur

Prefect⁹ nõ nullos e suis in terrã mit tit

Mos illorũ alias inaudi tus

Portus carnagallus

Classis regis calichut

eorũ uires:& ipsi non accedebant:sed altum tenentes ab classe nr̃a una leucha aberant:nihilminus præfectus uela explicare iussit ab portu soluens:& obsides secum ferens:dimissis in terra:e nostris septem:& pleno gradu contendit in classem barbarorum:ratus nõ difficulter se subacturum barbaros:uerum sequenti nocte classis nostra uentos haud habuit fœlices ut in hostes contenderet:postera uero die quæ fuit decima Ianuarii.M.D.I.propius alter alteri accessit adeo:ut congredi commode potuissemus:dum igitur utrinq; naues se bello expediunt:præfectus recensens suos uidit nauim sancini Tonari abesse propterea satius censuit si per id tempus temperauisset a pugna:decreuit igitur in patriam redire suam fauentibus uentis:nos tamen usquequaq; per diem totam classis calechut consectata est:cum uero aduesperauisset mox euanuit: nos uero citato gradu patriam petebamus:dimissis septem e nostris: & duos nobiscum ferentes obsides:quos cepit præfectus enixe rogare ut se tempori accomodarent: nec desperarent: uerum cibum quempiam caperent:ut suæ uitæ consultum iret:nam triduo iam famem sustinuerant: tandem adducti ducis hortamentis comederunt non sine mœsticia:nos uero uersus Lusitaniam uela fecimus.

Præfectus classis i classem barbarorũ cõtẽdit

Vtrinq; naues se bello expediunt

Cap.LXXIX.

De rege chanone amico nostro.

Itaq; dia.xv.Ianuarii ad quoddam appulimus regnũ qđ chanonã appellant de Gafferes:quodq; ab calechut parum abest: & eiusdem sunt linguæ:dũ igit̃ e regione regni hmõi nauigamus rex ad nos amice nunciũ mittit qui referat se ægre tulisse:q, eo prius non concesserint q̃ alio iuissent:uerum eos hortari plurimum ut si merces non habent:quæ uoto suo faciant satis:se ubertime daturum procinus:ad hæc præfectus respondit oneratas iã esse naues:nec alterius egere nisi cinamomi bacharis centum:quæ sunt.cccc.cantara: id est uasis genus:hoc accepto rex illico ad ducem cinamomum mittit diligentissime fidenterq;:pro eo dedit præfectus pecuniam signatam cruce: cruciferos appellant:posthæc eo conuehebatur cinamomi plurimum certatim cimbis frequentantibus:uerum nullus supererat ulteriori merci locus: onustæ erãt admodum naues:rex uero ratus nos non habere pecunias, rursus ad nos mittit:qui renuncient regem sponte daturum mercimõia absq; pecuniis:soluerẽt modo cum rediissent:nec ob id desineremus cõmercia nostra absoluere: quoniam audiuerat regem calechut bona nr̃a

Regnum Chanonæ

Rex ad præfectũ classis mittit

depraedatum fuisse publicatis nostris mercimoniis: ac illata hominum christiani nominis strage non mediocri: addebat et cōpertū habuisse iā pridē inconcussam fore portugallensium fidem: se ppea esse prope addi ctum nobis: huic itaq; regiae uoluntati: & opinioni de nobis tā benigne correspōdens noster praefect⁹ (ut erat uir acerrimi ingenii) nō uulga res retulit gratias: & eas se relaturū quādoq; ingenue professus est & in troducto nuncio uim pecuniarū maximam: quae supfuerat: ostendit: & rursus querenti regi an alicuius egeret: respondit nullius: nisi uiri cuius piam: quē secum in patriā ducat: qui rerū portugallensium testimoniū locuplex aliquando regi faciat: rex igitur protinus patricium quendam misit: qui nobiscum iret in patriā: non prius tamen illinc soluimus q̄ de obsidibus regi chuchini scriberemus: certiorem facientes regem: nos ire in Lusitaniam: & obsides fore apud nos sua causa in praecio: & fauentibus superis redituros q̄primum: & nostros insuper suae altitudini cō mendabamus: dedit etiam praefectus noster negociatori lrās: quibus hor tabatur uirum: & socios ut bono essent animo: & negotiarentur tāti sp: donec redirent: futurum sibi decus ingens quod inibi christianū nomē exornent: cum apud immortalem deū: cum ēt apud principem nostrū: & reliquos conterraneos omnis. Itaq; apud hunc regē diem unam dun taxat consumpsimus. Illinc soluentes: uela uentis dedimus: iter facientes uersus melindae regnū ultima Ianuarii luce sinum traiecim⁹ melindae: & ibi nauim comperimus combaie ex melinde regno: ueniebat onusta mercibus cōplusculis: hanc cepimus: arbitrati fore mechae regni: aut maurorum: ferebat enim supra trecentum uiros sexus utriusq;: ubi uero apparuit eam esse regni Gābiae: mox dimissa est: passa iacturam nullā: pilotū solū accepimus ab eis: & demum iter nostrum persequuti sumus. Nauē cābaiae capiunt

Cap. LXXX.

De naufragio sinus melindae.

Ie .xii. Februarii sub noctē piloti omnes .i. itineris duces & reliqui: qui cartam nauigationis optime callent: terram applicuere: tum Sanctus Tanarus: qui praefectus erat īgētis nauis ultro se obtulit itineris praeuium: & explicatis uelis: ipse rates omnis praeibat: & ecce nocte intempesta: mare seuit undabundum admodum: classem actutum conturbat: modo huc modo illuc impellens: & tandem sancti nauim impulit in sicum: cepit protinus conflagrare: ubi ignis emicuit mox certiores huius inauspicati euentus reliquas naues Sanctus tanarus Nauis incēditur

Mauri:qui mechā adorant:dum ad urbem calechut contendunt:cogū turq; ea transire ob aquarū ac lignorum penuriam:quæ alibi gentiū est maxima:itaq; eo tandē deuenimus:& iactis anchoris in terrā descendimus:ut & aqua:& lignis rursus classis cōmuniretur:fuimusq; ibi p dies fere.xv.interea obseruabamus an almadiæ meche aduētarent:quoniam decreueramus eas(si potestas fuisset i nostris manibus)capere:dum igi tur sic imoramur cōducebāt ad nos multa undeq; populi q libēter no biscum loquebant̃.pluraq; referebāt:eos ppea honorifice excipi a nobis classis præfectus iussit:& in ea insula uisebatur parua admodum classis ubi compluscul is diebus imorati diuinis isistebam⁹:idest solemniis missarū:& unusquisq; nr̄um sacrā Eucharistiā sumpsit(nā ibant nobiscū complures sacerdotes:ut cū negociatore nr̄æ patriæ uitam ducerent in urbe calechut)pactis igit̃ diuinis:lignisq;:& aqua rursus cōmuniti frustra expectantes naues mechæ.Illinc soluimus ad urbē calechut contē dentes:quæ abest ab hac insula leuchis.lxx.

Diuinis insistunt

Cap.LXXII.

Quomodo dux classis profectus est ad regem calechut.

Itaq; die.xiii. septembris eiusdem anni puenimus ad urbē calechut:cuius icolæ :ubi nr̄i aduent⁹ certiores facti sunt:effuse nobis occurrerunt uecti cimbis extra urbem ad primam leucā.Inter eos:q nobis occurrerūt:erat qdā mercator de gusurate locu pletissimus:ac nōnulli urbis primores:qui nr̄am adeuntes classem pro. riā nauim ingressi sunt:his uerbis ducē consalutantes:regi placere plu rimum q; incolumes aduentauerint: quodq; nihil illi gratius obuenire posset:q̄ q; utant̃ regis opib⁹ & auxilio:posthæc:uisa regis erga nos beniuolētia anchoras iecimus ante urbis mœnia:tormētaq; exonerari iussimus:quæ res adeo pterruit urbis incolas:ut dicerēt contra nostros nullas esse uires : præter deorū:cū itaq; aduesperauisset dedimus membra quieti:cum uero illuxisset:præfectus statuit mittere ad regē iterpretes:. quos secū adduxerat ex ulis bona:ex his unus erat Maurus christian⁹:reliq indi:q oēs pbe nouerant idioma Lusitanorū:uer; erāt adhuc gētiles hoc est idolatræ piscatoresq;:hos itaq; eleganter idutos ad regē mittit: qui ubi consalutauerint eum:securitatē adeundi regis impetrent: saluū. conductū appellant:adiuit itaq; regem maurus:composq; uoti fact⁹ mittit saluumconductum ad præfectum:cæteri autem indi regem non uidere ob id quod essent uiri nati obscuro loco : nam Rex huiusmodi

Fere omnis populus effusus est ut nostros exciperet

Habito cōmeatu contēdunt ad regē

id pro fastu obseruat:ne adeant ipsum ignobiles:prout latius referem⁹ in sequentibus:salui conductus tenor is erat:ut liceret impune cuiq̃ in terram descendere:hoc accepto præfectus classis Alphonsum Furtadũ mittit ad regem interprete comite:qui Arabicam linguã optime callebat:quibus dat in mandatis:ut ad regem hæc proferant: classem esse regis Portugalliæ:& eo solum aduenisse:ut cum eo commercia exerceant ineantq; foedus & amiciciam non uulgarem : regem propterea alloqui coram:id fieri non posse ex sui principis præscripto:nisi prius datis eis obsidibus quos ipse nominauisset:& hi erant urbis primores: his expositis:Rex conditionem renuebat:excusans ualitudinẽ aduersam:& dessessam ætatem obsidum quos uocauerat:adiiciens ad hæc se alios daturũ qui maris sæuiciam tollerantius perpeti possent:admirabaturq; plurimũ de proposita conditione:& in his disceptationibus biduo uel triduo hæsitauit:tandem decreuit conditionem haud aspernari : cuius rei certior factus dux classis se præparabat expeditioni . Instituebatq; commorari cum rege:& ternos:aut quaternos dies inibi consumere:secumq; adducebat uiginti aut triginta uiros honoratiores classis eosdem eximie cultos:& adornatos:habebat etiam secum aulicos:& alios complures : qui illi more Regio inseruirent:uasaq; celata compluscula tulit : ut honoratior fieret:his rebus quæ suapte natura magnificentiam præse ferunt : prouiso prius de præfecto classis:cui iussit ut obsides p̃q̃ honorificẽtissime exciperet:haberetq; ĩ deliciis:donec ipse rediret:postero die rex uenit ad littus:ubi erat quædã domus mari fere adiacens ut cõmodius præfectum classis exciperet. Itaq; misit quinq; uiros ex primoribus urbis q̃ tantisper illic commoraretur donec præfectus classis rediret iuere. Igitur ad classem seniores urbis longum seruorum ordinem secum trahentes necnon tibicines & choraules : satellitesq; compluscul os : enses & clipeos ferentes : his uisis Dux classis uectus cimba naui egreditur sua & ad littus contendit:ubi uero optimates obsides appropinquauere classi : prius naues ingredi nolebant : q̃ in terram descendisset præfectus:qui licet nondum appulisset portum:eo tamen contendebat pleno gradu suamq; suppellectilem præmiserat:ut mos est principibus : diu igiť disceptatum est de hac re:obsidibus renuentibus naue ingredi : nisi terrã dux primo teneret:dũ sic cõtẽdiť ara schorea it ad eos: hortaturq; ut pfidie suspicionẽ oẽm exuãt:eo uenisse nõ ut imponãt eis:sed ut eorũ amiciciam promereantur:tandẽ his adducti uerbis:nauim ingressi sunt

Rursum regem adeunt

Rex annuit tandem

Lõgũ seruorum ordinẽ post se trahunt

Futuri obsides

intrepide:at præfecto iam terræ appulso it obuiam nobiliũ decentissima cohors:ipsumq; honorificentissime excipiunt:& humeris imponũt suis.nec terram contingere patiuntur:donec ad principis regiam peruentum est. Cap.LXXIII.

Torus regis calechut

Egit rex calechut edes eminentissimas habitat:habens p thoro regio locum concameratũ instar sacelli cuiusdam. peluis figurã referebat ut nos quandoq; imagines sanctorũ collocam⁹. suppositis.xx.puluilis sericeis:necnon instratis auleis. thronũ panno sericeo inumbrauerat:qui purpurã presentabat:ipse uero nud⁹ conspicie

Habitus regis

batur totus:circumduxerat bombicinum panum candidissimũ:eũdeq; subtilissimũ:quẽ auro exornauerãt:in capite gerebat birretũ aurei panni:qui cassidem ferreum referebat:perforatas hẽbat aures: inq; eis ada

Adamantes duo

mantes:& saffiri unionesue duo:quoq; alter obrotũdæ figuræ erat:alter uero instar piramidis:nucis auelanæ magnitudinẽ excedebat:i brachiis uero.armillas aureas:a cubito usq; ad manũ:distinctas lapidib⁹ præciosis innumeris:eisdemq; incredibilis ualoris:crura uero pariter exornabãtur:& in digito pedis nemabat lapis præciosus splendore incomparabili.condalia ẽt in digitis manuũ:hoc ẽ annulos omnifariam hẽbat sma

Sedes regia

raldos:adamantes: & id gen⁹ alios complures.Inter hos lapides:quidã fabã magnitudine superabat:balteumq; hẽbat aureũ gẽmis innumetis distinctũ:adeo ut estimationẽ omnẽ excederet:a latere uero regiã sedẽ

Currus

argenteã:quæ bases:& bracteas aureas habebat:easdem gemmis multiiugis uariatas.In sua regia conspeximus currum quendam:id est genus uehiculi nos carpentum dicimus,miro lapidum & gemmarum apparatu cõdecoratum:eo uectus fuerat ex solita regia i has maritimas ædes id genus uehiculi trahunt uiri duo.hunc exornabant.xv.uel.xx.buccinæ argenteæ:quaq; tres erãt ex puro auro ac ponderis non mediocris

Buccinæ aureæ & argenteæ

adeo ut eaq; quãlibet uir un⁹ ferre neqret:oras uero earum ditabant lapides præciosi:easq; mira uarietate distinguentes: his adiungebãtur uasa quattuor argentea:trulaq; aurea:& ex auricalco magna candelabra: in quibus tortus filus oleo immersus conflagrabat:quæ res erat superuacanea:uerum arrogantiam præseferebat:& celsitudinem principatus:huic genitor eius astabat necnon germani duo:longe ab Throno passibus quinq; uel sex stantes:omni splendoris apparatu condecorati: post eos paulo longius stabaut innumeri optimates:ac prĩcipes reguliq; diuitiis & ipsi q̃ maxĩe onusti.Itaq; prefectus classis hæc uidẽs ad Regem ibat

manum eius exosculaturus: uerum annuere astantes ut a congressu tem perans propius non accederet regi: quandoquidem is est mos illorum ut regē contingat nemo. continuit se igit̄ praefectus noster: cui mox sedes allata est: ut sedendo regem alloqueretur: quod non medioeris honoris est specimen: cepit igitur alloqui regem praefectus: promens quae iusse rat portugalliae rex: & illico litteras protulit: quae lecte fuere regi: nam charactere arabico exaratae erant: his peractis praefectus ad classē nū cios misit: qui munera regi ferrent: quae in sequentibus explicabuntur. Praefectus classis regē calichut allo quitur

Cap. LXXIIII.

De muneribus missis ad regem calechut.

PRimo uas aureū celatū in quo Principes de more manus ab luūt: maluuium appellamus: deinde uas aliud argenteū idemq̧ inaureatū coopertumq̧ cooperculo argēteo miro modo fabre facto. Item clauas duas argenteas cum catenis argenteis. Item puluinos quattuor per grandes uidelicet duos coopertos aureo pāno: duos uero alios ex serico purpurei coloris. Item conopeū unū ex pāno aureo cū laciniis distinctis auro ac serico coccineo: cumq̧ eo tapetem magnū: & stragula duo ditissima: alterū figuris insignitū: alterū uero arbusculis ac foliis uirentibus distinctū: deinde guturniū argenteū quo guttatim per colli angustias aqua infundit̄ manib⁹ pari opera: & ornatu elabora tū: uti uasa supius descripta. his susceptis muneribus: necnō uisis lrīs: & legatione audita uisus est letari plurimū: ppea hortatus est praefectum classis ut diuerteret in eas aedes: quas sibi parari iusserat: interea dixit se missuꝝ captum eos obsides quos pignori dederat praefecto: quoniam uiri erant patricii clariq̧ admodum: nec usq̧ in illam horā cibi aliquid sumpserāt: aut potus quādoquidē ipsi pro lege hēbant: ut in mari cibū non capiant: nec bibant: essentq̧ usquequaq̧ insomnes: addiditq̧ si prae fecto complacitū erat naues repetere suas: id pro arbitratu faceret. quo niā eosdē obsides in crastinū se daturū pollicebat̄: ut rursus ipse redire ad regem posset expediturus commercia. Igitur Dux nr̄ classem reui sit: relicto interea alphonso fartado cū sociis septem: uel octo: qui illi do mi īseruirēt: dū itaq̧ littus deserit praefect⁹ nr̄: uerna qdā illoꝝ nobiliū praeuēit prefectū: & citatissimo gradu cōtēdit ad obsides nūciās praefe ctū recessisse: q ubi haec accepere sese praecipites e nauibus in mare de derūt: qd uidens araschorea negociator praecipu⁹ illico cōscēdit cimbā & mox duos obsides cepit: cumq̧ eis tres uel quattuor uernas; reliqui

Maluuium

Conopeum

Guturnium

In mari non comedunt

Obsides in mare se pre cipitant

uero natando enasere. Interea præfectus classis superuenit: & eos obsides quos nactus est in inferiore parte nauis poni iussit: ne & ipsi in mare desilirent: deinde monuit regem de compertis: questus de gestis per obsides: reiiciens causam huius rei in quendam regium amanuensem: addebatq; i carcerē trudisse obsides ob id qđ timeret suis: q adhuc in terra apud Regem agebant: & insuper suam suppellectilem repetebat: spondens se q̄primum dimissurū obsides: ubi sui dimitterentur. Iuere igit̃ ad regem nostri legati cumq; eis duo ex illis quos ceperamus in almadiis: & tota nocte præfectus classis præstolatus est responsum. Postero autem die rex ad littus accessit stipatus cohorte decem: aut duodecim mille hominum: & cum eis nostri quos cum suis permutaturi erant. Interea expediunt̃ uiginti aut triginta almadiæ quæ cum nostris qui permutandi erant contendunt ad classem: ubi igitur in conspectu fuere ꝓpius accedere non audebant: hæsitabundi omnes an prius darent captiuos: q̄ suos redimissent: & inter spem & metum positi: totam diem frustra cōsumpsere: rursus ad littus redeuntes: & cum terram appulissent nobis conspectis probris: & maledictis nostros incessebāt: idētidē mortem ac supplicia minitātes: quare nostri noctē illam ꝑ uarias animi inter turbationes: & corporis molestias transegere: sequēti tamē luce iterum rex mittit ad præfectum internuncios: nuncians se ultro suos ad eū mittere inermes cum captiuis christianis exhortans plurimū ut ipse remitteret obsides: quos penes se habebat: mittit itaq; dux noster cimbas suas ad almadias: ut tandem aliquando permutatio fieret captiuorū cōuenere cimbæ utrinq;: & suppellex reddebat̃ nostris: cum senex impatiēs moræ sese in mare iecit: tunc nostri indignati plurimum & senem capiunt: & alios in mare trudunt: postridie Dux compassus seni qui famem triduo sustinuerat: eum ad regem misit rogans: ut & ipse remitteret adolescentes duos qui inibi adhuc retinebantur: remisitq; omnia eorū arma: quæ capta fuerant in almadiis. his uisis rex pudore uictus adolescētes ad præfectum mittit. Posthæc triduo continuo nemine ultro citroq; cōmeante: sed omnibus sese domi continentibus: præfectus tandem decreuit regem rursus his agredi uerbis: q; uidelicet commercia inter eos futura essent: si iterum obsides darentur: cum uero hærerent omnes: nec inuenirentur qui barbaris ultra fiderent ob præteritam perfidiam: Franciscus Chorea eques se ipsum obtulit id munus obiturum: seq; Regem aditurum intrepide clara uoce professus est: ita actum est: Regem

Rex calichut cū exercitu ad litt' accedit

De ꝑmutandis captiuis contentio

Fracisc' chorea adit regē calechut

adiuit:ipsumq́ certiorē fecit uenturū araſchoreā ad regem de mutuis
mercimoniis tractaturū:uerū id haud quaq̄ fieri poſſe: niſi rurſus obſi
des dent:nā petebat pro pignore mercatorē quendam locupletiſſimū
Gugeratum noīe:tum is mercator reſpondit ſe mox miſſurum nepo-
tes quos hēbat duos: quod regi admodum cōplacitum fuit. Itaq; ſe
quēti die de his omnibus præfectus ab franciſco certior ē factus:qbus
pceptis araſchorea itineri ſe accinxit:prius obſidibus in poteſtate habi
tis:cū ergo terrā araſchorea appuliſſet:& dies iam inclinaret uiſum eſt
ad claſſem redire ut ibi noctem tutius agerēt:poſtridie uero ad regem
contendit araſchorea nauaturus de cōmerciis opam:quā franciſcus regi
pollicitus fuerat:huic igit Rex perq̄ cōmodas ædes dari iuſſit:q̄ erant
illius uiri locupletiſſimi:cuius ſuperius meminimus: cui ēt ab rege de
mandata erat prouincia ut araſchoreā mores regionis ſedulo doceret.
cepit itaq; araſchorea negotiari:nec mercari poterat niſi per interpre-
tes arabas:neq; regē adire quibamus niſi mauris mediis:qui ſuapte natu
ra inuidi nobis aduerſabant & iugiter imponebant:nō tamē eo⁊ impo
ſtura nos diutius latuit:nam id curauerant:ut dum negociabamur apud
eos:nemo noſtrū ad claſſem contenderet:ſi tamen in terrā e nr̄is ibant
aliqui excipiebantur ab eis:ſed redeundi nulla copia dabatur:qđ uidens
dux claſſis credidit fraudem ſubeſſe:& uentis uela facere iuſſit: & cum
rates iam altum tenerent conſpectæ a noſtris per internūtium pceleri
cimba uectū:reuocatæ ſunt ad portū:rebus igit pacatis araſchorea cō
mercia exercebat cū barbaris:& adeo res conquieuere ut iam intrepide
noſtri negociari quirent. Is tamen mercator mauros qui nepotes pigno
ri oppoſuerat ſuos:eos repetebat nos fere infenſus obſeruans: tum rex
alio accerſito uiro turca protinus iubet: ut noſtra non incurioſe curēt:
alias ue paret ædes: ut mitius pacatiuſue noſtras diuenderemus mer-
ces:hoc facto indies melius noſtra ſuum effectum ſortiebantur: nam
uendidim⁹ multa:compluraq; emimus:& inter nos uiguere ſpacio duo
rum menſium mirabilem in modum commercia: rebus itaq; noſtris
nundinatis. It ad regem araſchorea & gratias agit quas poteſt maximas:
inuicem Rex multa pollicetur: hortaturq; plurimum: ut cepta merci-
monia deinceps proſequantur intrepide: nec prius eos miſſos facit: q̄
edes illis perpetuo donauerit:ſuper qua re confecta ſunt diplomata hoc
eſt regiæ litteræ: quæ uicem ſupplebant priuilegii. hæ.n.ex ære erant
ad ipſos. ad regem uero Luſitanum ex auro puriſſimo. Is eſt ſuis mos

Gugeratus

Araſchorea ad regem pficiſcitur

Commercia cum barbaris exercent

Diplomata conficiūtur

exarandi: erecta et sunt de iussu regis trophea regia supra domū: ut sic aedium indennitati consultū foret: contendit itaq; ad classem araschorea & litteras ꝓfert regias ac obsides reddidit q̄primū: altissimaq; pace frue bamur: iam alter fidebat alteri: & de obsidibus nulla mentio fiebat: uide bamur enim domi agere: adeo amice oia inter nos agitabantur: interea dum mutua pace fruimur: ecce nauis maria aliena sulcans quosdam ele phantos ferēs eximios: quoꝝ unus caeteris elegantior erat: ac bello assue tus magis: praeciiq; nō mediocris: haec ubi regi comperta fuere mox & nobis sunt relata ex rege: qui nos apprime rogabat: ut in suam gratiam nauim huiusmodi corriperemus: quoniā praeciū immodicū pro eo ele phanto spoponderat: nec tamē cōseq eū potuerat: idcirco plurimū prae cabatur ut ab eis ptinaciae suae poenas exigerem': quibus expositis prae fectus illico respōdit se regi morē gesturum: uerum intellexisse ratē me moratā esse omni armorum genere cōmunitam: eamq; uastissimā: ac ce tū uiroꝝ exornatā: capi ppea nō posse sine hominū strage: Ideo petebat ut sibi impune liceret: ubi op' foret in eos iuribus belli uti: his itaq; rex protinus ānuit: & mauros misit ad classem nostrā q rei nauandae nō prae essent: sed interessent: & nostraꝝ uiriū: ac dexteritatis locuples facerent testimonium: uel si forte fortuna deditionē facere uoluissent adducti ei' psuasione. Igitur nostri celocem parant tormētaq; fere oēgenus expedi unt: nec supra. lxx. uiros rati imponunt: q noctibus duabus iugiter me moratā ratē consectabantur: nec tamē assequi poterāt: sequēti tamē die annixi plus solito: nauis comprachensa est: hos prius amice hortati sunt ut regi facerent deditionem: qui ubi haec audiuere nos ueluti fabellam quempiam aspernati sunt. ferebat. n. nauis homines supra trecentum: qui pro responso sagittis nos impetere ceperunt: & supra q̄ referre queā contemnere: tunc nostri arma expediunt tormentaq;: & atrociter exone ratis tormentis in eos contendunt: qui reboatu tormentorum perterriti & iam rate dehiscente: mox sese dedidere. huius rei condicto rex cer tior factus est: qui ad littus magna concomitante caterua profectus est: ut egregiū facinus coram uideret: nam uix adduci poterat ut crederet celocem nostram perq̄ mediocrem tantam nauim profligare quiuisse: nam ut praefecimus nauis erat duplo celoce maior: & uirorum in ea bel lantium numerus multo frequentior: Regi noster praefectus: & na uim: & elephantos dedit omniuᵢ aplausu: & nostra nauis illico classi reddita est.

Rex misit quosdam q nostrarū uiriū locuples facerent testemonium

Nauem expugnant

Cap.LXXV.

De moribus rebusq; urbis calichut.

Urbs itaq; calechut uasta est admodum absq; moenibus: intus pluribus in locis uacat: domus haud sunt cōtiguae inuicem di stantes plurimū. lapidibus: & calce extructae: sunt intus scul ptae: pro imbrice palmis utunt: illis tegunt suas aedes. fores pgrandes hēnt: miroq; artificio fabrefactas: has muro īcingunt instar pomerii: ibi uisunt arbores innumerae: stagna: & fontes compluscouli: nā stagnis libē ter immergunt lotionibus enixe gaudentes: fonte plurimū letant: ī urbe uero lacus uisuntur cōplures: quibus imersi gregarii ac proletarii om nisq; ignobilior uulgus ter uel quater iterdiu lauant: rex Idolo latriae est addictus: licet nōnulli crediderint eum christianum fuisse: qui min mores eius calluerunt: nam nos apud Regē diuturniores fuimus merci moniis insistentes: quo facillime scire quiuimus qui ritus eius forent: Re gem appellant Ganfer: cuius aulici & contubernales oēs sunt mauri: q habilissima habent corpora: nudi incedunt pubetenus: reliqua panno i uoluunt: nudis ambulant pedibus: & aperto capite prodeunt: nisi eminē tiore praecellant gradu: tunc bireto utunt sericeo: hoc est uelutato eoq; longiore ut retulimus: terebrant aures: inq; eis margaritae appendunt: ī brachiis aureas armillas gestant: patricii denudatos enses: & clipeos fe runt: at enses in cuspide latiores sunt: q̄ alibi: clipei sunt teretes: ut apud nos pedites utuntur: peltas appellamus: eosq; coloribus nigro: & albo distinguūt: gladiatores sunt q̄ qui maxime: in nullo fere alio exerciti: hi sunt qui regis latera stipant numero frequentiore: numerosiore oblectā tur coniugio: quinq;: aut sex mulieres uni uiro nubunt: quos habēt ca riores eos coniuges comprimere uolunt: & id est beniuolentiae argumē tū apud eos maximū: nullus est eis pudor: nulla uerecundia: continen tia nulla: natae illorum ante puberes annos corpora prostituunt sua: cum annum octauum egerint nudae ipsae aeque ac uiri incedunt: diuitias pro pe incomparabiles circumferunt: capillum comunt miruminmodum: pulchritudine fere omnes superant uiros prehensant ut stuprent eas: quoniam uirginitas est eis poena. nam nubere non possunt uirgines: bis in die comedunt: pane: & uino abstinent: carnibus: nec pisce uescuntur: in cibatu habent orizam: lac: butirum: sachrum: & arborum fructus: prius cibum non capiunt: q̄ loti fuerint: tacti a non lotis nō comedunt: nisi rursus lauentur: & is mos est eis pro cerimoniis: eumq; mire obser

Qualis sit urbs calichut

Palmis tegunt aedes

Rex idololatriae addictus

Ganfer rex

Nudi incedunt pubetenus

Margaritas auribus pforatis apponunt

Vxores multas habent

Mulieres uirgines prehēsant uiros ut stuprentur

Quibus uescātur cibis

Quae religio in comedendo

uant:uiri & feminæ per urbem incedunt esitantes foliũ quoddã:cui nomen est betelle:hoc igit̃ inficit ora:& dentes colore subruffo:hoc more abstinent tantũ obscuro loco nati:ubi uero ob funera pullã induunt uestem.in specimen mœsticiæ:tẽperant ab folio huiusmodi. ut & dentes præseferant mœrorem:& subruffo colori succedit nigricãs:rex duas habet coniuges & quãlibet illarum sacerdotes.x.assiduo comitantur:easq; comprimunt:& id in decus regis eximiũ fieri iactant:nullum aliũ honoratiorem titulum regi dantes:q̃ q̃ eius coniuges ab sacerdotibus cõprimant̃:propterea eorum filii nusq̃ regno succedunt:sed ex sorore nepotes regnum capessunt.in regia degunt innumeræ mulieres :utpote mille & quingentæ:aiuntq; id esse argumentum regis excellẽtiæ: nec aliud hæ mulieres agunt:q̃ puluerulentam domum scopis uerrere:aquaue aspergere:quocunq; rex eat sequunt̃:domus aspergit̃ aqua mixta bouum excremẽtis:ædes regiæ tolluntur ĩ altum:inq; eis fontes quibus immerguntur cum corpora abluunt:cum rex egreditur carpento uehitur :id est currus :quem bini uiri ferunt omni lapidum genere condecoratum: carpentum stipant choraulæ:præcones:bucinatores: & id genus compluscuIi:patritii uero & eminentiores suæ ditionis omnes sequuntur enses denudatos ac clipeos teretes gerentes:sagittarii etiam :ac uelites eũ præcedũt itinera explorãtes :habet suos edituos:& admissionales:conopeo.i.tentorio tegitur:dum incedit : ut apud nos dum pompa ducitur regum:& principum:& ut aliquando finiam:nullus ẽ in toto orbe apud suos honoratior:quippe qui instar numinis alicuius reuerentissime colitur:nam ad eum propius quis non accedit:q̃ ad tres:uel quattuor passus:cum uero aliquid porrigunt:ac si stipem darent elephanto: ab ipsis tremebundis id ramo porrigitur:quoniam regem tangere apud eos nephas ducitur:cum eum alloquuntur id agunt demissis capitibus:manu ori apposita:& nemo e patriciis regem adiret inermis hoc est sine ense: & clipeo:cum regem uenerantur capita manibus tangunt: sicuti q deũ adorant:qui uero agunt magistratus:parui sunt census:hi regem:nec uident:nec alloquuntur : & ĩprimis piscatores:qui si forte fortuna ĩ uicis urbis occurrerint patritiis:aut effuse fugiunt:aut si perrexerint ire obuiam nobilitati:mox uapulant scipione aliquo :patriciorum uero coniuges cum rex uitam cum morte commutat:ipsum comburunt ligno sandalio igni subiecto:uulgares uero & capite censi humantur:barbam comunt:ratiocinatores sunt maximi:ac scribæ perceleres:scribunt in foliis

Decẽ sacerdotes cõmitantur & cõprimũt uxores regis

Nepotes ex sorore in regnum succedunt

Carpentum

Ordo comitãtiũ regem

In quãta ueneratione sit rex

Regẽ tangere nephas ducitur

Mortuũ regem comburunt

In foliis palmaꝝ scribũt stilo ferreo

palmarum stilo ferreo absq; colore uel incaustro :est & aliud genus hominum:qui magna commercia agunt Gusurantes appellantur oriundi ex cambaia prouincia:hi suapte natura idola colunt:solem uidelicet :& lunam uaccasq; adorant: & si quis uel fortuito buculã occiderit : is protinus morte mulctatur:nihilq; huiusmodi uiri esitant : quod mori possit:nec pane nec uino utũtur:& si qui p imprudentiam carnes comederint : hi mox relegantur:ut ostiatim uictum queritent per orbem uniuersum errabundi:uel si claro loco nati forent:uacant plurimum incantationibus:diuinationibusq;:albedine incolas urbis calechut superant : capillum exornant plurimum comuntq;:panno bombicino induuntur: peplis utuntur ut foeminæ quibus inuoluũt capillos:nubent ut nostri : Zelotipia laborant eximie:mulieres habent pulcherrimas easdẽq; pudicas :illorum mercimonia sunt panni:& uniones.

Gusurantes

Hic q uaccas occidũt morte plectuntur

Prohibent ab esu carnium

Incantationibus uacãt

Capillos comunt

Cap.LXXVI.

De negotiatorib᷑:& itiere aromatũ:& cayro portu Alexandriæ:qui dicitur Babiloniã.

Zetieties

Sunt inibi:& alii mercatores dicti Zetieties ex alia prouincia: idola colunt eorum mercimonia sunt lapides omnifariam preciosi:uniones:omnegenus aurum:& argentum:nigriores sunt cæteris:prætexta utuntur:aliquando nudi ferunt pro cauda equorum ac boum caudas:fascinatores sunt maximi adeo ut uisibiliter demones frequentius alloquantur:eorum cõiuges libidinosiores sunt cæteris mulieribus:summeq; ueneris appetentes.Ibi etiã sunt mauri ex regiõe mechæ: ubi maumethis ara:Ibi rursus turcæ:persæ:assirii ex babilone : & fere innummerabiles gentes aliæ:eximii sunt mercatores iidemq; locupletissimi:& omnium rerum:quæ importantur in urbem calechut emptores: earundẽq; uenditores:nã eius urbis hæ sunt potiores:uidelicet lapides p̃ciosi:ut sũt berilli:smaragdi:chelidõii:topatii:saphiri : crisoliti: & id genus plures:castoreum.i.muscum:ambra:thus:aloe : ac reubarbaræ porcellanaæq;:necnon gariophilum:cinamomum:sandalium:lacha:miristica:nux muscata appellat᷑:& mastix:hæc omnia aliunde importantur: piper uero:& Zinziber ibi nascuntur:mirobalanumq; & casiam hæc regio urbis calechut abunde mittit:hi igitur mauri sunt præpotentes : & regni illi᷑ tenẽt habenas:neo ẽ q illis post regẽ nõ pareat : In mõtibus uero nõ longe ab urbe calechut rex dominat᷑ lõge potẽs:multaræ rerum domin᷑ naremegha dr̃:Idola colit:cõiuges hẽt supra trecẽtas:fato fun-

Quæ sint eorũ mercimonia

Pro cauda ferunt equorũ & bouũ caudas

Qui mercatores huc accedant

Quæ potiores merces

Naremegha rex supra trecentas habet uxores quæ mortuo rege cum eo comburunt

arafchoream conuenit iampridem:hæc retulit nr̃ nuncius : iis in hunc fere modum Rex respondit:se non difficulter passurum:ut lusitanæ naues expediant̃:nec sibi posse psuadere mauros furtim mercari :quando qdem exierat edictum ab eo:ut prius nemo naues oneraret :q̃ Lusitani expediti forent:si forte sibi imposuere mauri:se haud ægre laturũ:q; lusitani maurorũ onustas naues corripiãt:& sibi uendicent eodẽ præcio: quo emissent mauri cunctas merces quas nancisceñt in nauibus : Itaq; xvi.decembris dum araschorea uacat cõmerciis essentq; i portu duæ naues nostræ iã onustæ:ecce maurorũ nauis q̃dam soluit illinc onusta admodũ oi genere aromatũ ferens elephantos ternos:cuius rei certior factus præfectus nr̃:mox ratẽ corripuit:huius erat dominus maurorũ Illustrior:is egre ferens factum:it protinus ad regem questus grauiter de illatis ab lusitanis:fit p urbẽ clamor ingens:confluũt ad regem mauri : q in nos conspirauerãt:rex igitur fatigatus is querimoniis ãnuit :ut uir seditiosus:& fidei nullius:nam ut citius regem flecterent:aiebant nos plura iã exportauisse: q̃ attulissemus in regnũ eius:nosq; ppea fures uocitabãt:& prædones:de consensu igitur regis sumũt mauri arma : telaq; expediunt:& efferari incipiunt:per mediam urbem bachantes ibant:cedibus:& internitioni christianorũ uacantes:Iam ruebant cateruatim in nos oi armorũ genere cõmuniti cum solis ensib':& palio protecti : uim ingruentẽ propulsare cepimus:uerũ sufficere illis nr̃æ uires neqbant : maior erat numerus q̃ a nobis redigi in ordinem posset : retulimus igr̃ pedẽ & iam e nr̃is ceciderant tres uel quattuor:e suis uero septem uel octo:dum:igitur pedem retrahimus consauciantur e nostris complures:& uix portas occludere quiuimus:irruente barbarorũ incondita turba:tunc e muris propulsare cepimus hostem:at illi domũ expugnant: ea enim ambiebatur muro alto quidem haud supra equitis mensuram : nam nos septem uel octo arcus habebamus:qbus innumeros barbaros confecimus: tandẽ prouocati magis mauri in nos plus solito seuiunt:murũ quo cingebatur domus demoliuntur:nos uero consilii:& opis egentes euasimus ædes ut ad littus contendentes a nostris exciperemur : nam non longe a littore cimbæ nostræ exitum rei mœstissime præstolabantur:opem ferre non poterant :licet certiores facti essent a nobis uexilo leuato dum adhuc domi obsideremur : uerum tormenta ledere hostem nimis distantem nequibant.Itaq; inter uitam:& mortem ambigui ad littus contendimus sequentibus mauris:nec prius naues nostras

Respondet rex

Onustã aromatib' nauẽ corripiunt

Arma sumũt mauri contra christianos

Inuicẽ præliantur

Domũ expugnant

Edes euadũt

Araſchorea occidit & alii qnquagi ta

igredi potuimus q̄ ceciderit araſchorea nr̄:& e noſtris qnquaginta: qui uero euaſere ſe iactabundo mari nantes credidere fere.xx.non .n. naues ad littus accedere audebant: ne corriperent a mauris: inter eos qui ad claſſem puenere fere mortui: erat filius araſchoreæ natus annos undecim:præfectus uero cimbarum iam feſſus:regredi ad littus noluit cum præſertim dux claſſis egrotaret. Igitur hi ſolum uiginti mortē euaſere:reliquis ab mauris male acceptis : hæc igit ut ſunt relata præfecto claſſis ipſum peruaſere plurimū moueretq; ad excādeſcentiam:q; uideli cet ſui adeo male accepti fuiſſent: ut uix uiginti e tot uiris ſupereſſent: Itaq; iuſſit naues maurorum decem quæ in portu morabantur corripi : & occidi omnes qui in eis reperirentur:captis igitur nauibus:deſiderati ſunt homines pluſq̄ ſexcenti:delituerant nonnulli in ſentina: ubi etiam merces cōpertæ ſunt cōpluſculæ:uiros cōtrucidauimus: & oēs merces nobis adiudicauimus:& naues omnes combuſimus:erant etiam in nauibus elephāti tres quos occidimus comedimuſq;. ſequenti uero die propius urbem appulimus:& exoneratis tormentis mœnia demoliti ſumus non ſine hominum ingentiſſima clade. Illatis damnis innumeris : & inuicem ipſi e continente & tormenta in nos exonerabant:uerum nihil profecere in uanum emittentes:dum ſic congredimur:ecce naues duæ quæ portum quærebant:q diſtat a calechut leucis quinq; : quæ ut nos conſpexere mox effuſe fugerunt ad portum contendentes :ubi ſeptem aliæ naues fere in ſicco mercimonia opperiebantur. In eas igitur uela fecimus: uerum operam luſimus:quoniam propius accedere nequibam⁹: tum quia erant prope in arido:tum uel maxime ob numeroſiorem hominum cetum:qui inibi naues tutabantur:propterea decreuimus proficiſci ad urbem chuchinam:ubi cōmercia exercere tutius quiremus.

Vigiti euaſere

Decē naues mauroꝝ corripiūt & ſexcēti ex eis deſiderātur

Elephantos tres occidūt & comedunt

Vrbis mœnia tormētis demoliunt

Cap.LXXV III.

Quomodo naues onerauimus.

Cuchinum urbs

Soluimus igit illinc cuchinum uerſus euntes quæ urbs abeſt a calechut leucis triginta:regnumq; eſt nulli parens : & inter nauigandum : a nobis conſpectæ ſunt naues duæ:quæ(cum uela feciſſemus in eas)mox:a ſuis deſertæ ſunt : nam qui eas ducebant uecti paruis cimbis profecti ſunt in terram : nos uero accendentes eo : nullis compertis mercimoniis:præter orizam eas comburi iuſſimus:applicuim⁹ ergo ad urbē cuchinā uigeſimo q̄rto decēberis:& i oſtio cuiuſdā fluminis āchoras iecim⁹:qb⁹ iactis præfectus nr̄ emiſit pauperculū

quendam conseruatum: qui sponte sua naues nostras fuerat ingressus: ul troq; in hispaniam proficiscebatur. Is igit̃ ad regem cõtendit & quæ no bis i urbe calechut euenerãt regi explicat: qui ubi hæc accepit: ut regẽ decuit: nobis compassus: uicem nostrã indoluit: exposuit etiam regi pfe ctum nostrum multa adduxisse: quæ libenter cum mercibus regiõis (si complacitum foret regi) cõmutatur⁹ erat: & ubi merces nõ placuissẽt pecuniã pollicebatur multiplicem: ad hæc respõdit rex ægre ferre illa tas nobis fuisse iniurias: quod uero ad se spectaret merces suas: aduentũ q; eorũ grata habere: quandoquidem iampridem de fama: & probitate portugallensium certior factus fuerat: bonam ppea de eis opinionem in duerat: accederemus itaq; intrepidi cõmutaturi nostra cum suis pro no stro arbitratu: Tunc nũtius nr̃ infit regi: nos nunq̃ ex uetere istituto cõ sueuisse prius terram appellere: q̃ obsides dati fuissent: mitteret propte rea e suis quempiam: ut mox accederent negociaturi. Tum rex his audi tis: actutum duos patritios obsides dedit: ut confidentius accederẽt no stri qui cõmercia exercebant: hi igitur obsides regio iussu adiuere præ fectum classis: sese illi committentes: præfectus uero ut uicissitudinem rependeret quattuor aut quinq; e suis in terram misit: negociatoremq; & hos commonefecit: ut q̃ celerius possent expedirent merces suas. In uicem emerent eo℞ mercimonia præcio aliquando: nõnunq̃ uero per mutatiõe: prout conducibilius fore rati fuissent. Interea quoniam apud eos is inualuit mos ꝑ lege: ut i mari si qs comederit is nũq̃ regẽ uideat: obsidũ nemo adhuc comederat pmutabant̃ i diẽ ppea aliis succedẽtib⁹ tãtisp: donec alii comedissẽt. Igit̃ illic cõmorati sumus dies circiter. xv. naues exonerãtes nõ lõge ab urbe cuchina: ubi portus ẽ q dicit̃ Carna gallo: & ibi cõperim⁹ christiãos: iudeos: mauros: & Zapharas. Inuẽim⁹ ẽt ibi Iudeã quãdã de seuilia: q̃ ex cayro uenerat uisũ mechã: & ide cu chinũ: & cũ ea erãt duo christiãi: q asseuerabãt se ꝓfecturos hierosoli mas: & ide romã: qd̃ ꝓfecto pq̃ gratũ præfecto nr̃o fuit: dũ itaq; naues nr̃æ exonerantur: ecce ingens classis regis calechut in mari apparuit naues supra. xxv. trahens: huius certior factus rex illico ad præfectum mittit quendam: qui ei nomine suo uim hominum maximam ad clas sem profligandam offerat: huic præfectus respondit se regi agere gra tias: nec per id tempus opis suæ egere: se satisfacturum aduentan ti classi ostẽsurumq; illis eorum futiles conatus: & re uera credidit haud quaq̃ sibi opus fore alieno auxilio: quoniam iampridem expertus fuerat

Per interrũ tium regem cuchini allo quuntur

Obsides a re ge dantur

Prefect⁹ nõ nullos e suis in terrã mit tit

Mos illorũ alias inaudi tus

Portus car nagallus

Classis regis calichut

deprædatum fuisse publicatis nostris mercimoniis: ac illata hominum christiani nominis strage non mediocri: addebat ẽt cõpertũ habuisse iã pridẽ inconcussam fore portugallensium fidem: se ppea esse prope addi ctum nobis: huic itaq; regiæ uoluntati: & opinioni de nobis tã benigne correspõdens noster præfect⁹ (ut erat uir acerrimi ingenii) nõ uulgares retulit gratias: & eas se relaturũ quãdoq; ingenue professus est & in troducto nuncio uim pecuniarũ maximam: quæ supfuerat: ostendit: & rursus querenti regi an alicuius egeret: respondit nullius: nisi uiri cuiuspiam: quẽ secum in patriã ducat: qui rerũ portugallensium testimoniũ locuplex aliquando regi faciat: rex igitur protinus patricium quendam misit: qui nobiscum iret in patriã: non prius tamen illinc soluimus q̃ de obsidibus regi chuchini scriberemus: certiorem facientes regem: nos ire in Lusitaniam: & obsides fore apud nos sua causa in præcio: & fauentibus superis redituros q̃primum: & nostros insuper suæ altitudini cõmendabamus: dedit etiam præfectus noster negociatori lr̃as: quibus hortabatur uirum: & socios ut bono essent animo: & negotiarentur tãrisp; donec redirent: futurum sibi decus ingens quod inibi christianũ nomẽ exornent: cum apud immortalem deũ: cum ẽt apud principem nostrũ: & reliquos conterraneos omnis. Itaq; apud hunc regẽ diem unam duntaxat consumpsimus. Illinc soluentes: uela uentis dedimus: iter facientes uersus melindæ regnũ ultima Ianuarii luce sinum traiecim⁹ melindæ: & ibi nauim comperimus combaie ex melinde regno: ueniebat onusta mercibus cõplusculis: hanc cepimus: arbitrati fore mechæ regni: aut maurorum: ferebat enim supra trecentum uiros sexus utriusq;: ubi uero apparuit eam esse regni Gãbiæ: mox dimissa est: passa iacturam nullã: pilotũ solũ accepimus ab eis: & demum iter nostrum persequuti sumus. — Nauẽ cãbaiæ capiunt

Cap. LXXX.

De naufragio sinus melindæ.

Die. xii. Februarii sub noctẽ piloti omnes. i. itineris duces & reliqui: qui cartam nauigationis optime callent: terram applicuere: tum Sanctus Tanarus: qui præfectus erat ĩgẽtis nauis ultro se obtulit itineris præuium: & explicatis uelis: ipse rates omnis preibat: & ecce nocte intempesta: mare seuit undabundum admodum: classem actutum conturbat: modo huc modo illuc impellens: & tandem sancti nauim impulit in sicum: cepit protinus conflagrare: ubi ignis emicuit mox certiores huius inauspicati euentus reliquas naues — Sanctus tanarus — Nauis incẽditur

reddidit: quo uiso igne: iussit præfectus classis naues eo uela facere ubi ignis emicuerat: nox erat tenebricosa cũ lũa pnox minime foret: uẽti ẽt magis inualescebant: adeo ut uix tempestatem ferre possemus: non audebat propterea classi propius accedere: ne & aliæ naues igne corriperentur: misit itaq; eo paruas cimbas ut iactis in pelagus mercibus: uel ipsos homines uendicarent ab incendio: uerum nauis iam dehiscebat: conflagrabatq;: ut nullus spei locus superesset: ardebat enim tanto incẽdio: ut prope naues alias ignis corriperet. his uisis uela deferentes remigare cepimus: & omnium mercium nauis combustæ iacturam fecim⁹: saluis tãtum uiris: nam aromata omnegenus ferebat nauis quæ arsit: & ea erat ducentorum doliorum capax: & in hoc summersu: & conflagratione nihil prorsus seruatum est. uiri enim solis tunicis interioribus induti incendium euasere. illinc itaq; soluentes prætermisso regno melindæ: quoniam eo concedere minime licuit uersus monachiæ prouinciam iter direxim⁹. & inde ligna: & aquã sumpsimus reductis in terram nauibus: ne ab fremente salo summergerẽtur. nam plenæ rimarum erãt undequaq; perfluentes: tunc præfectus classis misit sanctum quæsitum celocem quampiam: necnon pilotum quo præuio insulam Zaffale exploraret⁹: interea nos naues farciebamus: inde soluentes: petere istituimus locum quendam piscosum ubi pisces erant innumeri. ibi igitur uberrime piscati sumus: & cum multum piscium consecuti essemus: illinc abeuntes in atrocissimam tempestatem rursũ incidimus: quæ perinde nos intertur babat: ut coacti fuerimus gradum referre: & dum sic iactamur maris fluctibus: nauis quædam e nostris correpta est ab seuiente salo.

Nox erat tenebricosa qa luna pernox non erat

Nauis cõflagrauit

Versus prouinciam monachiæ tendunt

Nauis a tempestate submersa

Cap. LXXXI.

Quot naues redierint in Lusitaniam.

Itaq; post tot naufragia: & animi interturbationes: & fere omnium rerum iacturam: ac intertrimenta: die pasce Sancti Pneumatis caput bonæ spei appulimus. id. n. est promontorium: quod Pomponius frontem affricæ appellat: ubi affrica se cuneat: & fastigiatur admodum. Inde uero uentis prosperis ad id oppidum: quod adiacet promontorio uiridi deuenimus: Regnum Tesenice dicitur: ibi itaq; nacti sumus liburnicas tres: quas nuperrime Rex Lusitaniæ eo miserat gratia explorandi orbis: ut est uir ad magna quæq; altus & educatus. Illic etiam comperimus nauim quandam: quæ seuiente freto a nostro conspectu euanuerat: e regione hostii sinus

Ad promontorium bone spei applicãt

Vir ad magna quæq; altus

mechæ:nam in urbe quadam cõmorati fuerant:ubi & cimbam: & maiorem hominum partem reliquerant:redibat enim nauis uiros septem tantummodo ferens:eosq; ægrotantes:utpote qui uinum non bibebãt: nec itẽ aliam aquam:q̃ pluuiam bibebãt in naui:ut assolet:collectam: tandem aliquando appulimus ulisbonam: solum patrium: fere ultima iulii:postridie uero superuenit ea nauis:quæ euanuerat dum redire mus:necnõ & sanctus Tonarus cum celoce quam fabricatus fuerat in insula Ziphile:& is nobis referebat eam insulam esse perq̃ angustam in ostio cuiusdam sinus ab mauris cultam: & ibi montes fore:ubi aurifodinæ sunt q̃plurimæ:addebat etiam eo complusculi alii contendere emẽdi auri gratia permutatione rerum multarum:& id tempus quo sanctus illuc cócessit:comperit ibi q̃plures maurorum naues:cepitq; inibi maurum:qui apud eum tantisper obsidis officio fungeretur:donec christianus quidem rediisset:quem ipse in arabiam causa explorandæ regionis destinauerat:cum autem nusq̃ comparuisset: uela uentis dedit: secum ducens maurum:& tandem in patriam diu optatam peruenit:nec etiam id uos latere uolumus:ulisbonam e tanta classe sex dũtaxat naues rediisse: reliquis pessundatis cum hominum strage: necnon mercium infinita iactura.

Vlisbonam rediere

Aurifodinæ

E magna classe:sex naues tan tum rediere ulisbonam

Cap.LXXXII.

De pondere:& moneta eorum.

Postq̃ in superioribus meminimus mercium fere omnegenus: superest nunc:ut nonnihil de precio :& pondere earum in medium afferatur. Igitur in urbe calechut bacar nucum muscatarum: id est mensuræ genus continens cantaros quattuor: non pluris uenditur: q̃.cccc.l.fauis: & faui.xx. Ducatum idest nummum aureum efficiunt.

Preciũ mer ciũ & põdus

Item cinamomi bacar.cccxc.fauis.

Item faracula aridi Zenziberis:idest.xx.bacari pars fauis sex.

Item faracula Zinziberis sacharo conditi fauis.xxviii.

Item bacar Tamarindi.fa.xxx.	Item.ba.Piperis peerioris.fa.cccc.
Item.ba.Zerombeci.fa.xl.	Item.ba.Mirabolani.fa.D.lx.
Item.ba.Zedouarie.fa.xxx.	Item.ba.Sandali rubri.fa.lxxx.
Iaem.ba.Lache.fa.cclx.	Item.ba.Sandalii.fa.c.lx.
Item.ba.Masticis.fa.cccc.xxx.	Item.fa.canfore.fa.c.lx.
Item.ba.Piperis.fa.ccc.lx.	Item.fa.Thuris.fa.v.

Item.fa. Belzuini.fa.vi. Item.fa.Ligni aloe.fa.cccc.
Item.fa. Cassiæ.fa.ii. Item.fa.Reubarbari.fa. cccc.
Item.ba.Garophili.fa.Dc. Item.fa.Opii.fa.cccc.
Item.ba.Sandali albi.fa.Dcc.
Itē mitricale ambre qđ unzie sex cū q̄rta efficiūt mitricale unū ambre.
Item.ba.unū.xx.farazole efficiūt:farazolā uero.xiiii.aratollæ: & tertia pars unius efficiunt portugallensium: quoniam Venetiis.xxiiii.aratollæ libr. efficiunt.xxxii.& secūdā partē:ad sum n̄ī igiť numus aureus non pluris ualet q̄.xx.fauis:posthæc dicendum est de præciis rerum quas domo attulimus uidelicet quanti uendantur in urbe calechut.
Item.fa.æris.fa.xlv. Item.fa.coralli albi.fa.mille.
Item.fa.plumbi.fa.xviii. Item.fa.coralli obliqui.fa.Dcc.
Item.fa.argenti.fa.liiii. Item.fa.coralli nothi.fa.ccc.
Item.fa.aluminis.fa.xx.
Item almenum unum quod est pondus excedens mensuram portugallēsium aratis duobus & medio:quod efficiet libr.tres uel circa more ueneto:& hoc pondere uendunt crocum fauis uidelicet.lxxx.

Cap.LXXXIII.

De regionibus unde cōportantur aromata.

Vnde aromata aduehuntur

Non absonū igiť crediderim si eoꝝ locoꝝ nōnihil meminerim: unde afferunť aromata fere omniū generꝝ.Piper itaq; aduehitur:e turri quadam quæ est ultra calechut secus littus ad leuchas fere.L.Cinamomū mittit regio dicta Zalon:nec alibi īuenit: ea ē supra calechut itinere leuchaꝝ.cc.lx.Gariophilum fert meluza regio: q̄ abest a calechut ad leuchas duodecī more Lusitāo ī loco q dř canāor. Nuces uero muscatæ:& mastix afferunť ex meluza: q̄ abest a calechut leucis. Dcc.xl.castoreū hoc ē muscatū uēit e ꝓuicia q̄dā q dř pego:distāce a calechut leucis.D.uniões uero ꝓceriores affert plaga armuzi citra urbē calechut leucis.Dcc.spigª nardª:& mirobalanus aduehunť ex cōbaia ꝓuicia citra calechut leucis.Dc.cassiā ī surculis mittit urbs ipsa calechut:mittūt uero sua thura sabei citra calechut leucis.Dccc. mirrā Fartica fert regio citra calechut.Dcc.lignum āt aloe: & Reubarbarum Camphorā:& calingā mittit chiua regio ultra calechut ad mille leucas. Zerombā fert calechut:cardamomum maius canona mittit oppidū calechut:lōge ab eo leucis duodecim.Piper lōgū iri same īuenit:bēzui:& zan ultra calechut leucis. Dcc.tamaridum:& zedouariā mittit urbs ta

Castoreum

Vniones ꝓceriores

Mittūt thura sabei

lechut lachimi nittic oppidum dictum samoterra ultra calechut leucis. ccccc. Brasille fert regio Tanazar ultra calechut leucis. D. opiũ fert plaga adde citra calechut. Dcc. Satis igit̃ ac sup dictũ sit de põderib⁹ & reꝝ praecio: necnõ de locis unde h ec aduehunt̃. Finis.

Incipit nauigatio regis hispaniae : qua multas regiones hacte nus orbi icognitas inuenit. Inuẽtasq̃ coli iussit: & frequentari.

Cap. LXXXIIII.

Quomodo res hispaniaꝝ dedit liburnicas duas christophoro colũbo. Christophorus colũbus

Itaq̃ christophor⁹ natiõe italicus: p̃ria genuẽsis gẽte colũba: uir erat ꝓcera statura: colore ad rubedinẽ iclinato: facie oblõga. Is cũ diutius i regia regis hispaniaꝝ iuictissimi diuersatus fuisset: aium iduxit ut hactenus inacessas orbis ptes pq̃ diligẽter pagraret: petiit ppea rursus & iteꝝ istãtissime ab rege memorato: ut uoto suo tã pio nõ deesset: futurũ sibi: & toti hispãiae decus ꝑclaꝝ adseuerabat si sua opa: & ipẽsa nouas inaccessasq̃ regiões nact⁹ foret: & ad id opus nauãdũ ultro se offerebat: nã pollicebat̃ plures posse nancisci i occidẽte isulas: q̃ ad usum: imo ad delicias mortaliũ minime forẽt ineptae : & ipris i eis isulis: q̃ cõterminae sunt indiae iuenire posse arbitrabat̃: bacas i. uniones lapidesq̃ praeciosos fere oẽgenus: necnõ aromata oĩsariã auri q̃ plurimũ. haec meditãtẽ rex: & regina idẽtidẽ derisere: utpote cogitãtẽ inania: & pẽsi nullius: uertebat̃q̃ hic sermo ꝓpe i fabellã: tãdẽ pactis ãnis. viii. isistẽte adhuc colũbo cepit rex his sermõibus aures praestare attẽtiores: decreuitq̃ post multa experiri uiri ingeniũ ppea i effectũ huius celebris instituti: iussit liburnicã unam: & celoces duas oĩ genere annonae armamẽtorũq̃ cõmuniri: quibus expeditis prima septẽbris luce. M.cccc.xcii. soluit ab hispanis littoribus & diu optatũ iter agressus est. Bace Rex uotis columbi annuit Liburnica una & celoces duae expediũtur Soluit a gadibus

Cap. LXXXV.

De insulis compertis ab columbo uiro acerrimo.

Itaq̃ soluit: a gadib⁹ iter faciẽs uersus isulas fortũatas: q̃s nũc hispãi appellãt canarias: ob id q̃ cãib⁹ maxie abũdẽt : ãtiq̃ uero fortũatas dicebãt. haec. n. absũt a gadib⁹. M.M.cc. ꝓut ipsi cõputãt suas leucas: dãtes unicuiq̃ leuce. M. iiii. fortũatas ppa eas dixer ob aeris miram temperiem coeliq̃ clementiã: sunt i climate per syenem uersus meridiem: eas incolunt ferinae gentes: quibus nulla est religio : nullius dei timor : nulla uerecundia : utpote qui nudi incedunt ꝯusq̃ quaq̃: eo columbus concessit aquae nonnihil sumpturus ut ue inibi Fortunatae insulae nunc canarie dicũtur & sunt i climate dia syenes Canariorũ mores

socii prius parumper conquiescerent:q̃ atrocioribus assuescerent laboribus:nam qui sulcant maria incomperta : his necesse est prope labores innumeros exanclare:solués igitur illinc arabat maria:& per dies.xxxiii. totidemq; noctes nauigans uersus occidentem:nihil telluris unq̃ apparuit:tã de me specula quispiã insulas quasdam conspicatus est:propius accedentes uidere insulas.vi. quarum duæ erant uastissimæ: eisq; nomina indidit alteram ispanam:ioannam alteram nuncupauit.

Qui sulcãt incomperta maria labores maximos exanclant

Variæ insulæ cõpertæ

Cap.LXXXVI.

De magnis Insulis.

IOannam non satis compertum habuere utrum foret insula uel ne: dũtamen eius latera legunt:audiuere innumeros auiũ concentus:& imprimis lusciniarum :quæ densissimis nemoribus inerrabant:mense nouembri:inibi & conspexere limpidissima flumina eademq; ad potandum suauissima:portus magnos celebresq; : & cum uento choro nauigarent:prouecti sunt magis secus insulæ littora : nusq̃ tamen ad calcem peruenere:cum igitur progressi fuissent fere.M. Dccc.& nullum terminum adhuc comperissent credidere continẽtem fore:propterea decreuere gradum referre:impellente pelagi seuitia :nã malus.i.arbor nauis nutare incipiebat:conuertit itaq; nauim ad orietẽ : & mox deuenere ad eam insulam quæ dicitur Ispana: & cum summe appeterẽt terram explorare quæ ad aquilonem uergebat :& iam ipsis terræ appropinquantibus :condicto ratis maxima in scopulum quendam collisa est:adeo ut iam dehisceret:uerum summergi nequiuit ob planiciem saxi:mox accurrũt cum cimbis uiri celocis alterius:& socios e faucibus neptuni eripuere fere moribundos:cum terram appulissent conspecti sunt ab incolis eius insulæ:qui protinus effuse fugerunt in nemora densissima:nõ aliter q̃ si fugacẽ leporem consectaretur canis : genus inauditum:nostri tamen uestigia persequuntur fugientium: & mulierẽ quandam corripuere:quam cum ad naues reduxissent uino : & obsoniis prope distentã:& eleganter uestitam missam faciunt:nam ipsi nudi incedunt:& humaniores ignorant delicias.

Lusiniarum concentus

Amnes limpidissimi

Ventus chorus

Malus arbor nauis

E faucibus neptuni erepti socii

Fugax hominum genus

Scita nesciunt obsonia

Satura & nouo cultu amicta mulier alios ad commercia prouocat

Cap.LXXXVII.

De situ:& moribus ispanæ insulæ.

QVãprimum igitur hæc mulier deuenit ad suos satura & prope farta:cultuq; insolito uestita decentissime: alii hac liberalitate adducti mox certatim:cateruatiue ad littus concurrunt:rati ge

nus esse diuinũ:nã desiliebant in pellagus secũ ferentes aurũ: qđ cum ollis testaceis uasisq̃ uitreis pmutabant:pro minima quaq̃ re ẽt despicabili aurũ dabant: exempli grã:si qs dedisset frustũ speculi confracti protinus aurũ consequebat:contracta igitur amicicia uigentibusq̃ com merciis:nostri cepere diligentius eorum uitã:& mores explorare:compe rereq̃ protinus eas regem habere:ppea petẽtes mediterranea:hoc est in interiora insulæ:ab rege eorũ perq̃ honorifice sunt excepti:cum uero ad uesperauisset:edito signo de more salutandæ uirginis:nostri genua pli cabant quos emulabantur barbari itidem agentes:ubi nostri & crucem seruatoris tropheũ uenerabantur:eam & ipsi condicto colebant :hi etiã ubi uidere nauim pessundatam certatim confluebant :cum cimbis suis aduehentes nostros:& ab undabundi maris faucibus eripientes:cimbas huiusmodi appellant canoas:quæ ex sola caua arbore factas nõ quidem ferro sed cote preacuta:excauant etiam longiores naues .i. Liburnicas octuaginta remorũ capaces:ferro carent omni:propterea nostri admira bantur quonam modo quirent domos construere : quas conspiciebant miro modo extructas:necnon alia arte fabrefacta faberrime : uerũ cote ut diximus pro ferro utuntur:acceperunt etiam referentibu samicis nõ longe ab ea insula fore quosdam populos qui carnibus uescebantur hu manis:Iccirco ubi nos uidere crediderũt antropophagos esse:ideo effu sissime fugerũt:canibalos appellant ferinos populos:q in cibatu hoĩes habeãt gratissimos:hos nři præteriuerant eos ad meridiẽ relinquẽtes.

Ab rege eorũ honorifice excepti sunt

Mos salutãde uirginis ut fit apud nos uesperi

Ex caua arbor cymbe

Cote pro ferro utuntur

Antropophagi canibali

Cap.LXXXVIII.

De canibalorum moribus.

IGitur hi populi mœstissime conqrebantur nobis de efferatis illorũ moribus:nam aiebant eos in se nõ aliter seuire q̃ tigrim uel leonẽ quẽpiã in mansuefacta animalia:horresco referens : Impuberes(si qui corripiunt) exectis testib' saginabãt uti nos gallos gallinaceos:ut lautius ẽis uescamur:puberes uero mox cõtrucidãt:qb' exenteratis:illia comedũt recẽtia:mẽbrorũq̃ partes extremas: cetera sa liũt:adseruãtq̃:ũt nos isitia:& farcimina oĩs generis:nã isitia fiunt ex san guine aprugno uel bubulo:aut ex carnibus tesselatim concisis:alii apexa bo appellant.haud dubie est genus farciminis:mulieribus haud uescũ tur:uerũ eas ad prolẽ:ueluti nos gallinas ad oua:seruant : si qua est an' ea mancipii uicẽ gerit:ppea hæ isulæ:quas iã subegim' :ubi audiũt ad uẽtare hos efferatiores imanesq̃ populos:actutũ dãt terga:licet sagittis

Efferati mores

Impuberes exectis testibus ad saginã seruant

Isitia uel apexabo quæ

Mulieres ad plẽ ut nos gallinas ad oua seruam'

utanť:nõ sunt tamẽ tantarũ uiriũ ut compescere eos queant:nã pauci complures fundũt:ut puta centũ decem profligant canibali:nusq̃ cominus congrediunť:fuga tantũ sibi consulũt:nos nequimus aliter itelligere quos deos colãt alios:q̃ solẽ:& lunã coelumq; .Mores uero aliaꝝ insulaꝝ iccirco nõ referimus:quoniam ob angustiam temporis: & iter praetum penuriam de eis nihil comperti habuimus.

Colunt solẽ & lunam celumq;

Cap.LXXXIX.

De moribus illorum qui hispanam insulam colunt.

DVius insulae cultores loco panis utunť radicibus quibusdam: quae sunt(si magnitudinẽ formãq; spectes) instar napi:sapore hẽnt quẽ moles recentesq; castaneae:ages uocãt:aurũ apud eos ẽ i pcio:id.n.aurib' apẽsum ferũt:suis nõ emigrãt finib':nec ut alii ultro citroq; comeãtes cõmercia exercẽt: cepim' eos percũctari signis ubi eruerẽt auꝝ.itelleximꝰ ab eis legi i arenis fluminis cuiusdam: qd ex editissimis deriuať mõtib'.Id.n.labore eximio colligũt fundũtq; i frusta:& demũ i bracteas.i.laminas:uerũ ubi nos eram' nõ nascit':aliũde aduehiť.uti circũuecti isulã re ipsa cognouim':quoniã postq̃ illic soluim':deuenim' ad quoddã flumẽ:quo profecti sumus: sumẽdae aquae gra & ibi auriferas cõspexim' arenas: ibi q̃drupedia nõ nisi cuniculos uidimus:serpẽtes uero imẽsae uastitatis:nũerosioresq;:quos fert isula sed inoxios cõspexim':necnõ siluestres turtures anates nris pceriores:anseresq; oloribus cãdidiores:uerũ capite tãtũ rubeo erãt:ibi & psitaci cõplures:alii coloris prasini:fului alii:alii uero idis nõ absimiles.i.torquae miniato:tulere ex his igiť.lx.uersicolores:cõiecturãq; ex his alitib' fecimus nõ lõge idiã fore:ueꝝ huic sentẽtiae nõ adstipulabať spherae ratio: & iprimis philosophus i illo de coelo:& mũdo:senecaq;:& alii cõplusculi cosmographiae haud expertes:q adseuerãt hispanias nõ multũ ab india abesse:maritimo praeserti itinere:haec igr isula suapte natura gignit masticẽ:aloe:& alia his nõ dissimilia:& iprimis grana q̃dam rubea:quae pipere sunt acriora:cinamomumq;:& zinziber nostri tulere.

Ages radix ex qua panis cõficiť illorũ
Finibus non emigrãt suis
Auriferae arenae
Anseres olorib' cãdidiores
Multiiugi psitaci
Spherae rõ
Philosophus
Seneca

Cap.XC.

De uiris quos columbus gra explorandae Insulae dimisit.

IGitur columbus de cõpertis terris satis:ac super laetus:utpote q uidebať nouũ cõperisse mundũ:cũ uero primũ uer iã appeteret:decreuit priã repetere suã:dimissis apud regem uiris xxxviii.q perq̃ diligẽter sciscitari:& explorare deberẽt locoꝝ situs:ac rg

Primũ uer appetebat

giōis mores:frugūq̧ ac arboꝶ naturā. Rex enim appellaꝰ guācranillo: cum quo iniit fœdus maximū: commēdauitq̧ illi suos arctissime: adeo ut intuitus eos pio obtutu: coram columbo illachrimare ceperit: miserā tus conditionem remanentium: tandem columbus iussit uela uētis da re hispaniā uersus: secum ducens ex insulanis uiros decem: non alia ma gis de causa q̄ ut eorum linguā aliquādo discerent: quoniā id consequi haud difficulter poterāt: nam caracteribus nr̄is suū idioma scribi probe potest: cœlū appellant turci: domū boa: aurū cauni: uirū ꝓbū: toyno: nihil: maxani dicunt: reliqua uero noīa æque: ac nos nostra: proferunt.

Guācranillo rex

Columbus soluit illinc

Caracterib⁹ nr̄is nō diffi culter eorū idioma scri bitur

Cap.XCI.

Quomodo columbus fuit dictus admirans mare.

Rex itaq̧: & regina hispaniarū nihil magis gerebant in uotis: īmo supra uota: q̄ ut almā christi fidē i dies augerēt: auctamq̧ coleret: & cultā summope uenerareꝰ: ppea id eximie obserua bāt: ut hæ gentes quæ hactenus nomē christianum ignorauerant tandē aliquādo ope: & industria sua: scirent unā esse christi fidem: extra quam nulla est salus: nec redemptio. Inq̧ huius rei specimen decreuere sum mis honoribus columbū prosequi: nihilq̧ prætermittere: qd̄ ad cultū: & decus eius spectaret: Igiꝰ uultu sereno eum excipiūt condecorantq̧ īnumeris titulis: & q̧ apud hispanos eximius ducitur honos consessum ipsum recipiunt: uoluereq̧: ut deinceps nō columbus: sed admirās ocea nū appellareꝰ: & ut licuit colligere ex admirantis sermonibus: sperabat ꝓpe diem fidē nr̄am magna incremēta habituram: si hæ insulæ ad fidē reducerenꝰ: In cōmerciis uero: & aliis mortaliū emolumentis: qbus ple runq̧ omnes inhiant: nullā prope spē collocauerat: Itaq̧ serenissimi re gēs iubent ut protinus liburnicæ.xvii.expediantur: quæ arcē in prora hēant: idest speculam unde eminus speculantur: celoces uero duodecim absq̧ specula inq̧ eis hominū mille ducentū: qui omni genere armorū cōmunirenꝰ. Fabrosq̧ lignarios.i.carpentarios: artificesq̧ ferē omniū geneꝶ ære ānuo cōduxit: q̧ classē seq̄reꝰ: equites ēt quosdā cēturiauit: ut nihil classi deesset: qd̄ ad ualidā expeditionē spectaret: colūbus uero sues & boues sexus utriusq̧ i classem introduxit: triticūq̧ & ordeū: ac le gumia ꝓpe oēgen⁹ cōrrogauit ī nauibus: tū ut uitā ī naui diuti⁹ ꝑtra heret: tū uel maxie ut ībi terræ mādaret semina: tulit ēt arboꝶ taleas q̄s ibi plātaret: quoniā id gen⁹ illic haud quāq̄ arbores uisunꝰ: nā pre ter pinum: & palmas: nullas habent arbores nobis cognitas: & hæ mira

Cultores fi dei rex & re gina

Extra fidem christi salus nulla

Colūbus in magno esti matu apud regē & regi nā hispania rum

Consessum ab regib⁹ re cipi: maxim⁹ ducitꝰ apud hispanos ho nos

Columb⁹ de inceps dict⁹ est admirans occeanum

Liburnice xvii.expedi untur

Celoces duo decim

ubertate crescūt:adolescūtq; i tātā altitudinē:ut nō facile referri pos-sit ob maximā soli ubertatem. sunt.n. illorū fructus prope innumera-biles:uerum nobis incōperti:aiuntq; sub sole feraciore tellurē minime fore:instituit etiā noster columbus secum ferre instra omnis generis fer rea:quæ conducerēt urbi colende ut in noua regione nouas urbes con derent:quæ forēt suo4 tutissima receptacula:multiq; insuper regis cliē tes:contubernalesq; ultronei se obtulerunt huius nauigationis socios:de siderio comparandæ gloriæ ꝓuocati gestis columbi præclaris:Igit̄ pri ma septembris soluere ex cades:uentis prospere flantibus:& prima octo bris applicuere insulā canariam eam inq̄:quæ fericta dicit̄:quarta uero octobris uela fecere uersus meridiem:nihilq; comperti de eorū nauiga-tione usq; ad hiemale equinoctiū habuimus:at uigesimo tertio martii re ge ac regina discūbentibus:mox affuit ueredarius quidā:q renunciauit celoces duodecim applicuisse cades:successū autem nauigationis ulte-rioris quinta aprilis luce.M.D.IIII.german⁹ frater altricis primogeni ti regis missus ab admirāte ad regē ꝑuenit cūctaq; retulit q̄ i sequētib⁹ adnotabūt̄. Cap.XCII.

Vbi arbores uberāt & luxuriant plurimum
Vrbes noue condite
Cliētes regis ad emulationē colūbi ꝓuocātur
Canaria insula
Hiemale eqnoctium
Veredarii
Frater altricis primogeniti regis

Quomodo admirans adiuit canibalorum insulas.

Taq; prima octobris admirans colūbus soluit ab canariis flā te affrico ad leuā iter faciens meridiē uersus adnauigauit.xxi. diebus:priusq̄ tellurem conspexerit aliquā:tandem deuenit ad canibalo4 insulas sepe dictas:& prio cōspectu uidere nr̄i insulā uastissi mā: adeo arboribus condensām:ut uix discerni posset:utrū silua foret uel ne:& quoniā is dies erat dominicus:dominicam eā nuncuparūt: & ubi cognouere cultā fore:minime uisum est illic gradū sistere:sed ultra progressi sunt.In his igit̄.xx.& uno diebus sua sententia sulcarunt ma ria per leuchas fere.M.ccccxx.nā per id tempus aquilonē uentū prospe rum semper habuerant.deinde soluentes ab dicta insula: breui ꝑuene-re ad aliā insulā omni genere arborum refertissimā:quæ inenarrabilem suauitatis odorē fragrabat:nonnulli allecti amenitate loci in terram de scendentes nihil animatum ibi conspexere præter lacertas inauditæ ma gnitudinis:eam crucem appellarunt:primoq; loco de cultis post insulas canarias conspecta est:& hæc erat canibalorum insula ut re ipsa demū cognouere id adfirmantibus interpretibus hispanæ insulæ: quos secū ducebant:circunuecti itaq; insulam:casas humiles conplusculas com-pererūt:nam uicatim degunt.xx.uel ad summum.xxx.domus simul:con-

Peruenit ad insulas canibalorum
Arbores fragrātes mirū odorem
Lacerte ꝓceriores
Vicatim habitant

tinenterq; dispositæ in orbem ambientes plateam quandã cuius diameter erat orbicularis: domus erant ligneæ amphitheatri instar: hunc morẽ construẽdi ædes seruant: erigunt complures eminentissimas arbores in orbem: inq; eis trabes figunt quibus arbores inherent: sitq; ut his fulcimentis minime ruant: Imbrices uero: cum domũ coopiunt ita constituunt: ut formã tentorii efficiãt: surgitq; in modũ piramidis. i. in acutũ: demũ has sic dispositas arbores intexunt palmarum foliis: & quarũdam aliarum arborum: ut & uentos: & imbres tutius arceant: introrsus uero trabes texunt funibus bombicinis: & radice quadam sparto minime absimili: cubilia hẽnt eminentissima quæ feno: & bombice sternunt: porticus hẽnt maximas ubi sachara colocant: & ibi ẽt conspeximus duas statuas ex ligno fabrefactas: quas duo angues immensæ uastitatis sustentabant eas credimus esse eoꝝ idola. uerũ compertum hũimus statuas huiusmodi solũ ornatus causa erectas fuisse: quoniã hi solẽ: & planetas tantũmodo adorant: eo igit̃ ubi nr̃i applicuere mox uiri: & mulieres effuse fugerũt: deserentes eorũ domos ubi uincti erant impuberes complusculi: quos ad saginã adseruabant: necnon anus complures quæ mancipioꝝ obibãt officia. protinus ad nos contenderunt: at nr̃i ĩgressi eoꝝ domos animaduerterũt illic uasa esse fictilia omnegenus: quæ nos samia appellamus: in quibus elixabant carnes humanas: psitacis: anseribus: & anatibus simul admixtis: alias autẽ uerubus impositas torrebant: selectis ossibus: & brachiis humanis: quibus pro ferro utebant̃: ut sagittis adfigerent suis: ferro enim prorsus carent: uidimus etiam ibi impuberis caput nuperrime abscisum: sanguine adhuc defluẽte: hoc erat trabi adfixum. hæc Insula quattuor ingentissimis irrigatur fluminibus: guadalupeam appellauimus: quoniam non est absimilis monti illi sanctæ Mariæ: quem guadalupum hispani uocitant. Incolæ uero garachanam. fert hæc insula psitacos fasianis multo maiores: nec aliis similes: nam alas habent uersicolores: cætera rubei: tantaq; psitacorum apud eos copia ut apud nos cicadarum: & licet eorum nemora sint psitacis referta: eos tamen saginant: quos habent in cibatu gratissimos: mulieres uero quæ confugerãt ad nostros admirans nostro ritu exornari iussit: & complusculis donari muneribus: mandans ut protinus eas ad canibalos mitterent: quoniam hæ probe nouerant quo fugissent canibali: itaq; mulieres ad canibalos profectæ sunt: quo factum est ut mox canibali: ad nostros accurrerint pellecti muneribus quibus donatæ mulieres fuerant: autumantes iti

Modus construẽdi ædes eorum

Planetas colunt

Impuberes ad saginam

Elixant humanas carnes

Torrent carnes humanas

Guadalupa insula

Proceriores psitaci

An^o exornate

Canibali muneribus prouocati

dem consequi posse:ubi uero coram fuere siue timore:siue scelerũ cõsci
entia:mutuo sese respiciẽtes illico terga dedere:proxima petẽtes nemo
ra:at nostri qui inerrabant insulæ explorabundi:cimbas eorum omnis
confregere:& illinc soluentes adiuere socios suos quos dimiserant in his
pana insula primo itinere:& dum eunt:utrinq; complures præteriere in
sulas:ab ea parte uero:quæ respicit aquilonem apparuit insula:cuius in
qlini nr̃os iterpretes:quos ab ĩsula hispana duxerat admirãs itelligebãt:
necnõ eos quos uendicaueramus ab seuitia canibalorũ:dicebant uocari
matininam:adfirmantes eam cultã esse ab solis feminis:quæ statis anni
temporibus coibant cum canibalis:ut solebant olim amazones:prolem
partiebant:mares dabant parentibus:feminas uero fouebãt ipsæ:aiunt
etiam has fœminas specus habere altissimos:quo se recipiunt ubi extra
stata tempora quispiam eo concesserit:& ibi se tutantur sagittis propul
santes hostem:si forte fortuna explorauerint aliqui aditum:propterea
nostri per id tempus propius accedere nequiuerunt:præter nauigantes
insulã ad.M.fere.L.Inuenimus aliam insulam:quam interprætes aie
bant esse aprime cultam:habitatoribusq; frequentissimã:& inter alia ha
bere innumeras fruges:& prope omnia quibus uita humana carere ne
quit:& quoniam montes hẽt p̃altos eam montẽ appellauim⁹ ferratũ:
at nostri interprætes:& hi quos asserueramus ab atrocitate canibalorũ
adfirmabãt canibalos aliquãdo longa metiri itinera supra mille miliaria
ut carnibus uescantur humanis:postridie illius diei nacti sumus aliam in
sulam:quæ quoniam erat obrotunda admirans eam nuncupauit sanctã
Mariam rotundam:supra istam comperimus aliam:cui diui martini no
men indidit:uerum in neutra istarum stationem fecimus:perendie uero
aliam inuenimus:quam aiebant longitudine esse.M.cl.ab parte uideli
cet occidentali in orientale latus:referebant mira de ea interpræ
tes:q uidelicet foret summe ferax.& pulcherrima:hanc postremo
appellarunt sanctam Mariam antiquam:post eam comperit fere innu
merabiles insulas:uerum longe ab predicta.M.prope.cccc.Interq; eas
quedam cæteris præstabat magnitudine:quæ dicebatur ab incolis Ay
Ay:nr̃i uero nuncuparũt sanctam crucem:eo appulimus:ut aquam hau
riremus:at admirans emisit triginta uiros:qui explorarent diligenter
insulam:qui mox quattuor canibalos cum totidem fœminis inuene
runt:quæ mulieres uisis nostris:complicatis manibus eleuatisq; auxiliũ

Mulieres statis anni temporibus coeunt cũ antropophagis canibalis

Insula admodũ ferax

Canibali longa metiũtur itinerã ut carnib⁹ uescãt humanis

Sãcta maria rotonda

Diui martini insula

Sãcta Maria antiqua

Insula ab inqlinis dicta Ay Aya nostris uero sancta crux

Mulieres ab canibalis erepte

petere uidebantur:quibus liberatis uiri in nemora dilapſi ſunt : biduo
itaq̃ illic:agens admirans triginta uiros in inſidiis collocauit : qui corri
perent canibalos:ſi qui apparuiſſent:qui uero ſtabant in littore uiderũt
cimbam:(caneam ipſi appellãt):homines octo:& totidem mulieres ue
hentem:ubi igitur admirans claſſicum cecinit:una omnes ruunt in bar
baros:qui ſtrenue ſagittis pulſare noſtros conabantur: nec prius quiue
re ſe clipeis tegere q̃ hiſpanus ab fœminis ſagitta ictus occubuerit : al-
ter uero male acceptus eſt:hiſpani tamen ubi comperere ſagittas uene
no illitas eſſe:decreuerunt propius manus conſerere & ui remorũ i eos
contendere:quod ut fecere protinus barbarorum nauim peſſundedere:
praeminebat.n.ibi mulier quaedam ueluti regina:cuius dicto parebãt
omnes:haec natum habebat ſecum torui aſpectus atrociſq̃ : qui facie
non regem ſed praedonem:aut furem quempiam ſeuiſſimũ preſentabat:
ſummerſa itaq̃ naui non deſinebant nando noſtros onerare ſagittis :ela
tis tantum ſupra aquam brachiis:quae res uiſa eſt monſtrifica:dum itaq̃
natant ſagittantq̃:ad ſaxum quoddam deueniunt:ubi tandem a noſtris
ſunt expugnati:occiſis nonnullis:& regulo grauatim ſaucio uulnere du
plici:hos ad admirantem trahunt reluctantes: qui conſpectum tanti ui
ri minime pauentes:ferociam nuſq̃ exuerunt:ſpumas efferueſcentes: nõ
aliter:q̃ leo:ubi in caſſes deuenit:tunc rugitꝰ edit maiores atrocioreſq̃ :
ſeuitq̃ magis:adeoq̃ efferebantur: ut nullus eſſet inibi tam intrepidus
qui ferociantes uiros non formidaret:progreſſus admirans itaq̃ affrico
flante aliquando:nonnunq̃ ſpirante fauonio:peruenit ad quandam pe-
lagi uaſtitatem ubi prope innumerae erant inſulae multiiugeq̃: nam ali-
quae frequentioribus obumbrantur nemoribus:aliae uero ſumma aprici
tate amœnitatẽ non mediocrem praeſe ferebant: nonnullae autem ſqua
lebãt ſaxis:humo ieiuna aridaq̃:& praeuſtis implicite mõtibus:aliae ẽt i
tra cautes colorẽ coccineũ cõtinebant:aliae uiolaceũ : albicantem aliae.
perinde ut multi rati fuerint eas eſſe minas: aut gẽmarũ loca metallorũ
coruſcantibus plurifariam coloribus : eo itaq̃ non conceſſere ſeuiente
pelago:nam uerebãtur ob ſcopuloꝵ frequẽtiã:ne naues colliſae ſaxis de
hiſcerẽt protinus ſũmergerenturq̃. In aliud tempus rẽ differentes :neq̃
uere ẽt inſulas pcenſere ob eoꝵ implicitam frequentiã:tamẽ nõnullae ce
loces:quae altiore fundo haud egebant:mediocri contente alueo ꝓpius
acceſſere:& ſupra.xlvii.inſulas nũerarũt locũq̃ arcipellagus nũcuparũt:

Admirans claſſicũ cecinit
Ab feminis illis male acceptus eſt e noſtris qdã
Peſum iuit nauis barbarorum
Praeerat naui mulier cũ nato torui aſpectus
Expugnantur barbari: capto regulo ac ſaucio
Capti ſpumas efferueſcunt
Efferãtur ut leones
Complures inſulae colores Multiiugos praeſeferũt
Arcipelagꝰ

ob insularum frequentiam: dum itaq relictis insulis in altum pvehunt: in medio fere itinere aliam nacti sunt insulam quae dicebatur buchema: ubi complures erant illorum qui atrocissimas canibalorū manus euase rant: hi nobis retulere insulam cultam fore eximie: cultoresq esse mitio res: & usqquaq canibalis infensos. Inq ea nemora complura quae apros fouent ingentissimos: hi naues non habent: quibus sulcare possint Ma ria: & canibalos adire: uerum ubi canibali eo contenderint: congrediun tur atrociter propulsantq eos: quos si ceperint male accipiunt: par pa ri referentes: nam erutis luminibus eos in frusta minutatim concidunt: & ignibus torrent: & pro uindicta deuorant: alioquin humanis non ue scuntur carnibus: haec nobis referebant nostri interpretes: quos ex hispa na insula adduxeramus: at nostri parum illic immorati praeteriere isulā: nisi q ab ea parte quae occidentem respicit in terram descenderunt: ut aquae nihil non haurirent: ubi eminentem pulchrāq domū inuenerūt: & cum ea .xii. minores domos omni habitatore desertas: ibiq nulla erāt habitantum recentia uestigia: causam propterea ignorabant: cur deser tae forent: ni forte habeant illarum habitationum stata tempora: dū can dens sidus feruet nimium: abeunt in mitiora loca: reuersuri cum condu cibile arbitrabuntur: uel forte metu canibalorum littora desert tantisp: donec abeant: utcunq fuerit insula unicum habet regem: cui perq reue renter astant: obediuntq miruminmodum chiasichiū appellant eorum Regem: latus huius insulae quod meridiē contuetur longitudine ducen tum .M. patet: ea noctae duae foeminae: & totidem adolescentes quos aserueramus de manibus canibalorum: ubi in conspectu suae patriae fue runt: in mare sese proiecerunt: & nando ad solum patrium deuenerunt nobis nescientibus.

Buchema insula

Populi q canibalis sunt infensi

Aedes desertas comperiunt.

Chiasichius rex

Cap. XCIII.

Quomodo Admirans suos reperit uitam exuisse.

Andē aliquādo admirans pvenit cū tota classe ad hispanā insulam: quae abest ab Canibalis leucis fere .cccc. uerum ominē inauspicato infoelicīq: nam hi quos loco praesidii inibi reliquerat uitā exuerāt oēs. In hac īsula est regio: q dr xaynana: unde admirās prio itinere pfecturus in hispaniā: quasi loco obsidum decem uiros ab duxerat ex his ob coeli mutationem: septē occubuerant: unus uero eorū qui superfuerat ubi suam patriam classis applicuit (Therema dicitur) sponte a nobis emissus est: reliqui uero nando clanculum aufugerunt:

Cōpit suos exuisse uitā

Nādo clam effugerunt

quæ res parum admirantem mouit:qui modo suos comperisset uiuos: reliqua nihili pendebat:uerum ubi paululum est progressus:canea quædam apparuit:genus est liburnicæ longioris capax ingentium remorũ: hæc regis fratrem uehebat:eius profecto: cui apprime abiens suos cõmendauerat:cunq3 eo fœdus:magnum inierat. Is igitur regis Guancenarilli frater alio tantum uiro comitatus:ad admirantem contendit: & nomine regis imagines aureas duas dono admiranti dedit:posthæc cepit hispanorum miserabiles casus exponere:uerum uix id intelligere quiuimus:nostris interpraetibus non satis eius linguam callentibus:his auditis progreditur admirans quoad deuenit ad ligneum oppidum:quod hispani sibi pro potiori tutela condiderant:id totum comperit demolitũ combustumq3:nec alia supererant uestigia:præter palidum cinerẽ:quæ res nos omnes dolore incredibili affecit.non tamen nobis facile persuasum iri poterat:quin aliqui superuiuerent: propterea ut huius rei essemus certiores:admirans iussit tormenta quædam exonerari:ut reboatu edito si qui delitescerent e nostris mox excitarentur:scirentq3 nos aduẽtauisse:uerum operam lusimus:quoniam nullus usq̃ comparuit:cunctis fato functis: tunc admirans nuncios misit ad regem Guancenarillum sciscitatum de suis: questus grauiter de occubitu suorum: hæc nostri retulerunt:quantum colligere potuerunt ex regis responso: complures uidelicet in ea insula reges fore illo potentiores:qui ægre ferebãt hispanos subegisse insulas:propterea contenderant ad ligneũ oppidũ:ubi hispani degebant:eoq3 expugnato contrucidauerãt uiros: & oppidũ combuserant. Ipsumq3 ferentem nostris suppetias ictum sagitta fuisse: inq3 eius rei fidem brachium fasciis circũuolutum ostentauisse: nec propterea ad admirantem iuisse: quoniam consauciatus uulnere non contemnendo fuerat. his acceptis nulla fide adhibita:postridie marchienẽ quendam cognomine sibilium rursus ad regem mittit: qui perq̃ diligenter rẽ sciscitetur:perpendatq3 an sint uera quæ ex rege allata fuerãt. Is igitur eo concessit: & remotis fasciis comperit Regem falsa locutum: nullius cicatricis apparente uestigio: uerum procumbentem nactus est uirum simulantem egritudinem: huius cubili coniungebantur concubinarum cubilia octo. Tunc deuenimus in eam opinionem: ut non difficulter crederemus nostros astu: & insidiis eius occubuisse: tamen Marchio finxit fidem præstare Regi: hortatusq3 est uirum: ut in crastinum admirantem uiseret: postera itaq3 die ad admirantem

Canea liburnicæ genus

Regis german⁹ hispanorũ casus refert miserabiles

Ligneũ opidũ demolitũ cõperit

Exonerãtur tormenta:ut edito reboatu excitarentur hispani

Sciscitatum de suis mittit ad regem

Rex simulat se saucium

Rex mendacii cõpertus est

Astu nr̃i occubuere

Ad admirantem contendit rex
Lõgiore subsellio mulierẽ alloquitur
Vir multi pẽsi admirans.
rem animo atentiore expẽdebat
Mulieres subornate
Caterina nãdo euasit
Regem infensi obseruant
Regalis portus

rex contendit:a quo ẽ honorificẽtissime exceptus:& ueluti miseraretur nostrorum erumnas gemebundus indoluit :at ubi conspicatus est mulierem quandam : quæ nostro auxilio erepta fuerat ab canibalis eam ad latus est sua lingua longiore subsellio:nobis haud quaq̃ intelligentibus: illi plurimum aplaudens:hæc dicebatur caterina:tandem post multa illinc abiuit:& amiciciam sedusq; rursus pollicebatur:non defuere tamẽ e nostris qui suggererent admiranti ut uirum corriperet : & correptum cædis nostrorum pœnas luere cogeret:admirans uero: ut erat uir multi pensi:rem accuratius pensitatiusue expendebat loci:& temporis rationem habens.non.n.sibi per id tempus conducere arbitrabatur : ut incolarum animos ad iracundiam prouocaret. postridie uero illius diei quo illic rex soluit:eius germanus classem uisit:& mulieres subornauit: ut sequens effectus comprobauit.Itaq; nocte subsequente caterina cum septem aliis in mare desiliit:ut superato pelago ad regem contenderet: nostri tamen ubi fraus apparuit consecuti natantes mulieres tres tantũ ceperunt:at caterina cum tribus aliis ad regem peruenit: qui susceptis mulieribus in interiora insulæ dilapsus est:quo facto nobis rex aperuit se nostros contrucidauisse.

Cap:XCIIII.
De uindicta occisorum.

Quasi alter meandrus
Mons conspicuus qui uiret impendio
Ibi auitia fere omnegenus
Viri cẽtum qui corpora simetrica hñt occurrunt nobis

Admirans igitur cognita proditione decreuit hominem persequi qui usq; ad regni interiora : misit itaq; trecentum uiros qui marchionem infensi consectarentur : hi ergo dum hominem explorabundi quærũt:deuenere ad hostium cuiusdam signati fluminis: ubi pq̃ celebris erat portus:quem regalem appellarunt:nam ubi ingressus es:adeo flumen se sinuat obliquatq; efficiens multiplices recessus:& flexus innumeros:ut alter meandr⁹ uideat̃:nec licet sis ingressus:cognoscere quibus an sis intra uel extra:q̃q̃ in ostio adeo pateat : ut sit trium liburnicarum capax :ex aduersa fluminis parte mons uisitur conspicuus : qui impendio uiret : & præclaris exornatur nemoribus . Ibi psitaci complures & auitia fere omnegenus exaudiuntur suauissime alternecq; concinentia : hunc portum interfluũt fluuii duo : & dum altius progredimur nacti sumus eminentissimas quasdam ædes : quas credidimus Regis esse eius:quem psequebamur. Iccirco eo.cõtẽdim⁹ citato gradu:& ecce occurrunt nobis uiri prope cẽtum:qui habilissima

habent corpora:quiq arcus:& sagittas ferētes:toruo uultu ibāt ad nos: subinde uociferantes se minime fore Canibalos:sed taynos.i.nobiles:ac patricios : nos uero signo pacis edito:propius accessimus : & cum mutuo colloquio frueremur:protinus fœdus :& amiciciam nobiscum inie-re:nec de cætero pauentes:ad nos ueluti ad suos confidentissime ibant: hos munere multiplici donauimus: at nostri dum illic agerent domum metiti sunt:quæ diametrum habebat.xxxiiii.passuum: erat istar amphi theatri obrotunda:huic circunquaq adiacebant triginta aliæ minores ædes in contignationibus pro trabibus harundinibus uersicoloribus utebantur:mira arte textis complicatisq:hoc patritios nostri percuncta ti sunt de rege marchione:quem asseuerarunt petiisse montes:huius rei decreuere admirantem certiorem reddere:& imprimis conflatæ necessitudinis cum uiris patriciis : uerum admirans flagrans perniciali odio in marchionem:ad diuersas insulæ partes exploratores expediuerat:qui regem si quo modo possent corriperent:nam præceteris quos miserat: erant duo strenui iuuenes:horeda uidelicet & Gormalanus animo inuicto:alius alia loca petens:prope omnem regionem inter se partiti sunt explorandā:hi ergo dum uarias regiones peragrarent:deuenerē ad quædam spectatissima flumina : quorum alia ab una parte montis deflue-bant:nonnulla uero ab alterā deriuabantur.Is mons eminentissime at-tollebatur:qui aurifero sabulo conspergebatur:& inde aurum effodiunt incolæ hoc modo: nam actis sinistris brachiis in præcordia mōtis egerunt aurum:egestumq dextra excipiunt manu:dabantq nostris:asseuerabant etiam uidisse grana complusculа Zecare:quæ allata fuere regi hispaniarum: nā granum unum pondo erat unciarum nouem:hoc uidere complures uiri.

Tayni.i.nobiles
Fœdus ineūt nobiscum
Domus istar amphitheatri
Conflata necessitudo cū patriciis
Admirans pniciali odio flagrat in regem
Conspicua flumina
Auriferæ arenæ
Inde inquilini effodiunt aurum

Cap.XCV.

De flumine aurifero:& aliis rebus repertis.

His uisis nostri condicto ad admirantem rediere:ut non recederent a præscripto:nam admirans iusserat:ut nil aliud agerent: q explorare regiones nouas : & mox referre earum situs : & qualitates:nec ipsi pergerent eo inconsulto exercere cōmerciā :pro quāto uitam caripenderent suā:accepere etiam ab incolis non longe fore in montibus regē quendā:quē Gazichiū canoban:sua lingua appellant.i. dn̄m domus auri:nā boa domus iterpretat:canū aur:& Gazichios rex

Ne recederēt a præscripto ad admirantem illico eunt
Canoba.i.domus auri:
Gazichios rex

in hoc etiam flumine inuenere absolutissimos pisces aquamq; haud insua uem: Marchion sibilius refert apud canibalios populos in mense decẽ bri fore æquinoctium: quod ratio spheræ nõ patitur: addebat etiam ini bi aues eodem mense fœtificare: eum tamen ab eo sciscitaremur. quan tum eis polus eleuaretur ab oriente: retulit septentrionem non uideri sed mergi sub artico polo: & transcendisse custodes. uerum ut ingenue fatear: nemo inde uenit: cui indubia fides adhiberi possit: quoniam fere omnes expertes erant litterarum: & imprimis sideralis scientiæ.

Sphere rõ non patitur
Septentrio non uisitur ibi

Cap. XCVI.

De oppido ab admirante condito.

IGitur is admirans classis præfectus in suam: & gentis hispanæ memoriam: decreuit urbem erigere cooptato itaq; loco: qui lo cifron dicitur: non longe ab portu: & ut bono omine succe derent cuncta auspicatus est a diuinis: nam primo loco ecclesiam dedi cauit: cæteraq; absoluisset: ni tempus appetiisset patriæ repetendæ: uel saltem prout abiens pollicitus fuerat regi: ipsum de omnibus certiorem facere q̃primum: expeditis ergo. xii. celocibus regem protinus de com pertis rebus commonefecit: cũ igitur admirans in insula hispana adhuc ageret: alii appellant insulam huiusmodi offiram: quam nonnulli eã eẽ asseuerant: cuius cõmeminit sacra uetus historia libro regum tertio: q̃ patet latitudine graduũ quinq; australium. i. M. ccc. lx. his polus eleuat xxvii: gradibus: in meridie autẽ (prout referebat) xxii. longitudine ue ro. i. ab oriente in occidentem patet. M. Dccc. lxxx. & hæc insula si for ma consideretur folium balãi. i. arboris nucis castaneæ simillime refert: statuit propterea admirans in colle cuiusdam montis huius insulæ ur bem condere: in umbilico insulæ ab ea parte: quæ aquilonem respicit: quoniam inibi uisebatur mons alius: qui frequens est nemoribus & lapi dibus asperatur: necnon calce scatet plurima: eam incolæ appellant issa bellam: ad radices uero montis planities est perq̃ aprica longitudine pa tens. M. lx. & lata. xii. alicubi: perangusta tamen alibi Mil. vi. hanc in terluunt complura flumina: quorum celebri' fere præterluit urbem ad iactum arcus: hæc igitur flumina adeo ubertim irrigant regionem: ut eam feracissimam fere omnium rerum: quæ terra parens mittit: effe cerint: nam in arena eorum fluminum iacta semina protinus germinãt: fecimus huius rei periculum: iecimus enim semina multiiugarum herba rum: uidelicet lactucarum: nasturciorum: brasicæ: & bugulosæ: quæ oĩa

Vrbem condere parat
Offira insula: cuius Vetus meminit historia
Quantum eis polus eleuatur
Vrbs in umbilico
Isabella insula
Conspicuis fluminibus irrigatur regio
Iacta semina harenis germinant.
Nasturcii. brasicæ. pepones

sextodecimo die germinauere at pepones: cucumeres cucurbite trigesimo septimo die ad maturitatem peruenere: nec (ut ingenue fatear): meliora his comedi unq̃: hæc nouerat admirans etiam relatu eorum: qui se cum diuersabantur: qui & ipsum certiorem fecere rerum multarum: & imprimis prouinciæ cuiusdam auriferæ: propterea misit: illuc e suis triginta uiros. regio cipagora dicitur: auro scatet: ubi uero rediere uiri triginta: retulerunt multa miratu digna: præsertim adseuerabant ab eo mõte quattuor deriuari flumina: unum ad orientem proficiscebatur: aliud uersus occidentem contendebat: alterum in septemtrionem: in austrum alterum citatissime fluebant: insula quadripartitur pars que uergit i oriẽtem dicitur suma: que occidentem respicit atribuinea: quæ aquilonem lachem: que postremo meridiem contuetur naiba dicta est ab omnib⁹.

Quattuor flu. ab uno mõte deriuãtur

Insula quadripartitur

Cap. XCVII.

Quomodo admirans adiuit auri minas.

ET reuertar unde sum digressus admirans urbẽ cõdidit muro præcinctam: & .xii. martii illinc soluit ducens secum pedites circiter quattuor cẽtum: ac equites nonnullos pleno gradu cõtendẽs eo ubi accepat minas auri fore uberrimas meridiem uersus: Igiẽ superatis eminentissimis montibus ualibusq;: ac traiectis fluminibus limpidissimis: tandem in eam deuenit prouinciam ubi auspicatur cimbaga regio: in cuius patentissima planicie decursus quidam aquarum uisuntur: quorum harenæ intermiscentur auro: Igitur admirans ingressus mediterranea insulæ ad. M. fere. lxxii. tantumdem distãs ab urbe quam condiderat: peruenit ad ripas cuiusdam ingentissimi fluminis: ubi collis impendio attollitur: eminetq; admodum: & ibi arcem erigere decreuit quo tutius arcana regionis scrutari quiret: huic diui thomæ nomen inditum est: dum itaq; arcem ædificat: ad eum undiq; cateruatim homines regionis eius confluebant accepturi mercimonia: quorum uoto admirans satisfaciens ab eis auri aliquid petebat: qui breui ad eum rursus redeuntes: plurimum auri comportarunt: nec id silentio inuoluam: granum allatum fuisse auri: quod pondere onziam excedebat: quæ res effecit: ut grani magnitudinem admiraremur supra omnem credulitatem: cum præsertim adiiecissent se adhuc proceriora grana allaturos: quæ aiebant ferre aliam regionem: quæ illinc itinere mediæ diei aberat: eaq; grana inculta in arenis iacere adseuerabant: uiri auri incolis nescientibus: alii etiam tulere frustula auri dragmarũ. x. maioraq; ĩueniri rursum

Vrbẽ muro circũdedit

Supat montes & traicit flumina

Auriferæ harenæ

Erigit arcẽ ꝓ specula

Granũ pondo õzie uni⁹

Proceriora grana

adfirmantes:illo igi͛ misit admirans:e suis complures:qui minas auri di ligentissime explorarent:referrentq; protinus:qui euntes plura compe runt:q̄ intellexerant:q̄q; unq̄ aurum ullent:inter alia admiratu non indi gna nemora habent:quæ omni aromatum genere ubertim abundant:ue rum ea haud legunt:nisi ubi permutant cū conterminis quepiam:alii ue ro cum quibus commercia exercent sua uasa ferunt lamia:catinosq; li gneos:pelues:malluia:& id genus complura: quibus qui dant aromata prorsus carent:inuenerunt in mense martii uuas præmaturas uerum agrestes:hæc regio licet rupibus:& saxis asperetur:ea tamen uiridantes gignit arbores:tota in colorem prasinum inclinat:imbres excipit freque̅ tiores. Ideo multa inibi flumina decursusq; auriferi: nam cum imbres deriuantur e montibus:secum auri copiam maximam trahunt ad plana arua:patentesq; campos: quos interluunt: ut præfecimus: innumera flumina eademq; amoenissima:ac placidissima decursu haud rapido ci tatoq; sed segni:ac placido:hæc loca habitant gentes ignauæ:& fere pe̅ si nullius:ea ociatur plurimum imo ignauia torpet: algoris admodum impatiens:& cū nemora habeant bombice referta:eo tame̅ uti nesciūt:

Nemora scatent aromatibus cōpluribus

Permutant uilia cū aromatib⁹

Equinoctio uerno uuæ maturescūt

Omnis regio in prasinum colore̅ inclinat

Placidissimi amnes auriferi

Cap.XCVIII.

De mirabilibus compertis ab admirante.

Exploratis his locis ut præfecimus admirans rediit ad arce̅ issa bellam ubi nonnullos e suis dimiserat:ipse uero cum liburni :is tribus profectus est peregre:nouas etiam quærens regio nes:& imprimis eas quas iam eminus conspicati fuerant:nam continen tem credidit fore licet compertum habuerit insulam esse quæ.M.lxx. abest ab ea insula quā appellarunt hispanam:regio cuba dicitur:ea præ terita iter direximus ad meridiem: & inde cepimus ad occidentem non nihil flectere:uerum q̄to magis progrediebamur:tanto plus littora ex tendi uidebantur:terris semper fugie̅tibus:sinuabāt enim se littora ad meridiem semper:recessu:& ambage multiplici:adeo ut cum credere mus contendere in occidente̅:ad meridiem tame̅ idies ferebamur:terris duce̅tibus:ac multiiugis finibus:tāde̅ admirans deue̅it ad insulā:quam inqlini appellant iamicā:hanc aiunt appellari ab cosmographis lamiam maiore̅:quæ magnitudine trinacriā superat:unicū i umbilico mōtem hēt:q sensim leniterq; surgit ab oī regionis latere paulati crescens:ut uix cōscēdere credas:ut i accliuis solet:donec deueneris in mediū:tūc se se attollit uertice emine̅tissimo:& tarditate̅:q̄ usus fuerat surge̅do emi

Xilon ferunt nemora

Isabella insula

Cuba regio

Sinuabant se littora ambage multiplici

Iamia magnitudie su par siciliam

Mons i umbilico atollitur sensim

nentia compensat: hæc insula æque ferax est in maritimis ac in mediterraneis: frequens habitatore eodemq; accerrimo ad quæq; subeunda: nam in commerciis acri est ingenio: adeo ut non difficulter circũadiacentes populos excedat dexteritate: eo ubi appulit admirãs suos ĩ terrã exponere contendebat: uerũ reluctabãtur illi: ac pugnatum est idẽtidẽ succumbentibus insulanis: nõ sine hominũ strage: tamen discordias pax est consequuta: relicta iamica flante zephiro septẽ diebus: nec interpolatis: per latus cubæ nauigauimus. Intantũq; sumus progressi: ut crederimus uel ipsam chersonessum aureã (quæ ẽ in ipso oriẽte) attigisse: adeo igit̃ prouecti eramus in altum petentes uarias orbis partes: ut fere totum uniuersum metiti fuerimus: & ex uiginti quattuor solis horis: saltem uigessimã & alteram comperimus: licet perpessi simus innumera mala: nomina tamẽ. Dccc. insulis indidimus: & supra tres mille præterimus: ubi multa erant memoratu digna: præter nauigans latera cubæ & paulo supra q̃ inceperit nauigare: nactus est admirans portum nauiũ capacem complurium: Ibi suos cepit emittere qui cum terrã applicuissent: tantũ mapalia ĩuenere: eaq; uidua omni habitatore: uerũ ibidẽ cõspexere in uerubus pisces quos ad ignem assabant piscatores: at nr̃i piscibus uesci tostis haud dubitarũt reiectis serpẽtibus: q uisis christianis mox dilapsi sunt in montes: & inde speculabantur quid sibi uellent nostri: a qbus prouocati piscatores paulatĩ ceperunt timorẽ exuere: annuentibus nostris ne pauerent: quidã igit̃ audaculus in inferiorẽ rupem desiliuit propius accedens: quẽ cõpellare cepit quidã oriundus ex insula hispana: qui a teneris in hispania apud admirantẽ altus: & educatus fuerat: cuius lingua parũ ab eoꝝ idiomate differt: hunc itaq; percunctatus est cur fugerent: & q̃ nã gens foret: quoue nomine regio appellaretur: cõtracta igitur necessitudie uiribusq; animi reassumptis dixit eos piscatores esse: q eo piscatum concesserant rege iubente: qui alio regi cenam parabat põtificiã opiparamq;: addidit ẽt pergratũ hũisse plurimum: q serepntes minime comedissent: quandoquidem hi: ut affirmabant: regi ueluti delicatiores epulæ adseruabantur: quibus auditis admirãs eos missos fecit: nã iam habebat satis cõpertum regionis mores. propterea iter suum uersus occidentẽ persequebatur: & dum regionem percurrit ad occidentẽ eam nactus est feracissimã: refertãq; habitatoribus domesticis: qui mox conspectis nr̃is ad littus descendebant panes ferentes: qb⁹ ipsi utunt̃: tulere etiã cucurbitas plenas aqua: nosq; ueluti amicos

Ferax insula uirorum

Pugnatũ ẽ crebro

In altum ꝓgressi plurimum

Ex. xxiiii. horis uigessimã & alterã cõperũt

Quot isulis ĩdiderit nomina.

Ad ignem assãt pisces ac serpẽtes

Exuto timore collocũt

Rex oppipará cenã parat serpẽtib⁹ imprimis

Veluti amici cordi te excipiuntur

hospites inuitabant cordate:nos uero paulo ultra progressi :uidimus innumeras insulas:quæ primo conspectu cultæ uidebantur eximie uirentibus plene arboribus:& imprimis ab ea parte quæ continentẽ respicit: dũ latera pcurrunt:deuenere ad ostiũ fluminis cuiusdam:cuius latices adeo feruent:ut in eis diutius manum immergere nequeas feruescentibus aquis:rursus progredientes compere piscatores quosdã:q in cimbis.i.in caua arbore:piscabantur:q piscem rudentibus adligauerãt nauiꝗ: cũq post se trahebant:eius forma est nobis incognita:& nisi grandiusculũ caput haberet:instar anguillæ formaret:capite gestat pelliculã quandam:quæ similitudinem habet crumenæ alicuius:cũ uero pisces uel testitudines emerserint supra aquam:mox is piscis solutus dimittitur ad eos qui telo acrior:ac omni uolucre ocior : condicto uibrat:pellẽ (quã diximus marsupium referre aliquod) pisces corripit:ac retinet sua pelle implicitos:nec prius prædam dimittit :q̃ aerem senserit:cuius est impatiens admodũ:tunc uincto rursus pisce:prædã legũt:nam nobis astãtibus cepere calandras.iiii.pgrandes:qbus nos donarunt amice:easq in cibatu suauissimo habuimus:his uisis:percunctati sumus piscatores an latus huiusmodi diutius adhuc protenderetur:& q̃tum in occidentem extenderet:respondere latus huiusmodi finẽ habere nullum . Illinc igit soluentes pgrediebantur a latere semper littus pcurrentes:hi internauigãdũ innumeras gentes cõspexere:nõ longe uero ab terra huiusmodi: quæ nunq̃ terminatur:uisitur insula:ubi mortaliũ uidere neminẽ : nam si qui erant in ea:fuga pernici sibi consuluerant : at canum inibi copia ingens conspecta est minime latrantium:licet toruo forent aspectu :anseres ẽt anatesq insulæ inerrabant multiplices:præternauigantes :itaq latera cubæ deuenimus ad quasdam angustias :ubi gurgites : ac breuia prope erant infinita & ibi mare undabundum spumas efferuescebat indignabundum admodum:seuitq mare hoc modo itinere .M.xl. aquis albicantibus non aliter q̃ si polline conspersum fuisset:superatis his gurgitibus prouecti ad.M.lxxx.eminentiorem comperim⁹ mõtem : & tũc lixas emisimus:qui aquam ferrent lignaq:eo ẽt concessit arquita quidã: qui cum inerraret insulæ:& in nem⁹ condensum prouenisset arboresq admiraretur:huic mox a tergo affuit uir grandiusculus:toga indutus alba.sagittarius:credidit primo conspectu religiosum quendam fuisse: quem in classe habebant:uerum ubi compertum habuit alium eẽ :actutum alii duo uiri eiusdem habitus : & staturæ apparuere : postq eos

Hic adeo latices feruẽt: ut immergere neqas manus

Piscis mire naturæ quo piscatores utunt ut corripiant alios pisces

Canes qui haud quaq̃ latrant

Anseres & anates insulæ inerrant

Equor undabundum spumas efferuescit

Lixe emittũtur aq̃tum & lignatum

Viri habitu insueto.

supra triginta alios uidit: quibus conspectis: mox fugam cepit: at illi se quebantur manibus annuentes: ne pauerct: neue fugeret: sagittarius ue ro q̃ citius quiuit classem repetiit: cuncta quæ uiderat denarrans admi ranti præfecto: qui ubi hæc accepit protinus emisit multos: qui tenẽtes uaria itinera: prope totam insulem explorarunt: erãt ibi arbores multiiu gæ: aliæ ferebant aromata: uiolas aliæ: percurrentes itaq; cubæ latera: uarias nationes nacti sunt: quorum linguam etiam incolæ hispanæ insu læ (q admirantem ultro sequebantur) minime callebant: & dum pro gredimur magis: ac magis se sinuabant littora: modo notho: modo affri co flantibus: quibus impulsi aliquando ferebamur prope in sicum: adeo mare insulis est implicitum compluribus: naues fere pessundabantur nimia onustæ aqua: quam & madidum coelum: & refluxus pelagi conro gauerant: quare operepræcium fuit referre gradum: & domum redire eodem itinere quo uenerant: neq; quempiam pauebant: quin potius spe rabant ubiq;: & amice: & honorifice recipi: quandoquidem neminem læ serant dum irent: uerum fere omnibus morem gesserant.

Multiiuge arbores aliæ alios ferẽtes fructus

Salũ insulis frequens

Seuicia indi gnabũdi pe lagi pedẽ re ferunt

Cap. XCIX.

Quomodo admirans insulas reddidit uectigales.

CVm itaq; rediisset ad hispanã insulã ubi abiens complures hispanos patritios loco præsidii dimiserat: comperit Margaritum uirum strenuum illinc abiuisse: qui prope iratus patricio rum magna concomitatus caterua patriam repetebat: quæ ubi comper ta habuit hominem illico inducunt: ut & ipse patriam reuisat: ratus ne delat[..]s regi: principis indignationem incurreret: domum tamen contẽ debat sub uelamento consequendæ annonæ: & reiouandi presidii: licet ut præfecim[..]s alia subesset causa: non prius tamen abiuit: q̃ sibi reges aliquos reconciliauerit: qui succensuerant hispanis ob predas: & latro cinia illata ab eis: absẽte admirãte: uel; corã ipsis regibus: quo[..]; con spectũ (ut par fuerat) minime erubuerãt: primo loco igit̃ sibi reconci liauit regẽ guarionensiũ: & cum eo necessitudinẽ contraxit arctissimã desponsata sorore uni ex insulanis: quem prius inter suos adnumeraue rat: & habito interprete: citato gradu contendit ad id oppidum: quod cõdiderat: nomẽq; diui thomæ ind[..]derat: hoc itaq; repit ab rege quodã obsideri: & parũ absuit quin deditionẽ fecerit: quoniã iã trigita diebus cõtinuis obsidebat̃ nemine auxiliãte: liberato itaq; ab obsidiõe oppido: regẽ cepit: q bellũ nõ pṽocat⁹ itulerat: applicueratq; aium: ut pgeret

Margaritus uir clarus

Sub uelamẽ to cõsequen dorum com meatuum re petit domũ

Reges sibi rursum recõ ciliat

Despondet sororem uni ex insulanis haud obscu ro

Oppidũ ob sidione sol uit: rege ca pto q ultro bellũ intule rat

reliquos pfligare reges. uerum ubi intellexit incolas ob caritatem annonæ fame laborare: quæ iam innumeros consumpserat populos: causa famis huius reiiciebatur in christianos: qui eruerant fere omnes radices quibus ipsi panem conficiebant barbari: statuit itaq admirans regredi: hæc meditantẽ præfectum mox commeatus regis guarionexii largiter iuuere: nam regio eius nondum famem passa fuerat: reuocato igit ab incepto itinere præfecto: ut tutius regio coleret ab hispanis: decreuit arcẽ erigere alterã: non longe ab sancto thoma oppido in monte eminentissimo: arcem de nomine conceptionis nuncupauit: ubi uero incolæ compertum habuere hæsisse cordi christianis: ut regione diutius potirent: legatos undequaq mittunt: qui præfectũ orent exorentq: ut suos frenet: nec ut ab eis ea patianẽ: quæ uix ab hostibus expectassent: nã ut aiebant sub prætextu querendi auri: mala innumera inferebant: & fere totam deuastabãt regionem: adiicereq ad hæc legati se male pendere uectigal: q̃ his assiduo uexari incursionibus: & quiete frui posse nulla: conuenit itaq inter eos ut regi christiano uectigal soluerent hac lege: ut incolæ montiũ cibanorum singulo trimestri (tres lunas appellant ipsi) auri quædam pondera ad urbem ipsam conueherent: qui uero aurum non habebant penderent aromata: & cotonum.

Fame laboratũ est: erutis radicib⁹ qb⁹ panem cõficiunt

Arcẽ erigit cõceptionis noĩe indito

Vectigales redduntur

Mẽses lunas appellant

Cap. C.

De regibus qui ob malefacta hispanorũ desciuere a christianis.

Igitur dicti reges fame compulsi polliciti fuerant uectigal soluere hispanis: quoniam deficientibus radicibus: quæ illis loco siliginis: ac tritici succedunt: panem conficere nequibant: nisi intollerabili labore fere nemora omnia peragrarent: tamen nonnulli fidem datam seruarunt inconcussam præscripto tempore: & ubi solidũ præstare non poterant: excusabant pauperiem: promittentes se duplũ soluturos cum ad meliorem fortunam deuenissent: nam uictu deducto: uix habebant quod soluerent: sub idem fere tempus qui aurum e terra egerunt inuenerunt auri granum: pondere unciarum uiginti: In regno non distante ab littore maris: Itaq loco miraculi granum huiusmodi allatum est hispaniarum regibus inuictissimis: idq complures uidere: sunt ibi etiam nemora que ferunt complura miratu non indigna & imprimis lignum ibi uisitur: quod appellant sandalium: uerum ea argutulus aliquis forte illi intempestiue obiiciet: cur celoces onustas eo ligno in hispanias miserit: & non auro: cum illius relatu compertum habeant

Q ui solidũ pstare nõ poterãt: excusabant paupiẽ

Auri granũ ingens

Feracia nemora

insulas huiusmodi auro scatere plurimo: quę obiecta non difficulter di luere potest hoc responso: q̧ licet ea regio uideatur abundare auro: si nostris conferatur: non tamen tanta est copia eius: ut onerari possint na ues: cum præsertim illud nō sine magnis laboribus erui possint e cor de terræ: languentibus etiam uiris: quos secum ductitabat: qui ocio & lasciuiæ uacabant: adeo ut quæque deformarent tanto parta sudore: de sidiæ ac uoluptati supra q̄ possim scribere addicti: quippe qui uel ip sum præfectum moribus suis cōtrarium perniciali odio persequebanť: effeceruntq̧ suis moribus: ut barbari qui suapte natura exleges sunt: & infreni: magis ac magis efferarentur: prosilirentq̧ degenerantes ab of probata uita: perinde ut usq̧ in hanc diem expensæ superent lucra: ta men hoc anno qui millesimus & qngentessimus primus ē: bimestri lege rūt supra duodecim mille libras auri: libra uero pensatur unciis octo: lucrati sunt etiam alia complura quorum mentio fiet in sequētibus: su peris fauētib⁹: & ne digrediamur a ꝓpositis: id noueritis eo anno tātā uim uentorū fuisse: ut illic arbores prope erradicauerit oēs: easq̧ in su blime iaciebat ut uiderenť cœlū ipsum contingere. ίuertit ēt tres libur nicas columbi: quæ erant in portu: adeoq̧ mare inundauit ut supra mē surā brachii totā irrigauerit insulā: huius igiť diluuii cām barbari reii ciebāt in christianos ob piacula: & scelera quæ patrauerāt quiq̧ inter turbauerāt eoꝝ quietem: adiiciebantq̧ neminē fore tam longæuū: qui meminisset tantæ tempestatis: quæ nec similē uisa est nec hēre sequen tem: Itaq̧ admirans ubi portū applicuit: ꝓtinus iussit fabris lignariis (quos optimos secum habebat) ut celoces duas fabricarentur.

Obiecta re fellit nō dif ficulter

Per luxū & inertiam cū cta defor mant

Barbari sua pte natura exleges

Libra pēsat unciis octo

Vis uenti maxima

Equor ad lo ca insueta inundauit

Cap.CI.

De arce extructa apud minam auri.

Nterea Bartholameū germanum suum: quem iam isulis præ fecerat cum nōnullis expeditis copiis ad effodiendū aurū mi sit: nam hi quos secum trahebat milites eruendi auri: metal loꝝq̧ ꝓbe nouerāt artes: distant hi montes unde egeriť auꝝ ab issabel la insula leucis fere. lx. interq̧ alia eos monuit: ut diligentius loca explo rarēť. Igiť dictus Bartholomeus profectus est imperator: siue ut aiunt ipsi andelantadus: comperitq̧ ualtissimos foueas ac spec⁹ altissimos eos demq̧ uetustissimos: unde asseuerant salomonem suos thesauros eruis se: ut est in diuina ueteriq̧ historia: artifices qui aurifodinas erāt explo raturi: ceperunt terrā egerere: & iam superficiem telluris eruerant: cū

Eruēdi auri piti admo dum

Andelanta dus. i. præfe ctus

Inde aiūt sa lomonē eru isse thesau ros suos

mox compertum habuerunt aurifodinam huiusmodi protendi nimium ultra.M.xvi. in eaq; auri tantum effodi posse rati sunt :ut quilibet artificum singulo die uncias tres eruere non difficulrer posset:cuius rei il lico bartholomeus certiorem fecit admirantem:qui ubi hæc accepit:decreuit rursus in hispaniā redire:uerum prius nō abiuit:q̄ insulæ fratrē suum præfecerit:& illinc soluit ingrediente martio .Mccccxcv.patriā repetens.Interea bartholomeus ut monitis fratris audiret:arcem condidit:quam appellauit auream:quoniā dum conderent eam inuenta est arena auro mixta : trimestri absoluit opus : ceperat uaria instrā auri eruendi fabricari:uerum fame grassante nequiuit perficere: soluit igiť inde:dimisso præsidio uirornm decem:qui arcem custodirent: prouisone fame laborarent:dimisso cane sagaci qui cuniculos uenaretur.Itaq; illinc abiens deuenit ad insulam conceptionis eo mense:quo guarionexius:& nanicantexius uectigal pendere tenebantur:& tributis exactis ab his duobus regibus:prouisoq; de annona :quæ sufficeret itineri pro se suisq;:qui.cccc.erant:uentis uela dedit hispaniam uersus.

Prius non abiuit q̄ insulæ germanū præfecit

Arx condiť quā appellauit aureā

Sagax cāis

Ventis uela dedit hispaniā uersus

Cap.CII.

De commeatibus missis ab rege hispaniaꝝ deq; eius præcepto.

Gitur circiter initium mensis iulii celoces tres onnstæ fere oi genere commeatuum applicuerunt insulas :ubi nostri fame laborabant.uehebant.n.uinum:oleum:carnes aprugnas :bubulasq; salitas:necnō isitia:& farcimina:& id genus alia complura:quæ mox partiti sunt singulis:ut unusquisq; suā hēret portionē:errogatis igitur cōmeatibus:regia promunt mādata uidelicet regē iubere ut eas insulas colāt:quæ meridiem respiciunt:ubi auꝝ egeriť:omnesq; insulæ acolas:& reges quoꝝ insidiis nostri occubuerāt in hispaniam transmittāt: quare ut regio obsequerenť mādato:mox corripuere.ccc.uiros regesq; eoꝝ:& in hispaniā missere:deinde colere ceperunt eā insulæ partē:quæ respicit meridiē:& ibi in colle eminētissimo arcē construunt:nō longe ab portu celeberrimo:arcem appellant diui dominici: quoniam die dominico eo peruenerunt:portum prædictum interluit eximiū flumen : quod innumeris piscibus scatet:quodq; nauigantes uehit placido alueo prope ipsam arcem ad duodecimum lapidem:in arce uero isabellæ ualitudinarii milites causariiq; dimissi sunt : necnon fabrilignarii non nulli:qui celoces duas frabricantur:cæteri uero contenderunt ad arcem

Multiiugi cōmeatus

Regis mandata

Arx diui dominici

Causarii milites

diui Dominici:qua erecta illi præfecit uiros .xx. & soluens illinc uersus occidentem profectus est.

Cap.CIIII.

Quomodo columbus suos comperit periisse.

IGit internauigandum deuenit ad flumen naybe quod ab memorata abest insula.M.fere centum.& uiginti :deriuaturq; ab montibus cibanis:qui meridiem respiciũt flumine traiecto:nõnullos præmisit exploratũ regiones quasdã uersus austrũ: ubi ingẽtissima sandalii nemora conspiciebant:exciderũt itaq; hmõi sandalii struem maximã eãq; deposuernnt apud quosdã tãdiu:donec redirent:& suis liburnicis asportarẽt:dum igit̃ præfectus latus dextrum percurreret nõ longe ab nayba flumine:inuenerũt regẽ quẽdã præpotentem:q illis populis bellũ iferebat:ubi prædicta nemora uisebant̃:decreueratq; prius ab bello haud desistere:q̃ suæ fecisset ditionis:huius uero regis regnũ est in cornu cuiusdam isulæ ad occidentem : saragna dicit̃:& distat ab nayba flumine leucis triginta:regio asperat̃ montibus.Regiq; huic circumadiacentes reges tributa pendũt parẽtq;:ut principi supremo : at præfectus nr̃ alloquutus est regem hmõi:persuasitq;:ut sponte uectigalis fieret:a quo nõ difficulter impetrauit:ut annis singulis tributa pẽdẽs cotonum:& canabim mitteret:& alia nõnulla: qbus ea regio abundat : aurum uero ibi non nascitur.Itaq; rebus pacatis cõpositisue : concordes una regẽ adeũt:a quo honorificentissime excepti sunt efusa omni plebe:quæ illis occurrit hilaris admodũ:& iucunda .Inter cætera hoc genus ludrici i gratiam præfecti actum est:primo aduentu occurrerũt adolescẽtulæ triginta:quæ tãtummodo pudorem cooperuerant pãno cotoneo suo more:cætera nudæ:hunc morem seruant pedisequæ & cosmetæ:at heræ nudæ prorsus incedunt.Igitur prædictæ ramos oliuaꝝ manibus gestabant:& ubi appropinquabant præfecto in signum fœderis:pacisue:illi ramos porrigebant:capillos uero ꝓmiserant ꝑ humeros uitata fronte ambulãtes:colos iis erat cianeus.i.nigricans uiridis:uerũ pulcherrimæ sũt:si omnẽ corporis habitudinẽ spectaueris: quod profecto his erat habilissimum:simetricũq;:postq̃ uero his iocis exceptus ẽ dispositis lectis discubatoriis:cœna parat̃ opipara : demũ itur cubitum apparatu sane regio.postridie uero eunt in domũ quandam patentem : q̃ theatrũ referebat:& ibi ludrica exercuere cõpluscula ut sũt tripudia:

Nayba flu[i]us

Nemora sandalii

Rex ꝑpotẽs saragne.cui pendunt tributa reges finitimi

Is rex uectigalis effect⁹ est

Quo ludrici genere except⁹ ẽ præfectus

Cosmeta q̃ heræ capita comit & exornat

Capillo ꝓmisso & uitata fronte.

Colos cianeus

Corpora simetrica

Lecti discubitorii

Cœna opipara

Ludus digladiatorius

& alia id genus: post hæc duæ hominum acies comparuere hinc & hinc atrox prælium committentes: nam adeo acerrime digladiabantur ut hostes uiderẽt: & utrinq; ceciderũt multi: pluresq; occubuissent nisi rex annuisset: ut tẽperarent a manibus: arma erant tela: arcus: & sagittæ.

Cap.CIIII.

Quomodo reges qui desciuerant rursus succumbunt.

Complures occubuerãt e nostris

Aegros alio mittit

Arcem spei erigit

Arx diui iacobi

Arx conceptionis

Desciuerẽ reges uectigales ab hispanis

Barbaros fudit ueluti tumultuariam manum

Illinc itaq; tertio die soluit: & rursus isabellã insulam uisit: ubi comperit suos uita functos: nam fere ducentum occubuerant uariis affecti ægritudinib⁹: quæ res adeo columbũ mœsticia ac dolore affecit: ut pene de expeditione desperauerit & id imprimis hominẽ angebat: q; uidelicet liburnicæ hispanæ uehentes annonam appe bant nullæ: & iãpridẽ caritate cõmeatuũ præmebant: tãdem decreuere ægros partiri per loca mare adiacentia. Inter Issabellã & Sanctũ Dominicũ secus iter: qđ iter austrũ: & aqlonẽ uisit: & ibi ceperũt cõdere noua oppida: & primo lõge ab Issabella. M. fere triginta sex arcem spei construunt: post eam ad. M. prope. xxiiii. arcem erigũt diuæ caterinæ: ab ea uero ad. M. fere. xx. arcem condunt diui Iacobi. post hanc autem ædificãt arcẽ cõceptiõis. Interq; eam: & diui Dominici erecta est alia: quam bonũ annũ nũcuparũt de noĩe Fundini Regis: colocatis itaq; ægris im memoratis arcibus: ipse ad oppidũ diui Dominici cõtẽdit: & illic ab Regis uectigalibus accipit tributa: dũq; diutius inibi ĩmoratur hispanis uitã ducẽtibus per mille latrocinia: ac rapinas: complures reges desciuere cõspirarũtq; fere oẽs in hispanos: & cũ quadã die conuenissent parat uri expeditionẽ in nostros Guarionexiũ præficiũt exercitui: q numerum xv. Mil. hoiũm excedebat: uerũ præfectus nr̃: ubi de hac re certior fact⁹ est: mox eos diligentia & solicitudine præuenit: cepitq; ad unũ oẽs pugnare: ueluti manum tumultuariam: non tamẽ sine magno sudore: ac labore: ac magnis periculis: utpote qui cum barbaris præliabamur: monet admirans ut his omissis ad eum redeamus.

Cap.CV.

De nouis insulis: & gente multiplici compertis ab admirante columbo.

Admirans uersus insulas fortunatas contendit

Admirans itaq; columbus die. xxviii. Maii. M. cccc. xcviii. soluit ab Barameda oppido non longe ab cades cum liburnicis octo onustis: iter agens uersus insulas fortunatas: prout consueuerat: uerum per id tempus uisum est conducere plurimum: si illac iter faceret ob nonnullos pyrratas: qui tunc mare infestabant. Illinc

uero ad mederæ insulas contendit:& ibi classem partitus est bifariam: nam quinq; naues ad insulam:quæ dicit̃ hispana direxit: reliquas uero secum retinens:uersus meridiem pergit: destinans animo uelle lineam æquinoctialem tandem aliquando superare: & inde ad occidentem uergere:ut fere omnia scrutaretur:ea imprimis:quæ christianis fuere hactenus inaccessa incognitaq;.Is.n.erat uir alto animo celsoq;: nec nisi magnifica aggrediebatur:& tandem peruẽit ad caput uiride: indeq; soluens flante austro maria sulcabat:& cum in altũ prouectus foret ad.M. fere.cccc.lxxx.in quandam deuenit regionem:ubi adeo sol torrebat oĩa ut prope ipsa classis conflagraret: uiriq; omnes æstu magno quasi animã exhalabant:nam impellente calore dolia cõplura crepuere: effusũq; est uinum oleumq; simul: cum id eis usu euenisset in exortu caniculæ: quo conflagrant prope oĩa.In his itaq; caloribus per octo dies uersati sunt:nõ sine uitæ discrimine: pœnituitq; eos sæpenumero has partes adiuisse:transactis autem octo diebus:flante uento fauonio:iter uertunt ad occidentem:rati clementiꝰ cœlum nancisci posse:& accepto in puppi uento eo citatissime contendunt.Indies clemẽtius cœlum: salubrioremq; aerẽ nacti:nã tertia die postq̃ illinc abiuerant compererunt tantam temperiem aeris:ut si priori conferatur.hæc sit prorsus fœlix:& fausta.ulti ma uero iulii:e specula eminẽtiori nostrum quispiã eminus tellurẽ conspexit.i.montes editissimos:quæ res tanto nos aspersit gaudio:ut ꝓpe gestiremus exilircmusq;:quãdoquidem usq; ad id tempus nos nr̃æ uitæ tedebat plurimum: nam deficiebant cõmeatus fere omnes: calore dolia crepuerãt:& uitam prope desponderamus:ut usu uenit aliquãdo ab morte parum distantibus:tandem aliquando superis fauentibus terræ appropinquamus:uerũ non appulimus ob breuia q̃dam:q̃ mare procellosum reddunt faciũtq;:ne ad littus tuto accedas:tamẽ cognouere terrã cultã fore:& habitari frequentissime:nam e classe conspectabant locoꝝ amœnitatem:prata præsertim uirentia inq; eis innumeros flores:q suauitatẽ fragrabant inenarrabilem:ut uel ad ipsam classem mirus odor perueneri:Illinc soluentes ad.xx.M.portum nanciscunt̃ absq; flumĩe:alio quĩ optimũ:propterea inibi haud imorati:ultra ꝓgrediunt̃:& mox aliũ cõperiunt portum stationemq; peropportunam:eo itaq; proficiscuntur ocissime:ut aque nihil non haurirent:portum appellãt charane:cuspidẽ accole:prope portum nulle erant domus:uerum animalium compluriũ innumera uestigia:postridie uero eminus cõspeximus canẽã citatissime

Classem bifariam partitur

Cordi illi hec erat equinoctialẽ supare lineam

Vir celso animo

Adeo torret inibi regio ut dolia estu crepuerint nimio

Clementius celum nacti sunt

Conspectu tellure gauisi sunt plurimum

Vitam ꝓpe despõderãt

Loca amœnissima

Portꝰ peroportunus

Viri pudore tantũ coopto cætera nudi

aduentantē: id est apud eos cimbæ genus. In eaq̃. xxiiii. iuuenes sagit tis prope onusti: gestantes clipeos: pudore tantũ coopto: cætera nudi: nam pudibunda inumbrauerāt bombicino panno: capillũq̃ admodũ ꝓ missũ hēbant: hos ubi admirās cōspexit nutu: & signis (quomodocũq̃ qbat) fuitat ꝓuocatq̃ ad mutua colloqa: illi uero quanto magis acces

Q uāto magis accersebant tanto minus fidebant

sebant: tanto minus nobis fidebant: ueriti semper ne fraus subesset quæ piā: paulatī discedentes a nr̃o conspectu: & subinde post terga respicien tes demirabātur ritus nr̃os: formā corpoꝝ hactenus eis inuisam incom pertamq̃: uidens itaq̃ admirans minime posse allicere hos uiros nuti

Agressus est ferociam cōcentu lenire

bus neq̃ inclamatiōibus: decreuit eoꝝ feritatem lenire melodia: aut cō centu aliquo. mandat ꝑpea existentibus in specula eminentiori: ut mu sicā multiiugam excitent: choraules uidelicet & tibicines: ac id genus alios moneāt: ut concentũ efficiāt non mediocrē: quo allecti barbari ꝓ

Ad constrepētes tibias mox arma expediunt

pius accedant: hi uero ubi audiuere constrepentes tibias: rati sunt bel li signum fore: ueluti si ad arma conclamatũ foret: expediunt arcus sa gittasq̃ bello se præparantes: & quoniā mirũinmodum fidunt suæ per nicitati condicto deserta maiore canea: cimbam minorem ingrediunt ut fuga sibi consulerent ui remorũ adiuti: tamē tātum eis appropinqua

Iecit prætextam & biretum ī eorum cimbā

uimus: ut quidam e nostris iecerit in eoꝝ cimbā prætextam & biretum: quo facto conuenit inter eos: ut littus appellentes mutuo fruerent col loquio: dũ igit̃ præfectus it ad admirantē īpetraturus cōmeatũ egre diendi classem: illi rati rursus ne sibi imponeretur: effusissime fugerunt: igitur nihil aliud de populis huiusmodi comperti habuim⁹: & posthæc

Proflués rapidissimus

Admirans a puero mari assueuit

illinc abiuimus: & non longe prouecti deuenimus ad profluentem quē dam adeo rapidissimum: ut admirans (q a puero assueuit mari) confes sus sit ingenue se non tantundem pauisse: formidauisseq̃: nam deriua batur is profluens ab oriente: petens occidentem gradu citatissimo: eo itaq̃ prope superato paulum progressi: deuenimus ad quoddam ostium quod uidebatur ad portum quempiam nauigantes admittere: eoq̃ pro ficiscebatur profluens: interq̃ ostium: & alium profluentem sinus

Ad occidentē plus ubertatis aquaꝝ

est ad potandum suauissimus: unde aquæ plurimum hausimus: post quem aiunt semper aquas suas ad leucas uigintisex inuenisse: & quan to magis appropinquabant occidenti tanto plus ubertatis suauitatisq̃ aquaꝝ nacti sunt: deinde deueniunt ad montes quosdam eminētissimos: & eo accedētes uidere prædia culta admodũ: ueꝝ hoībus domibusq̃ ua cabat regio & ab alio latere mōtis occidētē uersus uisit̃ planicies maxia:

exploratũq̧ habuere regionẽ nuncupari Pariã: foreq̧ pgrandem nec raro habitatore. Inibi igiť pilotas accipiunt itineris duces quattuor: quorũ ducatu una diæ fere prætervecti sunt ĩsulã: cuius amoenitate allecti: terræ magis appropinquãt: & insulam explorantes inuenerũt frequentiorẽ hominũ numerũ: q̃ unq̃ alibi nacti fuissent: & imprimis reges qui cachi dicuntur: quiq̧ continuo ad admirantem legatos mittunt: se suaq̧ ultro offerẽtes: enixe depcãtes eum: ut cõtinẽtẽ attigẽs frui suis bõis p arbitratu nõ dedignetur: ueꝝ admirans his minime assensus est. Illi uero: ut hoĩem sibi demererẽtur: postridie inumeras cibas exornari iubẽt qb⁹ patricios primoresq̧ uecti fastu non mediocri ad admirantem contenderẽt: torquibus aureis baciſq̧: ac armillis decentissime honestati: insigniti ue. hos nostri incipiũt pcunctari amice: unde tãtũ auri eruerit: & ubi margaritas legant: at illi illico respondent nutu: uniones reperiri in arenis maris sibi contermini: significantes rursus nutibus uim maximã bacarũ inueniri inibi: uerũ uix esse apud eos in præcio: utpote q fere nihil eas pendunt. has igitur tantas opes subinde ostentantes nr̃is offerebãt: mõ nihil non illic cõmorarenť: uerũ quoniã triticũ classis fatiscere incipiebat: uisum est conducibilius: si hæc mercimonia in aliud tempus dilata forent: mittunt tamen e suis nonnullos: qui terram perq̃ diligenter explorent: mores ac ritus accolarum: necnon situm regionis: profecti sunt itaq̧ eo e nostris quidam: qui ab eis honorificẽtissime sunt excepti: & quidem honorificentius q̃ unq̃ autumauissent: nã ad eos salutatũ accurrebãt accolæ certatim: cateruatimq̧: nõ secus: q̃ si uisum irẽt numen quodpiã. eos itaq̧ primo duo patricii excipiunt pr̃ & filius: suoq̧ more consalutant: & mox consalutatos ad domũ instar theatri fcãm ducũt: ante eã aũt platea conspicitur grandis admodũ: & eo allatæ sunt sellæ complures fabrefacte ex ligno nigricante: & quidem faberrime: consederũt ergo omnes & illico erupit adolescẽtũ caterua: ferens fruct⁹ oĩegenus uberrimos nobis prius incognitos: posthæc oenophori subsequũť uina electissima propinantes: cum fulua: cũ ẽt rubicantia: neq̧ id uinũ expressũ uuis erat: ueꝝ ex fructibus: baciſq̧ multiiugis eisdẽq̧ suauissimis: uitem non hẽnt uiniferam. ubi itaq̧ cõmessati sunt apud senẽ: in nati iuuenis mox diuertunt ædes: ubi complures uisebantur mulieres adolescẽtulæ formoseq̧ admodũ: quæ bõbicino panno uersicolori cooptis tãtũ pudibũdis: cætera sunt nudæ: & hæ hoĩum couẽtus refugiũt: solitariã uitã degẽtes: hos igr̃ uiros cepe nr̃i pcũctari: uñ tãtũ auri eruerẽt: at

Paria regio habitatore frequens

Reges cachi dicunť

Vltro admirãti sua afferunt

Splẽdor apparatus eorum q admiranti occurrere

Triticum fatiscere incipiebat

Honorificẽtius sunt excepti: q̃ unq̃ autumauissent

Oenophori uina propinãt electissima

Vinum expressum bacis & id genus fructibus

Mos mulierum

Quib' pro sermone nutus erat

hi quibus pro sermone nutus erat innuebãt id e montibus quibusdam egestum fore:nec tuto nos eo per id tempus ꝓficisci posse:quandoqui dem prout colligere potuimus ex eoꝝ nutibus:aut ibi sunt fera quedã animalia:uel antropophagi canibali:qui montes obseruant infensi. Id nobis permolestum fuit:nam alter alterum haud intelligebat.

Illinc abeũt haud idonati

Cap.CVI.

De reditu Admirantis ad insulam hispanam.

Illinc soluit quoniam triticũ ulterio res non patiebat̃ moras

Itaq; nostri illic immorati sunt fere usq; ad meridiem :tempus non colloquiis sed nutibus terentes: tandem uale dicto eis illinc abeunt non indonati:nam prope quisq; illorum donatus fuit baccarum torque non contemnendo. hos igitur admirans saluos excipit in classem uelaq; uentis dedit ocissime:nã triticum ut præfecimus non patiebatur moras ulteriores:herebat tamen cordi eo rursus redire: progredientes igitur indies minus profũditatis comperiũt:adeo ut uix mare capax foret liburnicarum aquis deficientibus: ꝓpterea uisum est expedire plurimum:si præmitteret̃ celox quæpiam:quæ contis uada exploraret & subsequenti classi iter prepararet:dum ergo diebus complusculis cunctãtur:pauideq; maria sulcant huiusmodi:rati fore insulam secus quam adnauigabant:ut demũ eã circũuecti aquilone flante: uergerẽt ad hispanã insulã. Igitur inter nauigandũ deueniunt ad quoddam flumẽ:cuius altitudo mẽsurã triginta cubitoꝝ excedebat: latitudo autẽ ꝓpe imẽnsa credebat̃:adeo ut supra leuchas.xx. pateret:inter meridiẽ: & occidentem decurrit:licet adeo sinuet:ut ad meridiẽ inclinare magis uideat̃:mare illic implicat̃ herbis perinde ut uix sulcari queat nauibus: fluitantibus seminibus herbaꝝ instar lenticulaꝝ. Ibi refert admirans coelum eẽ usquequaq; clemens saluberrimumq;:& fere toto anno pares noctibus dies esse:ut fit sub ipso equatore : ubi itaq; animaduertit sinum esse implicitum & uix exitũ habere:præsertim uersus aquilonẽ:ut ad insulã hispanã remearet:naues uertendo:facit ut prora pupim cõsequat̃: ordine præpostero:ea iter agens:qua ingressus fuerat:& herbas frequẽtiores tãdẽ euasit:dirigens gressus ad aquilonem:nõ desunt q affirmẽt eã tellurẽ cõtinẽtẽ indiæ esse:utcũq; fuerit:id admirantẽ latuit:q terræ exitũ nusq̃ nactus est. propterea gradu relato:fauentibus superis uersus aquilonẽ nauigans:tãdem aliquando ad insulam hispanam deuenit uigesimo octauo augusti. M.cccc.xcviii. prout instituerat.

Equor uix nauigioꝝ capax

Ingens flumẽ & ostii patentissimi

Salũ herbis implicitum

Hic iugiter cælũ est clemẽs. & fere anno toto dies sunt pares noctib'

Ordĩe præpostero maria sulcant

Tellus credita est indiæ continens

Cap.CVII.

De discordiis repertis in insula hispana.

Ubi igitur admirans appulit insulam hispanam nactus est fere cuncta confusa:& imprimis comperit orlandum quendã aliũ ium suum desciuisse:qui asilum improbis omnibus aperuerat hunc igitur admirans totis conatibus nixus est sibi reconciliare:uerum is nedum reconciliari uoluit:sed & regi serenissimo grauiter de admirãte conquestus est litteris quibusdam huius fere tenoris:nouerit.v.Regia.M.nos iampridem passos fuisse ab admirante:Bartholomeoq; fratribus:quæ ab impiissimis hostibus nusq̃ expectauisset quispiam: nam præter illud q̃ sunt omnibus sceleribus addicti:uacantq; omni honesta te:id plus etiam habent:q̃ uiri truculentissimi:pro re quaque minima: ueluti uitæ necisq; nostræ potestatem habentes:in homines sæuiũt atrocissime:& nullus est innocentiæ tutus locus:eis est impune occidisse hominẽ:uiri sunt:& iniusti:& arrogãtes inuidiq; plurimum: & ambiũt supra modũ quæ sibi haud quaq̃ conueniũt.ppea rex serenissime cũ i nos grassarentur ueluti in pecudes:ab eis desciuimus.quoniã nimium sunt sanguinis humani appetentes:& uestrũ imperium subuertere cõtẽdũt: nihil relinquẽtes intemptatum:ut insula potiri queant aliquãdo:& hoc erit uobis non obscurũ argumẽtũ:q̃ ubi effodiendũ est aurũ: emendũ ue:neminẽ ad aurifodinas admittunt præter suos complices: & alumnos:quos hẽnt suoꝝ scelerũ consiliarios:At admirans in hanc fere sniam regi scribit.Rex serenissime ne uos horũ uiroꝝ scelestiũ impura natura lateat:uobis testatissimum fiet:hos hic iura omnia diuina pariter:& humana cõtẽpsisse:uitã nãq; agunt ĩpurissimã:per cedes:stupra: ac rapinas se exercentes:qui ueriti ne horum interdũ pœnas lueret:desciuerũt ab ĩperio regio:uoluptati:desidiæ:ac libidini:supra q̃ scribere possim: dediti:qui ubi laxiore ocio prosiliunt: corpora exercent inter humanas cædes:nã uoluptas apud eos ducitur maxima:hominem patibulo suspẽdere:Interea dum maledictis:& probris mutuo contẽdunt:rex quidam (quem appellant cigianorum)desciuerat ab christianis:quiq; exercitũ sex.M.hominum secum trahebat:præter sagittas:& arcus inermẽ (nã nudi incedunt etiam exeuntes ad bella:corpora uero notis complurib9 iniurunt:compunguntq; stigmatibus a uertice usq; ad pedum plantas): hunc igitur post uarias interturbationes ueluti tumultuariam manum fudit:ac protinus subegit:subactumq; reddidit uectigalem.

Orlãdus improbis asilũ aperit

Admirans conuelhitur apud regem his litteris

In admirantẽ & ei9 germanũ hæc cõminiscũt

Argumẽtis res probant

Refellit delatorũ lr̃as admirans p epistolam

Viri sceleris impuri.

Rex cigianorum exurgit in christianos

Hunc domuit ac cõpescuit ueluti tumultuarium manũ

Cap.CVIII.

Quomodo admirans falso delatus regi missus est in hispaniam uinctus ueluti captiuus quispiam.

Virum strenuum isulis præficiunt Gubernator ab rege psona accepta mittit admiratē in hispaniā cū germano uinctum

Nterea reges hispaniaꝝ ex utriusq; litteris certiores facti sunt controuersiæ:& uelitationis suorum:qui insulas præsidii causa incolebant. Igitur ægre ferentes quæ referebantur utrinq;: cum præsertim in tanta auri copia nihil adhuc emolumenti susceptum foret:grassantibus inter se suis:decreuerūt his q̄primum occurrere : propterea uirum strenuum dictis insulis præficiunt:qui eo contendens nemine excepto:animaduerteret in reos quoscunq; : aut in hispaniam mitteret puniendos:profectus est igitur gubernator:ab rege accepta persona:& ubi delatoribus aures præbuit:mox ab inuidis admirātis subornatus:admirantem:& germanum uinctos in compedibus ad reges misit:q ubi cades applicuere soluti sunt:& ultro sese conspectui:regio presentarunt. Inq; regum regia splendidissima usq; in diem presentem non inhonori degunt.

Cap:CIX.

De insulis inaccessis:& uariis moribus.

Alumni admirantis:impetrato ab eo cōmeatu peregre proficiscuntur Petrus alonsus dictus niger.

Paria regio bacarum ferax

Commertia exercent

Ostq̄ admirans eo infœlicitatis deuenit:ut regum indignationem incurrisse:uideretur complures e suis alumnis:qui sulcādi maris probe nouerant artes: decreuerunt inter se irreuocabili proposito:ut sese fortunæ committentes orbis partes adirent hactenus inaccessas: & mœstissime uale dicto admiranti: impetratoq; ab eo commeatu:sua impensa liburnicas quasdam expediunt:alii alias petentes orbis partes:ea lege:ut nemo eorum ad quinquaginta leuchas illis locis appropinquaret ubi admirans fuisset. Igitur Petrus alonsus dictus niger celocem communiuit suis impensis :decernens ad meridiem contendere:dum itaq; adnauigat:peruenit ad id loci:qui dicitur Paria:cui⁹ in superioribus commeminim⁹: ubi baccas margaritasq; multiplices admirans inuenit:& ut ab præscripto regio nō discederet : locum præteriuit:nusq̄ appropinquans ad leucas quinquaginta. Illinc itaq; soluens :deuenit ad prouinciam:quæ curtana dicitur:ubi portus uisitur non absimilis illi qui cades appellatur. Ingressus igitur portum : uidit uicum non mediocrem domorum forte.lxxx. & propius accedens nactus est uiros quinquaginta nudos : qui eum locum minime accolebant: uerum illinc ad tertium lapidem oppidum habebant:cum quibus cepit commercia exercere:cōplura pmutans:nam pro mercibus quidusdam: ut sunt acus

& ſonalia:licet nonnihil reluctati fuerint:unionum uncias.xv.conſecuti ſunt:hos enim appenſos collo habebant:poſtridie illinc ſoluit: & ad ui cum minoré rediit:quo cum deuenit omnis popul⁹ effuſus illi obuiam profectus eſt:rogans enixe:ut continentem attingens ſecum moram lõ giuſculam traheret:uerum petrus alonſus:ubi conſpexit tantam homi-num frequentiam:nam ſupra triginta tres uiros celox minime uehebat: timuit ne ſibi male ſuccederet cum gente barbara:propterea nutu:& ſi gnis innuebat accolis:ut ſi quæ emere uellent:eo contenderent:ſe haud quaq̃ deſcenſurum adſirmabat:quare his uiſis accolæ :lembis quibuſdã uecti ad celocem contendunt onuſti unionibus:& baccis:qui cepere cũ noſtris mercimonia exercere:& pro nonnullis uiliſſimis mercibus:dede rũt libras fere quinquaginta unionũ. poſtq̃ aũt alonſus niger cõpertũ hũit gentẽ huiuſmodi minime feram eſſe:nam per.xx.prope dies illic immoratus eam compit nihil feritatis hẽre: ſtatuit in terrã deſcendere: & huic genti ſidere humaniori. Igitur ubi terram tenuit adeo honorifi ce exceptus eſt:ut id uix referre queam :domos habent ligneas :& pro imbrice palmarum folia habent:his tegunt omnia: In cibatu oſtreas ha bent gratiſſimas & ex illarum complures:legũt uniones :apros:lepores: columbos:turtures affatim habent:mulieres uero anſeres ſaginãt:& ana tes:ut nr̃e:in eorum nemoribus uiſunt pauones innumeri ab noſtris nõ nihil abſimiles:ſi pennas ſpectes:mares paui uix differunt:a feminis:fa-ſianis regio ſcatet:accolæ ſagittandi ſunt peritiſſimi:quãcunq; rem pro ſcopo poſuerint:nuſq̃ aberrant:ibi igitur alonſus cum ſociis lautiſſime multis diebus uixit:fruſtum panis pro clauis ferreis quattuor conſeque bantur:pro uno clauo faſianos:columbos:& turtures emebant : loco pe cuniæ corollas uitreas dabamus:& acus:percunctabamur quãdoq; eos cur tanti facerent corollas huiuſmodi.i.ſerta uitrea:& acus :reſponde-bãt q̃ eis compurgant dentes:euelluntq; ſentes:e pedibus:quoniam nu di uſq;quaq; incedunt:propterea magnifaciũt:acus:& imprimis magni pendunt ſonalia:ubi uero introrſus profecti ſunt : conſpexere condẽſiſ ſima nemora:uariiq; quatrupedum mugitus reboarunt:adeo ut cœlum ipſum intonuiſſe uideretur : tamen rati ſunt ea animalia minime fera eſſe:argumento q̃ accolæ intrepide nudi nemora luſtrant : ſolis arcu-bus:& ſagittis communiti:pro arbitratu apros in promptu ſemper ha bent:mitiora armenta habent nulla:ut ſunt boues:capræ:& pecora:uiri non ſunt abſimiles illis:qui inſulam incolunt hiſpanam:capillum nigrũ

Effuſus po-pulus obuiã p̃cedit alon ſo

Lẽbi genus cimbæ

Gens haud effera

Domos ſu-beũt ligne-as & p ibri ce foliis pal marũ utunt̃

Multiiuga auitiorũ ge nera

Paui noſtris abſimiles

Callẽt artẽ ſagitandi

Corollæ q̃:

Acubus ſen tes euellunt

& uitro cõ-purgant dẽ tes

In nẽorib⁹ reboat⁹ ma ximi exau-diuntur

Mitiora ar-menta hñt nulla

Capillũ promittunt

Herbã esitant qua dẽtes cõpurgãtur

Nũdinas habẽt: & emporia

Signatã nõ habẽt pecuniam

Cicurata animalia ludibrii cã circũferunt

Monetã cudunt germanicam

In ancipiti ẽ an continẽs uel ĩsula fuerit

Chenchiete regio auri ferax

promittunt: illudq; quasi more theutonico calamistratum ferunt: ut autem dentes habeant albicantes: herbam quandam assiduo esitant ruminantq;: tritam expuunt: moxq; abluunt latice: eorũ mulieres colunt curantq; rem domesticam: at uiri uenatu exercent corpora: tripudiis ac fere ludicris omnibus usquequaq; insistentes. uasa famia habent cõplura: quæ aliunde eo comportantur: figlinas tabernas ipsi nesciunt: nundinas habent: & emporia: eoq; confluunt fere contermini: finitimiq; omnes uarias multiiugasue ferentes merces: prout cuiusq; solum gignit: pecunia eis haud est in usu: cuncta uenduntur: emunturq; permutatione rerum: non signata pecunia: aues mansuefactas: & cicurata animalia circũferunt ludrici causa: eaq; exornant torquibus unionum baccarũue: nec non auri: ut apud nos mos est colla canum torque quapiam condecorare: ea regio non fert aurum: importatur aliunde: Idq; consequuntur suarum mercium permutationibus & excuduntur germanorum numi aurei: quos renenses uocant: uiri loco femoralium: utre utuntur: itidem mulieres agunt: uerum hæ perraro exeunt: domi se continentes: ceperũt nostri uiros huiusmodi percunctari: an longe ab ea regione essent Maria: an forte in immensum regio protenderetur: responderunt se id nescire: uerum credidere nostri eam regionem non insulam sed continentẽ: quãdoquidẽ adeo scatet omni genere animalium: ut non sit absonum credere continentem potius esse: q̃ insulam: cum præsertim per id latus uersus occidentem nauigauerint ad. M. prope mille nec tamen terminus repertus est quispiam: demum sciscitabamur ab eis unde tantum auri haberent: pro responso habuimus. Id erui in regione: quæ dicitur chenchiete: quæ abest ab eis itinere sex dierũ occidentem uersus.

Cap. CX.

De gentibus uariis locisq; innumeris ab alonso repertis.

Tulerunt obrizũ defecatũq; aurũ

Tẽpita admodũ regio

Hominũ gen⁹ haud subdolum

EO igitur alonsus niger proficisci decreuit: & tandem prima nouembris. M. ccccc. canchietem regionem applicuit: quem ut uidere accolæ: mox exuto timore commercii causa honorifice exceperunt ferentes quicquid auri per id tempus habebant: parum quidem tulerunt uerum obrizum: defecatumq;: regio abundat psitacis temperieq; est incredibili: nam mense nouembri multus ibi algor: & rursus in æstate nullus æstus torret plagam huiusmodi: temperata est regio admodum: Id hominum genus sincerum est: & simultatis nullius.

fidunt cunctis:ledunt neminem. Ibant ad nos uecti lembis: & cimbis suo more fabrefactis intrepide noctu præserti: non aliter q̃ si proprias ædes frequentarent. Id habent tamen: q zelotypia plurimum laborant cum nos adeunt: mulieres domi dimittũt: bombice scatet regio. qppe q suapte natura gignitur: colente nemine: eo subligacula conficiunt: qui bus oculunt inguina. tandem illinc soluere: & progredientes itinere die rum. x. nacti sunt regionem amœnissimam: ubi erãt complura oppida: flumina: uiridaria: adeo ut spectatiorem nusq̃ locum uiderim: eo igitur ubi accedere uoluimus: mox apparuere fere duo mille hominum: qui suo more arcus & sagittas gestabant: loricasq; littus perq̃ diligenter ob seruantes. hos cepimus nutibus: signis: & inclamationibus ad amicitiã & fœdera prouocare: uerum nusq̃ adduci quiuerunt: ut nobiscum inirẽt fœdus: uidebant magnam rusticitatem (imo feritatem quandam) præ se ferre: q̃obrem credidimus siluestres esse: corpora tamen habent habi lissima simetricaq;: colore ad nigritudinem inclinato: in uniuersum maci lenta: Quare alonsus niger iam repertis content⁹: statuit referre gradũ: & patriam uersus: ea rursus transire qua uenerat.

Zelotypia plurimũ laborant

Regio amœnissima

In fœdera & amiciciã descendere noluerunt

Corpora habebãt simetrica

Cap. CXI.

Quomodo alonsus patriam repetiit onustus bacis: & margaritis: & quomodo congressus est cum Canibalis.

IGitur relato gradu alonsus adnauigans deuenit in eã regionẽ quæ ciniana dicitur: ubi innumeri sunt uniones: & illic immo rati sunt. xx. dies ut fessa souerent corpora: & priusq̃ eo deue nissent: non longe ab regione obuiarunt caneas. i. cimbas. xviii. caniba lorum: quos antropophagos iam diximus: qui ubi nostros eminus con spexere: continuo celocem ambiũt: arcus & sagittas intrepide expediẽ tes: at nostri tormẽta exonerãt: & ueluti manum tumultuariã protinus fundunt: q cũ terga dedissent: a nostris haud deserti cimbam amisere: qui uero in cimba erant præcipites sese in pellagus dederunt: & nando fere oẽs euaserunt: unum tamẽ ex illis corripuere: qui adeo seuiebat ĩ humanos: ut in promptu uiros tres ligatos haberet: quos illico comede ret. his itaq; solutis illis: custodiẽdum cãibalũ dedim⁹: q nõ imemores ce dis suorũ: uirum atrocissimum mox aggrediunt pugnis scipionibusq;: quibus confectus parum abfuit: quin animã efflauerit: nam is socios cõ trucidauerat suos: & postridie eos quos libertate donauimus trucidatu rus erat: post hæc percunctamur eos de canibalorum morib⁹: hi nobis

Ciniana regio unionũ ferax

Cum antropophagis cõgrediunt

Vnum ex canibalis corripuere

Canibali humãi cruoris nimium appetentes

respondent ei⁹ consuetudinis esse:ac feritatis:ut humanum sanguinem plus nimio appetentes:peragrent circumadiacentes regiones:& ubi terræ appropinquauerint:mox aggerem palis:& id genus lignis complurib⁹ extruunt:quo se tutantur tantisper:donec regionem deuastauerit: humanos corripientes:regio bacis abundat plurimum. In funere primorum hunc morem seruant:patricius ubi uitam exuit in carpento quoddam collocatur:& igne subdito sensim ueluti in suffitu corpus consumitur guttatim distilante liquore humano:donec sola supersit cum ossib⁹ cutis:& eam recundunt ueluti rem sacram:& is est uita functi non mediocris honos. Itaq; his acceptis illinc.xiii.menses soluerunt:patriam repetentes:fere onusti unionibus plurifariã: nam uehebant complura:& imprimis baccarum omnegenus: libras.xcvi.libram uero unciæ octo efficiũt:emerant.n.huiusmodi margaritas pq̃ uili precio:nauigando tandem in Galitiam diebus.xvi.deuenimus:& ibi mangonibus:quorum ingenium est:& uniões:& gemmas adamusim cognoscere: margaritas huiuscemodi ostendim⁹ uisu quidem pulcherrimas:uerum eorum sententia præcii perq̃ mediocris.

Mirus parẽtandi mod⁹

Cõsumpta carne: ossa & cutis loco reliquiarum adseruantur

Onusti plurifariã unionib⁹ domũ tendunt

Mãgonum ingenium

Cap.CXII.

De nauigatione Pinzoni focii admirantis:& de reb⁹ p eum reptis:

Vincentianus dictus Pinzonus:necnon aries eius germanus socii oli colũbi i primeua nauigatiõe ãni uidelicet .M.cccc xcix. sua ipensa celoces quattuor expediunt: cõmuniũtq; oĩ genere cõmeatuum:& tandem superis fauentibus ab palos oppido soluunt xviii.nouembris uersus insulas canarias:quas fortunatas appellamus:ut & ipsi hactenus inaccessa adirent:& inde honorem:decus:& emolumentum aliquando consequerentur:relictis igit̃ insulis Fortunatis:ad caput uiride deueniunt apeliote flante:quo uento nauigarunt ad leucas prope ccc.& in ea nauigatione tãtũ progressi sunt:ut aquilonem iam non cernerent:& ubi id sidus:quo duce utebantur:euanuit ab eorũ oculis mox atrox secuta est tempestas:uentus uidelicet ualidus cum imbre grandine mixto:tamen apeliote uento adhuc uehebantur:non sine magno discrimine ad leucas.cc.xl.processert: & tandem aliquando.xx. Ianuarii eminus conspexere tellurem:cui quanto magis appropinquabant:tanto minus profunditatis inueniebant:deficientibus subinde aquis:propterea cunctis uada explorantes:nacti sunt profunditatem non excedere sedecim cubitorũ:tandem in terram descendunt:& cum ibi biduo immorati fuissent:nemo usq̃ apparuit:paulo igitur progressi noctu cum luna

Pinzonus

Fortunatæ insulæ

Aquilonem amplius nõ cernebant

Atrox exorit̃ tempestas

Cum luna pnox foret

pernox foret:conspicati sunt a longe micantia arma exercitumq; nō mediocrem:eo igitur e nostris triginta profecti sunt:quibus præfectus iussit:ne hostem lacesserent:& cum comperissent armatorum aciem esse: gradum referunt:rem in crastinum differentes:ne ab præscripto præfecti recederent. Postridie itaq; prima luce triginta uiri rursus eo contēdunt qui ubi ab barbaris cōspecti sunt:mox excitarunt triginta duos uiros torui atrocisq; aspect⁹:q̄ eis occurrerūt sagittis & arcubus suo more armati:hos nr̄i ceperunt nutibus & inclamatiōibus sibi uelle cōciliare: at illi seuiebāt magis ferociam incredibilem præse ferentes:nec unq̄ adduci quiuerunt:ut foedera pacis nobiscum inirent:quare nostri his uisis classem repetunt.postero die barbaris congressuri:uerum illi nocte in tempesta castra deseruere.Lusitani uero rati sunt uagos huiusmodi populos:nec alias habere stationes q̄ Egiptii populi habeāt tartariq;:qui errabundi per orbem:nec mapalia nec domos habent:nisi quas quæuis dies obtulerit:apud omnes aduenæ:eo pgunt quocūq; uoluptas trahit: modo huc:modo illuc:uxores & natos suppellectilemq; secum trahūt: eorum uestigia e nostris complures persecuti sunt: & ut ex pedum uestigiis animaduerterūt proceriores sunt nostris:nam planta pedis duplo maius uestigium impræsserat:q̄ procerus quisq; apud nos figeret. progressi itaq; ultra deueniunt ad flumen quoddam magnum quidem:uerum nr̄e classis minime capax.ppea cimbas expediūt:quæ terræ appropinquantes regionem exactius explorarent.his igitur iam terram tenentibus:mox occurrūt populi innūeri inermes:idemq; nudi:qui nutibus: & signis nostram appetere amicitiam uidebantur:nostri tamen utpote morum eorum expertes:nō itrepide accedebant.uisum est itaq; hoc modo populorum rit⁹ experiri:si quo modo adduci possent ad exercenda commercia.Igit̄ unus e nr̄is iecit in cōfertam barbarorum turbam sonaglium:at illi in nostros frustū auri quo facto hispanus quidam audaculus accurrit:ut aurum proiectū acciperet:at illi condicto hominem corripiūt mira pernicitate.nostri uero relicta classe socio suppetias ferunt: & mox ingens prælium consertum est:eoq; discriminis nostri peruenere:ut uix eis pedem referre licuerit:urgentibus barbaris:nec profuit eis habuisse longiores hastas:ensesq; : quandoquidem id genus uulnerum: & deniq; mortem contemnentes ruebant in eos:ueluti atrocissimæ feræ urinantes(idest aquis immersi)adhuc classem infestabant. effeceruntq; sua feritate:ut nostri male accepti celocem amiserint:occiso illius nauis

Viri torui aspectus ferocitantes plurimum

Vagi populi habent potius terras q̄ habitent

Proceriores nr̄is cognoscūt ex pedū uestigiis

Populi huiusmodi nutibus nostrā amiciciam appetere uidebant

Hi populi falaces nostri imposuere

Ingens præliū cōsertū est

Vrinantes classem infestabant

præfecto:nostri autem mœstissime id ferentes:illine amissa celoce solverunt:& ad aquiloné contenderũt:eo modo se sinuante littore.

Cap.CXIII.

Quomodo Pinzonus mare potu suaue iuenit:& de insulis uariis.

Rogressi igit̃ ad leucas fere.xl.nacti sunt pelagus potu haud insuaue:& dum causam suauitatis insolitam quærunt: deueniunt ad quoddam ostium ingentis fluminis:quod in id mare uastissimo impetu exonerat:contra ostium autem insulæ uisuntur complures cultæ admodum:ac conspicabiles:uerum ibi nihil comperierunt:quod ad eorum spectaret commercia:mancipia tantum trigita sex emerunt:quoniam nil compertum est inibi:quod expectationi illorum faceret satis:eis præsertim qui auide:lucris inhiabant:regioni nomen est chiama marina tambala:eius accolæ referebant introrsus esse aurifodinas complures : postq̃ illinc abiuim⁹ non longe ab flumine itinere perpaucorum dierum:rursus septemtrio apparuit fere sub ipso orizonte:qui nostrum uisum terminat:peractis itaq̧ leucis.l.ea computatione:ad eam regionem deueniunt:quæ payrá dicitur:& ide ad ostium: quod appellant draconis:quodq̧ eiusdem est regionis:quo aliquãdo ꝑfectus est admirans:iter faciens per quasdam insulas:quæ sunt e regiõe payre prouinciæ ꝓpe innumerabiles:ibi sunt nemora sandalii:quo onerant negociatores suas liburnicas comportantq̧ alio.Inter has insulas: quaꝝ meminimus:complures sunt incultæ desertæq̧ canibaloꝝ metu: ꝑpea ingens domoꝝ ruina conspiciebatur:uidere ẽtnũ plurimos hoies: qui uisis nostris mox dilapsi sunt in editissimos montes .ea regio fert arbores:quæ gignũt casiam electissimam.Nos uero rati his mercimoniis inesse lucrũ ingens.multum casiæ in hispaniã comportauimus : uerum phisici asseuerabant eam quidem optimam esse:si opportũo tempore legissent:ibi uidebis arbores tantæ proceritatis:ac magnitudinis:ut si sex hoies restim ducerẽt nec amplecti qrẽt arborẽ unam: conspexere ẽtnũ ibi animal quadrupes prodigiosum qdẽ:nã pars anterior uulpem:posterior uero simiã presentabat.nisi ꝙ pedes effingit humanos:aures autẽ habet noctue:& infra consuetam aluum .aliã hẽt instar crumenæ. in q̃ delitescunt catuli eius tantisper:donec tuto ꝓdire queant :& absq̧ parẽtis tutella cibatum querere:nec unq̃ exeunt crumenam:nisi cum sugũt: portentosum hoc animal cum catulis tribus sibiliam delatum est: & ex

Equor potu haud insuaue

Complures conspicabiles insulæ

Chiama marina tãbala

Septemtrio fere sub orizonte.

Payra regio

Nemora sãdalii

Insulæ ícultæ canibalorum metu.

Arbores q̃ ferũt electissimã casiã

Arbores immense proceritatis

Prodigiosũ animal quadrupes.

In crumena catuli delitescunt

Illiberis.i. granata

sibillia illiberim .i.granatam:in gratiã regum:qui nouis semper rebus oblectant:catuli licet in itinere perierint conspecti sunt tamẽ ab compluribus:qui huic rei adstipulant:Is itaq̧ uincentines affirmat adnauigauisse secus littus payrae fere leuchas.Dc.nec ambigit quin continẽs existat:illinc ergo soluentes ad insulam hispanam deuenerunt.xxiii.Ianii.M.ccccc:& inde aiunt rursus maria sulcasse occidentem uersus supra.ccc.leucas:& cum deuenissent ad quandam prouinciam:atrox tẽpestas adorta est eos:effecitq̧:ut protinus duae celoces pessum ierint: altera uero crepuit:at altera salutem sociis praebuit:non tamen sine ingenti discrimine:seuiebat profecto supra modum tempestas: uerum ad id accedebat q̧ socii laboribus innumeris fessi:uix sui potentes erant: positi igitur inter salutem ambiguam:& metum:eminus nauim conspiciunt quae uentis prosperis uecta per q̃ celeriter maria sulcabat: & quoniam perpauci supererant:sibi nimiũ metuentes:ac uitã prorsus despõdentes:in eam deuenerant opinionem:ut se mutuo occiderent.propterea in terram descendunt:rati omnino se atrocia subituros:haec meditantibus non defuit supernum auxilium:nam pacatis uentis:mari reddita est tranquilitas:propterea conspecta naui:in qua homines solum xviii.superstites erant:resumunt animos:& in hispaniam redire parant: utraq̧ igitur nauis uela uentis dedit patriam repetens:quo deuentum ẽ ultima septembris:post hos uero complures alii nauigarunt meridiem uersus.Iter agentes per payram Regionẽ itinere .M.quinq̧ mille:nec unq̃ terminum nacti sunt:ideo arbitrantur cõtinentem:non ĩsulã:unde nuperrime allata sunt complura:ut sunt casia aurum:bacce: piper cinamomum:herbae:arbores:animalia multiiuga:& alia cõpluscula: quae apud nos minime uisuntur.

Altera pessũ iuit:altera crepuit

Vitam ꝓpe despõderãt

Mari reddita est trãqlitas

In patriam deueniunt

Quã uasta regio ad meridiem.

Quae ab meridie allata sunt.

Cap.CXIIII.

De nouo orbe:e lingua hispana in italicam traducta.

Superioribus diebus abunde reddidi te mei reditus certiorem uir praestantissime:nam si probe memini cõmonefeci tuã praestãtiã de his oĩbus orbis ptibus:q̃s adiuerã cũ classe: & ĩpẽsa Regis huius inuictissimi:quae si singulae pẽsitatius expẽdunt:uidebunt ꝑfecto alterũ orbẽ efficere:ppea nõ abre nouũ orbẽ nũcupauim᷒: nã prisci omnes harũ rerũ ꝓrsus exptes fuere:supantq̧ eorũ opinionẽ q̃ nuperrime abs nobis sunt compta:quãdoquidẽ hi rati sunt ultra lineam aequinoctialẽ meridiẽ uersus nihil eẽ nisi uastũ aequor:pustas ĩcultasue in

Nouus orbis

Hic reffeliẽ eorũ sententia:q aiũt ultra equatorẽ nihil esse nisi uastum aequor

sulas quasdam:id pelagus athlanticum dixere:& si quādoq; assensi sunt nonnihil telluris fore :eā cōtendūt incultam esse:nec habitabilem:quorum opinionē presens ad eas partes nauigatio refellit:aperitq; omnib⁹ haud dubie falsam fore:& ab omni uero extorrē : quoniā ultra æquatorem nactus sum ego cultiores regiones:easdemq; hītatoribus frequētiores:q̄ alibi gētiū usq̄ cōperi:si asiā :si europā:si affricāue spectaueris:ut latius in sequentibus liquebit:nā prætermissis obscuris rebus. Illustres solum denarrabimus quæ sint scitu non indignæ.quasue nos ipsi corā adiuerimus:uel ex fidedignorum relatu acceperimus:de mundo igitur huiusmodi nuperrime inuento sedulo : & citra mendacium complura mox explicabimus.

Vltra eqnoctialē lineā cultiores regiones q̄ alibi gentiū inueniuntur

Cap.CXV.

De ordine nauigationis & de seua tempestate.

Series nauigationis eorū : q nouū orbē quæsitū profecti sunt.

Magnæ canariæ ī quo climatæ

Promontoriū ethiopū ītra zonam torridam G.xiiii

Versus polum antarticū cōtēdūt

Quotiens ptesi sint uitam

Reboāte celo fulgetris coruscabāt fore omnia.

Foelicibus igit͛ (ut aiunt) auibus ab ulisbona.xiii.Maii.M.D.I. soluimus iussu regis.tribus liburnicis expeditis:profecti sumus quæsitum nouum orbem:& uersus austrum iter agentes uigiti mensibus adnauigauim⁹:cuius qdem nauigationis seriē primo explicabimus:hunc igitur ordinem nauigando seruauimus.Nam per īsulas fortunatas iter egimus:quæ nunc magnæ canariæ appellantur.hæ.n.sunt in climate tertio:in parte extrema habitati occidentis. Inde sulcantes oceanū littora affrice nigritarūq;:gradu citato pcurrimus:usq; ad id promontorium:qd ptholomeus appellat ethiopum :nr̄i uero caput uiride Ethiopes autem bisechere̅:& acolæ mandangā:& ea regio est intra zonā exustā gradibus.xiiii.uersus aquilonē : quā nigritæ incolunt. ibi resumptis uiribus:& cōmunita oī genere annonæ classe:sublatis āchoris: uentis uela dedimus. Iter nr̄um dirigentes uersus polum antarticū:non nihil tamē ad occidentem declinātes Euro flante:nec prius tellus conspecta:est q̄ iugi nauigatione æquora tribus mensibus :ac diebus totidem uastissima æquora sulcauerimus:in qua nauigatione quæ discrimina subierimus:quæ uitæ pericula:quas animi anxietates : interturbationes:naufragia:quotiēsue uitā ptesi simus nr̄am:id multarū rerū sciis iudicandū relinquo:& eis īprimis q optime norūt q̄ sit arduū incomperta quærere:& adire inaccessa:q uero hæc nesciūt:rerum expertes:hui⁹ rei iudices esse minime uolo:& ut paucis multa comprehendam:id sciant nos adnauigasse.lxyii. diebus quibus fortuna pertinax atrox sæuiebat:nā quadragītaq̄ttuor dieb⁹ reboāte celo nihil nisi tonitrua:fulgura:

ac corruſcationes. Imbres grauiſſimos paſſi ſumus: adeoq; tenebricoſa nebula coelum inumbrauerat: ut interdiu noctuq; non aliter uideremus: q̄ proſerpina exiſtente cum Plutone. i. cum minime luna pernox eſt: nox atris tenebris obfuſcatur: propterea adeo nos timor mortis inceſſerat: ut uitam prope deſpondiſſe uideremur. poſt hæc uero tam ſæua tamq; atrocia complacitum aliquando deo fuit uitæ compati noſtræ: (quæ ſua fuit clementia) mox tellus apparuit: qua uiſa animi qui ceciderant elanguerantq; condicto rediere ad ſe: ut uſu euenit ſuperantibus calamitates maximas: & præcipue ereptis de fortunæ reflantis faucib⁹. Igitur ſeptimo auguſti. M.D.I. in littore eius regionis iecimus anchoras: dantes deo maximo gratias. quas poteramus maximas: ritu ſolemni & chriſtiano more ſolemnia miſſarum celebrari iuſſimus: tellus reperta uiſa eſt non inſula: ſed continens: quandoquidem in uaſtum protendebatur: nec finis apparebat quiſpiam: cultaq; erat admodum: ac habitatore multiplici perq̄ freques. Inibiq; animalia fere omnegen⁹ ſilueſtria: quæ huic orbi noſtro ſunt prorſus incognita: nacti ſumus etiam ibi alia pleraq;: quorum de induſtria non meminimus: ne ſurgat opus in iliada magnam: id ſolum haud prætereundū puto: q̄ dei clementia adiuti opportune tellus uiſa eſt a nobis: nam diutius ferre nequibamus deficientibus commeatibus omnibus. lignis uidelicet: aqua: nautico pane: ſalitis carnibus: caſeo: uino: oleo: & quod plus eſt uigore animi. Igitur deo: quod uiuimus: referimus acceptum: cui honos eſt: & gloria: ac gratiarum actio.

Vbi ꝓſerpina ē cū plutone. i. luna minime eſt pernox

Ai q lāguerāt: cōdicto ad ſe redierē

Tell⁹ repta frequēti habitatore

Cōplura animalia huic orbi icōpta

Oportune nacti ſūt terram

Quod uiuunt: deo ād çeptum referunt

Frons quæ uergit ad meridiem

Cap. CXVI.

Quantum diſtet reperta tellus ab capite uiridi.

Conuenit igitur inter nos: ut ſecus littus huiuſmodi nauigaremus conſpectum eius haud quāq; deſerentes: nauigauimus ita q; tantiſper: donec deuenimus ad frontem quandam huiuſcæ continentis: quæ uergit ad meridiem: hæc frons ab eo loco ubi primo tellus conſpecta eſt: abeſt leucis fere. ccc. in hoc itinere ſæpenumero terram applicuimus: & cum indigenis commercia habuimus: prout latius in ſequentibus tibi compertum fiet: prætermiſi. n. caput uiride ab hoc reperto cōtinēte: abeſſe leucis prope. Dcc. licet ego crediderim nauigaſſe pluſq̄. M. ccc. & id effecit atrox tempeſtas: & naufragia frequētia: & naucleri inſcitia: q̄ omnia iter prolongant: eoq; loci deueneramus: ut ni Coſmographia nobis nota fuiſſet: incuria naucleri de nobis actū erat:

Quæ iter prolongant

Ni coſmographiā nouiſſent actū erat de eis

nam nullus erat itineris Dux: qui ad leucas quingentas nosceret ubi nam gentium essemus: errabundi enim eramus: & uagi: nescientes quo tenderemus: nisi astrolabio: & quadrante astrologicis instrumentis: adamussim mihi: & sociis consuluissem: comparauiq; mihi ob id nō mediocrem gloriam: adeo ut deinceps eius loci fuerim semper apud eos: cuius sunt apud probos uiri eruditiores: docui enim eos cartam nauigationis: effeciq; ut faterentur consuetos naucleros nihil hactenus sciuisse: si mihi confererentur cosmographiæ expertes. Itaq; dicta frons reperti continentis: quæ uergit ad meridiem in ulteriorem spem nos induxit scrutandi uidelicet eius orbis peragrandiq; ad regulam: communi igitur sententia decretum est: ut regionem exploraremus etiam introrsus mores & ritus gentis illius percunctaremur: adnauigauimus ergo secus littus leucis fere. Dc. subinde in terram descendentes: habito cum accolis colloquio frequentiore: a quibus profecto honorifice: ac cordate excipiebamur: & eorum probitate: & natura innocentissima prouocati non nunq̄. xv. uel. xx. diebus apud eos non inhonori uersati sumus: sunt. n. hospitales admodum: sicuti latius infra patebit. Is igitur continens auspicatur ultra æquinoctialem Lineam gradibus octo uersus polum antarticum: & tādiu secus hoc littus nauigauimus: donec superato Tropico hiemali prope polum antarticum gradibus. xvii. & medio: applicuimus: ubi eleuatum orizontem habent gradibus. L. quæ uero ibi conspicatus fuerim: mortalibus nostri æui incomperta sunt: gentem uidelicet: mores: humanitatem: soli feracitatem: aeris temperiem: salubritatem coeli: corpora coelestia: & imprimis octauæ sphæræ sidera fixa: quorum sphera nostra non meminit: nec hactenus cognita fuere ab priscis etiam eruditioribus: ea mox sedulo sum denarraturus.

Pagina nauigationis

Rursū accēdūtur ut nouum uisant orbem

Hoīum genus pientissimum.

Eleuatū habent orizontē gradibus L.

Q uāta cæli temperies

Cap. CXVII.

De moribus: & natura gentis illius:

Frequentior est igitur hæc regio cunctis quas unq̄ uiderim regionibus: nam uidetur innumera: ut cōmeminit Diuus Ioannes in sua apocalipsi: id genus hominum cicuratum est admodū: & māsuefactū: nēini noxiū: nudi ꝑrsus īcedūt: uti eos parēs natura peperit: nudi nascūtꝰ: nudi rursus moriūtꝰ: corpora hēnt habilissima: utpote scā ad simetriā: simetrica dici iure possunt: colore ad rubedinē iclināte

Io. euāgelista ī sua apocalipsi

Cicuratum hominū genus

Corpora habent habilissima.

Id efficit candens sidus quod non difficulter torret nudos homines: capillos habent nigros: sed promissos: incessu: & ludis agiles sunt: q̄ qui maxime: facie sunt pq̄ liberali: ac uenusta: nisi ipsi eam deformarent de honestamento fere incredibili: nam terebratam perforatamq; faciem circũferunt: uidelicet genas: maxillas: nares: labra: aures: neq; foramine mediocri aut uno: sed magnis compluribusq;. Nam uidi quãdoq; quempiã septem foramina in facie habentem: quæ singula capacia erant pruni unius damasceni: dẽpta itaq; carne: hæc oplẽt lapillis qbusdã ceruleis: marmoreis aut cristalinis: uel ex alabastro pulcherrimis: aut ebore uel ossib[9] candidissimis: more suo: arte non inepta fabrefactis elaboratisq;: quæ res adeo est insolens & turpis: ut mõstrum prima facie præseferat: homo uidelicet q gemmatam faciem circumfert terebratus foramine multiplici: & si credere dignum est: lapides septem in facie habens: qui singuli medii palmi magnitudinem superant: nemo est profecto: qui nõ admiretur: cum præsertim animo attentiore apud se hæc tam prodigiosa expenderit: uera tamen sunt: nam ego aliquando obseruaui dictos septem lapides pondo fere unciarum sexdecim: inaures & ipsi ferunt præciosiores: uidelicet annullos appensos: aut baccas pensiles: more Aegiptiorum: Indorumq;: hunc morem uiri tantum seruant: at mulieres solum ferunt inaures: habent etiam fœminæ & alium morem atrocem: & totius humanioris uitæ expertem: quoniam igitur mulieres huiusmodi in uenerem pronæ sunt admodum: & falaces: id facinus patrant: ut turpiori earum uoluptati faciant satis: nam uiris in potu dant herbæ cuiusdam sucũ quo epoto: inguina mox tument: & crescunt non mediocriter: & ubi id non profecerit: uenenata quædam admouent: quæ mordicus inguen lãcinent tantisper: donec tumescat: fitq; propterea ut apud eos complusculi testes amittant: & eunuchi reddantur: lanam non habent nec linum: ideo omnifariam panno carent: nec Gosipinis uestibus idest bombicinis utuntur: nullius enim egent amictus: qui nudi usquequaq; incedunt. apud eos nulla sunt peculia: communia sunt omnia. Regem non habent: nec imperium. unusquisq; sibi ipsi Rex est: tot ducunt uxores: quot libuerit: in promiscuum coeunt: nulla sanguinis ratiõe habita: cum mr̃e filius: & frater cum sorore coeũt: libidinem passim exercent: instar brutorum animalium: nam ubiq;: & cum quauis muliere: etiam sibi forte obuia: rem peragunt uneream: dirimunt etiam pro arbitratu coniugia: quoniam exleges

Candens sidus
Facie sunt pq̄ liberali nisi d̄formarent eam de honestamẽto ĩcredibili
Terebrant corporis partes multifariam
Res portentuosa
Lapides põdo unciarũ. xvi.
Inaures ferũt fœminæ
In uenerem falaces
Quib[9] irritamẽtis prouocãt ad frequẽtiorẽ uenerẽ uiros fœminæ
Cõia sunt illis omnia
Impia non norunt
In pmiscuum coeũt
Exleges sũt & ab iure extorres

Perniciosa uiuendi libertas

Quos uicerint hostes i cibatu habent gratissimos

Pater epulatur filios. & uice uersa nati uescuntur parentibus

Humanæ carnes salitæ cõtignationib⁹ pensiles

Hostiũ carnes appetentiã cibi faciunt

Diloricati præliantur

Obese quidem sũt. sed nõ d̃formes

Fœtæ non sunt in aspectu corpis uirginib⁹ absimiles

sunt:& ab iure sunt extorres:templa nõ habent nec legem:minusq̃ ido
la colũt:qd plura ? pnitiosam habent quãdã uiuendi libertatem : quæ
Epicuris potiusq̃ stoicis quadrat.commercia non exercent :pecuniam
nesciũt.Inuicem tamen dissidẽt: prælianturq̃ atrociter:sed ordie nullo :
iuuenes senes cõciõe flectũt:trahuntq̃ i eorũ sniam:& quocũq̃ libuerit:
accẽdũtq̃ ad bella:qb⁹ hostes cõficiũt:quos subegerint pfligauerintue
hostes i cibatu hñt gratissimos:carne uescunť humana :adeo ut pr̃ fi
lios epuleť:& uicissim nati parẽtẽ:put sors tulerit & euẽtus. uidi ego
quẽdã pditissimũ hoiem:q p gloria nõ mediocri iactabat se esitauisse
supra.ccc.uiros:uisi ẽt urbẽ quãdã:ubi imorat⁹ sum dieb⁹ fere.xxvii.&
ibi cõtignatiõib⁹ humanas carnes easdẽq̃ salitas pẽsiles uidi.uti nos car
nes aprugnas:sole uel fumo sicatas appẽdim⁹ in culina trabib⁹:& impri
mis iscitia:& id gen⁹ alia:imo mirabanť plurimũ:q nos nõ uesceremur
hostibus:quorũ carnes aiũt appetẽtiã cibi facere:& miri saporis eẽ:easq̃
extollũt tanq̃ dapes ganeatas opiparasq̃:arma hñt nulla pter sagittas
& arcũ:his atrocissime diloricati prælianť:qppe q nudi cõgrediuntur:
cõsauciãturq̃ nõ aliter q̃ fera aialia:hos nixi sumus pluries uelle trahere
i nr̃am sniam:psuadebamusq̃ idẽtidẽ ut tãdem aliqñ ab his improbatis
motib⁹(ueluti ab re abhominãda)tẽparẽt:q nobis sæpenũero polliciti
sunt se tẽperaturos ab hac sæuitia . mulieres uero(ut præfeci) licet nu
dæ icedãt uagæ:& salaces i uenerẽ:nõ sunt tamẽ deformes: q̃ habilissi
ma corpora hñt:nec qdẽ exusta ut forte sibi cõplures psuadere qrẽt:
& licet obese:& præpingues:nõ tamẽ ob id deformanť.& q miratu nõ
ẽ idignũ nullas(uel puerpas)uidi q̃ demissas hñrent mãmas:nã licet pe
pererint:fœte nõ sunt i aspectu corporis uirginibus absimiles:nõ cape
ratã cõtractãq̃ i uẽtre uidebis cutẽ:& ea q̃ honestæ noiari nõ possunt:
prsus ab uirgie nõ absũt:ubi christiãorũ copiã hẽbãt.mirũ ẽ dictu:q̃ tur
piter sua corpora pstituerẽt:libidinosiores supra oẽm credulitatẽ.annis
uiuũt cẽtũ:& qnquagita:raro ægrotant:q si forte i morbos inciderint:
sibi herbarũ suco medenť ptinus:hæc sunt quæ apud eos cõperi nõ ob
scura:uidelicet aeris tẽperiẽ:cœli clementiã:solũ ferax:longã ætatẽ. Id
forte efficit Eur⁹:q istic iugiter pflat:qq̃ eius loci apud eos ẽ : cui⁹ aq
lo apud nos.piscatu gaudẽt:eoq̃ uictitãt plurimũ :adiuuãte hoc uotũ
natura:nã æquora inibi scatẽt pisciũ oi generẽ.uenatu parũ oblectãť :
qd̃ efficit ferarũ igẽs multitudo:pauẽt eni ob nõ cicurata aialia siluas fre
quentare.uisunť ẽt ibi leones oisariam:ursi:& id genus alia.arbores ibi

crescunt i tantã altitudinẽ: ut uix credas: tẽperãt igit̃ ab siluis: utpote q nudi: & diloricati inermesq; tuto feris haud congrederentur.

Cap. CXVIII.

De soli feracitate: & coeli temperie.

Regio ẽ aprica ferax: & eximie amoena: & licet sit cliuosa; irrigua tamẽ ẽ fontib⁹: ac fluuiis inũeris: siluasq; hẽt adeo cõdensas: ut uix trãsitũ praebeãt: obstãte arbor℞ frequẽtia: his inerrãt aialia multiiuga: eadẽq; saeuissima: arbores: & fructus absq; cultore suapte natura crescũt: fructus hẽnt uberrimos: eosdem suauissimos: nec mortalibus noxios: nostris prorsus absimiles: gignit etiamnum terra inumeras herbas: & radices: qb⁹ panẽ cõficiũt: & alia pulmenta: semina sunt cõplura: ue℞ nr̃is minime similia. Regio nullũ fert metallum: praeter aurum: auri igit̃ ibi igẽs ẽ copia: licet nihil nobiscum attulerim⁹ ide. hoc prio itiner̃: nã de hac re certiores nos fecerũt idigenae oẽs: q plagã hãc auro scatere adfirmabãt: idq; apud eos minime i precio esse: & fere nullius momẽti. Identidẽ praedicabãt: baccas: margaritasq; cõplures hẽnt. ut i superioribus cõmeminim⁹: quo℞ oĩum si uellem singillatim meminisse ob innumerã multitudinẽ multiiugamq; naturam: surgeret i opus magnũ haec historia. Nã plinius uir absolutissimus: q tanta℞ re℞ texuit historiã: nõ tamen ho℞ millesimã pcem cõsecut⁹ est: quae si singula pcẽ fuisset lõge aliud opus effecisset: si ad magnitudinem spectes: alioqn absolutissimum: & id ĩprimis admirationem pbet nõ mediocrem psitaco℞ multiiuga natura: colorq; multiplex: & uarius: adeo ut Policletus uir ĩ pictura tãt⁹ has auitio℞ uarietates uix cõseq potuisset: arbores omnes inenarrabilem suauitatem fragrãt: gummas: liquores: & sucos emittunt passim: qua℞ uirtus si nobis cõperta foret: puto nihil nobis nõ solum ad uoluptatẽ: sed ẽt ad sospitatẽ: bonãq; ualitudinẽ defutu℞: & siq ẽ ĩ orbe paradisus terrestris nõ lõge ab his regiõib⁹ haud dubie eẽ dẽt. Itaq; ut sum pfatus regio uergit ad meridiem tãta coeli tempie: ut nec hieme algeãt: nec estate exaestuent.

Cap. CXVIIII.

De sideribus poli antartici.

Coelũ inibi: & aera praro nubes inũbrãt: fere semp serẽa sunt: rorat quãdoq; sed leiter: uapores sunt ppe nulli: nec diuti⁹ rorat: q tres uel qttuor horis: & istãc nebulae inox fatiscit: coelũ decẽtissime exornat̃ siderib⁹ qbusdã: q sũt nobis ĩcõpta: quo℞ ego cõsi gnãtissime meini: & pcẽsui fere. xx. tãtae claritudinis: ut apud nos uen⁹: & iupiter: ppendi ẽtiã eo℞ circuitus: & uarios mot⁹: metitusq; circum

Procere arbores

Aprica loca, ac feracia irriguaq; licet cliuosa

Nullũ fert metallũ preter aurum

Aurum hic non ẽ ĩ praecio

Plinius uir absolutissimus oĩum haud meminit

Psitacorum multiplex natura:

Policlet⁹ in pictura tãt⁹

Si terrestris paradisus ẽ in rerum natura. hic p fecto foret.

Ingens caeli temperies

Caelum rarẽter nubes inumbrant

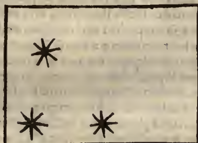
Rorat quandoq; sed leniter

Clarissima ibi astra

Polus antarticus ursam maiorē nec minorē hēt

ferētiā:ac diametrū nō difficulter:cū geometriā nō ignorarē:ppea pro cōperto hūi maioris eē magnitudinis:q̄ autumēt mortales:& ipprimis ca nopos tres cōspicatus sum:duos claros admodū:tertiū obscurū & dissi milē aliis:polus antarticus ursam maiorē nec minorē hēt:sicuti est uide re i nro artico polo:nec eū cōtigūt sidera q̄piā clara:q̄ uero ipsum am biūt:tria sunt quæ figurā præseferūt triāguli orthogoni:quorū id me dio loco uisit nouē gradus & medium circūferentiæ habet: & ubi hæc exoriuntur a leua cōspicitur canopus albicans eximie magnitudinis q̄ ubi in medium celi deuenerit:infrascriptam presentat figuram.

Canopus sidus.

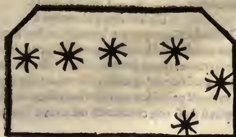
Tria alia sidera

His succedūt tria alia præclara sidera:quo℞ mediū hēt diametrū cir cūferētiæ duodeci graduū cū dimidio:& i medio eo℞ alter canopus cernit albus:hunc sequunt sex alia cōspicua sidera:quæ claritate cun ctis octauæ spheræ sideribus præstāt:quo℞ mediū in supsitie firmamē ti diametrū circūferentiæ habet graduū.xxxii. hæc astra concomitat

Via lactea

canopus igēs sed niger:quæ oīa cernūtur in uia lactea : & ubi ad lineā peruenerint meridionalem infrascriptā referunt figurā.

Canopus sidus.

Cap.CXX.

De nonnullis illius hemisphęrii:quæ philosophis repugnant.

Illic itaq; conspicatus sum complura alia sidera: quorum motus multiplices adamussim obseruans:librum edidi quendam consignātissime in quo commemini fere omniū:quæ in hac mea nauigatione nō obscura dignoscere quiui:& is apud hunc inuictissimū regē adhuc hospitatur:quē spero ꝓpediē ad suum dominum reditur͡ꝫ: in eo itaq; hemisphęrio:nō indiligēter quædā perpēdi:quæ philosophorum sniæ refragantur: utpote cōtraria:ac oīno pugnantia:iter cætera: irim.i.arcum coelestem:album circiter noctem mediā:quoniam secūdū opinionem quorundā:colores trahit.a quattuor elementis ab igne. uidelicet rubeum:ab terra prasinum:ab aere lacteum:ab aqua ceruleum: sed lōge aliter sensit aristotiles in meteoris:dicitq; irim esse repercussionē radii redundantis ad uaporem.sibi appositæ nubis:sicut splēdor ī aqua refulgēs.In pariete refulget:rediens ad ipsum:sua interpositione feruorē solis tēperat:resolutione in pluuias:inferiora fecūdat: specie sua superiora pulchra reddit:dominiū humiditatis in aere esse ostendit:unde infra quadragita annos a mūdi fine nō apparebit:qđ elementorū desiccatiōem īdicabit:pacē inter deū & homines denūciat:semp ex opposito solis est.Nunq̄ apparet in meridie: q̄a sol nūq̄ est in septentrione. Plinius tamē ait ꝙ post autumni æqnoctiū apparet quacūq; hora:hæc excerpta sunt ab landino ex æneidos quarto ab interpræte:ut nemo suis fraudet laborib⁹:sed su⁹cuiq; reddat honos:eū uidi rursus & iteꝝ:neq; ego un⁹ arcū hmōi aiaduerti:uerum complusculi e nautis huic sententiæ suffragantur meæ:rursus uidimus neomeniam .i. nouam lunam eadem die: qua cum sole coniungitur.Ibi etiam singulis noctibus uidebis uapores: & faces ardentissimas coelo inerrare:præfeci paulo supra si tibi succurrit:id hemisphęrium:quod nisi loquamur īpropriē: hemisphęrium dici non posse:si nostro collatum fuerit:tamen nōnihil formam eius effingere uidetur:uisum est improprie loquendo hemisphęrium id appellare.

Liber de siderū cognitu;

De iri albo: & de eo cōplura

Neomenia eadē die qua phebo coniungitur.

Hemisphęrium improprium

Cap.CXXI.

De forma quartæ partis terræ nuperrime inuentæ.

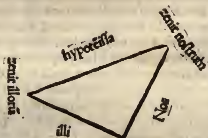
Igit̃ ut sum pfatus ex ulisbona unde nos soluimus:quæ distat ab æqnoctiali uersus septētrionē gradib⁹ fere.xl. nauigauim⁹ usq; ad eā regionē:q̄ est ultra æqnoctialē gradib⁹ qnquagita

Distat ulisbona ab æqnoctiali uersus sepetētrionē.g.xl.

Suparūt æqtorē ad gradus.l.

quos si simul collegeris nonagenarium efficiet numerū:qui quidem numerus quartam partem obtinet maximi circuli:iuxta uerā priscorū supputationē traditā nobis:liquet igitur oībus nos quartam orbis partem metitos fuisse.propterea nos qui ulis bonā incolimus: citra æquatorem gradibus prope.xl.in regione septentrionali distamus ab eis qui ultra æquinoctialē lineā degunt in meridionali longitudine angulariter gradibus nonaginta.i.ab linea transuersali:& ut etiā compertius rem intelligas linea ppendicularis:quæ dum nos recto gradu consistimus : surgit ab puncto cœli: & tendit ad nostrum Zenith : eademq; linea eorum: qui ultra æquatorem sunt ad gradus quinquaginta:latera percutit:fitq; propterea;ut nos in linea recta simus:ipsi uero sint(si nobis cōferant) in transuersali:& is situs efficit figuram trianguli orthogoni quarum lineaæ rectam nos tenemus:prout latius declarat subsequens figura.& de cosmographia:satis superq; dictum arbitror.

Metiti sunt q̄rtā orbis partem
Linea transuersalis
Linea ppendicularis
Figura triāguli ortogoni

Cap.CXXII.
Cur liber dictus sit dies tertius.

Dies tertius
Libri alii tres
Ingens gloria nr̄i seruatoris

HAec sunt itaq;quæ in hac ultima nauigatione scitu digna cēsui:quæ etiā oculis subieci:nec abre opus nuncupaui diem tertium:quandoquidem prius edidi libros alios duos eius nauigationis:quam ex præcepto regis perfeci occidentem uersus inq; eis complura scitu non indigna consignantissime sunt exarata:& ea imprimis : quæ spectant ad gloriam nostri seruatoris:qui hanc orbis machinam miro extruxit artificio:quis.n.satis ꝑ meritis digne deum laudare possit: cuius mirabilia commemoraui in opere prædicto: legens cursim quæ

spectant ad situm:& cultum orbis:ut dum laxius ociũ dabitur:exactius de geographia opus quodpiã edã:ut mei(uel posteri) meminerint: & ex hoc ope discerent uberius deũ maximũ colere indies magis:eaq; aliquando scirent:quæ nostri ueteres prisciq; patres prorsus nesciuerũt: ppea seruatorem nostrũ(cui ꝓpriũ est misereri mortalitatis)omnibus uotis præcor supplicibus:ut sinat me tantisper uiuere:donec id peregerim:quod mente concepi:at alios duos dies in aliud tempus differẽdos reor:cum præsertim rediero sospes in patriã: eruditiorum opera:& cõsilio:necnon amicorum hortatu luculentius opus edam.

Pollicet̃ se exactius tractaturũ de cosmographia

Seruatoris proprium

Cap.CXXIII.

De excusatione Alberici:& uoto eius.

Dabis ueniã uir candidissime si ultimæ nauigationis diaria ad te nondũ misi:sicuti pollicitus fueram:in causa fuit rex serenissimus:qui adhuc domi meos libellos detinet:uer℞ postq̃ distuli in hunc diem edere id opus:forte fortuna addã:& quartũ diem: hæsit cordi mihi rursum peragrare eam orbis partẽ:quæ spectat meridiem:& huic operi iam Nauãdo in expedito sunt liburnicæ duæ armamentis ac cõmeatibus ubertim cõmunitæ:dum igiť proficiscar in oriẽtem iter agens per meridiem:notho uehar uento:quo cũ deuenero plura absime fient in decus & gloriã dei:necnõ patriæ emolumẽtũ: & mei nois æternitatẽ:& imprimis i senectutis meæ(quæ iã ꝓpe appetit)honorẽ:& leuamen:quare nihil desideramus in hac re præter cõmeatũ regis:quo ĩpetrato:pleno gradu contendam:quod deus bene uertat.

Quartum diẽ sponder

Vbi sospes redierit plura pollicet̃.

Cap.CXXIIII.

De his qui plura querũt:q̃ liceat.

Idus interpres presens opus e Lusitão italicũ fecit ut scirent q latium accolunt q̃ magna indies occurrunt: & item qui sibi nimium arrogant:intelligerent omnia se scire non posse: quando quidem hæc mira tot uiris accerrimis ingenio hucusq; ab condito orbe incõperta fuere:hinc arguiť temeritatis & sup̃biæ nostra arrogans natura:quæ scire posse putat omnia.

Auctoris intentio

Insimulat naturam humanã super bie

Cap.CXXV.

Liber sextus rerum memorabilium calechut:quæ non sunt absimiles illis:q̃s Petr⁹ aliares secũdo & altero tractatu scripsit:quæ rursum colliquescunt ex litteris quorundam nobilium uirorum:ut latius in sequentibus patebit.

Liber sext⁹

Exemplum litterarum cuiusdam cretici dominorũ uenetorum legati apud regem Lusitanorum die . xxvii. Iunii. M.D.I.

SErenissime princeps &c. reor. V.D. certiorem iam factã fuisse ab præstãtissimo legato re℞ omniũ memorabiliũ : quæ hic usu euenerũt : & imprimis de classe : quã nuprime rex lusitaniæ

E.xiiii. liburnicis .vii. tãtum rediere

inuictissimus in indiam expediuit : que superis miserantibus rediit : sed mulctata ratibus septem : nam eo concesserant liburnicæ .xiiii. & septẽ tantum incolumes rediere : reliquis pesundatis : igiť egregie princeps

Vbi expidũ ĩsule

per latus mauritaniæ ; ac getuliæ notho ducti deuentum ẽ ad caput uiride : dictum olim experias : ubi uisuntur hesperidũ insulæ : & ibi auspicať

Vbi auspicatur inferior ethiopia

Ethiopiã inferior uersus orientẽ : ultra quam prisci minime iuere : hinc egrediť latus Ethiopiæ uersus orientem donec respondeat linee ciciliæ ab dicto latere intra lineam æquatoris ad quinq̧ uel sex gradus : & circiteŗ medium dicti lateris uisitur aurifodina huius regis : postq̧ cã

Caput bõe spei quantũ distet ab barbaria tuneti

surgit caput adaustrũ excedens hiemalem tropicũ per gradus .ix. Istud caput dicitur bone spei : & illinc itur ĩ nostras barbarias ĩtrorsus ad .M. fere quinq̧ milia uersus plagam nostram : cum uero prætereris dictum caput mox regio se sinuat donec ad prasum deuenias promontoriũ : qđ

Prasũ ꝓmõtoriũ non p̃tergressus ẽ ptolomeus

antiqui : & imprimis ptholomeus : pro termino meridionalis regionis posuit : ulteriorem uero plagam appellauit incognitam. inde itur ad troglodítas : ubi aurifodina uisitur : quam appellant Zaphallam : ubi maiores nostri adfirmant uim auri ingentissimam esse : q̃ alibi gentium : hic

Zaphala aurifodina omniũ feracissima

intrant sinum barbaricum : & inde in oceanum deuenitur indicum : & demum ad urbem calechut. id est eorum iter : quod si recte supputaueris .M. prope quindecim milia uastitate sua occupat : ubi secus littora itur : si uero desertis littoribus recto itinere ibis : recessus terrarum : &

Iter q̃ndecimile miliarium

anfractus montiũ prætermittens : sed in altũ tendens : usquequaq̧ : lõge minus iter erit : q̃ prædiximus : supra caput bone spei lebegio uecti uento : nacti sunt nouam tellurem : quam appellarunt psitacorum : quoniam inibi inueniuntur alites huiusmodi incredibilis proceritatis : utpote qui brachium & dimidium longitudine excedunt : multiiugi coloris : duos

Noua tellus psitacorum

Ingẽs plaga

nos uidimus : qui fidem rei prebent . Nautæ itaq̧ ubi conspexere latam plagam : credidere continentẽ. propterea adnauigarunt tantisper : donec terræ spacium duum milium miliarium superarunt : nec tamen finis est

repertus tante uastitatis: plagam incolunt uiri nudi:& proceri formo-sicq; admodum: in eo itinere amisere naues quattuor: duas ipsi miserant ad aurifodinam: quas autumant non reuersuras: septem uero concessere calichut: ubi honorifice nr̄i pro congressu sunt excepti: ædesq; ab principe consequuti sunt: & ibi nostræ naues statiuam fecerunt: obiter superuenerūt maurourm: & circūadiacētium populorum rates: & cōprimis magni soldani liburnicæ: & hi omnes conspirarunt in christianos: quippe qui egreferebant christianum genus usq; in illas partes propagari: iactabantq; eo nostros contendisse: ut illis lucra adimerent sua: propterea primo loco naues onerare cōtendebāt: nr̄o negociatore reluctante: qui mox regi de maurorum insolentia questus est: quem illico depræhēdit mauris fauere: tamē ut erat uir ambigue fidei nostris respōdit in hunc modum: se animo haud æquo laturum ut mauri prius mercimonia liceantur: q̄ christiani sua commercia absoluerint: & in huius rei specimen iubebat: ut mauris qui huius decreti præuaricatores comperti forent mercimonia omnia impune adimerentur: eaq; occupantibus adiudicabat: congressi igitur christiani cum mauris illico tota urbs in partes maurorum declinauit: quare christiani generis strages magna effecta est. In qua supra .xl. homines desiderati sunt christiani nominis: inter quos opperiit negotiorum nostrorum gestor: qui licet undabūdo mari sese credidisset: correptus est tamen ab barbaris: & uitam eflauit: moerore omnium: hæc igitur ut nostris nota fuere condicto tormenta omne genus exonerant: & classem præfecti siriæ .i. soldani rogo consumpserunt: nam in ea erant naues decem: catapultis uero: & bombardis urbem prope deuastarunt: complures domos incendentes: quæ ꝑ imbrice (instar mapaliū) paleas habebant: quāobrem illinc abiuere: & duce iudeo: qui fidem christi induerat: aliud regnum petiere ultra calechut ad. M. fere quadraginta cuchinū appellāt: eius rex odit regem calechut: q̄ qui maxime. Is igitur in odium regis calechut nostros perbenigne excepit: & hic maiorē habet aromatum copiam: q̄ rex calechut: quare nr̄i tot diuitias īde asportarunt: ut uix id audeam referre. Nam ipsi aiunt emisse illic cantarū (id est genus mensuræ non mediocris) cinatnomi aureo uno. Rex igitur huius regiōis legatos misit ad regem lusitanum duosq; obsides: ut securius eo nostri redirent: at rex calechut interea ingentissimam classem expediuit in nostros: qui quoniam

De progressu portugallensium

Ibi statiuam naues fecerunt

Barbari in christianos conspirant unanimiter

Rex calechut ambigue fidei

Astus regis:

Cōgrediūť mauris christiani

Christiani stragē passi sunt

Classis soldani cōburitur

Catapultis urbē demoliuntur

Regnū cuchini

Id regnum scatet aromatibus

Rex calechut obiter nectit īsidias nostris

Pertimescẽda classis
Insula ubi diui thomæ contubernalis xp̄i corpus qescit:
Hic rex quãto amore nostros ꝓseqt̃

onustas habebant naues:illis cõgredi haud quaq̃ uoluere :sed altum petentes borea ducti (quem uentum ipsi ignorant) euaserũt:erat.n.pertimescenda classis quippe quæ supra centum :& quinquaginta naues habebat:ferebatq̧ hominum quindecim mille. Igitur cum euasissent discrimen:deuenerunt ad quandam insulam:ubi diui thomæ corpus quiescit. huius insulæ dominus christianos honorificentissime excepit : & sancti corporis reliquias in specimẽ amiciciæ nostris dedit:quid plura? aromata omne genus nostris (quos nusq̃ uiderat) absq̧ pecũia obtulit: soluerent demum cum sibi peropportunum fuisset:& rediissent fœlicibus (ut aiunt) auibus. uerum nostri illius commercii non egebant:ut pote qui onusti erant admodum:abfuerunt in hoc itinere menses. xiiii. uerum trimestri rediere:& addebant deinceps celerius iter perficere posse:ut pote qui iam recessus:& ambages maris nouerant:ut puta in decem mensibus iter se facturos rentur:

Naues oẽs. præter unã rediere

Naues rediere omnes: preter unã quæ illisa scopulis quibusdam pessum iuit:saluis tamen uiris :quos uehebat:& ea capax erat sexcentorum doliorum:nondum tamẽ applicuit classis:una tantum liburnica portum appulit:reliquæ uero non longe ab urbe esse censentur. hæc.n. quæ nuperrime aduenit portum attigit ea die:quæ est diuo ioanni percelebris admodum:agebam enim per id

Rex legatũ alloquitur

tempus apud serenissimum regem:qui me compellãs his uerbis inqt: heus uir probe congratulare mihi:quoniam mea classis iam est in uado omni aromatum genere onusta:quod ego audiens:ut par erat : hæc noua læto animo excepi:& in gratiam regis iussi meis :ut festiuissimum: q̃ possent diem agerent: æris:tinnitu: & cimbalorum: tibicinumq̧ (ut assolet) modulationibus:& tormentorum reboatu frequentiore: postridie actæ sunt gratiæ deo:& nuncupata uota ab cuncto populo: rursus

Dies agunt lætos & hilares

Venetis plura pollicitus est rex lusitaniæ:mõ ñ tẽparẽt a mercibus

regem adiui:qui ut me uidit: monuit protinus ut uestram serenitatem commonefacerem de sua lætitia:quæ per id tempus obtigerat:adiecitq̧ ad hæc ut deinceps tuto & intrepide eo mitteretis uestras liburnicas mercaturi sua aromata:nam pollicebatur se uestros perq̃ benigne excepturum :adeo ut domi esse censerentur :addebat etiam se nauaturum operam:ut præfect⁹ syriæ.i. soldanus haud quaq̃ aromata ex india comportare queat:in cuius rei euidens argumentum expedire cepit liburnicas:& celoces supra quadraginta quæ eo contendant : & earum quædam inibi iugiter commorentur:aliæ uero ultro citroq̧ cõmercii gratia

cōmeent assidue:nec dubitat quin india pro arbitratu suo potiri possit: nauis quæ iam aduenit:ē Bartholomei cuiusdam tusci:quem tulit urbs florentia:ea igitur infrascripta conuexit mercimonia:uidelicet piperis cantaros.ccc.cinamomi can.c.xx.lache can.lx.castorei & id genus odo rum can.xv.Gariophilum:& zinziber non attulere:quoniam præuenti sunt a mauris:qui:& gariophilum:& zinziber asportauerant:neqꝫ hæc fert regio calechut:aliunde importantur:minutiora aromata non tule re:at Margaritas & uniones omne genus licitati quidem fuerant:uerū in congressu incolarum calechut omnia perdidere : fecereqꝫ hominum pariter ac mercium non modicam iacturam :nec id inuolutam silentio: nuperrime huc aduenisse legatos quosdam:qui ab rege ubene ethiope. accepta persona:consalutatum nostrum regem uenere: onusti muneri bus complusculis:munera fuere mancipia:& Elephantorum dentes:& complura alia : quæ & nostra regio fert : hæc itaqꝫ celox quæ primo loco aduēit:dum patriam peteret:obuiam habuit naues duas:quæ pro ficiscebantur ex mina auri noua:& uersus indiam pergebant: hæ igitur ubi nostram conspicate sunt:rati se fore nostrorum prædam: condicto (ut se se redimerēt)nr̄is auri.xv.M.qngentoꝝ ducatoꝝ obtulerūt:ue rū nr̄i tēperarunt ab eorū auro.Immo eos cōplusculis donarunt mune rib⁹:ut hac ꝓuocati liberalitate:liberꝫ pelagus nr̄is deiceps pmitterēt.

Temerꝰ cre dit india po tiri posse Nauis bar tholomei

Et hominū & mercium iacturam fe cerunt non mediocrem Legati regis ubene

Incidunt in naues duas auro onustas

Cap.CXXVI.

Exemplum quarundam litterarum negociatorum :& collibistarum:ac trapezitarum hispaniæ:ad correspon sales suos in urbe Florentiæ:& uenetiarum:de pace:& fœdere inter reges Portugalliæ:& calechut.

EX relatu eoꝝ q classē cōcomitati sūt (eā inq̄ quæ. M.D.II. mense maii ab ulis bona soluit:& anno.M.D.III.die.xv. De cembris rediit)certiores facti sumus regem calechut cum no stro rege in hæc fœdera pacis descendisse:ut uidelicet pro illata strage nostris penderet bacharas quattuor mille piperis.i.cantara.xii.milia:& ꝙ mauri undequaqꝫ aduenientes inibi commercia tractare nequeant : (oriundis ex urbe calechut exceptis)quodqꝫ iidem mechā maumethis adire non possint:& ꝙ rex noster pro suo arbitratu erigere possit arcē in urbe calechut:acceptis ab rege lapidibus:calce :& lignis:quæ suffi ciant condendæ arci:ære pro eis prius soluto.Ita tamen ut rex eis faue at in cunctis : patiaturqꝫ regem nostrum inibi uirum lusitanum nostris

Pacis condi tiōes īter re ges

præficere:qui ius dicat:quicq:& uitæ:& necis nostroꝝ habeat potestatem:adeo ut nec ad ipsum regem prouocare liceat: & ubi aliqui descirent ab negociatore nostro:ii protinus dedantur plectendi pro arbitrio præfecti christianorum:& si qui mauri capti detineãtur:hi omnes negociatori nostro reddantur:necnon mediolanenses duo mangones gemmarum:qui ex urbe roma profecti sunt in indiam:& ibi artem balistariam exercent in christiani nominis dedecus:& detrimentum ingẽs: Nauesq; nostro more fabricantur:hos igitur i pedicis ferreis captos postulabat dandos præfecto classis.præterea q; rex regni cuchini:& canore inter confœderatos percenserentur:ea lege ut unum:& comune periculum una salus esset omnibus:perinde ut si quispiam sumeret contra eorum aliquem arma:is omnium confœderatorum hostis declararetur: & si usu euenisset:ut aliquis desciret ab hac pace & concordia :in eum ueluti perfidum aliorum uires exercerentur : essetq; ab omnibus tanq̃ proditor:& fidei hostis explosus:& hæc omnia eo tendebant ut diutiꝰ pax inter eos uigeret:cauebatur etiam ut dum classis lusitanorum inibi agebat:illo naues cuiusuis generis non accederẽt:nisi prius nostris onustis:ubi uero tantum mercium foret:quod sufficeret omnibus:tunc liberum erat unicuicq; naues onerare:ita tamen:ut ad consueta præcia nõ adderent .i.ut pluris solito non uendant:q̃ pro centum octo :quod genus fenoris illic exercent:hæ sunt pacis conditiones:& fœdera: quæ in nostri regis decus maximum susceptæ sunt:ut colliquescit omnibus : nam reuera iam is noster rex non abre dici potest dominus indiæ : qui iam & turcæ:& syriæ perfecto leges imposuit:adeo ut ad urbem calechut eis non pateat aditus:nec ambigimus quin intra quattuor annos rex noster nauet operam:ut nostri nautæ tuto :& impune Bizãtiũ Trachum metropolim:& Alexandriam Egipti:emporia orientalium clarissima contendant:& tandem aliquando ulciscantur de mauris:ab quibus crebro pessime sunt accepti : classis igitur præfectus nauium duodecim hoc anno eo profectus est:& cõperit regem cuchini extorrem ab suo regno(nam secesserat i quadã insulã:ubi in locum editũ receptus delitescebat ab insidiis Regis Calechut:causam non afferebant aliam: nisi q; memor date fidei seuienti regi calechut nr̃os haud quaq̃ tradere uoluerat : nam maluit exulem agere : q̃ fidem labefactare præstitam). opportune igitur nostra classis suppetias tulit socio Regi : & expeditis auxiliaribus copiis iuere intrepidi in Regem perfidum: magnam cladẽ

Mediolanẽses duo gemmaꝝ mãgones.

Vt oibꝰ cõfœderatis eadẽ salꝰ foret

Lex de mercimoniis

Hucusq; de pacis conditionibus

Turcæ & siriæ domino

Lex ipositа

Rex uir constantis fidei

Suppetias oportune ferunt regi socio

inferentes hosti:regem cuchini in regnum continuo restituunt. Id regnum est non longe ab angustiis maris Erithrei:ubi arcem erigunt munitissimam aliam ædificant in ostio sinus cuchini:ubi tormentorum fere genera omnia iam uisuntur:eisq; decernunt hostem propulsare eminus:& tutam classi stationem præbere suæ:neq; eo illis reluctantibus deinceps concedet quispiam. Itidem fiet in sinu calechut perinde: ut stationem:& littora proximiora non difficulter tueri q̄ant: Naues uero quæ superiore anno remanserant istic:prædam fecerant non mediocrē: nam quadam die mane ceperunt maurorum naues quinq; regni cambaie:quæ ad mecham(maumethis aram)proficiscebantur. In eis igitur nacti sumus gariophili:cantaros mille defecati.i.mundi:sine quisquiliis: Inq; eis erat plurimū gariophili haud decorticati ut apud nos uisitur: ferebant etiam hæ naues castoreum:& id genus odores:sandalium:ambram:lacham purissimam:& tenuissimas tælas lini:aurum uero & argentum signatum abunde habebāt: adeo ut opes quæ compertæ sunt ibi ualorem.cc.mille ducatorum excederent:quare iam uobis testatum eē remur:quanti sit habenda ea regio:quæ fere omnibus rebus scatet effuse. Itaq; ex his ratibus quas præfecimus duæ pessum iere:duæ uero dū stationem agerent:iactis anchoris in quodam portu huius insulæ:ui tēpestatis actæ supra sexcentum homines amisere non longe ab ostio maris Erithrei:occubuit etiam ibi præfectus uincentius: cimba uero alia quæ licet atrocem tempestatem euasisset paulum profecta i scopulum elisa pessundata est:adeo ut totum æquor tum corporibus humanis: tum uel maxime mercimoniis omnifariam stratum & opletum foret: hunc finem quandoq; male parta habent:ut est in adagio ueteri: male partum male fruitur: ex tot Nauibus igitur sola Celox parua superstes fuit:ut cladis suorum nūcia foret. Noueritis ergo hunc nostrum regem commeatum omnibus dedisse eundi in indiam: & exercendi inibi commercia:si tamen ex centenario lucro quadragenarium ipse habeat: hoc addito:ut ab eo naues emant non minoris:q̄ti sibi constitisse uidebuntur:nec nauium huiusmodi solutionem tātisper differri patitur:donec redierint:sed priusq̄ abeant:aurum in numerato habere operepræcium est: uisus est is princeps cognouisse iacturam quam fecit in tot naufragiis: propterea cupit alios suo periculo eo proficisci: uix credimus reperturum regem quempiam:qui oblatas suscipiat conditio-

Defecatum gariophilū i.sine q̄sq̄liis

Q uantum opū ide allatum est.

Aliæ pessū i.re.alie hominū iactūram passe

Salū stratū hūmāis corporibus:

Male ptum male fruitur

Fen' regiū

Aurum inumerato petit p nauibus

Alienis uult ditari piculis

nes: indies tamen huius rei certiores uos reddam. Illud etiam non præterito huius cõmercii res haud quaq̃ stabiles esse: quicquid erit: euẽtus declarabit futurus: cum his nauibus portum appulit lusitan⁹ quidam:

De aurifodina zaphale.

qui uisit minam auri in regno Zaphalæ: de qua re mira refert: adseuerat nobis ibi nauem christianorum adhuc esse: & prope incredibilia de auri q̃titate quæ inibi reperitur refert: propterea rex noster alio non tẽ

Quid cordi regi hæ sit

dit: nisi ut frenet hos barbaros: arcemq; ibi erigat munitissimam: ac ꝓpulset indos: & eos qui incolunt regnum cambaie: ne ipsi deinceps mina potiri possint: omnem igitur aurifodinam sibi protinus arrogabit. ꝓ

Mina salomonis unde tot thesauros cõparauit.

comperto etiam habemus hanc aurifodinam fuisse minam salomonis: unde tot hausit thesauros & ibi regina sabba: quæ iuit ad salomonem ut testatur sacra uetus historia: hæc profecto sunt magna: ut uos nõ latet: nec ab re hic rex dicendus est fœlix: & bene auspicatus: cui contigit tam locuples thesaurus: rentur igitur homines se mox consecuturos ab eo commeatum eundi in indiam: soluto fœnore: uidelicet pro centenario quadragenarium: acceptis suis nauibus: ut præfati sumus: hunc modũ

Rex bene auspicatus

Ut intersint sed nõ præsint mercimoniis.

uidetur uelle seruare ut mercatores eo mittant suos gestorum negociatores: qui intersint mercimonioniis: non tamen præsint: uult esse dominus rerum: adeo ut omnia sui exerceant ẽt impensa mercatorum: nã aromata suscipienda erunt de manibus uice regis: nec liberũ erit cuiq; mercari: quare creditur commercium huiusmodi non suscepturum incrementa maiora: indies tamen de his omnibus uos commonefaciam: nec nos fugit nos alias uobis scripsisse: cayrum ob hanc causam decoxisse:

Babilõ ægypti decoxit

Mauri par pari relatũ sentient

nam ex magno orientalium emporio: si hæc succedunt regi: fiet ciuitas confusa: ut non ab re dicatur babilon: neq; iniuria: nam illic mauri consueuerant christianos pessime accipere: forte erratorum dabunt pœnas: eo igitur deinceps non comportabunt aromata omne genus: neq; omnifariam gẽmæ: & margaritæ & alia præclara complura: quoniam urbem calechut neq; Zaphalam ultra non frequentabunt: reluctantib⁹ lusitanis ob arces nuperrime erectas: & de omnibus certiores facti gratias agetis deo maximo: de aurifodina uero Zaphale ut præfecimus mira hic feruntur: huius Rex possessor efficitur intra biennium: res est profecto digna miratu: nam tota India: & Persis inde suum aurum hauriebat: quæ nunc ab gentilibus possidetur: licet ditionis sit caldeorum regis: ostium sinus ubi commercia & per-

mutationes fiunt cum gentilibus: singulis enim annis maurorum naues ueniunt onustæ uilioribus mercibus ex cambaia ut aurum asportent: merces sunt cotoni panni uiliores: sericum plurifariam: ac multiiugi coloris & imprimis Turcarum more contextum: hæc igitur sunt mercimonia quæ inibi fiunt: neq; illic rex chiloe diutius commorabitur metu gentilium: qui non longe degunt ad leucas. lx. in insula quæ dicitur chiloa: & eo contendunt naues omnes: ut soluant uectigal priusq̃ eant ad minam Zaphalle: quo cum peruenerint ante sex uel octo menses non expediuntur. Inde comportant aurum: ebur: & ceram merces optimas. Illinc soluentes chiloam contendunt: & ibi rursus pendunt præstinati auri uectigal: inde concedũt Cãbaiam siue mechã: & in nostris nauibus sunt. xii. aut. xv. negociatores regis chiloe qui tributum pendit nostro regi quotannis. i. mitigallas. M. D. & id est genus ponderis: nam mitigal quodlibet ualoris est ducatorum. c. l. tamẽ is rex pendet ab rege nostro: adeo ut in manu sua sit ipsum pro libito profligare: & id quidem parua manu: nam quotiens libuerit eo mille hominũ mittere: ptinus is rex terga dabit: creditur q; ut id breui eueniat: nec res foret ardua: si profligato rege redditus. Dc. M. ducatorum singulo anno consequeretur: neq; arbitremini uos rogo hanc esse fabulam: uera est historia. Iam nosse debetis me iampridem de nouis rebus crebro uos commonefecisse: & semper uera loquutum: non sum is qui delecter mendaciis: relatu etiam aliorum: qui inde ueniunt testatissimum uobis fiet: me haud ficta neq; commenticia scripsisse: si uero apud uos bene supputaueritis quod ferre possint naues: quas expectamus in dies: comperietis certe eas ferre posse cantaros circiter. cc. xxii. aromatum omnifariam: nam deinceps istuc mittam aromata omnegenus: nauaboq; operam ut nusq̃ uobis desint: postq̃ fœdus initum est cum rege calechut: licet non paruum discrimen illo nauigantibus immineat ob quoddam arcipelagus: in quo innatant insulæ prope. xiiii. mille: & etiam ob angustias cuiusdam freti ubi mare uix est nauigiorum patiens: tamen tantum conabimur: q; pericula consuetudine: & frequentia efficiemus innoxia: ut quãdocũq; gloriari possimus fere totũ orbem peragrauisse & ea presertim: quæ prisci minime adiuere: solum superest ut Taprobanã adeamus insulã: teste Plinio: omnium rerum lo

Ex cambaia

Chiloa

Merces optimæ

Præstinati auri soluũt uectigal

Rex uectigalis

Mictigal quid

Vera historia

Allate merces.

Archipelagus in quo innatant isulæ. xiiii. mil le

Taprobanã insula

cupletissimã si aurũ:si gẽmas si ebora spectaueris tãtũq nostra opera: & sollicitudine fiet:ut omnis india nostris mercimoniis pateat: illic ut scribunt nostri non magnipenduntur nostræ merces:monent propterea ipsi:ut eo mittamus cruciferos aureos:si breuem cupimus expeditionem nostrarum rerum:quoniam aliæ merces diutius manent in portu procrastinantibus ex composito indis:ut tandem fatigatis impensa & diuturniore expectatione nostris:minore præcio nostra consequantur: eius sunt ingenii:ut quandoq sunt itali:qui simulant mercium non egere:ut demum uiliore precio præstinẽt:ibi etiam caripendunt æra: alumina alba non rubea:& imprimis grandia:minutiora uero spernunt: choraliũ autem non flocipendunt:si sit magnum:& fabrefactum:alioqn nullius est apud eos præcii.hẽnt ii populi uices contrarias cum alexandrinis adeo:ut si illi minuta quærant:hi proceriora:& uersa uice: plumbum non uilipenditur ibi:si instar lateris sit conflatum.argẽtum uiuũ: & ambra nihilipenditur:ibi æra fabrefacta minore præcio licitanť: quoniam rursus suo more ea conflant:uoluntq nos in conflando operam lusisse:non eo utuntur ut nos:hæc igitur summa erit alias merces(exceptis memoratis)ibi nullius esse pensi:lucriq perq mediocris.

Maurorum ingenium

Mos italorũ uafer

Ii populi habent cũ alexandrinis uices contrarias

Plũbũ cõflatum

Aera fabrefacta

Cap.CXXVI.

Exemplum quarundã litterarũ Petri pasqualigi oratoris.d.uenetorũ apud regẽ Portugalliæ ad suos germanos in ulisbona cõmorãtes die.xix. octobris.M.D.I.

Restantissimi fratres tanq patres honorandi salutem. Petro cuidã uerzo tabellario:& nõnullis ualẽtinis ad uos litteras dedimus superioribus diebus: quibus uos certiores reddidim^9 omnium:quæ hic usu eueniunt:nunc autem rursum uisum est uos per Bartholomeum Marchionem auunculum Dominici Benedicti Florentinũ cõmonefacere de rebus nostris:ut intelligatis nobis cordi hæsisse ad uos q̃ creberrime litteras dare:modo Tabellarii copia habeatur:ut igitur noua anni presentis intelligatis: scitote hic esse eam triremem: quam superiore anno Rex portugalliæ Serenissimus expediuerat uersus aquilonem præfecto Gaspare Cotterato: qui nobis refert continentem inuenisse distantem ad.M. duo milia inter chorum & Fauonium.hactenus toti pene orbi incompertam terram:cuius latus aiũt ad.M.ppe.Dccc.pcurrisse:nec tamẽ finis cõptus ẽ q̃spiã:ideo credũt

Triremis

Inter chorũ & fauonium cõtinens

continentem non insulam esse:regio quæ uidetur esse coniuncta cuidã plagæ alias a nostris peragratæ:quasi sub ipso septẽtrione:eo usq; celox tamẽ non peruenit ob cõgellatum æquor:& ingruentes cœlo niues :argumento sunt tot flumina quæ ab illis montibus deriuantur: q; uidelicet ibi magna uis niuium existat:arguunt propterea insulam non posse tot flumina emittere:aiunt præterea terrã esse eximie cultam: domos subeunt ligneas:quas cooperiunt pellibus ac coriis piscium : huc adduxerunt uiros septem sexus utriusq;.In celoce uero altera:quam prestolamur in horas:aduehuntur quinquaginta eius regionis incolæ :hi si proceritatem corporis:si colorem:si habitudinem: si habitũ spectes cinganis nõ sunt absimiles:pellib' pisciũ uestiũt & lutrarũ:& eorũ ĩprimis q instar uulpiũ pillosas habẽt pelles :eisq; utuntur hieme pillo ad carnes uerso ut nos:at æstate ritu contrario:neq; eas consuũt:aut cõcinãt quouismodo:uerum uti fert ipsa bellua eo modo utuntur:eis armos & brachia præcipue tegunt:inguina uero fune ligant multiplici cõfecto ex piscium neruis:uidentur propterea siluestres homines :non sunt tamẽ inuerecundi:& corpora habẽt habilissima si brachia:si armos:si crura respexeris:ad simetriam sunt omnia:faciem stigmate compungunt : inuruntq; notis multiiugis instar indorum:sex uel octo stigmatibus prout libuerit:hunc morem sola uoluptas moderatur: loquuntur quidem sed haud intelliguntur:licet adhibiti fuerint fere omnium linguarum interpretes:eorum plaga caret prorsus ferro:gladios tamen habent : sed ex acuminato lapide:pari modo cuspidant sagittas : quæ nostris sunt acuminatiores:nostri inde attulerunt ensis confracti partem inauratã:quæ italiæ ritu fabrefacta uidebatur:quidam puer illic duos orbes argenteos auribus appensos circumferebat:qui haud dubie celati more nostro uisebantur:celaturam uenetam imprimis præseferentes:quibus rebus non difficulter adducimur continentem esse potius q̃ insulam : quia si eo naues aliquando applicuissent:de ea comperti aliquid habuissemus : piscibus scatet Regio salmonibus uidelicet:& alecibus: & id genus compluribus . siluas habent omnifariam perinde ut omni lignorum genere abundet regio:propterea naues fabricantur:antenas:& malos: Trãstra: & reliqua quæ pertinent ad nauigia : ob id hic noster Rex instituit inde multum emolumenti summere: tum ob ligna frequentia pluribus rebus haud inepta:tum uel maxime ob hominum genus laboribus assuetum: quibus ad uaria eis uti quibit : quandoquidem suapte

Equor cõgellatum:& ingruẽtes cælo niues

Domos habitant ligneas:& p̄ ibrice pellib' pisciũ utũtur

Lutre.

Insuetũ habitus genus

Corpora habilissima

Corpa stigmate cõpungunt

Ferro carẽt

Orbes argẽteos p̄ inauribus circũferebat puer

Ferax plaga

Viri ad labores nati

Regis decretum

natura hi uiri nati sunt ad labores: suntq; meliora mancipia q̃ unq̃ uiderim: uisum est propterea nõ fore ab amicicia nostra deuiu n: si hæc uos non celarem: ubi uero alia celox quæ expectatur indies aduenerit: mox aliarum rerum certiores uos reddam. Naues uero quæ contendunt ad urbem calechut expediuntur: neq; id præteribo regi hæsisse cordi: ut tota classis quæ proficisci in orientem consueuit: ea primo mechæ classem corripiat: ut tandem soldano siriæ præfecto aditus illuc nõ pateat: nec inde deinceps aromata exportet: & huic rei rex unice studet: persuadetq; sibi nihil posse obstare: quin potiatur uotis huiusmodi: assentitur tota curia: urbs & regnum omne cum eo conspirant: quoniam si sibi succedet mirum dictu est: q̃ breui omnium locupletissim⁹ sit euasurus in tanta rerum copia: & ubertate: & imprimis aduentantibus uenetis biremibus ac triremibus ut hinc asportẽt mercimonia. Igitur ꝓ comperto habet: nõ posse nisi maxime lucrari: uenetis huc accedentibus: & id in manu habere sibi persuadet: tedet propterea ipsum moræ: quoniã desiderio uel ipsa celeritas est in mora: peroptat igitur & perq̃ ardentissime insistit: ut uoto frui queat suo: ob quam rem uereor plurimum: ut ab hac sententia uix possit dimoueri: nec facile adducetur: ut in rebus orientalibus nobis adsit: cum sit huic expeditioni prorsus addictus. Nos uero qui anno elapso prouinciam sustinuimus a nemine adiuti: neq; ære ecclesiastico: sed solum nostris opibus: uix ni faueat ipse nobis bene consultum ibit. Valete.

Desidrio ipsa celeritas ẽ in mora

Cap. CXXVII.

Exemplum quarundam litterarum Frãcisci de sagitta cremonẽsis datarũ ulisbonæ. xvi. septẽbris. M.D.II. directarum ad oratorem uenetum Petrum pasqualigũ apud reges castigliæ agentem.

PRæstãtissime orator: & domine obseruãtissime. Iã binis meis litteris pollicitus sum iãpridẽ urẽ præstãtiæ me haud quaq̃ prætermissurũ: qn certiores redderemini eaꝝ merciũ: q̃s ferrẽt quattuor celoces: q̃ idies expectãt: nũc uero quoniã portũ applicuerũt: uisum est uos latius de rebus hmõi cõmonefacere: & res ueras solum denarrabo. Igitur hæc sunt mercimonia quæ attulerũt. primo piperis cantaros mille: cinamomi cantaros. cccc. l. zinziberis cantaros circiter. L. Lache cantaros. L. cotonorũ tantũ quãtũ emeremus duc. cccc. alia nõ attulerunt: cur uero non attulerint plura aromata: causam addu

Quas merces attulerũt celoces

cunt q; uidelicet cum hinc soluissent: conuenit inter eos ut duæ celoces ad minam auri proficiscerentur: duæ uero aliæ ad urbem calechut: propterea unusquisq; eorum eas merces cõportauit: quas arbitrabatur inibi (quo contendebat) fore in præcio: cũ uero dictæ naues contendissent ad urbem calechut: nec quiuissent accedere ad minam auri: merces expedire non potuerunt: licet uaria loca adiuerint: nam fuere canore & ibi certiores facti sũt de reb⁹ Petri aliares: q agebat in urbe cuchina: ubi ẽt erat regis negociator. Igitur ab rege canore excepti sunt honorifice: q nr̃o præfecto aromata omnegenus ultroneus obtulit: huic noster præfectus benigne respondit: uidelicet se prius uelle adire regem cuchini: ubi regis negociator erat: demum se reuersurum ad eum: & præstinaturum aromata perq̃ libenter. Itaq; illinc soluens contendit cuchinũ: ubi comperit regis negociatorem: cum quo egit plura: cum uero naues signatam pecuniam non tulissent: sed solum merces: quæ inibi paruipendebantur (nam ea regio appetens est signatæ pecuniæ admodum: mercium uero fere nihil) decreuit propterea præfectus classis redire ad urbem canore: eo ergo concessit q̃primum: eius enim rex lusitanos colit q̃ qui maxime: propterea cum eo permutarunt merces: quas aduehebant meliore præcio: datis pro suis mercibus aromatibus: dimissis illic tribus e nostris uiris: qui commercia nostra exercerent: negociatorẽ nauis: & amanuensẽ dimiserũt: qui omnibus præessent mercimoniis: quiq; in dies regi persoluerent pecuniam pro creditis aromatibus. Itaq; naues illinc soluerunt onustæ omni aromatum genere: relictis illic uiris: ut dictum est tribus: ne uiderentur regi imposuisse: qui sua eis dederat aromata absq; uade & pignore: rediere tandem naues semionustæ: ob id quod nõ tulerant secum signatam pecuniam & merces comportauerant tales: quæ illic minime sunt in præcio: propterea uisi sunt operam lusisse suo periculo: hæc ergo summa est indos non cupere nostras merces sed signatum aurum uel argentum: quibus ipsi utuntur eximie: nam ibi pecunia ubertim expenditur: cuius hoc regnum maxime eget: nequibit propterea Rex absq; pecunia: quæ fere est omnium neruus uoto potiri suo: nisi forte ui credat exercere cum Indis commercia: & sua gratis consequi: quoniam aiunt his elapsis diebus eos reges metu nominis christiani: absq; præcio dedisse tot mercimonia admiranti nostro: qui iam istuc concesserat: ut quattuor naues gratis

Mercimoniorum successus

Rex canore

Rex cuchini

Regio signatæ pecuniæ appetens

Negociatorem & amanuensem ibi dimittunt.

Luserunt operam suo periculo

Metu plura gratis dedere

onerauerit: & imprimis rex calechut: cui ab ariolis suis prædictum fuerat: ut caueret sequenti anno: quoniam astra illi magnam hominum stragem minitabantur: & eam accipiendam ab christianis ariolabantur: addebantq; diuini eum eodem anno regnum metu: & pauore deserturum hæc noua habemus ab illis tribus uiris: qui in eo congressu barbarorum (quo oppetiit arascorea mortem) euaserunt: eadem retulit pergomensis quidam: qui apud urbem calechut annis uigintiquinq; egit: his adstipulatur ualentinus ali⁹: qui inibi sex annis commoratus est: hi sunt ergo: qui de his rebus certiorem fecerunt regem: quod uero falsa sint uel ne: sicuti dederunt: ita accepimus. Rex itaq; calechut magnam classem expediuit in nostros: qui apud canoram agebant. uerum illi fuga sibi consuluere: uela uentis protinus dantes: propterea Rex noster proximo mense ianuarii decreuit nouam expedire classem: uidelicet octo uel decem naues onerarias: in cuius rei argumentum iam sunt fabrefactæ naues septem: duas enim hac æstate expediuit: quarum una ē capax septingentorum doliorum: altera uero quingentorum: est & alia in portu ulis bonæ quæ est capax. cccc. & quinquaginta ãphorarum duæ aliæ fiunt in insula Mederæ: quarum altera capit dolia. ccc. & quinquaginta altera uero ducentum & triginta: alia expeditur in setunal: quæ supra centum & sexaginta dolia capit: hæ igitur naues senarium implent numerum. Insuper his addit aliam triremem: quæ ex chio ianuensi insula & profugio: nuperrime aduenit: & has omnes præter duas Rex sua impensa expediet: duas uero: quarum altera est capax. cccc. & quinqnaginta doliorum altera. ccc. & quinquaginta: negociatores quidam conuenere cum rege: ut sua impensa communiãt: his pactis & legibus: q̄ uidelicet rex negociatores huiusmodi ueluti stipendiatos & sub eo merentes alat in his omnibus quibus egent nautæ. Negociatores uero tantum signatæ pecuniæ in nauibus secum aduehant: quæ emundis illic mercimoniis faciat satis: & ubi redierint naues dimidium mercium dent regi: reliquum uero sibi uendicent: & ut dilucidius intelligatis: negociatores pro cantaris duobus aromatum: non plus exponunt q̄ aureos septem: uel ad summũ octo: & hos cantaros bifariã diuidũt: alterũ regi: sibi alterũ: expensis ut dictũ est regis: & iã cõpertũ habemus conducibilius nobis fore hoc modo cõmercia exercere: q̄ nr̃o piculo illuc contẽdere: ut hactenus egim⁹: fit ppea ut nõ difficulter rex

Arioli prædixere regi stragem hominum — *Allata noua* — *Rex cãoræ i nostros cõtendit* — *Rursũ rex lusitãiæ nouã classem parat* — *Chios iãuẽsiũ ꝓfugiũ.* — *Paciscitur rex cum negociatorib⁹.* — *Cantaros bifariam diuidunt*

nancifcatur:q̃ conditionē huiuſmodi non renuunt.nos duarum prædictarum nauium hoc modo portionem habuimus:de futuris uero:q̃ forte eo concedent bene perſpiciat deus ipſe maximus:qui eſt omnium auctor:uideo me prouectum nimis:& quaſi epiſtolarē ſtilum egreſſum: uerum rapuit me caritatis:& amiciciæ Fauonius.nolui.n.aliquid uos latere.ſcio quidem aliis meis uos cōmoneſeciſſe: ſed non ad regulam de his:quæ uſu euenerant:non enim comperta tunc mihi erant cūcta:me igitur cōmendo:oroq̃ ut ſi forte fortuna uobis noſtra fuerit opus opera:ea uelitis uti æque ac ueſtra:nō.n.ſum unq̃ defuturus quin uobis morem geram :dum ſpūs hos reget artus . ualete.dat Vliſbone die.xxvi. Septembris.M.D.II. Amiciciæ fauonius

Cap.CXXVIIII.

Quomodo Ioſeph indus uenit uliſbonā & exceptus a rege honorifice:contendit romam:& uenetias:a noſtris ſociatus.

CVm igiẽ alias ſuis celocibus:& liburnicis rex noſter regiones auſtraliſſimas pagrauiſſet:dum ea irent in indiā inhærēdo ſuo rū ſentētiæ:qui eaſdem partes retroactis temporibus luſtrauerant:decreuit eo anno:qui eſt in ordine.M.D. Rex Emanuel memoratus rurſum eo mittere claſſem duodecim nauium:cui præfecit Petrum aliares:qui ſuſcepto de manu præfecti ſui tropheo:octauo mēſis martii eius anni:ſoluit uliſbona:qui internauigandum innumeras paſſus ē anxietates:& diſcrimina:tandem annuētibus ſuperis.xiii.ſeptēbris eiuſdē anni deueniunt ad urbem calechut:cum ſeptem tātū celocibus: nā ex claſſe perierant quattuor obrutæ tempeſtatibus ſæuiſſimis:alia uero zaphallam conceſſerat:ſteterunt igitur in portu urbis calechut menſibus fere tribus & demum orta inter noſtros:& urbis incolas controuerſia: occiſiſq̃ hincinde hominib⁹ nonnullis :noſtræ celoces cuchinum profectæ ſunt.xxiiii.nouembris anni ſupradicti : nam cuchinum diſtat ab urbe calechut.M.fere centum &.x.id regnum mari adiacet : cui dominatur Rex gentilis eius ſecte cuius eſt Rex calechut . Is igitur Rex cuchini nr̄as celoces ꝑbenigne excepit:& dum illic cōmoramur cōmercia exercētes:uti in ſupioribus retulimus libro tertio capite.lxxviii.duo germāi frēs idi chriſtiāiq̃ uenerūt ex urbe q̄dā dicta caranghanora: q̃ abeſt ab urbe cuchina.M.fere.xx.q aiebāt ſe in uotis gerere plurimum

Rex emanuel
Petrus aliares
Calechut peruenit
Occiſis utrinq̃ nōnullis : noſtræ celoces cuchinū contēdunt: cuchinū ubi
Duo germani indi

ut occidentalem uiserent plagam: supra uota autem gerere ut Romam: & demum Sanctam ciuitatem hierusalem inuiserent: qui nostras celoces ingressi: nobiscum ultronei ibant: & ecce per id tempus ingens classis soluit ab urbe calechut: ut nostram classem pessime acciperet: quod ut nobis compertum fuit: mox uela uentis dedimus altum petentes: eūtibus nobiscum dictis fratribus: & nonnullis obsidibus: qui loco & compensatione nostrorum dati fuerant: eorum inq̄: qui in urbe cuchina negociaturi remanserant: his igitur conspectis uersus ulisbonā iter cepim⁹: ex his uero fratribus indis: quorum iam memini alter uiuit: alter autē uita functus est: dum in Lusitaniam proficisceremur: tandem aliquando mense iunii. M.D.I. ulisbonam deuenimus: quo ubi applicuimus: dictus Ioseph commeatu ab Rege habito socioq;: Romam: & demum uenetias contendit: & rursum rediit ulisbonam: & per id tempus cōplura scitu non indigna accepimus: referente eodem Ioseph indo: quorum latius meminisse animus est in sequentibus.

Classis regis calechut

Ex duobus germani indis alter uitam exuit

Cap. CXXX.

De patria Ioseph: & habitudine corporis.

De forma uiri

IGitur Ioseph prædictus natione indus patria caragonorensis annum agens quadragessimum: coloris subcineritii: staturæ fuit mediæ: hoc est inter proceriores: & breues medius: id asseuerant qui sepenumero hominem contemplati sunt: uir erat ingenio non mediocri: uerax admodum: utpote qui nihil magis oderat: q̄ mendacia: uirq; abstemius: & integritatis non uulgaris: & reuera quantum colligere ex eius consuetudine quiuimus: uir erat non pœnitendus: & inprimis fidei inconcusse illibateq;: urbs igitur unde oriundus est uir memoratus: abest ab urbe calechut fere .M. nonaginta: quæ est in sinu quodam dicto Milibar: itrorsus terras ad quintumdecimum lapidem: muro haud ambitur: longitudine uero .M.xxx. quoniam domus ut apud nos haud quaq̄ sunt contiguæ: sed inuicem distant: adeo ut uideantur uicatim habitare: eamq; interfluunt complura flumina: & plerunq; eorū edes adiacent fluminibus: hanc urbem incolit hominum duplex genus: alterum christianorum: gentilium alterum: & ut uobis cunctisq; collliquescat: qui sint gentiles: scitote itaq; eos esse populos: qui olim ꝓ Diis colebant idola: necnon animalia multiiuga: uti in sequentibus denarrabitur. Rex eorum seruit idolis: inibi etiam sunt complures iudei: uerum uilipenduntur plurimum: eo etiānum contendunt negociatores fere in

Vir uerax: & abstemi⁹ ioseph idus

Milibar introrsus terras ad qntū decimū lapidem

Quasi uicatim habitāt

Cōplura interfluūt flumina

Duplex hominū genus

Gētiles qui

numeri commercii causa:ut sunt Syri:Egiptii:Persæ:arabes:medi:& id genus complusculi:quoniam illic comportantur fere omnia aromatum genera:fertq; plaga huiusmodi multa humano generi non ingrata.

Syri.ægiptii.psæ arabes.medi.

Cap.CXXXI.

De incolis urbis carangore deq; eorum delubris:& moribus.

Urbs trifariam diuiditur:primores .i.patritii:ac primæ classis uiri:sua lingua naires dicuntur:secundo loco:homines census fere nullius:ut proletarii:succedunt:ut sunt apud nos gregarii:canes suo idiomate appellantur:postremo tertiam partem absoluũt capite censi:uiri nullius cẽsus:& classis postremæ:hi piscatu uictũ quæritant:suntq; deteriores cæteris: Nuiran eorum lingua appellãtur:hos adeo odit nobilitas:ut si forte eos obuios habuerit(ni fuga sibi cõdicto consulant)pessime accipiat:priue tribus priua habent delubra:mulieres uero alia templa habent:quæ non adeunt uiri: dant deo bonorum suoꝝ(loco primitiarum) fruges multiiugas:adorant Deum cæli:eumq; trinum credunt:propterea trifrontem pingunt i statuis:complicatis manibus. Tambram nuncupant:ante eorum statuas trahuntur plagæ(nos cortinas appellamus)ex lino candidissimo:hæ referantur dum sacrificant:sicuti latius in sequentibus referemus:habent etiãnũ statuas animalium uarias:uerum eas minime colunt:quando delubra adeunt: alii frontem terra cooperiunt:aqua alii aspergunt:ter in die uisunt templa: mane:meridie:& uesperi:sacrificant hoc modo:conuocant plæbem bucinatores:cornicine:& choraule nõnulli ut nos campano æræ:& tantisp concentum efficiunt:donec magnus eorum sacerdos aduentauerit:qui idutus ueste(nescio qua)sacerdotali:astat altari:& canere quædam incipit ad cultum diuinum pertinentia:orationes nos appellamus mox subsequitur alius sacerdos cantans:& ipse nonnulla:his populus respõdet omnis:usq; tertio hæc fiunt:demum peractis his:egredit̃ sacerdos quadam porta nudus totus:habens pro corona sertum rosarum in capite: duoq; magna lumina:totidemq; cornua fictitia.In manibus gerit enses duos denudatos & gradu citato ueluti limphatus quispiam uersus eorum deum currit:cortinamq; mox referat:& ensem alterum magno sacerdoti porrigit: altero uero seipsum complusculis consauciat uulneribus:& ubi se prope confecit plagis innumeris:illic prosilit in rogum ardentissimum: ibi ex composito paratum: inq; eo saltat more tripudiantium:& chorizantium:euadit tandem rogum: toruissimisq; oculis

Trifariam urbs diuiditur

Canes.

Nuiran

Priua priuis sũt delubra

Offerunt deo frugum primitias

Deũ trifrontem pigũt: tambrã appellant

Varii mores hominũ

Pro ære cãpão chorau lis & bucinatoribus utuntur

Mos sacrificãdi

Sacerdotis habitus

Cõsauciat uulneribus cõplusculis in rogũ ꝓsilit

dicit se esse locutum cum deo suo: taliaqꝫ mandauisse: & tunc quasi a deo accepta persona: incipit docere populum: sunt & alia complura sacrificia: quorum non meminit ioseph: tum quia uix eum intelligere quimus: tum uel maxime quia is Ioseph cum gentilibus uix diuersatus fuerat: utpote qui eius sectæ minime erat: satis itaqꝫ ac super de delubris: ac sacrificiis horum dictum arbitror.

Cap.CXXXII.

De regum moribus: & indigenarum: & q̄ ibi sunt quidā christiāi.

Ex gentilium colit idola: & complures habet coniuges: quis nullus est pudor nullaue pudicicia: passim prostituunt corpora: ubi functi sunt uita concremantur: at eorum mulieres per octiduum tātum superuiuunt: demum ut ī memoriam uirorum: & ipse concrementur uiue: sunt sue spontis: hæc referebat Ioseph coram uidisse. filii regum regni haud quaq̄ sunt hæredes: uerum qui secundo gradu succedunt in stemmate: argumentum sumunt ex incontinentia coniugum: q̄ uidelicet filii sunt nothi: propterea regno priuantur: cum humant corpora uariis utuntur cerimoniis: gentiles hoc modo induuntur: Rex apicem aureum atalici panni gerit in capite: at urbis primores biretum ex serico contextum: cæteri aperto capite prodeunt: nudi incedunt: pudorem contegunt sindone mundissima: brachia condecorant armilis præciosissimis: omne genus gemmarum faberrime excultis: in pedibus condalia ferunt magni precii: uidelicet annulos omnifariā insignitos lapidibus præciosis: qui inibi magnipendūtur: bis & iterum lauantur in die: locaqꝫ ad id deputata habent cōplura. uiri: & fœminæ in uniuersum sunt formosi: pulchritudine eximia honestantur: comunt capita miruminmodum: uti decet muliebrem mundum: caput exornant gemmis: & margaritis: gentiles non aliter scribunt: q̄ stilo ferreo in libris arborum: linguam habent indam: & de his hactenus: uerum quia in superioribus commeminimus christiani nominis: diximusqꝫ complures fore in urbe caranganoræ christianos: non ab re erit si eorū mentionem in hoc capite fecerimus: nouerint igitur omnes: ab indo flumine: ubi auspicatur india occidentem uersus: insulā ornus quæ est non longe ab sinu persico christo tantum parere: alibi non sunt christiani: præterq̄ in caranganora urbe: in india uero sunt multiplices reges: qui christum norunt: qui uero incolunt caranganoram urbem christiani complusculi sunt: penduntqꝫ uectigal Regi gentilium: nā conducunt

Nundinato pudore in p miscuū coeunt.
Functi uita concremāẽ
Filii regū regno haud succedunt.
Habitus gẽtilium
In pedibus cōdalia ferunt
Bis & iterū lauāẽ in die.
In uniuersū sūẽ formosi
Stilo ferreo ī libris arborū exarant
Ab īdo flumine auspicatur india
In orno īsula tātū christus colitur: & ī carāganora urbe indiæ

ære annuo eorum ædes: præterq̃ q̃ tributa soluũt ut latius dictum est.

Cap.CXXXIII.

De domibus eorum: & q̃ eorum pontifices moderantur ecclesiis.

Orum ædes parietibus fulciunt: habentq̃ uarias contignationes: at gentiles suas domos tegunt assamentis: & lignis id genus: christiani uero ibi delubra habent nostris non absimilia: uerum solas cruces inibi uidebis: nullas habẽt sanctorum imagines: cõcamerata sunt: ut nostra: inq̃ eorum crepidine crux uisitur pergrandis: ut est uidere apud nos: tintinabula habent nulla: quando uocant populum ad diuina seruant morem grecorum: hi populi habent magnum antistitem: cui adstant cardinales duodecim: patriarche duo: archiepiscopi uero: & epicospi complures: referebat propterea dictus ioseph cũ quodam episcopo soluisse ab urbe caranganora: & conscensis ratib⁹ iuisse ad insulam ornum: quæ abest ab caranganora. M. fere mille: & quingentis: & inde petiit mediterranea itinere trium mensium: una cum episcopo memorato peruenit in armeniam maiorem: ut consalutarent reuerentissime suum magnum pontificem: a quo episcopus dictus initiatus sacris: iosephq̃ memoratus ad sacerdotii gradũ promotus. itidem agunt christiani omnes indi: & regni cataii: eorum pontifex catholica dicitur: fertq̃ tonsuram istar crucis: præficit patriarchas suos ut dictũ est alterum in india: in cataio alterum: alios uero episcopos alio mittit: prout expedire uisum fuerit: aut ad suas prouincias moderandas transmittuntur: huius catholicæ commeminit marcus paulus in tractatu armeniæ: & ibi dicit duo esse genera christianorum iacopitarum uidelicet: & nestorianorum: quorum papa dicitur iacolita: qui est hic catholica: de quo est sermo: cuiusue meminit ioseph sepe dictus: & cum dictus papa uarios homines promoueat ad gradus huiusmodi: efficiatq̃ multiplices antistites: posset non ab re quispiam ambigere: unde ei hæc sit auctoritas auctorandi homines cum Sancta Romana ecclesia: que ẽ unica: & unicam habet fidem: unumq̃ Romanum pontificem recipit: sciãt igitur tempore quo Alexander. vi. sceptra moderabatur ecclesiæ uniuersalis: dictum ioseph romam contendisse: hunc Alexander maximus pontifex percunctatus est: a quo catholica præfatus habuisset facultatem antistandi in oriente: huic respondit ioseph his fere uerbis: olim Diuum Petrum apostolum anthiochiæ præfectum fuisse: & cum Sancta Romana ecclesia scismate laboraret atroci: duce Symone ma-

Variæ contignationes.
De eorum delubris
Cũ populũ ad diuina uocãt: morẽ seruant grecorum
Papã habẽt cũ duodecĩ purpuratis patribus
In armenia maiore eorum magn⁹ põtifex residet
Catholica dicit᷑ eorum papa
Marc⁹ paul⁹ ĩ tractatu armeniæ
Occurrit tacite obiectioni
Ioseph alexandrũ. vi. pontificẽ romanũ alloquitur
Petr⁹ fact⁹ anthiochie olim p̃fect⁹

mire obseruant primo diem sanctae resurrectionis cum duobus sequentibus diebus: octauum diem pascae supra omnem festiuitatem colunt: quippe qui affirmant ea die diuũ thomã (cuius sunt ipsi perq̃ studiosi) ĩ latus nostri seruatoris manũ posuisse: cognouisseq non fore fantasma: deinde diem qua christus coelos conscendit eximie colunt: posthaec trinitatis assumptionis Beate Virginis: natiuitatis eiusdem: & purificationis: natiuitatis nostri seruatoris: epiphaniae & omniũ apostolorũ diesq dominicos obseruant: at primam diem Iulii mirũinmodum custodiũt in memoriam diui thomae christiãi pariter ac gentiles: cenobia habent ubi continentissime uiuunt monachi nigri: habent & sãctimoniales cõplures: sacerdotes uiuunt castissime. & si qui comperti fuerint incõtinẽtiae: hi mox priuantur missarũ celebratione: qui christo parẽt diuortiis minime utuntur: bonũ uel malum sit matrimoniũ: pennat ad ultimum usq fati diem: ter in anno populus suscipit eucharistiam sanctissimam: doctores habent egregios eosq eruditissimos: litterarum studia ibi uigent plurimum: prophetas ut nos legunt: addebat etiã dictus ioseph inibi esse complures sanctos doctores: qui uetus & nouum testamẽtum explicarunt cordatissime: habitu utuntur maurico idest lineis tunicis: diuiserunt annum ut nos ĩ menses duodecim: & habent intercalarem diẽ: uerum diem partiti sunt in horas sexaginta easq ad aspectum solis iter diu cognoscunt: noctu uero intuitu stellarum.

Has sanctorũ celebritates ritu christiano ueneranrur

Diui thomae sunt ad modum studiosi

Sacerdotes cõpti incõtinẽtiae exauctorantur:

Litterae ibi uigent

Diẽ partiti sũt ĩ horas lx. & ad solis aspectũ stellarumq eas cognoscunt

Cap. CXXXV.

Quando hiems est in urbe caranganore & de nauibus eorũ.

Qui caranganoram incolunt: hi sunt inter tropicum estiuum & aequatorem: & ut referebat dictus ioseph diem maiorẽ habẽt horarũ tredecĩ cum dimidia: minorẽ uero. x. ita ut ĩtelligas de nr̃is horis nõ autẽ de suis: q̃ sunt multo minores: ut dictũ ẽ: cũ uero sol ẽ ĩ tauro umbrã hẽnt ppẽdicularẽ: quãdo ẽ ĩ cãcro ꝓiicit umbrã ad austrũ: & ubi ẽ ĩ uirgĩe rursũ hẽnt ppẽdicularẽ: quãdo autẽ ẽ ĩ capricorno ad septẽtrionẽ umbra ꝓiicit: tẽporis mutationẽ apud eos uidebis a medio mẽse maii usq ad mediũ augusti: tũc tẽperãt a nauigatõib⁹ & nullo pacto: ob seuiẽtẽ p id tẽpus fortunã Maria sulcãt: sunt ẽtnũ ĩ illis in diae ptibus ĩnumera nauigia quae ĩ occidẽtẽ cõcẽdũt: alia uero ĩ arabiã in psidem alia: nõnulla mare erithreum arant: alia uastissimam lustrant indiam: ad orientem imprimis usq ad chersonesum aureã: & deinceps ad extrema indiae praetereuntes caraiũ: & tabrobanam insulã sayllamq

Inter equatorẽ & tropicũ estiuũ

Solẽ concomitaẽ umbra. ita tamẽ ut ab aduersa parte sit nisi cũ hẽnt ppendicularem

Quãdo nõ sulcãt aequora

Vela.xii.
Pro uelis tegetes.
Clauis ferreis naues fabricantur
Thurae ferruminãt naues
Quo modo ĩpellunt eorũ naues ĩ pellagus

& complures alias: Naues itaq; huiusmodi quibus sulcant sunt pergrãdes adeo ut circa duodecim uela hẽat: remiges innumeros: nõnullae uero minus: aliae autem ꝓ uelis tegetes. i. storias habent: & huiusmodi ab insulis ꝓficiscuntur: aliae uero ex cotonina omnegenus uela conficiunt: Naues fabricantur clauis ferreis: & propterea id dixerim: quoniã falso arbitrati sunt quidam clauis ligneis eorum naues consolidari: haec. n. nõ indiligenter sciscitatus sum a Ioseph praedicto: ostendi illi aliquãdo formam cõficiẽdi nostra nauigia ratus longe aliũ esse eorũ morem: at ille subridens ait itidem indos quoad fabricandas naues seruare: eas ẽt ferruminãt thure admixtis nonnullis aliis. cum autẽ in mare fabrefcãs naues proiiciunt: elephantos hinc & hinc ponunt: qui nõ sine hominum strage molem trahunt in mare: ceperunt ob tot hoĩum cladem ab hoc more temperare: & dimissis beluis (quibus utebantur ad nauandam hanc operã) numerosiorem hoĩum cetũ addunt donec moles ĩ pellagus trahatᷓ.

Cap. CXXXVI.

De moneta illorum: & de rebus quae ibi nascuntur.

Triplex monete genus
Plaga carãganore longe aprica ac ferax
Nõ nisi annosi pereunt
Eqs tãtum ad gerulam opam utuntᷓ
Loricant se piscium pellibus
Vice numinis colunt animalia

TRiplex est genus monetae illinc: saraphum appellant suũ aureum numum ualoris: & ponderis nostri ducati: aliam uero appellant parantem argenteã: & ea est ualoris solidoꝝ sex: e nr̃is habẽt: & aliam ualoris solidi unius: & hae omnes habent imaginem subscriptiõemq; sui regis: ibi auꝝ neq; alia metalla inueniuntur: illuc cõportantur aliunde: uidelicet ab mõtibus quibusdã: qui absunt. M. fere. ccc. plaga caranganore est soli patentis eiusdemq; aprici: & feracis: longe ab sunt montes: coeli est perq̃ clementis: uiri sunt subcineritii: qui uero mõtes incolunt hi sunt albicantis coloris: & non nisi annosi pereunt: referebat ioseph inibi uiros centenarios esse: qui adhuc dentium ordinem illesum hẽbant. Regio est admodum ferax: licet triticum nõ gignat neq; equos: eo triticum comportatᷓ ab quibusdã insulis eiusdem naturae cuiꝰ est regio calechut: & combaite: & id efficit arenosa plaga: equos mittunt ormus: & montes quidam: eis minime utuntur nisi ad gerulam operam: cum ultro citroq; comportantur merces: ad bella non utuntur: pedites praeliantur arcubus & sagittis necnon macheris: & clipeis obrotundis: hastis nonnullis utuntᷓ in praelio. digladiatores sunt eximii: alii se loricãt piscium pellibus: quae sunt ad quoscũq; ictꝰ ꝓpe ĩpenetrabiles alii loricas: & thoraces ferro fabricãtᷓ: animalia omnifariam hẽnt: ut sunt boues arietes Bubali pecora: & id genus cõpluscula: & ea uice numinis

gentiles colunt. Regio ēt fert elephantos uberrime: minutiora ēt hēnt animalia: ut sunt gallinæ: anseres: sues non habent: percunctati sumus etiam præcium rerū: & ostensis gallinis ipsi ioseph indo: dixit apud suos se centum gallinas aureo uno consequi quire.

Cap. CXXXVII

De Oriza: Palmis: & nucibus indiæ.

HAec plaga fert orizam eximie: & sacharū tritū utrunq; emittit ac oleo conditum: oriza panem conficiunt non insuauem: habent herbarū genera uiginti: quæ hominem alunt plurimum radicibus imprimis oblectantur: rosmarinū non hēnt neq; bussum: poma: uites: nec persica: hæc oia ostendimus illi: quæ dixit haud fore in regione sua: Ficus hēnt complures adeo ut uix sit credibile quātū scateat regio fructibus huiusmodi: habēt & aliā arborem quæ fert indas nuces: & hæ arbores ut referebat ioseph quadrigeminos gignunt fructus uidelicet oleū: uinū: acetū: & sacharū: q uero his fidem non adhibent legant strabonē in. xvi. sue geographiæ: & adstipulabunť ioseph indo uera narranti. sic. n. strabonis caput incipit: cætera uero ex palma prebet: ex ea enim panis: mel: & acetum: & oleum fit: & testilia uaria: Nucleis pro carbonibus fabriferrarii utuntur: qui in aqua macerati bobus: & ouibus in pabulum dantur.

Habent herbarum genera uiginti q mire hominē alunt. Arbores q ferunt quadrigeminos fructus Strabo his adstipulať capite. xvi.

Cap. CXXXVIII.

Quomodo ex palma fit uinum: oleum: acetum: & sacharum.

EX palma igiť hoc mō quattuor fiunt fructus in mēse Augusti (id est eis primū uer) palmā putāt ut nos uites: & quoniā tūc arbores potissimū luxuriāt: gemunt incise: lachrimasq; istar cō sauciatæ uitis emittūt: has uasis excipiūt tribus solū diebus ab arbore sauciata: ea ꝑ uino utunť albicāte aqua: elapso triduo ex latice fit acetū suapte natura: q uero sachaų efficere uoluerit. Is aquā hmōi sumat emanātē ītra triduū: & ahenis īpositā tantisp coquat donec uix tertia ps sup sit: tunc sic decocta mel efficiť suauissimum: ubi uero mel est effectū rid rursum aqs īmergunt. & cōpurgāt subīde usq; ad uigessimum diem. & cum diligenter defecauerit eo utunť ꝑ uino & qdem ut aiunt suauissime: e nucleis uero fructus palmæ exprimunt oleum: hēs igiť ex una arbore fructus cōplures ex lignis ēt semicōbustis: carbones fiunt: ex libro arboris funes: hæc itaq; summa fit nullā esse aliā arborem: quæ magis humanis usibus cōducat. Ibi etiam ubertim piper nascitur qđ torrēt ad

De uino palmis expsso. Ex melle uinum. Ex una arbore cōplures fructus. Nulla conducibilior humano generi arbor.

Pip torrent ad solem ne satum alibi germinet

calorem solis ne forte satum alibi germinet i damnum eorum. Arbores ibi non sunt magnæ proceritatis: nusq̃ tamen sunt frequentiores præsertim i india: ibi etiãnũ copia est ingens zinziberis: mirobalani: cassiæ: & aromatum fere omnegenus: hæc omnia præstinãt mauri negociatores & ea Babiloniam (cayrum nunc appellant) urbem niloticam: comportant inde Alexandriam: Damascum: & demum ad Persas: conuehũt hæc etiam uersus montes: & ad cataium: quæ regiones plurimum a nobis absunt: prout latius referemus in sequentibus: uerum postq̃ satis: ac super de urbe caraganora dictum est: æquum censeo ut rursum ad urbem calechut redeamus.

Cap. CXXXIX.

De urbe calechut deq̃ eius rege & moribus necnon mercibus.

De situ urbis calechut

Vt parcat iusto uolumini de his parcius loq tur

Ibi fer ex oi orbe conue ne:

Guzerati mercatores

Cataii popu li cur urbẽ calechut nõ adeunt

Vrbs maila peta quãtũ abest ab in do flu.

Malafines po.

Vrbs itaq; calechut occidentem respicit: abestq; ab urbe carãganora. M. prope. xc. mari adiacet: & portũ hẽt nõ incelebrẽ: maior est caranganora: eius dominus est idolorum cultor: & eius sectæ cuius est dominus carãganore: in nullo prope differunt: si cultũ deorũ: si mores: si superstitiones spectaueris: uti latius cõmeminimus in superioribus: ppea ut parcamus iusto uolumini: parcius impresentia de hac re loquemur. Illud tñ nõ pteribo illic fore prope innumeros negociatores: Persas: uidelicet: mauros: Indos: Medos: asyrios: Syros: arabas: Egiptios: & fere ex omni orbe conuenas: alii alias ducunt merces adeo ut ibi fere nihil: quod ad humanũ cultũ spectet desideres: sunt inter cæteros illic nõnulli qui Guzerati appellantur q multiiuga tractãt mercimonia: eo itaq; quasi tota india merces comportat uberrimas: frequentior ẽt inibi negociatorũ nũerus erat: cũ icolæ cataii illo proficiscebantur: hi igit̃ cataii populi colunt christũ & coloris sunt albicantis: ut nos: uiri sunt pq̃ strenui: qui olim in urbe calechut eximie negociabant̃: uerũ cũ rex calechut male eos accepisset: soluere illinc: & paulopost reuertẽtes stragẽ nõ mediocrẽ icolis urbis calechut itulerũt: & deinceps nõ sunt regressi: posthæc adiuere urbẽ mailapetã: q̃ urbs paret regi narsindo. Regio respicit oriẽtẽ: & distat ab indo flumine. M. xc. ibi nũc: sua exercẽt mercimõia: populi dicunt̃ malafines: multiiuga ferũt mercimonia: uidelicet serica oẽgen⁹: æra: plũba: stagna: ac castoreũ: & id genus inumeros odores: hæc sunt q̃ ipsi eo cõportãt: q̃ uero exportãt illinc: hæc sunt uidelicet Coralli omniũ genesʒ & aromata: aiũt eorum regionem abesse ab urbe calechut. M. sex mille: in capite ferunt ornamenta

quædam ingentissimi precii: locupletes sunt in uniuersum: redeam⁹ ergo ad urbem calechut: cuius Rex dicitur Bauser: qui magnam regiam habet instar Theatri: cuiusue latera stipant septem milia hominum: qui pro salute principis uigilant: hi noctu urbem Lustrant: quoniam uasta est: & patens absq; menuis: per uices propterea uigiliæ disponuntur: ne quid inopinatum accidat. dum dant membra quieti: hanc curã uiri. ccc. habent. In theatro uisuntur aulæ siue cenacula magna quattuor: quæ singula singulis patent nationibus, alia indis: mauris alia: alia iudeis: christianis alia patent unaq; natio nouit suum auditoriũ: in alieno non admittitur: priui priua loca audientiæ habent: & ibi expediuntur: uerum eo prius non accedunt q̃ loti fuerint: alioquin ad regem minime admitterentur: illoti uidelicet utpote immundi: ac fœdi: gentiles hunc morẽ seruant: in mari nunq̃ comedunt: quoniam si id agerent nusq̃ regem uiderent deinceps: neq; omittemus quin: & rursum de hac re mentionem faciamus: licet in superioribus commeminerimus: nam retulimus paulo supra mulier̃ indas hunc morem habere: q; uidelicet nihil ducunt honorificentius: q̃ cum uiris simul occumbere: comburi propterea cum coniugibus iam fato functis summe appetunt: nec id mirum: putant enim non posse aliter sibi parere immortalitatem: huius rei commeminit strabo. xv. suæ geographiæ eius caput sic auspicatur. Refert enim Nicholaus Damascenus se anthiochiæ &c. quæ sequuntur: sicuti igitur præfeci in urbe calechut magna fiunt commercia: & statis anni temporibus fiunt nundinæ non incelebres: eoq; undequaq; cateruatim populi confluunt: ex cataio imprimis: demum indi omnegenus: Persæ: Medi: Syri: Turcæ: Asirii: Arabes: Aegiptii: & hi præsertim qui Babillonem. i. cayrum incolunt. urbem ægiptiam: quæ nilo adiacet amni famigerato: multarumq; gentium: ac regionum termino: percunctati sumus, etiam Ioseph prædictum indum an illi nostræ huius regionis cognitionem haberent quampiam: referebat romanam urbem & Venetias; necnon Galliam: quæ Francia dicitur: esse apud eos nonnihil in præcio: & imprimis aurum uenetorum signatum: argentumq; illic esse eximio in præcio. Is ergo Ioseph adiuit Illustrissimos Dominos uenetos: & eis ostendit nonnullos antiquissimos aureos in quibus erat expressa ueneti ducis perq̃ uetus imago.

Locupletes in uniuersũ

Rex calechut dicitur bauser. pro cuius salute vii. milia hominum uigilant

Priue nationes priua habent auditoria

Prius regẽ non adeũt q̃ loti fuerint

In mari nũq̃ comedũt

Nihil honorificẽti⁹ ducũt ĩde mulieres q̃ cũ coniugibus cõburi uiue

Hui⁹ rei cõmeminit strabo

Statis ãni tẽporib⁹ fiũt nũdine non incelebres

Romã galliam & uenetias norunt

Aurei ueneti in præcio

Cap. CXL.

De regnis cambaie ormus: & Guzerat.

Regnũ cābaie abeſt a calechut M.fere mille

Oſtq̃ ſatis:ac ſuper de urbe calechut dictum remur:de rebus occiduis fiet ſermo:& imprimis de regno cambaie quod abeſt ab urbe calechut.M.prope.M.& inde ad iſulā orm⁹.M.ccc.& ea eſt in principio ſinus perſici introrſus terras.M.xx. & id loci dicitˀ caput mogoliſtane ubi auſpicatur ſinus:hæc inſula circuitu patet.M.fere.c.& quinquaginta:eius dominus ſeruit maumethi:urbs eſt uaſta ad modum & habitatore frequentiſſima : ac prope omnium rerum ferax: mercimonia emittit quaſi innumera.Ibi & uitrea fiunt uaſa elegantiſſime:legunt illic unionum copiam maximam:equos fert eximios quos ī indiam uenales mittunt:eis etiam merces comportant ſuas:hinc igitˀ.i.ab hoc capite mogoliſtanũ:quod eſt in umbilico inſulæ ormus uſq; ad urbem cambaiam intercedunt innumeræ maurorum urbes:inter quas hæ minime ſũt obſcuræ uidelicet Sobobee:Semath:& cheſimii.Introrſus uero eſt urbs Guzerat:ſecus autem littus urbs Cambaiæ uiſitˀ q̃ : ut pſecim⁹ poteſt abeſſe ab capite mogoliſteno .M.q̃ſi.ccc.hæc urbs cābaie plurimũ ſinuatˀ:& ubi eſt ſita urbs dr̄ ſinus Guzerat: uerũ olī dicebatˀ Bedroſia:& quoniam meminimus huius loci Guzerat nõnulla de eo referemus:eius itaq; plaga habet urbes complures:uicos:& oppida:frequētiſſimis eſt habitatoribus:eiſdemq; negotiatoribus.Idola colunt necnõ ſolem:& lunam:bouesq; feminas adeo:ut apud eos capitale ſit bouem feminam occidiſſe:morticina non comedunt:uinum non bibunt albũ:uiri ſunt albicantis coloris:ſuperantq; albedine incolas calechut :faſcinatores ſunt eximii:comunt capillum:& barbam :& cincinos ut mulieres circunferunt torqueq; ex capillo facto caput mire exornant : mulieres uni uiro ſolum nubunt : & rurſus uiri unam ducunt coniugem poſtquam uitam celibem agunt:in uniuerſum ſunt continentiſſimi : nec in uenerem facile ruunt ut reliqui ſalaces :legumine uiuunt : & oleribus quæ parens mittit terra:ut auctor eſt Pitagoras : abunde dictum arbitror de urbe Guzerat : ſupereſt ut nonnihil de urbe cambaiæ diſſeramus.

Equi eximii

Caput mogoliſtanum

Sobobee ſemath:cheſimii urbes

Vrbs cābaie

De guzerat plura

Capitale eſt bouē occidiſſe feminā

Morticina nõ comedũt

In uniuerſũ ſũt cõtinētiſſimi

Cap.CXLI.

De ſitu urbis Cambaiæ:deq; eius rege & nonnullis aliis locis ac de aromatibus.

Rbs Cābaie ſita ē ī ſinu Guzerat:ea ē maxīe culta eximiaq; uaſtitate & uiroꝶ frequētia ac fere oīum ē īdiæ urbiũ excelētior: cayꝶ ꝑpea īdiæ appellatˀ:muro ambitˀ:& pulcherrimas habet

Cayrũ īdie

ædes:olim eius dominus erat gentilis:& idolis seruiebat:nunc sectæ est maumethane:id effecit numerosior cetus maumethanorum:qui urbem incolunt eamq; moderandam suscepere:quæ scatet gentilibus:ibi lacha nascitur uberius:q̄ alibi gentium:negociatores sunt non incelebres.Naues habent innumeras quibus sulcant maria:& imprimis Ethiopicum Erithreum persicum necnon indicum : abest hæc urbs ab capite quod dicitur Diongul.M.ccc.in eius sinu sunt complusculæ urbes: quas per censere longum foret.Inq; eo insula quæ maya dicitur & post id caput Diongul orientem uersus aliud caput occurrit quod appellant ely : ad M.fere.c.l.& inde ad urbem calechut.M.Dc.

Lacha
Caput diongul
Insula maya
Caput ely

Cap.CXLII.

De rege narsindo:& quadā ecclesia sancti Thomæ.

Dvcusq; littoralia omnia percurrimus uidelicet ab urbe caranganone usq; ad isulā ormus: superest ut de regno cuchini præsertim de mediterraneis nihil non exarremus:est igitur introrsus ad.M.fere.ccc.non longe a montibus rex quidam impotens narsindi:is cum sit ualde potens urbem habet triplici circundatam muro : ea dicitur Besenegal:is rex ut retulit ioseph indus:cum ad bella ꝓficiscit̄ secū ducit Elephantos.Dccc.equites.IIII.mille.pedites uero innumeros:adeoq; magnum innumerumq; cum exit ad bella secū trahit exercitum:ut spacio triginta.M.ad quācūq; orbis partem minime contineri possit:idest quadrata acie tantūdē terrarū uersus orientem & occidentem:& rursum itidem uersus aquilonem:& meridiē exercitus occupat. Res prope incredibilis licet uera:addebatq; dictus ioseph regnum huiusce regis patere circuitu trium miliū miliarium.Is rex colit idola:uerū reuertamur ad littoralia:& primo loco auspicabimur ab urbe cuchina quæ respicit orientem:& prætenta est indiæ:dum igit̄ soluis ab urbe cuchina tendisq; ad ortum solis : ad .M.fere centum caput comperies quod appellant cumar:& inde usq; ad indum fluuium ubi auspicatur india intercedūt.M.D. Inq; eo itinere sinus uisit̄ non incelebris :cui nomen est orize:& ibi famigerata urbs de nomine sinus oriza dicta eam præterfluit indus:& in eodem sinu est urbs alia quæ instar promontorii in mare prominet : ea dicitur milapar in qua diui Thomæ apostoli delubrum celebre colitur eximie: idq; templum refert ecclesiam Sanctorum Ioannis : & Pauli Venetiarum . In eo igitur delubro corpus

Regnū cuchini ubi:
Vrbs besenegal tripli ci circunda ta muro
Rex ipotēs inumerum post se trahit exercitū
Regnū patet circuitu triū milium miliarium
Vrbs prætenta indiæ:
Ab ido flu. india auspi catur

Vrbs milapar ubi corpus diui thome.
Celebres insulæ.
Samotra insula idest Taprobana:abest ab urbe calechut itinere triũ mensiũ
Vltra eã cataium ĩsula

Diui Thome quiescit:quod claret innumeris miraculis:colitur propterea eximie ab omnibus licet infidelibus : præterea in hoc mari indico: complures insulæ uisuntur:& inter alias duæ sunt:quæ cæteras omni rerum celebritate præstant:altera sayla dicitur:quæ abest ab dicto capite: comar.M.prope.cc.ea est quæ mittit equas:post hanc ad orientem altera uisitur quæ dicitur samotra nos Taprobanam appellamus:q̃ abest ab urbe calechut itinere trium mensium:ultra eam est cataium feracissima:ut dictum est insula cum aliis compluribus:quarum haud quaq̃ meminisse est animus:quandoquidem ab dicto Ioseph indo plura non accepimus:neq; nos eas remotiores orbis partes adiuimus : potuissemus quidem longiore subselio gemmarum:ac lapidum margaritarumq; naturam indagare:necnon de aromatum generibus disserere complura:cũ hæc imprimis ferat india:uerum cum minime pertineant ad id quod retulit Ioseph prædictus:ex composito temperabimus:tum ut præter uerum nihil relatum puteris:tum uel maxime ut tandem aliquando ceptũ opus ad umbilicum deueniat.

FINIS.

Operi suprema manus imposita est kalendis quintilibus. Ludouico galliaq; rege huius urbis iclite sceptra regẽte. Iulio secũdo põtifice maxima orthodoxã fidẽ feliciter moderãte:anno nr̃æ salutis .M.D.VIII.

